
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<http://books.google.com>

2° P. Cat. 1800

Collegij Rom. Socier. Jesu.
Cat. inscrip. CR

**D. AEGIDII COLVMNAE ROMANI,
ARCHIEPISCOPI BITVRICENSIS, ET**

*Aquitaniae Primatis, Ordinis fratrum Eremitarum sancti
Augustini, doctoris clarissimi,*

LIBER DE RENVNTIATIONE PAPAE.

*Vbi uniuersi, qui in ecclesia sunt, Ordinis ac Dignitatis
gradus, patefiunt & illustrantur.*

Eiusdem de Characteribus Tractatus.

*Eiusdem, Quomodo Reges & Principes circa bona ad Coronam pertinentia,
possunt liberalitatis opera exercere, Determinatio.*

Nunc primùm in lucem editi.

ROMAE

Antonius Bladus excudebat.

XII. Cal. Septemb.

M. D. LIII.

Aegidius Romanus

CVR ET QVANDO SCRIPTVM
SIT HOC OPVS.

PHILIPPVS Pulcher Gallorum Rex in tantam discordiam cum Bonifacio VIII. Pontifice maximo peruenerat, vt suos proficisci Romam, atq; illuc mittere pecuniam prohiberit: & conuocatis sacerdotibus et patritijs, iniurias quasdam à Bonifacio acceptas, ipsuq; dolis et artibus occupauisse Pontificatum cõmemorauerit, denunciãns se ad futuram sedem apostolicam (tunc. n. sua opinione sedes vacauerat) appellare. Vnde grauissimæ ex hoc non sine fidei et christianæ religionis incõmodo factiones nascebantur. Aliqui. n. Bonifacium tanq; verum Dei Vicarium amplectebantur. Nonnulli vero eum negligebant, dicentes ab eo deceptum Cælestinum voce tanq; cœlitus missa per cannam ad eum facta, vt desereret Pontificatum, et Bonifacium substitueret. Quidam etiam libris publicè editis persuadere conabantur, Papatum minime renunciare posse. Aegidius itaq; volens animis labefactatis remedium aliquod afferre, præsentem composuit de Renunciatione Papæ Tractatum. In quo omni studio contra eos contendit, qui uersutis quibusdam argutijs, homines simplices seducentes, conabantur omnem à subditis amouere obedientiam. Et postq; ostendit nihil suas valere ratiocinationes et argutias, efficacibus rationibus, et exemplis concludit, & docet Cælestinum renunciare potuisse: cum statutum diuinum sit, quòd Papa, videns se ineptum ad vigilantiam dominici gregis, possit onus deponere, & ab hac absolui iurisdictione; ne ecclesia catholica, cuius caput ipse est, sua langueret imprudentia. Obiterq; monstrat Bonifacium non illis dolis & artibus, sed instinctu diuino atq; opere fuisse Ordinis & dignitatis gradus affecutum. Cuius rei fidem nobis etiam præstare possunt, quæ in Christiana Religione pro salute omnium peperit. Hic enim Pontifex è quibusdam sanctionibus ab eo, & nonnullis alijs suis prædecessoribus Romanis pontificibus editis, opera Gulielmi, Berengarij, & Richardi vsus, sextum Decretalium librum confecit, & quinque libris, à Gregorio iam ordinatis, coniunxit. Ludouicum item Gallici Regis sanguine natum, in diuorum numerum retulit. Centesimo quoq; anno Iobileum, quo plenam omnium delictorum remissionem visitantes limina Apostolorum consequerentur, post Moysen primus obseruari mandauit.

INDEX RERVM AC VERBORVM

in signum in Aegidij Romani de Renuntiatione Papæ libellum.

Primus numerus paginam, secundus columnam indicant.

A

Absolui à peccato seu culpa quid sit. 20. 2.d
Aeternitas quid sit. 24. 2.d. et inde
Anima post resurrectionem cur non poterit separari a corpore. 8. 2.c
in Anima separata remanet character quantum ad decorum & gloriam. 16. 1.c
Archiepiscopi potestas & officium. 13. 4.c

B

Baptizare conuenit Sacerdoti ex officio, sed non sollemniter sine opere episcopali. 15. 2.a. & inde
Baptismus ex opere operato confert gratiam, & imprimit characterem. 32. 3.a
Bona sunt in duplici differentia. 3. 2.b
Bonifacius viij. non occupauit pontificatum tot dolis & artibus, ut nonnulli commemorant. 29. 4.b

C

Cardinales & episcopi gerunt vices Apostolorum, sed diuersis rationibus. 17. 4.d
Character secundum se quid importat. ij. 3.c. et 34. 1.c
Character in tribus solum sacramentis imprimitur, & cur. ij. 3.d. et 34. 2.d
Character in quo puncto imprimatur in quolibet ordine. 34. 3.d
Character superior potest imprimi sine inferiori. 12. 1.a et inde.
Characteris sacerdotalis perfectio imprimitur in ordine episcopali. 12. 1.d
Character non imprimitur, nec perfectio characteris ultra simplicem episcopum. 13. 4.b
Character remanet in anima separata. 16. 1.c. et 28. 4.b
Chrisma requiritur ad sollemnitatem baptismi, & consecrationem altaris. 12. 3.d
Charitas cur dicitur fuisse sopita in Petro non extincta, dum negauit Christum. 24. 4.d
Christi sacerdotium secundum ordinem Melchisedec. 23. 3.d. et inde.
Christi remedium quomodo æternum ut inquit Paulus, si mundus habuit initium, & habebit finem. 24. 1.a
Christus mortuus secundum carnem, non dicebatur mortuus quantum ad sacerdotium, et ad salutem nostram. 25. 1.a. et inde.
Confirmatio alicuius in aliqua dignitate potest esse visibilis & inuisibilis. 23. 1.c
Confiteri peccata sacerdoti cur tenemur. 20. 4.a. et inde.
Coniugium quamuis bonum sit, melius tamen est à coniugio abstinere. 3. 3.d
Coniugium carnale in statu Innocentiæ fuisse in officium, non in remedium. 14. 4.d

Coniugium spirituale reperitur inter episcopum & ecclesiam. 14. 4.b et quot modis habet esse: & quot modis potest solui. 15. 3.a
Corporalibus solum non meremur, nec demeremur. 34. 1.d
Corpus Christi in sacramento, ex vi sacramenti est separatum à sanguine, & è conuerso. 28. 1.a
Creaturarum opere multa tolli possunt, quæ diuino opere fuerunt constituta. 17. 3.c

D

Demonum ac malorum hominum rabies. 22. 4.d
Dei permissione aliquando res fiunt, aliquando diuina operatione. 7. 2.a. et 23. 2.a et col. 3.c
à Deo est quod volumus bonum. 8. 1.b et 20. 4.c
Deus in omnibus est generaliter per presentiam, essentiam, et potentiam: sed in his quæ spectant ad salutem nostram est Deus specialiter. 4. 1.d
Deus non dat gratiam, nisi te ad ipsum per voluntatem conuertas. 6. 2.a et col. 3.d
Deus statuit quod Papa renuntiare potest. 8. 3.a
Dignitatum ordo in ecclesia sumpsit originem à Gentilibus, & cur. 12. 2.d et inde.
Dispositio ad gratiam fit gratia. 8. 1.b

E

Ecclesia formata est ex latere Christi dormientis in cruce. 27. 3.c
Ecclesia assimilatur tunice Christi inconsutli. 33. 4.b
Ecclesia non potest exercere iudicium sanguinis. 38. 1.d et inde
ad Episcoporum creationem quatuor concurrunt. 6. 4.d et 21. 4.d et 22. 3.a
Episcopus non potest pro libito renuntiare, sed solus Papa, & cur. 6. 4.c et 16. 2.b
in Episcopatu non imprimitur character, sed perfectio characteris. ij. 3.a et 12. 1.c
Episcopatus an sit Ordo. 12. 4.a
Episcopus & sacerdos quomodo differant. ij. 4.d
Episcoporum ordines seu gradus. 13. 2.a. et 17. 2.a
Episcopus & ecclesia coniugium spirituale constituunt, & quomodo. 14. 4.b
Episcopus quilibet potest appellari summus sacerdos. 17. 1.a et inde.
Episcopus quis potest esse nullam habens iurisdictionem. 19. 3.c et 22. 3.d
Episcopi et Cardinales gerunt vices Apostolorum, aliter tamen & aliter. 17. 4.d
Episcopis & praelatis utilis exhortatio. 10. 1.c

F

Fidei articulum, Inde venturus est iudicare viuos & mortuos exponit Aeg. 25. 1.a

* ij

Fides antiquorum & nostra, una est & eadem. 23.4.d. et 25.1.c

G

Gratiam non dat Deus, nisi nos ad ipsum per voluntatem convertamus. 6.2.a. et col. 3.d

H

Homo vnus potest aliquid operari in alio ad gratiæ infusionem. 8.1.d

I

Iuramentum & votum quomodo differant. 21.2.b
Iurisdictio non innitur characteri, aut perfectioni characteris. 14.2.a. 21.4.c. et 31.2.b

L

Lex quid sit. 22.4.c
in Lege scripta poterat quis saluari in gentilitate. 13.2.d
per Legem diuinam multa sunt, quæ opere creaturarum tolli possunt. 18.2.a.

M

Malum non habet causam efficientem, sed deficientem. 3.4.d
Matrimonium legitimum & perfectum, auctoritate papali dissolui non potest. 10.1.b
Melchisedec cur sine patre & matre dicitur. 23.4.b

N

Necessitas duplex, consequentiæ & consequentis. 19.4.d

O

Obligatio quinque modis fit. 18.3.b
Ordo sacer quid sit. 12.4.d
Ordines sacri in primitiua ecclesia dabantur per saltum. 12.1.a. et 35.4.a
Ordines minores cum suis actionibus. 34.4.b. & inde. *Ordines sacri cum suis officijs.* 35.1.c. & inde.
Ordinati ab episcopis schismaticis an suscipiant characterem. 15.4.c
Ordo dignitatum in ecclesia sumpsit originem à Gentilibus, & cur. 12.d. & inde.

P

Pallium confertur Archiepiscopo, & cur. 13.4.c
Papa potest renuntiare non episcopus. 7.1.a. ij. 1.d. 8.3.a et 32.4.d
Papæ solius est iura condere. 9.1.b. et inde.
Papa non iudicatur à quoquam, nisi in hæresim esset lapsus. 10.4.d. & inde.
Papa hæreticus non est papa. 30.1.a
Papa potest desinere esse papa, sed simplex pontifex non

potest desinere esse simplex pontifex. 16.2.b
Papatu acquiritur solum plena iurisdictio potestatis. 14.2.a
Papa viuente, possunt ea quæ sunt papæ committi alijs qui non sunt papa. 14.3.b
Papalis potestas perpetua est. 14.2.a
Patres nostri appellantur omnes illi qui intendunt saluti nostræ. 3.1.d
Peccatum seu culpa quid sit. 20.2.d
in Petro, cur dicitur, fuit sopita caritas, non extincta, dum negauit Christum. 24.4.d
Potestas omnis præsertim ecclesiastica à Domino Deo est. 2.4.d. et inde.
Potestas excellentiæ, quam Christus sibi reseruaui, confisus sit in tribus. 20.3.c
Prælatu nullus secundum antiqua iura potest deponi inuitè. 21.1.d

Q

Quæsitæ.
Quomodo Christi sacerdotium dicitur non habere initium neque finem, cum mundus habuit initium, & habebit finem. 24.1.a
Si episcopatus sit Ordo. 12.4.a
Si ordinati ab episcopis schismaticis vel hæreticis recipiant characterem. 15.4.c
Si papa cedens possit adhuc dici summus pontifex. 17.2.a
Quomodo apostolus Heb. 7. volens constituere differentiam inter Leuiticum et Christi sacerdotium, inquit, in sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes: cum & sub sacerdotio Christi plures fiant quotidie sacerdotes. 27.3.d
Quomodo sacerdotium Christi dicitur immortale, si hoc faciendi eius mors commemoratur. 29.1.d

R

Reges seu principes bona regni tripliciter habere dicuntur. 36.3.d
Rex nullo modo potest propria auctoritate bona Ecclesiæ accipere, quamuis vrgens esset necessitas. 36.4.d. 37.4.b
Reges non possunt à se elongare bona immobilia quæ sunt in regno quantum ad patrocinium & defensionem. 37.2.d. et 38.2.a
Regni communitas cur excogitata. 37.2.c

S

Sacerdos & episcopus quomodo differunt. ij.4.d
Sacerdotes omnes æquales quoad Ordinem, non iurisdictio nem. 16.4.b. 27.1.a. 31.2.a
Sacerdos simplex baptizat, conficit corpus Christi, sed non solenniter sine episcopo. 12.3.b. et inde.
Sacerdos potest esse episcopali dignitate præditus, nullius tamen ecclesiæ episcopus. 19.3.c
Sacerdotes omnes sub sacerdotio Christi dicuntur vnus & idem sacerdos. 27.2.c. et inde.
Sacerdotes noui testamenti sunt immortales & quomodo. 29.1.c
in

I N D E X

in Sacerdotio sunt gradus quantum ad ea quæ sunt ordinis.

17.1.b

Sacerdotium Christi non habuit initium, neq; habebit finem.

23.3.d. et inde.

in Sacramento Eucharistiæ cur annuntiatur mors Christi,

27.4.d

in Statu gentilitatis poterat esse salus. 13.2.d

T

Tempus & æternitas quomodo differunt. 25.4.a

V

Vinculum spirituale fortius est q̄; carnale, & quomodo.

9.3.d

Virtutes remanent in anima separata. 25.2.c

Virtutibus non formaliter, sed materialiter contingit aliquando male vii.3.3.b

Voluntatis nostræ libertas. 8.1.c

Voluntas coacta est voluntas. 29.4.a. et 30.1.b.c

Votum quid sit. 20.1.a. et 21.2.b. et inde.

*Aliquot loci scripturæ sacræ ab Aegidio passim
hoc libello expositi.*

- Iob. 12.e. Adducit consiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. 4. 2. b
 Iob. 36.a Deus potentes non abicit, cum & ipse sit potens. 3. 1. d
 Prouer. 1.a Intelligens, gubernacula possidebit. 22. 1. b
 Eccles. 1.a Omnis sapientia à Domino Deo est. 3. 1. c
 Isa. 26. b Omnia enim opera nostra operatus es nobis. 6. 1. a
 Ezech. 18.a Omnes animæ, meæ sunt. 6. 1. a
 Matth. 10. b Estote ergo prudentes, sicut serpentes. 33. 4. d
 Matth. 16. c Tibi dabo claues regni cælorum. 17. 4. c
 Matth. 22. d Diliges proximum tuum sicut te ipsum. 9. 4. c
 Luc. 23. f Hodie mecum eris in paradiso. 25. 1. b
 Ioan. 1. a Et sine ipso factum est nihil. 4. 1. a. et 6. 3. c
 Ioan. 15. a Sine me nihil potestis facere. 4. 1. a
 Rom. 13. a Non est potestas nisi à Deo. 3. 4. d
 Rom. 13. b Ideo. n. et tributa præstatis: ministri. n. Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. 36. 4. b. c
 1. Cor. 7. g Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit. 3. 3. d
 1. Cor. 9. b Nunquid de bobus cura est Deo? 4. 2. b
 1. Cor. 12. b Et quosdam posuit Deus in ecclesia, primum apostolos, secundo prophetas etc. 17. 4. b
 1. Cor. 13. b Caritas non querit quæ sua sunt. 9. 4. d
 Ephes. 5. a Estote ergo imitatores Dei sicut filij charissimi. 1. 2. d
 Ephes. 5. e Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit ecclesiam. 9. 4. c
 Philip. 3. d Nostra conuersatio in cælis est. 15. 1. a
 Heb. 7. totum ferè exponitur, à cap. 17. vsq; ad cap. 23.

*Decreti & Decretalium quidam canones
explicati.*

- Accusatio. cau. 2. q. 7.) 17. 1. d
 Ad hoc. extra de auctor. & vsu pallij. 17. 2. a
 Ad honorem. extra de auct. & vsu pallij. 14. 1. a
 Electionem. dist. 79.) 21. 1. c
 Inter corporalia. extra de Transl. episcoporum. 8. 3. b. et 14. 4. b. et 16. 1. b. et 19. 3. c. et 22. 3. d
 Libert. el. 2. Cau. 32. q. 2.) 14. 2. a
 Licet. extra de electione et electi potestate. 30. 3. d
 Nisi. extra de auctor. & vsu pallij. 13. 4. c
 Non aut. Cau. 7. q. 4.) 27. 3. c. et 32. 1. a. et 33. 1. a. et b
 Nunc autem. dist. 21.) 10. 4. c et 33. 1. c
 Pudenda. 24. q. 1.) 14. 2. a
 Quàm periculosum. Cau. 7. q. 1.) 11. 1. d
 Sicut vir. Cau. 7. q. 1.) 11. 1. c. 14. 4. c. 21. 1. d. 32. 1. d
 Sicut. dist. 40.) 12. 1. a et 32. 2. d
 Si publicis. Cau. 22. q. 4.) 20. 1. c
 Si transitus. dist. 79.) 21. 1. c
 olicitudo. dist. 52.) 11. 4. c

Errata sic corrige.

Pa.	col.	lin.		
4	3	4	mortale	morale
7	2	14	Sic	Si
7	3	ij	pōt.	pōt
7	3	41	qua opantur	opantur
8	4	9	suum,	suum: sed
8	4	12	cedere. Ideo	cedere, ideo
9	3	60	colæ	copulæ
9	4	3	alia	aliam
10	4	47	grano	granum
12	4	47	non	nomen
15	1	1	summendæ	sumenda
29	3	31	numerantia	numerant in

D. FRATRIS AEGIDII COLUMNAE A
Romani, Archiepiscopi Bituricensis, & Pri
matis Aquitaniae, Ordinis fratrum
Eremitarum Sancti Augustini,
liber de Renunciatio
ne Papae.

Cap. I. In quo est prologus huius libri, ubi ostens
ditur, quae fuit necessitas componendi hunc librū,
in quo agitur, Quod Papa renunciare potest.

Iob. 8. e

ON ei placebit vecor
dia sua, & sicut tela ara
nearum fiducia eius.
Quidam moderni tem
poris, de suo sensu ni
miū præsumentes, quas
dā rōnes sophisticas ad
includendum mentes fi
delium ediderunt: ex in

de confidentes de sua vecordia in summum no
strum Pontificem Sanctissimum patrem domi
num Bonifacium Papam viii. diuina prouiden
tia verum Dei Vicarium, ac Sacrosanctae Ro
manae & vniuersalis ecclesiae sponsum legitimū.
impugnare sunt conati; contra quos in perso
na Dei dici potest verbum propositum, qd legi
tur Iob. 8. Non placebit ei (idest Deo) vecordia
sua (idest insipientia sua) & sicut tela aranearū
fiducia eius (idest cuiuslibet eorū.) Dicitur enim
esse vecordia, vel dicitur habere vecordiam, qui
habet ve in corde, idest qui habet malum in cor
de. Itaq; sicut in istis sensibilibus qui habent ma
lum in oculis suis nō bene vident quae sunt sen
sibilia, sic qui habet vecordiam & qui habet ma
lum in corde, non bene percipit quae sunt intel
ligibilia. Et quia ex hoc dicitur quis inspiens,
quia habet obscuratum cor, & non bene perci
pit hmōi intelligibilia, ipsa vecordia de qua tra
ctatur in auctoritate proposita, insipientia dici
ei potest. Vere ergo praedicti homines de sua
vecordia sunt confisi, quando credentes ra
tiones facere efficaces, tela araneorum est eorū
fiducia; quia araneorum telas texere conuincun
tur. De quibus dici potest quod dicitur Isaia.
Telas aranearum texuerunt. Omnis. n. uerborum
ordinatio, (quia si ordinate proferuntur verba
sibi inuicem sunt cōnexa) textura quaedam me
rito nuncupatur. Et exinde inoleuit, quod
liber aliquis ubi ordinata & connexa sunt ver
ba, textus esse dicitur. Sed textura hmōi aliquā
do est ferrea & quasi adamantina, secundū quē
modum Proclus in de Diuina puidētia volens
comendare Platonem, dicit, Plato adamantinis
(vt est dicere) sermonibus nos cogit. Ille quidē
cogit aliquos adamantinis sermonibus, qui rō
nibus irrefragabilibus auditores cogit suis ser
monibus consentire. Sed licet aliquando ita sit

Isa. 59.

Proclus

vt textura verborum possit dici ferrea vel ada
mantina, multotiens tñ uel ex malitia affectus
intellectum excœcante, vel ex ignorantia rōnis
mentem obscurante, verba prolata & rationes
r̄consutae sunt, sicut telae araneorum: quae sic
rumpuntur de facili, & inefficaces esse liquido
decernantur. Verum quia quauis araneorum te
la sic scindatur faciliter, aliqua tñ animalia debi
lia quātumcunq; sint alis dotata, quibus super
terram sunt apta nata efferri, araneorum etiam
telis, vt visibiliter percipimus, capiuntur. Sic &
multi hominū licet alas habeant rōnis, quibus
haec terrena debent volatu transcendere, illas
tamen alas habent tñ debiles, ut texturis verbo
rum inualidis, & rōnibus debilibus capiantur:
quae telis aranearū similes esse cernuntur. Hinc
ergo apparere potest, quae fuit necessitas quae
nos mouit ad componendū Tractatum huius
modi, vt solueremus rationes quasdam, quae sum
mus Pontifex renūciare non potest, factas per
praefatos viros de sua vecordia confidentes: in
quo etiam Tractatu obuiamus quibusdam aliis
additamentis, quae etiā super vecordia sunt fun
data: nam omnia talia sunt telae araneorum. Ta
men quia debilia volatilia aliquando telis talibus
inuoluuntur, bonum est telas dirumpere
antedictas, vt ceteri Christiani tanquam vera
membra summum praesulem dominum Boni
facium suum caput legitimum recognoscant.

† confesse

Haec ergo vecordia, super qua quaeque hmōi
sunt fundata, minime placet Deo: & qui tales te
las ordiri vel texere sunt conati, non Diuino cō
silio, nec diuino spiritu mouebantur. Ipsi ergo
sunt desertores filii, quia deserunt summum Pa
trem & vias aliorum tenere fidelium contempse
runt. Istis ergo sic habētibus Ve in corde & nō
facientibus secundum diuinum consiliū, nec or
dinantibus telam secundum diuinum spiritum,
dici potest quod dicit Isaia. 30. Vae filii deserto
res, dicit Dñs, vt faceretis cōsiliū, & nō ex me:
& ordiremini telam, & non per spiritū meum.

Isa. 30. e

Cap. II. vbi agitur de ordine dicendorum.

Dixerunt Philosophi, Duplex
esse opus sapientis in unaquaq;
re, Non mentiri de quibus nos
uit, veritatem asserendo: & men
tiam manifestare posse, falsi
tatem destruendo: haec. n. duo,
veritatem asserere, & falsitatem destruere, sunt
duo opera sapientis in omni negotio. Haec au
tem dicimus, non quod simus illius demētiae, quod
inter sapientes nos connumerare velimus: dici
mus tamē nos sapientiam diligere & quantū hu
mana fragilitas sinit, sapientes imitari velle. Nec
est arrogantiae verbum quod quis dicat se velle imi
tari sapientes, cū & Apostolus Paulus ad Eph.
5. ad imitandum Deum, qui est ipsa sapientia,
viriliter nos inducat, dicens, Estote ergo imita
A

Sapientis munus

Eph. 5. e

tores Dei, sicut filii charissimi. Et quia debemus in omni negotio sapientes pro viribus imitari, ideo in hoc tractatu, quem habemus præmanibus, in quo declarare intendimus, quod summus pontifex potest suo officio, siue suæ iurisdictioni cedere, ut post cessionem desinat esse Papa. Nam volumus illud duplex opus sapientis prætractum pro viribus exercere, videlicet non mentiri de quibus nouimus, veritatem asserendo: & mentientes manifestare, falsitatem destruendo. Sed his dictis, ut habeamus ordinem dictorum, de quo agitur in hoc capitulo, oritur nobis rationalis quaestio, Quid prædictorum prius est faciendum: ut Vtrum prius sit extirpanda falsitas, quam veritas declaratur: an potius econuerso. Huic autem quoniam videntur satisfacere verba philosophi. Nam prius ait, quod opus sapientis est non mentiri de qua nouit veritatem: quod pertinet ad declarationem veritatis. Et postea subdit, quod opus sapientis est mentientes manifestare; quod pertinet ad extirpationem falsitatis. Igitur prius erit declaratio veritatis, quam extirpationem falsitatis. Sed ille modus, prioritatis non satisfacit. Quoniam enim, de qua agitur in hoc capitulo. Certum est enim quod declarare veritatem est prius quam extirpare falsitatem: sed non oportet quod sit prius tempore, vel prius in executione, sed est prius in intentione: nam extirpationem falsitatis est propter seminare & inferere veritatem. Et quia declaratio veritatis in hoc negotio se habet ut finis, oportet quod hoc sit primum in nostra intentione, quia prius debet esse intentus finis, quam ea quae sunt ad eum. Vel si volumus loqui de prioritate sicut loquitur Augustinus. 1. 2. Confess. vbi distinguit modos prioritatis, dicemus, quod declarare veritatem est prius electione, non tamen oportet quod sit prius tempore, vel prius in executione. Nam & flos præcedit fructum, & fructus florem, ut idem ibidem Augustinus tangit, quia flos præcedit fructum tempore & secundum executionem, natura quidem prius exequitur & prius facit flores & postea fructus, sed fructus præcedit florem electione, quia eligibilior est fructus flore. Vel possumus tertio dicere, quod declaratio veritatis est prius extirpatione falsitatis perfectione, quia hoc est perfectius quam illud. Igitur si philosophus enumerando præfata sapientis opera, prius locutus est de assertionem veritatis quam de destructione falsitatis, non propter hoc soluta est quaestio nostra, ut sciamus, quo ordine procedendum est in hoc tractatu, vtrum debeamus ipsum incipere a declaratione veritatis, & consummare ipsum in destructione falsitatis: vel potius econuerso. Nam si philosophus prius locutus est de declaratione veritatis, quam de destructione falsitatis, dicere possumus, quod illa prioritas referenda est ad prioritatem secundum intentionem, vel secundum electionem, vel secundum perfectionem: nam hoc est eligibilius & debet esse quid magis intentum. Sciendum ergo, quod hæc duo secundum modum accipiendi sunt si tempore, & secundum alium

3. Ethic. c. 4

modum accipiendi potest esse non si tempore. Sunt enim si tempore, quia insertio veritatis, & amotio falsitatis se vult habere ad intellectum, sicut inductio formae propositae, & expulsio formae oppositae habent se ad materiam: expellendo. non formam oppositam, a materia, inducimus in eam formam propositam & econuerso. Sic & in proposito, destruendo falsitatem, aliquomodo affirmamus veritatem & econuerso. Propter quod sic loquendo de his duobus operibus, erunt simul tempore. Sed si quaeratur, accipiendo hæc duo opera, ut sunt simul tempore, Vtrum sit inter ea aliquis prioritatis modus. Dicitur potest, quod ut tetigimus, idem est de veritate inserendi in animo & falsitate expellenda ab eo, & de forma proposita introducenda in materia & de opposita expellenda: quia licet illa sint simul tempore, tamen ordine, generatione, & natura se præcedunt. Dicimus enim quod vnum præcedit alium natura, id est naturali intelligentia & naturali origine siue naturali generatione. Simul enim tempore facta fuerunt sol & splendor, quia statim cum fuit sol incepit splendere: tamen natura, id est naturali intelligentia sol præcessit suum splendorem. Naturale est enim quod prius intelligamus solem esse factum, & postea intelligamus ipsum splendere. Sic etiam naturali origine vel naturali generatione sol præcedit splendorem: quia cum natura splendoris deriuatur a natura solis, naturale est quod prius fuerit factio & generatio solis, & postea fuerit splendor ortus ab eo. Secundum hunc autem modum loquitur Augustinus. 1. 2. Confess. quod sonus & cantus sunt simul tempore, sed sonus est prior cantu origine: cantores enim prius emittunt sonum & cantant. Sed cum cantus sit modulatio soni, quia hoc est cantus sonus modulatus, cum modulatio sonus sit quaedam proprietates eius, quia subiectum naturali origine & naturali intelligentia est prius sua proprietate, ideo dictum est, quod origine & generatione & etiam natura sonus præcedit cantum, licet sint simul tempore. Quae si velimus ad propositum aptare, dicemus, quod naturali origine & naturali intelligentia expulsio formae oppositae vno modo præcedit introductionem formae propositae, & alio modo econuerso. Sic & expulsio falsitatis ab animo secundum vnum modum præcedit introductionem veritatis, & secundum alium modum econuerso. Nam hæc expulsio & introductio formarum vel comparantur ad materiam, quae expoliata vna formam introducitur aliam: vel comparantur ad agens, qui introducendo vnam formam, expellit aliam. Si ergo hæc duo comparantur ad materiam, quia forma proposita non potest esse in materia, nec potest habere locum in ea, nisi expellatur inde forma opposita, ideo quantum ad materiam primum est expulsio formae oppositae, quam introductio propositae. Sed si hæc comparantur ad agens, quia cum agentis sit imprimere, sic materiae est recipere, quia materia non potest recipere, nisi prius euacuetur: ideo

ideo secundum naturalem nostram intelligentiam primo euacuatur materia & expoliatur, quod introducatur & perficiatur. Sic cum agentis sit imprimere, sic materia recipiendo perficitur, sicut agens imprimendo perficit. Agens ergo, imprimendo formam propositam, expellit oppositam: materia autem quia euacuat a forma opposita, ideo induit propositam: propter quod respectu materię, prius est expoliari, quam indui: respectu autem agentis, prius est induere, quam expoliare. Sic & de veritate & falsitate, ut si sit falsitas siue error in animo, & aliquis velit inde expellere falsitatem, quantum est ex parte animi prius est expellere falsitatem quam inducat veritatem: sed quantum est ex parte agentis, cum agens, siue doctor expellat falsitatem, inducendo veritatem, prius intellige, quod agens veritatem inducat, quam quod falsitatem expellat. His itaque prelibatis, patet quomodo loquendum est de prioritate & posterioritate, prout hæc duo sunt simul tempore. Sed possumus loqui de his duobus etiam, prout tempore se præcedunt. Dicimus, nempe quod declarando aliquid, duo sunt ibi fienda, videlicet, argumenta ad oppositum destruere, & argumenta ad propositum construere. Et licet utrumque faciendo destruat falsitas, & asseretur veritas, quia & qui soluit argumenta opposita, falsitatem destruit & veritatem asserit, & etiam qui construit argumenta proposita, quodammodo utrumque facit: tamen in destruendo argumenta opposita, magis videmur extirpare falsitatem, in construendo autem argumenta proposita, magis videmur asserere veritatem. Hoc modo ergo, veritatem asserere, & falsitatem destruere potest se inuicem tempore præcedere, quia potest quis primum argumenta opposita destruere, & postea proposita construere, & potest etiam econuerso. In hoc ergo stat Quæstio nostra principaliter, an sint argumenta opposita per aduersarios facta prius soluenda, ut destruat falsitas; & postea sint argumenta proposita construenda, ut asseratur veritas: vel fiendum sit econuerso. Aduertendum itaque, quod si instruendi per doctrinam aliquam non essent ipsi infecti, nec infecissent alios, rationabiliter posset dubitari a quo esset inchoandum. Vtrum ab informatione veritatis argumenta proposita construendo, vel ab expulsionione falsitatis argumenta opposita dissoluendo. Sed si instruendi per doctrinam aliquam, vel si compellendi ad confitendum aliquam veritatem sunt infecti, vel (quod peius est) si aliquos infecerunt, quia animus infectus non recipit doctrinam, nisi expulsa infectione, rebus sic se habentibus, primum est expellenda falsitas, & infectio ab anima, dissoluendo argumenta opposita: & postea inferenda est veritas, construendo & firmando argumenta proposita, quia, ut vult Philosophus in Rhetoricis, Oportet facere locum futuræ orationi. Animus ergo falsitate plenus non potest veritate repleri, nisi prius inde falsitas expellatur. Sicut vas amaritudine plenum, non potest repleri dulcedine,

ne, nisi prius amaritudo inde euacuetur: in vase, nempe amaritudine repleto, non est locus, ubi recipiatur dulcedo. Si ergo volumus facere locum dulcedini recipiendæ, sunt inde prius amaritudines repellendæ. Sic cum est in anima error & falsitas, non est ibi locus, ubi recipitur veritas, nisi inde falsitas expellatur: quilibet, nempe abominatur quodcumque contrarium. Ita prius ostendendum est aduersario, quod sua dicta sint falsa, ut ex hoc possit acquiescere veritati. Et si dicatur, quod sic arguentes vel satisfaciētes non credunt corde quod proferunt ore: quod in hac materia credimus verum esse, ut & ipsi veritatis aduersarii corde non credant, quod ore pronunciant. Dicimus, quod tanto magis est cum eis prius extirpanda falsitas & sunt dissoluenda eorum argumenta opposita quam sint construenda proposita, quia tales pertinaciores esse consueverunt in eorum dictis quam alii. His itaque omnibus enarratis, hoc ordine procedemus in hoc tractatu, quia prius enarrabimus argumenta opposita huic veritati. Quod Papa renūciare potest. Secundo illa argumenta opposita dissoluemus. Tertio, quia aduersarii præter falsitatem, quam asserunt, quod Papa renūciare non potest, aliqua etiam alia plura superaddiderunt, ideo illa superaddita enūciabimus. Quarto his superadditis obuiabimus: ex quibus omnibus destruetur falsitas. Quinto & ultimo faciemus argumenta & rationes idoneas ad nostrum propositum. Quod Papa renūciare possit: ex quibus declarabitur veritas. Quo facto, imponemus finem his nostris dictis, & consumabimus opus nostrum.

Cap. III. In quo ponuntur duodecim rationes, quas faciunt aduersarij veritatis, Quod Papa renūciare non potest.

Ermissio itaque ordine dicendorum, volumus exequi hunc Tractatum secundum prætaxatum ordinem, secundum quem primo ponendæ sunt rationes, quas faciunt aduersarij nostri. Quarum prima sumitur ex eo quod Papatus, ut dicunt, a solo Deo est: Sed quæ a Deo vel ab aliquo superiori committuntur, a nullo possunt inferiori remoueri: & sic papalis potestas, quæ a solo Deo committitur, a nullo inferiori remoueri posse videtur. Secunda ratio sumitur ex eo quia nullus potest auctoritatem vel dignitatem aliquam auferre, quæ conferre non potest. Sed auctoritatem papalem nullus conferre potest, nisi Deus; ergo neque eam auferre: sed si teneret renunciatio, aufereretur papalis potestas. Ergo renunciatio videtur fieri non posse. Tertia ratio, etiam Decretalis Inter corporalia, expressè innuit, quod depositio Episcoporum, translatio eorum, & absolutio eorum per cessionem soli Papæ est reservata: nec etiam ipsi Papæ cõ

Interpretis
MORAL.

9. Rhet. c. 14

cederetur nisi inquam Papa quodammodo Deus est, id est Dei Vicarius, ut patet ex textu; ergo remotio ipsius Papæ, quia Papatus omnes dignitates excellit, per nullum superiorem potest fieri. Nulla enim ratio capit quod Deus voluerit inferiores dignitates per ipsum Deum tantum aut per eorum superiorum dignitatem tolli posse, nec per ipsum superiorem, nisi in quantum ipse superior scilicet Papa est Dei vicarius; et tamen voluit ipsum Papatum, quæ est summa dignitas, quæ proprie christi est, ne dum per inferiorem Deo, sed etiam per inferiorem seipsa dignitate tolli posse. Et sic solus Deus videtur tollere posse papatum, & nullus alter, sicut multipliciter videtur colligi ex textu prædictæ Decretalis. *Quarta* ratio sumitur ex eo quod summa virtus increata per nullam virtutem creatam videtur posse tolli; sed Papatus est summa potestas increata, ergo per nullam virtutem creatam tolli posse videtur. *Quinta* ratio sumitur ex eo, quod nec Papa nec tota creaturarum vniuersitas potest facere quod aliquis pontifex non sit pontifex; ergo multo magis non videtur posse facere, quod summus pontifex non sit summus pontifex: nam minus est tollere simpliciter pontificem, quam summum Pontificem: ergo cum simpliciter pontificem nullus potest tollere nisi Deus, nec summum pontificem vix aliquis potest tollere nisi Deus. Quod fieret, si renunciare posset, ita quod valeret eius renunciatio. *Sexta* ratio ex eo, quod papa non est Papa nisi per legem diuinam, & non per legem alicuius creature, nec omnium creaturarum simul: Ergo nullo modo videtur quod Papa possit eximi quod non sit Papa. Non enim Papa ex quo consentit & subiicit se legis sponsæ, potest esse non Papa per aliquam creaturam, neque per omnes simul, ut videtur. *Septima* ratio, ex eo quod nullus potest tollere votum alicuius, seu ab ipso absoluere, nisi ille qui est supra votum: sed papatus est quoddam votum maximum super omnia vota: nam vouet papa de facto ipsi Deo, quod curam habeat vniuersaliter gregis sui, totius scilicet vniuersalis Ecclesie; & quod de ipsis reddet rationem. Ergo ab isto, solus eum Deus absoluere posse videtur. Ergo de papa nullo modo vix fieri posse non papa, nisi tantummodo a solo Deo aliqua ratione. Nullus enim alieno obligatus potest ab obligatione seipsum absoluere, quia tenetur obnoxius, maxime superiori obligatus: sed papa nullum habet superiorem nisi Deum, & per papatum se Deo obligauit. Ergo a nullo vix potest absolui nisi a Deo. *Octaua* ratio, ex eo quod nullus videtur seipsum posse absoluere; sed si valeret renunciatio, videretur quod seipsum posset absoluere. *Nona* ratio, ex eo quod papalis obligatio non vix potest tolli nisi per maiorem potestatem quam papalis sit, sed nulla potentia creata est maior quam papalis: ergo fieri non potest quod per papam, nec per aliquod aliud, nisi per Deum, ut quod semel est papa, non sit semper papa, dum vivit, ut videtur. *Decima* ratio, ex eo quod nulla dignitas

ecclesiastica post legitimam confirmationem potest tolli, nisi per eius superiorem; sed papa solus Deus est maior, ergo a solo Deo tolli potest vix. *Vndecima* ratio, ex eo quod Apostolus vult & probat sacerdotium christi esse in æternum: si adiungit in æternum in sacerdotem, sequitur ipsum esse sacerdotem in æternum: ergo nullo modo potest esse vita summi Pontificis & summi sacerdotis sine summo sacerdotio, ergo renunciare non potest vix: & minus extraneum & ratione remotum apparet quod summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu Christi, qui est sacerdos in æternum, possit absolui ab aliquo, quam ab ipso Deo, & quoad vixerit non maneat summus pontifex, & quod aliquo modo potest esse vita summi sacerdotis sine summo sacerdotio, ut videtur. *Duodecima* ratio, ex eo quod si diceretur, quod vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio, argumentum Apostoli, ubi dicit, Secundum legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes &c. penitus nullum videretur esse, sed falsitate contineret. Nam posset argui contra ipsum, Quare christus sempiternum habet sacerdotium. Respondet Apostolus, eo quod manet in æternum. Dico tibi beate Apostole, Non est verum, quia potest in vita sua renunciare, & sic non erit sacerdos amplius. Ex hac ergo positione, quod papa renunciare potest, totius sacre scripturæ & verbi Apostoli falsitas sequi videretur; & ex multis aliis rationabilibus & euidens causis, hoc ipsum, Vtrum Papa renunciare possit, videtur verissimiliter & iustissime in dubitationem deduci. Hæc igitur sunt illæ duodecim rationes, quas faciunt præfati aduersarii veritatis, Quod papa renunciare non potest.

Cap. IIII. vbi declaratur, quomodo omnis potestas specialiter potestas ecclesiastica est a Deo.

Ræmissis rationibus aduersariorum secundum ordinem ante factum, consequens est, quod omnes rationes dictas per singula persoluamus. Habent autem rationes illæ per magna parte hoc fundamentum. Quod quia potestas papalis est a Deo, ideo per solum Deum tolli potest. Et quia secundum philosophum, Verum verum consonat, falso autem cito dissonat: ratio, quæ verum dicit in aliqua materia, quanto magis pertractat illam materiam, tanto magis apparet dictum suum esse verum. Si autem falsum dicat, pertractando veritatem, in materia illa cito veritas dissonabit falsitati, & cito appare poterit dictum illud esse falsum. Ea propter de potestate, quomodo est a Deo, volumus speciale capitulum facere, ut veritate huius pertractata, clare apparere possit, quod licet potestas papalis sit a Deo, hoc tamen non obstante, papa renunciare potest. Continet ergo hoc capitulum

solum (vt patet) ex sua rubrica duo. Primū quidem est, quod omnis potestas est a Deo. Secundū quidem est, quod potestas Ecclesiastica quodā speciali modo dicitur esse a Deo. Propter primum sciendum, quod, quantum ad præsens spectat, quinque viis probare possumus, quod omnis potestas est a Deo, vt ex his viis habeamus materiam inuestigandi, quod multa sunt a Deo, quæ possunt tolli operatione humana. Prima quidem via sumitur ex ipsa potestate. Secunda vero ex ipsis rebus, quibus innitur potestas. Tertia quidem ex ordine, quem videmus in potestatibus. Quarta autem ex causalitate, quæ competit potestati. Quinta & vltima ex actibus vel ex operibus, ex quibus habet esse potestas. Prima autem via sic patet. Possumus, n. dare quandā maximam generalem, quod quicquid aliquid reperitur in superioribus & in inferioribus, illud repertum in superioribus est causa reperorum in inferioribus, vt puta si motus reperitur in caelestibus, tanquā in superioribus, & in istis aliis, tanquā in inferioribus, consequens est, quod motus cæli sit causa omnium aliorū motuū. Propter quod dicitur. 8. Phys. Motus cæli est vita in entibus. Quia sicut viuū differt a non viuū, ex eo quod viuū mouetur, non viuū non mouet, cum omnia moueantur ppter motum cæli, ideo motus cæli, p quem mouentur omnia, erit quasi vita omnium. Et si hoc dictum, est dubium in creaturis prout comparatur ad creaturas, nullo autem modo dubium est prout creature comparantur ad Deum, quia siquid reperitur in Deo & in creaturis, oportet quod id repertum in Deo sit causa reperorum in creaturis; vt si sapientia reperitur in Deo & in creaturis, oportet quod sapientia reperta in Deo, sit causa cuiusque sapientie repertæ in creaturis. Secundum quæ modum habet Ecclesiastici primo, Omnis sapientia a Domino Deo est. Et ibidem subdit, Fons sapientie uerbum Dei in excelsis. Igitur si sapientia est in Deo, siue in excelsis, oportet quod illa sapientia se habeat vt fons, a quo omnis alia sapientia deriuatur.

Secundū hunc etiam modū loquitur Apostolus ad Eph. 3. cum ait. Huius rei gratia flexo genua mea ad patrem Dñi nostri Iesu christi, ex quo omnis paternitas in cælo & in terra nominatur. Vt. n. esse ratio Apostoli, quia est paternitas in diuinis, oportet quod ex illa paternitate esse habeat quæcunq; alia paternitas: siue paternitas illa sit in cælis quantum ad Angelos, qui sunt patres nostri in quantum intendunt salutem nostram: siue sit in terris quantum ad homines, qui vt alios generant, vel vt alios regunt, sunt eorū patres. Si ergo potentia est in diuinis, quia Deus est summe omnipotens, oportet quod ab illa potentia omnis alia potentia deriuetur. Secundū hunc itaq; modum potest exponi illud quod habetur Iob, 36. Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens. Spectat. n. ad quemlibet agentem diligere opera sua, iuxta illud Sapientie vn-

decimo. Diligis. n. omnia quæ sunt, & nihil odisti eorū quæ fecisti. Quia ergo omnia sunt opera Dei, omnia diliguntur a Deo in quantum sunt opera eius. Si ergo potentia reperitur in Deo, & in creaturis, oportet quod potentia creaturarum deriuata sit a potentia Dei. Exponatur ergo sic verbum, quod habet in Iob, quod cū Deus potens sit, oportet quod a potentia eius sint omnes alii potentes: et quia nullus abiicit opera sua, consequens est, quod Deus potentes non abiicit, cum & ipse sit potens, a qua potentia omnis alia potentia deriuatur. Secunda via ad hoc idē sumitur ex ipsis rebus, quibus innitur ipsa potentia: huiusmodi autem res, quibus potentia innitur, sunt bona interiora & etiā bona exteriora. Nam per utraq; bona sumus potentes ad aliqua, ad quæ non essemus, si careremus illis bonis. Vocamus. n. bona interiora, quæcunq; sunt in nobis, siue sint bona corporalia, cuiusmodi sunt membra nostra: siue sint virtutes fundatæ in corporalibus, sicut sunt potentie motiue & sensitiue, tam exteriores sicut sunt quinque sensus, & etiā interiores sicut sūt sensus cōmunis, imaginatio, æstimatiua, memoria, & huiusmodi: siue sint potentie nō organice, sicut sunt intellectus & voluntas. Per oia. n. illa bona, quæ sunt in nobis, sumus potentes ad aliqua faciēda, vt per membra multa facimus, quæ sine membris facere non possemus. Et per potentias motiuas & per sensitiuas exteriores, vt per visum, auditum, & huiusmodi multa possumus, quæ sine illis non possemus: sic per potentias sensitiuas interiores, vt per sensum cōmunem, & æstimatiuam, & memoriā multa operari possumus, quæ non possemus sine illis. Per potentias. n. non organicas, vt per intellectum & rōnem, multa possumus, quæ non possemus sine illis: immo philosophus in. 1. Politicorum vocat intellectū & rōnem esse squissimā arma. Propter quod hominem perfectū virtute dicit esse animalium optimum, separatū autem a lege & iusticia dicit esse animalium pessimū, quia, vt ait, habet squissimā arma: habet. n. intellectū & rōnem, quæ si vult conuertere ad bonū, erit optimum animalium, si ad malū erit pessimum. Fundatur ergo potentia nostra in bonis, quæ sunt in nobis. Fundatur etiam & in bonis, quæ sunt extra nos vtputa in diuitiis, & in facultatibus. Multa. n. possumus per facultates & per diuitias, quæ sine illis non possemus. In his ergo duobus generibus bonorū, vt in bonis exterioribus & interioribus, consistit omnis potentia nostra, vel etiam cuiuscunq; creature. Quod si dicitur, quod etiam potentia nostra consistit in habendo amicos, in habendo subiectos. Constat, quod & hæc reducuntur ad illa, quia si subditi vel amici non haberent bona exteriora vel interiora, in nullo essemus potentiores ppter eos. Si ergo omnis potentia nostra vel cuiuscunq; creature fundat in bonis exterioribus vel interioribus, dubitare an omnis potentia sit a Deo,

Sap. ij. d

Secunda via.

Prima via.

Eccles. 1. d

Eph. 3. c

Iob. 36. d

1. Polit. cap. 2

est dubitare an omnia bona sint a Deo. Cū ergo certum sit omnia bona esse a Deo, certū est omnem potentiam esse ab ipso. Et ex hoc illa consideratio Topica dicit, Potentiam esse de genere bonorū, quia semper fundatur in aliquibus bonis. Omnis ergo potentia, ut diximus, est a Deo, quia omnia bona sunt a Deo. Et exinde sequitur, quod potentia semper sit bona, quia res in quibus fundatur semper bonæ sunt: usus tamē potentiaē potest esse bonus & non bonus. Nam & membris propriis uti possumus bene & non bene. Et poteris tam subiectivis, quā motivis, quibus etiam poteris sumus, uti possumus bene & non bene. Ipso. n. intellectu & ipsa rōne, & ipsis actibus, & scientiis, quæ sunt sæuissima arma quibus eis male utimur, & optima arma quando bene utimur ipsis, possumus uti bene & non bene. Diuitiis etiam & facultatibus potest quis bene & non bene uti. Ideo dicit in primo Rhetoricorum quod hoc est cōe cum omnibus bonis (exceptis virtutibus) puta robore, sanitate, diuitiis, amicitia: talibus. n. quis perdit utens iuste, & nocebit, super utens iniuste. Omnium. n. talium bonorum, per quæ potentes sumus, usus potest esse bonus & non bonus. Ipsi etiam virtutibus non formaliter, sed materialiter contingit aliquando male uti, ut puta quando de virtutibus superbumus. Formaliter. n. virtutibus semper bene utimur, quia virtutes de se semper inclinant ad bonum: sed materialiter accipiendo virtutes, non prout per eas perfecti & informati agimus, sed prout sunt materia & obiectum nostræ considerationis, & prout de eis possumus superbiere, sic virtutibus possumus male uti. Ipsi etiam bonis exterioribus, per quæ multotiens potentes sumus, bene & male uti possumus. Et quia loquendum est de potestate, sicut loquimur de rebus, super quibus fundatur potestas: sicut res semper sunt bonæ, sed earum usus potest esse non bonus: sic potestas semper est bona, sed eius usus potest esse non bonus. Non. n. vitiatur aurum, nec dicitur aurum esse non bonum, propter hoc quod aliquis eo male utatur. Ideo dicit in 5. Ethicorum, Debemus orare quod diuitiarum, quæ sunt bonæ in se, sint bonæ nobis. Bonæ. n. sunt diuitiæ, sed sunt malæ ei qui eis male utitur. Sic cū omnes res bonæ sint, sunt tamen malæ, male utenti. Ita & potestas quælibet bona est, sed potest esse mala male utenti. Aduertendum tamē, quod licet res quælibet bonæ sint, multotiens bonum est abstinere a multis bonis, ut vacemus maioribus bonis. Et quis coniugium bonum sit, bonum est a connubio abstinere. ut virgines existentes magis possimus vacare diuinis. Ideo dicit Apostolus prima Cor. 7. Qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit; & qui non iungit, melius facit. Sic & de rebus temporalibus, licet ipsæ bonæ sint, abrenunciare tamen eis ut possit quis liberius vacare diuinis, potest esse perfectioris meriti. Sic & potestates quantumcūque bonæ sint, a multis tamen potestatibus abstinere

3. Top. c. 3.

Potentia semper est bona, eius autem usus anceps est.

Cap. 1. circa finem.

Aeg. in cap. 1. lib. 1. Rhet.

Cap. 1.

Coniugium.

1. cor. 7. g.

Ado, potest nobis esse ad meritum. Atamen propter commune bonum potest multotiens esse maioris meriti se potestatibus implicare, quā a potestatibus abstinere. Sed de hac materia non oportet hic loqui diffusus. Sufficit. n. scire, quantum ad præsens spectat, quod potestas semper bona est & a Deo est, usus tamē potestatis potest esse non bonus. Aduertendum etiā, quod illud quod dictū est de usu potestatis, veritatem habere potest de acquisitione potestatis. Nam licet res istæ exteriores bonæ sint, eas tamē possumus aliis usurpare, & iniuste eas possidere: tamen propter iniustitiam nostram res non vitiantur, nec fiunt malæ. Et quod dictum est de rebus, verum est de potestate; quod ipsa semper bona est, usus tamen & acquisitio eius potest esse non bonus. Tertia via sumitur ex ordine quæ videmus in potestatibus. Vult. n. Deus quodam ordine gubernare vniuersum, ut inferiora regantur per superiora, & sint subdita superioribus: secundum quæ modum loquitur Aug. tertio de Trinitate, ubi ait, Voluntas Dei est prima & summa causa omnium. Et ibidem vult, quod per voluntatem Dei quodam ordine regatur vniuersa creatura, ut corpora grauiora vel grossiora per subtiliora, & omnia corpora per spiritum. Si ergo sic est in regimine naturali, quod quodam ordine regatur vniuersa creatura, ita quod creatura inferior regatur per superiorem, oportet sic esse in regimine hominum, & in regimine morali, ut subditi regantur per potestates sibi præsertentes, & potestas inferior per superiorem: in quo ordine maxime refulget diuina sapientia & diuina bonitas. Nam ordinare potissime attribuitur sapienti: nam ex hoc omnia in sapientia facta sunt, quia omnia per diuinam sapientiam sunt congrue ordinata. Et inde est, quod sapientes philosophi dixerunt, duplex Bonum. s. bonum ducis & bonum ordinis, ut patet ex 1. 2. Metaphy. Dixerunt etiam quod post bonum ducis non est tantum bonum, sicut est bonum ordinis. Nam quod omnia ordinata sint sub duce, hoc est magis bonum post bonum ducis: sic quod omnia ordinata sint sub Deo, hoc est maius bonum post Diuinum bonum. Quod ergo hoc bonum ordinis, quod est tantum bonum, non sit a Deo, est inconueniens dicere. Et quia ex huiusmodi ordine quod vnum sit sub alio, sumitur ratio potestatis, ideo dicitur omnis potestas esse a Deo. Propter quod & Apostolus ad Rom. 13. cum prius dixisset, quod non est potestas nisi sit a Deo, statim subdit, Quæ autem a Deo sunt ordinata sunt. Vult ergo ex ipso ordine potestatum probare Apostolus, quod non sit potestas nisi a Deo. Quarta via ad hoc idem sumitur ex causalitate, quæ competit potestati. Nam potestas ut potestas est, est causa efficiens: si autem sit causa deficiens, hoc non est potestas ut potestas est & ut potentia, sed ut est in potentia: secundum quem modum loquitur Aug. 1. 2. de Ciuitate Dei cum ait, Nemo igitur querat efficientem causam

Tertia via.

Cap. 4.

Cap. 10. seu Com. 5. 2.

Rom. 13. 6

Quarta via.

Cap. 7.

sim male voluntatis. Nō. n. est efficiens, sed deficiens. Vnde & ibidem vult, quod malum non habeat causam efficientem, sed deficientem. Ex inde etiam est, quod tam Aug. quam Origenes exponentes illud Ioannis, Et sine ipso factū est nihil, dicunt hoc intelligendum esse de peccato, quod secundum se nihil est, quia secundum se non habet causam efficientem, sed deficientem. Ex nobis .n. est, quod deficiamus, sed ex ipso deo est quod aliquid faciamus, iuxta illud, Sine me nihil potestis facere. Omnes ergo causę efficientes reducuntur in primum efficiens, & sunt a primo efficiente, vt a Deo. Et quia potestas vt diximus secundum q̄ hmōi est causa efficiens, consequens est, q̄ non est potestas nisi a Deo.

Ioan. 1. 8

Ioan. 1. 5. 4

Quinta via.

Quinta & vltima via sumitur ex actibus vel ex operibus, ex quibus habet esse potestas. Et hæc via potissime respicit ordinem potestatis in actibus humanis, vel in moralibus. Primę. n. quatuor vię & ad naturalia & ad moralia adaptari possunt. Nam vbicunq; contingat potestas ex actibus hominum, siue contingat ex actu generationis, vt in his quę succedunt iure hæreditario, idest qui iure hæreditario hñt aliquā potestatem siue sit ex consensu vt in his quę sunt per electionem, vel etiā dato, q̄ non sit potestas legitima sed vsurpata, ipsa potestas semp de genere bonorum est: licet forte possessor esset malus, vel male vteretur ea, vel nō legitimo modo acquisiuisset illam. Et quia, vt diximus, loquēdū est de potestate, sicut loquimur de rebus, super quibus fundatur hmōi potestas. (Nam qui habet potestatem, vel habet eam, quia habet sub se castra, ciuitates, & homines: vel quia habet diuitias artificiales, sicut sunt numismata, vel quia habet diuitias naturales, sicut sunt es, quę sunt in substantiam corporis.) Qualitercunq; sumat hmōi potestas, ipsa quidem bona erit, sicut & res bonę sunt: licet vsus, siue acquisitio rerum, vel potestas possit esse non bona. Quantū cūq; n. furtiue habeatur aurum, ipsum quidem aurum bonū erit: licet modus hñdi, vel modus vtendi, possit esse non bonus. Dicemus quidem q̄ totus mundus regitur Diuina prouidentia: & q̄ homo unus assumatur ad potestatem, vel assumatur alter, hoc est ex diuino opere, vel ex diuina permissione, vt ex hoc omnis potestas dicatur esse a Deo. Ex hoc autem patere potest, fm q̄ proponebatur in Rubrica huius capituli, videlicet quod omnis potestas est a Deo, & specialiter potestas ecclesiastica. Nam sicut dicimus de rebus prout sunt a Deo, sic dicimus de modis essendi, prout Deus est in rebus. Dicimus. n. q̄ per præsentiam, essentiam, & potentiam est Deus in rebus omnibus generaliter sed in his, quę spectant ad salutem nostram, dicitur Deus esse specialiter. Nam licet illis tribus modis sit Deus in omnibus rebus generaliter, speciali tñ modo est in omnibus iustis per gratiam, in Beatis per gloriam. Vnde dicitur Deus ad nos venire cum

A nobis suam dat gratiam: & a nobis recedere, cū suam gratiam perdimus. Igitur q̄ deus speciali modo dñ esse in nobis quantum ad ea quę spectant ad salutem nostram, ideo licet quadā prouidentia totum mundū regat generaliter, & de toto vniuerso sit sibi curę generaliter: quodam tamen speciali modo curam gerit de Ecclesia sua, & de hominibus saluandis, iuxta illud Pauli ad Corinth. Nunq̄ de bobus cura est Deo? Certum est quidem, q̄ Deus & de bobus & de omnibus suis creaturis habet curam & prouidentiam: quia & si duo passeret esse ueniant, vnus tñ illorum non cadet super terram sine p̄re nostro, idest sine prouidentia patris nostri. De omnibus ergo habet prouidentiam, sed illam curam & illam prouidentiam, quā habet de sua Ecclesia & de nobis, non habet de aliis animalibus. Et quia quadā specialem curā habet de nobis & de ecclesia sua, ideo omnino est fatendum, q̄ nullus ad potestatem ecclesiasticā assumitur, sine speciali diuino ope, vel sine speciali eius permissione. Et si aliquando, vt inquit Iob. Adducite cōsiliarios in stultum finem, & iudices in stuporem. Hoc fit, quia illi, qui debent consulere de persona ecclesiastica eligenda, & qui debent iudicare quę persona sit assumenda ad ecclesiasticum regimen, ducuntur in stultum finem q̄ præficiunt hominem non idoneum, & non habentem sufficientem scientiam ad regendū. Omnis ergo potestas est a Deo secundum quendam modum generalem, & totus mundus regit̄ diuina prouidentia, vt sine Dei prouidentia nullus assumatur ad aliquod regimen, & sine ea nulli cōpetat habere aliquam potestatem. Quodā tñ sp̄ali modo potestas ecclesiastica est a Deo, quia quodam speciali modo Deus habet curam & prouidentiam de Ecclesia sua & de nobis. Diu itaq; locuti sumus, quomodo omnis potestas est a Deo, vt ex hoc habeamus viam ad soluendum multa argumenta ad oppositum, quę fundata sunt super hmōi fundamento.

1. Cor. 9. b

Math. 10. d

Iob. 12. e

Cap. v. vbi declaratur, q̄ omnes illę quinq; vię, quibus ostendebatur a Deo esse quamlibet potestatem, possunt ad nostrum propositum adaptari, videlicet q̄ Papa renuntiare potest.

Icet non sit nostra intentio principalis declarare in hoc capitulo, q̄ Papa renuntiare potest, q̄ de hoc in sequētib; specialiter prosequetur tamen cum intendamus soluere rationes oppositas volentes probare, quod Papa renuntiare non possit, ideo volumus declarare, quod omnes illę quinq; vię, per quas ostēdimus in præcedēti capitulo omnem potestatem esse a Deo, sunt ad nostrum propositum, et nō ad oppositum. Ex illis quidem quinq; viis erant quatuor

generales, ostendentes quod omnis potestas tam in regimine naturali, quam in morali est a deo. Quinta vero via specialiter videbatur respicere mortale negocium. Et quia rationes aduersariorum ex hoc fundamento, quod papalis potestas est a deo, nos impugnare conantur, ideo ostendere volumus, quod tam primae quatuor viae generales, quam etiam quinta & vltima specialiter nostrum propositum, quod papa renuntiare potest, arguunt & affirmant. Erat quidem prima via sumpta ex parte ipsius potentiae. Nam quicquid reperitur in deo & in creaturis, oportet, quod illud repertum in deo sit causa omnium reperorum in creaturis: & quia potentia reperitur in deo & in creaturis, ideo a potentia reperta in deo, erit omnis alia potentia. Arguit, n. illa ratio, quod non est potestas, quae non sit a deo: sed non arguit, quod opere creaturarum non possit potestas tolli, vel amoueri, vel desinere esse. Ista ergo propositio generalis, quod omnis potestas est a deo, vel omnis sapientia est a deo pro praetaxata regula, quia a potentia in deo est omnis alia potentia, & a sapientia in deo est omnis alia sapientia, & a perfectionibus in deo, sunt omnes aliae perfectiones: ista quidem vniuersalis regula non tollit operationem creaturarum, quam ipsae creaturae cooperantur ad hominum perfectiones: non sunt, n. superuacua opera diuinae sapientiae, nec sunt creaturae otiosae, ut potest haberi Sapientiae. 14. Et quia in his, quae sunt a deo, cooperantur ipsae creaturae, ideo sicut creaturae cooperantur ut illud fiat, sic operatione creaturarum fieri potest ut illud non fiat. Prima ergo via, qua concludebatur in precedenti capitulo, quod omnis potestas est a deo, & quod papatus est a deo, sicut & alia bona sunt a deo, non obuiat dicto nostro, quod papa renuntiare potest: sed potius quantum ad praesens spectat, asserit dictum nostrum, quod renuntiare potest: quia illud quod sic est a deo, quod ad illud potest cooperari creaturae, creaturarum opere tolli potest, ut patet per praehabita, quia quauis papatus sit a deo, tamen quia ex eisdem contrariis factis ut ex consensu eligentium & ex assensu electi quod iste sit papa, fiet de non papa: papa: & ex eisdem contrariis modo factis ut quod eligentes consentiant quod papa renuntiet & sit non papa & ipse assentiat, cessabit in eo papalis potestas & fiet de papa non papa. Via ergo prima quod omnis potentia est a deo sumpta ex ipsa potentia, est pro nobis quod papa renuntiare potest. Erat autem secunda via sumpta ex ipsis rebus. Nam quia omnis potestas fundatur in aliis quibus rebus: sicut omnes res bonae sunt & omnes res sunt a deo, sic omnis potestas est de genere bonorum & non est potestas nisi a deo. Ex illa igitur secunda via non arguitur quod non possint opere creaturarum amoueri potestates: nam & si potestates sunt a deo sicut & res, tamen ad productionem rerum aliquid cooperantur creaturae. Ille ergo res, ad quarum productionem aliquid cooperantur creaturae, nullum vniuersum inconueniens si opere creaturae

rum tolli possunt: ut si ad productionem pluuiae operatur sol, vapores humidos eleuans, eadem occasione solis in contrarium facta, vapores. s. humidos desiccate, tollitur pluuia. Sic quia ad hoc quod aliqua persona sit papa cooperantur homines ipsum eligendo, & cooperatur ipsemet electioni de se factae assentiendo: ideo sicut opera humana ad hoc cooperantur, ita operibus humanis poterit hoc tolli. Ista ergo secunda via est pro nobis, quod papa renuntiare potest. Sed dicet, Nunquid omnia, ad quae operantur creaturae, possunt opere creaturarum tolli? Dicemus quod si illa operatio non excedit facultatem creaturae, si potest opere creaturarum fieri, poterit opere creaturarum tolli. Nam licet destructa non possint semper refici, quia non semper a priuatione ad habitum sit regressus: constructa tamen possunt destrui. Et si instantiam vniuersam habere in spiritualibus, apparebit in sequentibus quod non est instantia, ubi creditur esse instantia: quia spiritualia, quae sic possunt construi quae non possunt destrui, hoc est, quia aliis corporalibus; quae ad illa spiritualia cooperantur aliquid, est collatum supra facultatem naturae: sed de hoc in sequentibus clarius prosequemur. Nunc autem scire sufficit, quod si ex ipsis rebus volumus arguere omnem potestatem esse a deo, non propter hoc obuiatur dicto nostro, nec propter hoc concludit, quod papa renuntiare non possit: sed potius, quod renuntiare potest. Erat tertia via, per quam venebamur omnem potestatem esse a deo, sumpta ex ipso ordine, quem videmus in potestatibus. Vult, n. deus, ut dicebatur, quodam ordine gubernare vniuersum, ut inferiora regantur per superiora. Iste etiam modus, quem videmus in regimine vniuersi, uoluit deus quod esset in regimine hominum, ut quod aliqui essent superiores, aliqui inferiores, aliqui essent subditis, aliqui praelatis: ex quo ordine sumitur ratio potestatis. Et quia ille ordo est a deo institutus & ordinatus tam in regimine rerum quam in regimine hominum, ideo, ut dicebatur, Apostolus signanter cum prius dixisset non est potestas nisi a deo: statim postea subdit, Quae autem a deo sunt, ordinata sunt: ut ex ipso ordine, unde sumitur ratio potestatis, sufficienter appareat quod non est potestas nisi a deo. Sed ex illa via non obuiatur proposito nostro immo magis concludit propositum nostrum, quod papa renuntiare potest. Nam si ex ordine, quem videmus in rebus, arguimus omnem potestatem esse a deo: ad istum tamen ordinem ipsae res cooperantur: ut si aer est supra aquam ordine naturali, tamen ad hoc quod haec materia, in qua est forma aeris, sit supra materiam in qua est forma aquae, cooperantur corpora caelestia & etiam ista inferiora: quia potest subtiliari aqua, & fieri inde aer, & ex hoc habebit superius: sic etiam potest aer ingrossari opere creaturarum & fieri inde aqua, & habebit inferius. Et quod dictum est de ordine rerum naturalium quod opere naturae sit haec res superior & haec inferior: sic

sic eodē opere in cōtrarium factū quod est superius fiet inferius, vt si actio naturali aqua subtiliet & fiat aer, qd erat inferius fiet superius: sic eadē actione naturali in contrariū facta, vt puta, si aer ingrossetur, fiet aqua, & quod erat superius fiet inferius. Hoc ē in regimine hoīum veritatem habet. Nam & homines, si sit regimen secularē siue ecclesiasticū, possunt sibi præficere alios supra se ita qd ad hmōi regimen & ad huiusmodi potestate cooperent ipsi homines, sibi aliquē præficiendo: & cooperent ipse, qui est præfectus, hmōi regimini assentiendo. Et vt descendamus ad ptatem papalem, licet hmōi potestas fundet in quodam ordine, prout oēs alii sunt inferiores & ipse est superior: ad hunc tñ ordinem cooperati sunt ipsi hoīes, videlicet ipsi electores consentiendo vt hic papa sit superior: cooperatus est et ipse electus, huius superioritatis de se factæ assentiendo. Sic ergo in naturalibus, opere naturæ fit inferius superius, & opere naturæ in cōtrarium factū, superius fit inferius. Ideo dictum est, nihil esse tam naturale q̄ morale quod per eadem, per quæ sunt conditū, in cōtrarium facta non destruat: fm quem modum philosophus ait in .2. Eth. Qd ex eisdem virtus generatur & corrumpitur: ex eisdem. n. vt ex operibus nostris, in cōtrarium tamen factis, generantur virtutes & corrumpunt. Sic ex eisdem vt ex consensu eligentium & assensu electi in cōtrarium tñ factis, fiet & tollitur ptas papalis. Vt si eligentes cōsentiant, & electus assentiat, quod sit papa, erit in eo potestas papalis: sic ex eisdem in cōtrariū factis, vt si & eligentes renuntiationi consentiant, & qui fuerat electus renuntiat & assentiat qd non sit papa, non erit amplius papa, & desinet esse in eo potestas papalis.

NOTA

Immo plus credimus, quod si præficiētes aliquē in papam, nullo modo assentirent quod confectus renuntiaret, ipse tñ sic præfectus liberē & sponte renuntiaret coram eis qui eum præfecerint, non vterius esset papa. Quia non oportet qd tot requirant ad destruendū quot ad construendū. Nam si ad construendū, & ad hoc qd aliquis sit papa requiritur vtrūq; & consensus præficiētiū, & assensus præfecti: non tamen oportet quod ambo concurrant ad destruendum, & ad hoc qd præfectus nō vterius sit papa, sed ex superabundanti est, quod ibi vtrūq; occurat. Quinta vero via ad ostendendū oēm potestate esse a deo sumebat ex causalitate, quæ competit potestati. Dicebatur. n. qd potestas fm quod hmōi est causa efficiens, nō deficiens. Nā si sit potestas deficiens, hoc non competit ei, vt est potestas vel vt est potentia, sed vt est impotentia. Possē. n. deficere non est posse, sed est non posse. Et quia oēs causæ efficiētes reducuntur in causam efficiētem primā: & quod sint causæ, hoc hnt ex causa prima, consequens est, qd oēs potestates reducant in ptatem primā; & quod sint potestates, hoc hnt per ptatem primā, vide-

licet per potestate diuinā: ideo concludere possumus, quod non est potestas nisi a deo. Sed ex hac via generali, quæ arguit de omni potestate quod sit a Deo, non concludit quod papa renuntiare non pōt, sed potius quod renuntiare potest. Nam quod hoc sit causa, & hoc causatū ex opere naturæ contingere pōt: quia loquendo de causis agentibus, vt hic loquimur, ad causam spectat agere, ad causatum vero pertinet suscipere actionē agentis. Sed quodlibet agēs agit vt est in actu, & agit per suam formam: & illud quod recipitur in passo ab agente, est forma vel perfectio aliqua, per quā passum assimilāt agentis. Sed cum formā inducere in materia, & remouere formā a materia, sit opus naturæ, quia naturale est ipsi materiæ vt est subiectū contrariis formis, quod possit expoliri vna forma, & induci alia: ad opus naturæ reducere possumus, quod hæc sit causa & hoc sit causatū: vel quod hoc sit actiuum & hoc passiuum. Et quia quæ opere naturæ fiunt, per opus naturæ tolli pnt ergo a simili potestas ecclesiastica, ad quam cooperatur opus humanum, opere humano tolli potest. Immo si volumus descendere ad summē actiuum in istis naturalibus, & ad summā potestatem in Ecclesiasticis, dicemus quod vt hoc sit multum & summē actiuum, hoc autem multum passiuū, per opus naturæ fit cōtrario modo factū. Nā si materia, quæ est sub forma aeris, multū rarefiat & intendatur in calore, fiet inde ignis, qui est maxime actiuus: Si vero cōtrario modo fiat, vt puta si materia, quæ est sub forma ignis condensetur & remittatur in ea caliditate, fiet inde aer, qui est multū passiuus: ita quod opere naturæ cōtrario modo factæ, actiuū fiet passiuum & e conuerso. Ex illa itaq; via gnali p quæ arguitur oēm potestate esse a deo ex causalitate & actione rerū, patet quod per idem cōtrario modo factum, aliquid generat & corrumpitur: vt si opere naturæ per rarefactionem generat ignis, opere naturæ per condensationem, quæ opponitur rarefactioni, corrumpetur ignis. Et quia ignis est summē actiuus, & summē habet potentia agendi: inter hæc inferiora, cōsequens est, quod summa potentia agendi in istis inferioribus per idē cōtrario modo factū, generabit & destruetur. Qua pp si hoc volumus adaptare ad summā potestatem de regimine hominū, quæ dī potestas papalis, dicemus quod sicut potestates, quas videmus in rebus naturalibus sunt a deo, tñ quia ad potestates illas cooperatur natura, ideo tales ptates sicut pnt per naturā fieri, sic opere naturæ cōtrario modo factæ possunt corrumpi & tolli, ita quod etiam summa potestas in hac sphaera actiuorū & passiuorum per opus naturæ gnatur & tollitur: sic & ptas Ecclesiastica licet sit a deo, tñ quia ad hmōi potestatem Ecclesiasticam cooperantur hoīes, cōsequens est, quod per opus humanū cōtrario modo factū possit talis potestas esse, & desinere esse: ita quod

Quinta

& summa potestas Ecclesiastica cuiusmodi est potestas papalis tolli poterit, si ex istis naturalibus volumus sumere exemplū, cum si ea, quæ videmus in naturalibus, volumus adaptare ad regimen hominū, & ad potestatem Ecclesiasticā. Dicemus ergo, quod potestas ecclesiastica, & etiam summa potestas, sicut est potestas papalis, quoniam ad huiusmodi cooperantur homines, (ut sepius dictum est) quia cooperatur ibi consensus præficientiū, & assensus præfecti, ideo si hoc in contrariū fiat, tollitur a præfecto in papam potestas illa, & ex tunc præfectus homini non ulterius habebit iurisdictionem papalem: ut si postea eligatur & præficiatur alius, non erunt duo capita, nec erit pro hoc ecclesia monstruosa, quia primus, qui renuntiavit, definit esse caput. Sed diceret aliquis nos involuere scientias sermonibus imperatis, quia dicit nos accipere fundamentū invalidū, contra quod multæ instantiæ potest assignari, quoniam non quicquid sit opere humano potest per opus humanū tolli. Est. n. instantia in matrimonio. Nam solus consensus facit matrimonium: si post consensum coniuges dissentiant, matrimonii vinculum non tollitur. Est etiam instantia in impressione characteris, quia si in ordinibus sacris character imprimitur & est in baptismo, & in confirmatione, per nullū opus humanum poterit homini character remoueri. Potest etiam multæ aliæ instantiæ assignari quantum ad spiritualia, quæ facilius fiunt, quæ destruantur. Sed quia rationes sequentes aliquantulū ista tangunt, ideo in prosequendo omnia ista soluentur. Ad primam autem in tantum sit dictum, quod pro se est hæc propositio vera, videlicet, Quicquid opere humano fit, humano opere tolli potest. Si autem in aliquibus habet instantiam, hoc est quod aliquid aliud obuiat. Ideo, ut in prosequendo partem, omnes huiusmodi instantiæ non sunt contra nostram propositum, quia in nostro proposito nihil obuiat, ut in sequentibus capitulis clarius ostendetur. Ea propter si ex consensu præficientiū, & assensu præfecti, præficiatur quis in papam, his in contrarium factis, non amplius erit papa, id est non amplius habebit iurisdictionem papalem. Viso, quoniam illæ viæ quatuor generales, per quas arguitur quod non est potestas nisi a Deo, non sunt contra nos, sed potius sunt pro nobis, quia ex qualibet earum concludere possumus, quod papa renuntiare potest: volumus exequi de via quinta, prout specialiter adaptatur ad hanc materiam prout deus habet specialem providentiam de sua ecclesia, & specialiter de capite Ecclesie, ut nullus præficiatur ut sit caput Ecclesie sine speciali dei opere, vel sine speciali eius permissione, ut ex hoc potestas papalis specialiter dicatur esse a deo. Nam si deus habet specialem curam de sua ecclesia; si assumptus ad tale regimen sit insufficientes nec sciat ecclesiam gubernare, nonne quilibet existimare debet, quod sit specialis diuinus instinctus, quod sic assumptus cedat, & alius expertus & scientia præditus præficiatur in papam? Sed diceret aliquis, si deus habet spe-

cialem curam de sua ecclesia & de capite ecclesie, quoniam fieri potest quod sic simplex præficeret in caput. Sed, ut diximus, potestas papalis specialiter est a deo, sed quod sit in hoc vel in illo, non est semper ex speciali diuino opere, sed esse potest ex speciali diuina permissione; ita quod semper est hæc potestas specialiter a deo in hac persona, vel in illa, vel ex speciali eius opere, vel ex ipsius permissione speciali. Et si volumus assumptionem & cessionem Celestini adaptare ad hæc duo, assumptionem eius adaptabimus ad specialem dei permissionem, & cessionem ad specialem eius operationem. In assumptione quidem refulgebat diuina permissio: in cessione, diuina operatio. Quod si in his nesciremus reddere causam vel rationem, dicerentur cum August. 2. 1. de Ciuitate Dei, qui ait, Fixam tantum rationem apud nos esse, non sine ratione omnipotentem facere, versus animus humanus infirmus rationem non potest reddere. Ergo si animus noster nesciret reddere rationem, nullo modo concedere debemus omnipotentem deum aliquid sine ratione facere, vel sine ratione aliquid permittere. Nam & si permittit mala, hoc tantum facit, ut inde eliciat bona, iuxta illud August. in Enchiridion, Omnipotens non sineret mala fieri, nisi ad eum omnipotens esset, quod posset de malis bona elicere. Immo si nulla esset alia ratio, quare deus illud permittit, hoc esset satis sufficiens, quia tunc adimpletum est quod dicitur. 1. Corinth. 1. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Quia. n. tanto tempore vacauerat ecclesia, quam vacationem qui habebant caput eligere fecerant, quia forte nimis de sua prudentia confidebant, congruum fuit, ut eorum reprobarer prudentia, & tale eligerent, de quo euidenter appareret, quod nesciret dei ecclesiam gubernare. Sed volens Christus copari Ecclesie sponsæ suæ, nolens suam ecclesiam sub imperito gubernatore diu consistere, pie debemus credere, quod fuit eius speciale opus, & specialis instinctus, quod sic assumptus renuntiaret & cederet.

Celestinus.

Cap. 5. Multa sunt que non recte agnoscuntur.

Isa. 33. c.

Cap. VI. in quo soluitur ratio prima arguens quod non potest papa renuntiare uel cedere, quia papatus est a solo Deo.

Arguebatur superius contra renuntiationem papæ, quod cum papatus sit a solo deo, & quæ a deo vel ab alio superiori committuntur, a nullo potest inferiori renuntiare: papatus qui a solo deo est, a nullo inferiori remoueri potest. Sed hæc ratio falsa quidem recipit quia peccat in materia: & non syllogizat quia peccat in forma. Distinguendum est ergo, quomodo potestas papalis est a deo solo, & quomodo non est a solo deo. Nam si loquimur de homini potestate in se, dicemus omnia esse a solo deo, quia quis posset illam potestatem

potestatem dare hominibus, quod ligatus in terra, sit ligatus in celo: & solutus in terra, sit solutus in celo, nisi solus Deus: nam illa est tanta potestas quod solus Deus eam conferre potest. Sed si consideratur homini potestas prout est in hoc vel in illo, sic pro tanto est a solo deo, quia omnia opera nostra attribuenda sunt Deo, iuxta illud *Isa. 26. b.* Omnia. n. opera nostra operatus es nobis. Ipse est. n. qui operatur omnia in omnibus, & qui operatur in nobis velle & perficere. Sed quae sunt sic a solo deo, quia ei soli debet attribui omne opus nostrum, quia ab ipso est si operamur, a nobis est si in opere deficiamus, non excludit cooperationem nostram, quia coadiutores dei sumus. *Dei nos sumus cooperatores.* Ipsi. n. soli haec omnia sunt attribuenda, quia ipse solus in bonis nostris operibus est laudandus: nos tamen sumus cooperatores eius. Igitur si a solo deo est papatus, est tamen in hac persona vel in illa per cooperationem humanam. Et quia ad tale praeterit habendam interuenit opus humanum, ideo opere humano desinere potest, quia cooperatione humana esse habuit. Exemplum autem habemus in naturalibus & in gratuitis. In naturalibus quidem de anima humana: in gratuitis vero de gratia. Nam quis dubitare potest quod anima humana est a solo deo? Nam anima humana immaterialis est, quia, ut dicit ille Boethius, Nulla spiritualis substantia, alicuius materiae innititur fundamento. Dato tamen quod anima humana haberet materiam partem sui, non tamen sit ex materia praesistente, ita quod oporteat non per creationem produci in esse: quae autem non nisi per creationem produci, a solo deo produci possunt, iuxta illud *Ezechielis. 18. a* Omnes anime, meae sunt: quia per creationem a solo deo anima in esse produci. Sed licet anima humana sit a solo deo, est tamen in hoc corpore per operationem naturae, ut per operationem virtutis, quae est in semine, formantis membra, & depurantis humidum radicale in membris: quod faciendo disponit corpus ad susceptionem anime, ita quod humidum radicale depuratum, est dispositio corporis, ut sit in eo anima: idem humidum factum impurum, disponit corpus, ut separet ab eo anima: hoc. n. modo moritur homo, quia calor naturalis depascit humidum radicale, & consumit carnem nostram. Istud tamen consumptum restauratur per cibum sive per alimentum, sed istud quod restauratur non est ita purum, sicut est illud quod consumitur. Sicut si aliquis extraheret vinum ab aliquo dolio, & poneret ibi aqua: totiens. n. posset hoc facere, quod esset vinum ita aquosum, quod non posset facere vini opus: Sic est in proposito semper consumitur illud quod est magis purum, & restauratur quod est minus: tamen ergo potest homo vivere, & totiens posset sic fieri, quod erit caro ita impura, quod non posset facere carnis opus: propter quod oportet animam recedere a corpore. Per idem ergo contrario modo se hinc infunditur anima corpori, & desinit esse in corpore: nam per humidum radicale purum in membris forma

tis disponitur corpus ut infundatur illi anima, & deus infundit illi animam: & per idem humidum factum impurum disponitur corpus, ut separetur inde anima. Exemplum etiam habemus in gratuitis de gratia, nam nullus dubitare potest quin gratia sit a solo deo, tamen quod sit in hoc homine vel in illo cooperatur ibi voluntas humana ut voluntas est, quae suscipit gratiam. Nam nullus adultus potest suscipere gratiam nisi per voluntatem conuertat se ad deum, a quo est gratia: nam si deus creauit te sine te (loquendo de adultis) non iustificabit te sine te: oportet. n. quod per voluntatem te conuertas ad deum, a quo est gratia, si vis suscipere gratiam. Nam sicut si vis illuminari, oportet quod te conuertas ad lumen: sic si vis habere gratiam, oportet quod te conuertas ad fontem gratiae. Arguitur ergo sic, a solo deo est anima humana & a solo deo infunditur in hoc corpore, ergo non nisi per solam virtutem diuinam potest separari ab hoc corpore. Constat quod istud argumentum est falsum: Peccat. n. in materia, quia falsa recipit, & peccat in forma, quia non concludit vel non syllogizat. Falsum quidem recipit, quia cum dicis quod anima humana est a solo deo, si intelligas quod ita sit a solo deo, & in se & in hoc corpore, quod nihil cooperatur ibi natura, falsum est: & quia aliter non concludit ratio praefata nisi sub hoc sensu quod anima humana ita sit a deo, & in se & in hoc corpore, quod ad hoc nihil operatur natura, ideo bene dictum est quod praedicta ratio falsa recipit, & peccat in materia. Rursus ratio praefata non syllogizat vel non concludit, quia peccat in forma: nam cum dicit Anima humana a solo deo infunditur in hoc corpore, ergo non potest ab hoc corpore tolli esse naturae, nec alio opere quam diuino, ita quod nec calor naturalis potest per suam naturam transire humidum radicale, quod corrumpat hominem, nec ad aliud poterit hominem permutare, sed solum opere diuino poterit hoc fieri, patet falsum esse. Peccat. n. haec ratio per accidens: accidit humanae animae ut infunditur huic corpori a solo deo, quod tollatur ab hoc corpore opere naturae vel opere alio quam diuino, quia non tollitur anima ab hoc corpore opere naturae prout infunditur illi corpori a solo deo, sed prout illi infusioni cooperatur natura: nam si potest natura disponere corpus ut infundatur ei anima, potest sic natura transmutare corpus & reddere ipsum sic indispotum, quod ab eo separabitur anima. Accidit ergo animae quod dictum est, quia hoc non competit ei prout a solo deo est infusa, sed prout illi infusioni alia sunt cooperata: nam si alia possent cooperari ut huic corpori infundatur anima, poterunt etiam alia cooperari ut ab illo corpore esset separetur anima: & quia accidens, ut hic de accidente loquimur, est una de 13 fallaciis, cum ergo omnes illae 13 fallaciae, de quibus agit in *Elenchis. 2. Blanch.* non syllogizant nec concludunt & peccant in forma, consequens est quod praefata ratio, quae

Aug. de uer. Ap. Ser. 15.

2. Blanch.

peccat per fallaciam accidentis, non syllogizat nec concludit & peccat in forma: quod declarare volebamus. Ostensum est itaque quod ratio arguens quod anima rationalis, quae est infusa huic corpori, a solo deo est, non potest ab illo corpore opere naturae vel alio opere quod diuino tolli vel separari, peccat in materia, quia falsa recipit: & peccat in forma, quia non arguit nec concludit nec syllogizat. Ideo per simile manifeste patet, quod ratio arguens quod quia potestas papalis est a solo deo, ideo non potest opere humano ab homine tolli, peccat in materia, quia falsa recipit, & peccat in forma, quia non syllogizat nec concludit. Nam si dicatur, quod potestas papalis sic est a solo deo in hoc homine, quia ad hoc quod ille homo sit papa, nihil cooperati sunt homines, patet falsum esse. Et quia homini ratio non concludit vniuersaliter nisi sub hoc sensu, ideo bene dictum est, quod falsa recipit & peccat in materia: peccat. n. homini ratio per fallaciam accidentis: accidit. n. ipsi potestati papali quod potest tolli per opus humanum in quantum est a deo, quia prout homini potestas est a deo non tollitur per opus humanum, sed prout talis potestas est in hoc homine quod cooperantur ad hoc ipsum homines, poterit per opus humanum tolli ab hoc homine vel desinere esse in illo homine. Erat autem ad hoc idem aliud exemplum de gratia: nam si dictus modus arguendi valeret, sequeretur quod nunquam per culpam nec per peccatum aliqua tolleretur gratia. Arguatur ergo sic, A solo deo gratia infunditur animae, ergo non nisi a deo gratia poterit remoueri ab anima, sed culpa & peccatum non sunt a deo, quia, ut supra tetigimus, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. i. peccatum vel culpa, secundum quod plures sanctorum exponunt: culpa itaque & peccatum, quae non sunt a deo, non poterunt tollere gratiam ab anima, quae a solo deo infunditur animae. Constat quod & haec ratio, sicut & alia, falsa recipit & non syllogizat: peccat. n. in materia & in forma nam si sic esset gratia a deo quod nihil ad eam habendam cooperaretur homo, non posset opere humano tolli ad quod nihil cooperari potest opus humanum. Oportet ergo quod illa ratio, gratia est a solo deo, ergo non nisi opere diuino tollitur, sub hoc sensu intelligatur, quod ita sit gratia a solo deo, quod ad eam habendam nihil cooperetur vel cooperari possit homo: secundum quem modum est propositio falsa: propter quod praefata ratio falsa recipit & peccat in materia. Rursus non syllogizat & peccat in forma, quia peccat per fallaciam accidentis: accidit enim gratiae quod tollatur per voluntatem nostram se auertentem a deo prout homini gratia est a solo deo. Non enim tollitur gratia ab homine prout a solo deo, sed prout ad eam habendam cooperari potest humana voluntas: eadem enim voluntas contrario modo se habens cooperabitur ut sit in nobis gratia, & ut perdamus gratiam. Sicut idem homo aliter & aliter se habens cooperari potest ut illumine-

si se conuertat ad lumen, & ut obtenebreſcit si se auertat a lumine: sic eadem voluntas cooperabitur ut sit in nobis gratia si se conuertat ad deum, qui est fons gratiae, & qui illuminat hominem per gratiam, & cooperabitur ut perdamus gratiam si se auertat a fonte gratiae. Quia igitur ad habendam gratiam cooperatur homo si se conuertat ad deum, sic contrario modo se habens tollitur ab eo gratia si se auertat a deo: sic & in proposito, quia quod papalis potestas sit in homine, cooperantur praeficientes & etiam ipse praefectus assentiendo, si haec incontrarium fiant, desinit esse papalis potestas in homine illo. Est ergo diligenter notandum, quod, quantum ad praesens spectat, simile est de papatu ut est in hoc homine, & de gratia ut est in hac anima. Nam non possumus per nos ipsos habere gratiam, quia (ut ait apostolus) Non est volentis (velle) nec currentis (currere), sed miserentis est Dei. Non est enim in potestate nostra, nisi iuuaremur a deo, quod possimus conuerti ad ipsum. Ideo habet Iere. 31. Conuerte me & conuertar. Nisi enim deus nos conuerteret, non possemus conuerti ad ipsum: ipsum enim velle nostrum si bonum est & perfectum, operatur in nobis Deus, iuxta illud, Qui operatur in nobis velle & perficere. Possumus ergo per nos ipsos deficere & auertere nos a deo, sed non possumus per nos ipsos proficere & conuerrere nos ad ipsum. Sic & in proposito, per se ipsum potest quis renuntiare papatu & non esse papa, sed non sufficit quod assentiat papatu ad hoc quod sit papa: ad construendum enim hoc quod aliquis sit Papa, duo oportet concurrere, ut supra tetigimus, assensum praeficientium, & assensum praefecti: sed ad hoc quod non sit papa, sufficit solus assensus praefecti quod assentiat renuntiare & quod renuntiet, ut non sit ulterius Papa. Est etiam notandum diligenter, quod in aliis praelationibus inferioribus, ut puta in episcopatibus, in Archiepiscopatibus non potest quis pro libito renuntiare quod non teneat habere curam de grege sibi commisso, quia huic obuiat statutum superioris. Nec propter hoc infringitur illa regula generalis, per eadem contrario modo facta res construitur & destruitur, ut si aliquis eligatur in episcopum per assensum eligentium, & assensum electi, & assensum metropolitani confirmantis eum, erit ille episcopus. Dato tamen quod omnia ista contrario modo fiant, ut quod eligentes & praefectus iam in episcopum, & Metropolitanus contrario modo se habeant, ita quod omnibus eis placeat quod iste cedat, non propter hoc poterit cedere, quia episcoporum translatio, depositio, & concessio soli est Romano Pontifici reseruata, ut dicitur extra de translatione episcoporum Inter corporalia. Dedit enim Romanus Pontifex in electoribus & Metropolitanis, quod possint episcopum statuere, sed non dedit eis potestatem quod possit eius cessionem excipere. Propter quod ad construendum episcopum quatuor concurrunt, videlicet assensus eligentium, assensus electi, assensus Metropolitanis confirmantis ipsum,

Rom. 9. c

Iere. 31. c

Philipp. 2. b.

Ad creandum episcopum quatuor concurrunt.

&

& voluntas papæ, de cuius voluntate est q̄ Metropolitanus possit ep̄m confirmare: Ideo nisi adsit voluntas papæ, & nisi papa sit de hoc specialiter requisitus, Ep̄s confirmatus non p̄t cedere. Sed cū papa nullum habeat superiorē, totum est in potestate sua: nullo. n. iure ligatur, cū possit cedere, q̄n̄ velit. Posset. n. cedendo peccare, & posset cedendo mereri. Si. n. viderit se vtilem Ecclesiæ, & ad fugiendū laborem & ut parceret carni suæ cederet, grauit̄ peccaret. Sed si videret se insufficientē ad gubernandū ecclesiam, & q̄a noller quod bonū publicū sub ipso langueret, si hoc modo cederet, multū mereretur. In potestate ergo sua est cedere: cum vult, & si cedat tenebitur eius cessio: sed cauet quo animo illud faciat. Sed diceret aliquis, Non posset etiam papa cedere, si vellet: quia sicut ep̄s confirmatur per superiores. i. per papā, qui vel ip̄m confirmat vel legem cōdidit qualiter debeat confirmari sine consensu papæ, ita q̄ non p̄t cedere: ita electio papalis confirmat per deum, ita q̄ sine assensu diuino non poterit cedere. Sed tales obiectiones sunt modici ponderis: nā h̄mōi diuina cōfirmatio nō est aliud nisi quia, ex quo rite ipse p̄t esse papa, quia est a duabus partibus eligētium electus & acceptatus, si ipse assensit electioni, deus cōfirmat. i. acceptat. q̄d factū est. Sic & in proposito, cum nulla iura possint papam ligare: sicut in potestate sua est assentire electioni & assumere illud onus, sic, postquam assumpsit, in potestate sua est deponere huiusmodi onus, & renuntiare illi oneri. Si enim appareret aliquod diuinū statutum quod papa renuntiare non posset, sicut apparet papale statutum quod ep̄s sine assensu papæ non potest cedere, certū esset quod rōne statuti superioris, papa renuntiare non posset: quia etsi papa nō habet superiorē hominem, loquendo de homine puro, habet t̄n̄ superiorē deum, vel habet superiorem Christū, qui non est hō purus. i. nō est homo tm̄, sed est homo & deus, cuius statuto ligari p̄t. Sed nunq̄ Christus hoc statuit, immo possumus dicere quod est impossibile quod ipse x̄ps hoc statuisset: eo. n. modo quo est impossibile q̄ statuisset legem, ita quasi ēt impossibile est, quod statuisset quod papa renuntiare non posset: iniqua. n. esset lex q̄ non p̄t cedere, qui manifeste esset insufficientis ad ecclesiam gubernandum. Quicūq̄. n. papa cederet, ex quo nullū statutū superioris eum ligat, q̄n̄ potest hoc facere, teneret cessio sua, & non haberet vlt̄erius iurisdictionem papalē. Et quia deus sic administrat res vt eas p̄rios cursus agere sinat, vt dicit August. in de Ciui. dei lib. vii. cap. xxx. cum iste sit proprius cursus rerum, quod quilibet p̄t proprie officium assumptum deponere, nisi ad id faciendū superiori statuto prohibeatur, nullam causam videmus, nullam rōnem conspicimus, quare papa renuntiare non possit, & q̄ deus nō acceptet suam renuntiationē, eo ipso q̄ ipse se

vult gubernare mundū, q̄ res suos p̄rios cursus agere sinat. Notandū ēt quod in administratione rerum & in eo quod deus sinat res agere suos cursus, aliqui sit diuina permissione, alii diuina operatione. In papa quidē duo sunt, de quibus locuti sumus, assumptio, & cessio: non oportet t̄n̄ quod semp̄ vtrūq̄ sit diuina operatione. Sed aliqui vnum est diuina permissione, alii vero diuina operatione; aliiq̄ potest esse econuerso. Si ergo assumat qui manifeste est insufficientis, hoc pertinebit ad diuinā permissionem. Si autē talis cedat, videbitur pertinere ad diuinum instinctū & ad diuinam operationem. Sic autē esset econuerso, quod eligeret, qui. fm̄ quod patitur humana fragilitas, esset manifeste insufficientis, & ille pp̄ peccata n̄ra cederet, assumptio esset attribuenda diuino instinctui & diuinæ operationi: cessio vero diuinæ permissioni. Ex his autem reuertamur vnde venit sermo, dicentes contra aduersarios, qui forte per confirmationē. i. per acceptationē diuinā vellent se iurare: volentes ex hoc quod papa non p̄t cedere, quia ex quo assensit papæ, deus hoc acceptauit, rōne cuius nullatenus renuntiare p̄t. Sed quis esset illius demēt̄ie, qui diceret q̄ deus acceptaret assumptionē hominis manifeste insufficientis, & cessionē non acceptaret? Quis ēt esset illius demēt̄ie, qui diceret quod illud q̄d pro charitate factū est, contra charitatē militare debeat? Et q̄d pro bono publico factum est, debeat contra bonū publicū militare? Cum ergo constitutio capitis pro bono publico facta sit, ea pp̄ tale sit caput q̄ non sit sufficientis ad hōdam curā de mēbris, quis diceret quod deus assumptionē: talis capitis acceptaret, non autē acceptaret cessionē ipsius? nōne ista ratio indicat, quod assumptio esset attribuenda diuinæ permissioni, cessio autē diuino instinctui & operationi? Propter q̄d tanto magis acceptaret Deus eius cessionem q̄ assumptionē, quanto ea quæ fiunt diuino instinctu & operatione, magis v̄r̄t procedere ex diuino beneplacito, q̄ quæ fiunt ex eius permissione. Concludamus ergo & dicamus, quod siue sit papa inscius, siue sciens, cū ad hoc nullo superiori se obliget mandato, renuntiare & cedere potest. Et si cedat aut renuntiet, tenebitur eius cessio & renuntiatio. Propter quod q̄tum ad posse cedere vel renuntiare, nulla est d̄tia: sed d̄tia esse p̄t & ex parte dei, & ex pte cedentis. Ex parte quidē dei, quia si forte pp̄ peccata nostra cederet qui esset ad regnum vtilis iuxta fragilitatem humanam, fieret ex diuina permissione; sed si cederet qui non esset sufficientis, fieret ex diuino instinctu & ex diuina operatione. Rursus p̄t esse differentia ex parte cedentis, quia si cedens hoc faciat, videns se nō sufficientem, & timens ne bonum publicū sub ipso langueret, merebitur. Si autem hoc faciat non amore boni publici, sed volens laborem fugere, demerebitur.

B

Cap. VII. in quo soluitur secunda ratio, q̄ nullus nisi solus deus potest auctoritatem & papalem potestatem auferre, cum nullus nisi Deus possit eam conferre.

Arguunt aduersarij nostri (& ut diximus, in hac parte aduersarij veritatis) quod papa renuntiare non potest. Est. n. hac eorum secunda ratio, quia nullus potest auctoritatem & potestatem aliquam auferre quam conferre non potest. Cum ergo auctoritatem papalem nullus conferre possit nisi deus, ergo (ut aiunt) nec eam auferre. Sed si teneret (ut dicunt) renunciatio papalis, auferret papalis potestas: ea prope concludunt quod papalis renunciatio non vult fieri posse. Dicimus itaque quod hac secunda ratio non vult aliud habere fundamentum quam ratio prima. Arguebat quidem ratio prima, quod quia papalis potestas est a solo deo, ideo a nullo inferiori remoueri potest. Et hac secunda ratio hoc idem arguit, videlicet quod quia papalem potestatem nullus alius a deo potest conferre, ergo nullus alius potest auferre. Patet quidem, quod p̄ illa duo exempla, per quae nos iurabamur. contra rationem primam, possumus nos sufficienter iurare contra hanc rationem secundam. Dicimus. n. quod aiunt rationalem solus deus creare potest, & solus deus huic corpori infundere, & solus deus potest eam huic corpori dare: Ergo secundum hunc modum arguendi, sic solus deus potest animam humanam huic corpori dare, ergo solus ipse potest eam ab hoc corpore separare: secundum quem modum loquendi, homo non moritur naturaliter nec potest mori violenter, sed solum opere diuino & miraculoso potest homo mori: quod quantum dementiae sit hoc dicere, ex dictis clarius esse potest. Propter quod ut prius diximus etiam nunc dicemus, quod licet anima humana a solo deo infunditur in hoc corpore, tamen ad homini infusionem, qua operantur natura & ars: natura quidem formando membra, & purificando humidum radicale in membris: ars quidem quae Medicus est minister Naturae, & potest in multis iuuare naturam, ut per industriam artis in muliere pregnante magis purificet humidum humidum radicale in membris. Ideo sicut ad homini infusionem ad disponendum foetum cooperatur Natura & potest cooperari humanum ingenium, ut ibi infundatur anima, quia non infunditur nisi corpori disposito: sic quia anima non separatur nisi a corpore indisposito, poterit animam a corpore separare natura & humanum ingenium: & omne illud potest corpus sic dispositum reddere, quod non potest ibi ulterius anima remanere. Eodem est modo arguemus de gratia: nam licet gratia sit in hac anima a solo deo, tamen quia deus non infundit gratiam nisi animae dispositae ad suscipiendam gratiam, ideo quicquid potest reddere animam indispositam ad gratiam, potest ab anima gratiam tolle-

re. Opere ergo diuino infunditur gratia, & per culpam & per peccatum, quae non sunt opera diuina, tollitur gratia. Concludit ergo ratio manifeste falsum, tam prima quam secunda. Dicebat. n. prima quod illud quod a solo deo est, a nullo alio auferri potest. Dicebat autem ratio secunda quod id quod potest solus deus conferre, nullus alius potest auferre. Sed manifeste patet falsum esse quod dicitur: nam anima humana a solo deo infunditur corpori, & eam solus deus confert corpori, tamen opere Naturae & opere humano potest auferri a corpore. Et gratiam solus deus infundit animae, & solus deus eam confert animae: & tamen culpa & peccatum, quae sunt opera nostra, eam tollunt ab anima: quae omnia ideo contingunt, quia & ad infusionem animae & ad collationem gratiae, aliquid cooperantur vel cooperari possunt creaturae, ideo opere creaturarum potest haec tolli. Sic & in proposito, quantumcumque papatus sit a solo deo, tamen quia ad hoc quod papatus sit in hoc homine vel in illo, cooperantur ipsi homines, ideo opere humano tolli potest. Idem ergo & eodem modo vult arguere ratio secunda & prima: prope quod soluta ratione prima, soluitur & secunda. Possumus tamen si volumus aliquantulum diuersificare rationem hanc secundam a ratione prima, ut dicamus quod hac ratio secunda sit supplementum rationis primae. Nam non valet, si dicatur quod hoc est a solo deo & ad id nihil cooperata est creatura, ergo non potest corrumpi opere creaturae. Nam si deus nunc de nihilo crearet unum animal, ut puta unum bouem vel unum equum, ad productionem illius animalis nihil cooperaretur creatura: attamen ille bos vel ille equus sic productus esset eiusdem speciei cum aliis bobus vel cum aliis equis: quapropter animal sic productum nisi deus miraculose sustineret ipsum, posset occidi & posset mori senio, sicut & alii equi vel boues: prope quod supplenda est illa ratio, & dicendum est, quod si hoc est a solo deo, ergo non potest tolli a creatura: supplendum est enim ibi, quod si haec est a solo deo, sic ut ad illam vel ad similem illi non potest cooperari creatura, quod non possit illud tolli opere creaturae. Nam & si deus potest facere unum equum, quantumcumque ad productionem illius equi nihil fuisset cooperata creatura, attamen quia equus producit vel produci potest opere creaturae, ideo ille equus, sicut & alii equi, corrumpi potest opere creaturae. Dicebat ergo ratio prima, quod papatus non potest conferri ab alio quam a deo, ita quod plus dicit haec ratio secunda quam prima ratio dixit. Addit etiam haec ratio secunda supra primam, quod papatus non quocumque modo est a solo deo, sed ita est a solo deo quod solus deus potest ipsum conferre: sed licet aliquantulum diuersificata sit ista ratio secunda a ratione prima, attamen eandem solutionem habet cum illa. Nam nec esse nec posse cooperari animae rationali vel gratiae nisi a solo deo: nam sicut solus deus infundit animam huic corpori, & solus ipse potest eam conferre vel infundere

dere huic corpori: sic etiam solus deus infundit gratiā huic animæ, & solus ipse potest eam infundere huic animæ. Sed ut potest patere ex habitis, licet in ipsam animam, & in ipsam gratiam non possit creatura aliqua: attamen potest creatura aliquid facere in hoc corpore, quia potest disponere ipsum ad susceptionem animæ: pp̄ q̄ dicebat quod ad infusionē animæ aliquid cooperatur creatura, quia cooperatur ibi virtus, quæ est in semine: non quod huiusmodi virtus ipsam animam producat, nec huiusmodi virtus animam infundat in hoc corpore: sed aliquid cooperatur talis virtus in tali corpore ut sit dispositum ad susceptionem animæ, ratione cuius dispositionis dicitur cooperari ad hoc quod ibi anima infundatur.

Dispositio ad gratiam sicut sit gratia. Sed cum sic sit de anima, nunquam simile est de gratia, quod opere creaturæ sit dispositio ad gratiam, non autem ipsa gratia. Dicemus ergo non esse omnino simile de anima infusa corpori, & de gratia infusa animæ, quia dispositio ad animam est per operationem creaturæ, ipsa tamen anima est a Deo. Non autem sic est de gratia, quia tam gratia quam dispositio ad gratiam sunt a Deo. Vnde Damascenus

lib. 2. cap. 30. dicit, quod virtus ex deo data est, & ipse est omnis boni principium & causa: & sine eius cooperatione & auxilio impossibile est bonum velle vel facere. Constat autem quod dispositio ad virtutem & ad gratiam est per nostrum bonum velle. Et quia a deo est quod volumus bonum, oportet quod ab eo sit tam gratia quam dispositio ad gratiam. Sed licet non sit per omnia simile de anima infusa corpori, & de gratia infusa animæ, tamen quantum ad propositum spectat est potentia simile, quia sicut ad infusionem animæ aliquid cooperatur natura, ita ad infusionem gratiæ aliquid cooperatur ipse homo, cum infunditur gratia, vel aliquid cooperari possunt etiam alii homines. Nam licet deus operetur in nobis velle & perficere, tamen in nostra potestate est vel sequi deum vocantem ad virtutem, vel sequi Diabolum vocantem ad malitiam ut dicit Damascenus præfatis lib. et cap. Dicemus ergo cum Psalmista, Audiam quid loquatur in me Dominus deus. Multi enim nolunt audire illud quod loquitur in eis deus, & nolunt sequi divinos instinctus. Aliquid ergo cooperamur ad infusionem gratiæ, quia sequimur vocationem divinam. Sic etiam aliquid cooperari possunt ad hoc alii homines: nam cum unus homo inducit alium, ut beneficiat, & sequatur vocationem divinam, eum sequens est quod tam inductus prout sequitur vocationem divinam, & etiam inducens aliquid cooperatur ad gratiæ infusionem. Revertamur ergo ad propositum & dicamus, quod licet hæc secunda ratio aliquid superaddat primæ, quia prima dicebat quod papatus est a solo deo, hæc autem secunda superaddit & dicit quod non solum papatus est a solo deo, sed non possit esse ab alio, & non potest ipsum papatum conferre alius quam solus deus: tamen eadem solutione & per eadem exempla solvitur hæc secunda ratio, ut prima. Nam ut diximus,

mus, Anima humana a solo deo infunditur corpori, & non potest nisi a solo deo infundi: & gratia a solo deo infunditur animæ, & non potest nisi a solo deo infundi animæ: tamen quia & ad hoc quod anima infundatur corpori, & gratia infundatur animæ, aliquid cooperatur creatura, ideo operatione creaturæ anima potest separari a corpore, & gratia potest desinere esse in anima. Et quia nullus negare potest, quando papatus sit in isto vel in illo homine operatione humana, quod est in eo per assensum. I. præficientium, & per assensum præficienti, ideo his contrario modo se habentibus & specialiter præficienti contrario modo se habente, desinit in ipso esse papalis potestas: quod maxime veritatem habet de potestate papali, cum nullum sit statutum superioris, & cum christus nunquam statuerit oppositum quod papa renunciare non possit. Sicut ergo diximus de corpore respectu animæ & de anima respectu gratiæ, sic dicemus de papa respectu potestatis papalis: nam corpori disposito infunditur etiam anima; & postquam infusa est ei anima, si contrario modo se habeat, & fiat indispotum, separabitur ab eo anima. Sic & anima si sequatur deum vocantem, & conuertat se ad deum, erit in ea gratia: & postquam habet gratiam, si contrario modo se habeat & auertat se a deo, desinet in ea esse gratia. Sic etiam se habet de potestate papali, si rite electus consentiat electioni de se factæ, erit papa, & habebit papalem potestatem: & postquam est papa, si contrario modo se habeat, & dissentiat & renuntiet papatus, desinit esse papa. I. non habebit ulterius præter papalem. Cum enim nullum sit statutum ligans papam quod renunciare non potest, & cum potestas papalis non magis sit a deo in hoc homine, quam anima humana in hoc corpore, vel quam gratia in hac anima, quæ potest movere adversarios huic veritati, cum clare videantur quod corpore, postquam infusa est sibi anima, contrario modo se habere, separatur ab eo anima: & anima, postquam infusa est gratia, contrario modo se habere, desinit in ea esse gratia. Quare papa postquam est papa, contrario modo se habente & eo renuntiante papatus, desinet esse papa: & post resurrectionem quidem anima non poterit separari a corpore, quia non poterit corpus fieri ita indispotum, quod separatur ab eo anima: Et anima beata non poterit gratiam perdere, quia ita conuersa est ad deum, quod non potest contrario modo se habere, nec potest peccare, nec potest se auertere a deo quod gratiam perdat: si enim anima in præterita posset bene & male facere sicut potest cum est in via, posset gratiam habere & habitum perdere. Quid ergo obstat, quare anima post operationem bonam adipiscitur gratiam, per operationem malam desinit habere gratiam, quod non simili modo præficienti in papam per loquelam consentiendo electioni de se factæ, sit papa; per loquelam etiam renuntiendo papatus desinat esse papa? Nullum sanius statutum in contrarium, nullam videmus rationem ad oppositum, quam papa renuntians, desinat esse papa. Verum quia

Psal. 84.

Lib. 7. cap. 30
de civit. Dei.

intellectus hominis nō quiescit, volumus dicere, quod est diuinum statutum & quod deus statuit quod renuntiare potest, quia, vt diximus; Augustinus dicit, quod sic deus administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat. Statutum est ergo diuinū, quod deus sic administrat res, sicut quod ordo requirit & conditio rerum. Et quia ordo & conditio ecclesie hoc requirit, quod papa renuntiare possit, quia talis potest esse assumptus quod langueret sub eo bonum publicum, ideo papa renuntiare potest. Nō ergo dicere possumus quod sit diuinum statutum quod Papa renuntiare non possit, sed potius quod sit diuinum statutum quod renuntiare possit, cum hoc requirat ordo & conditio rerum.

Cap. VIII. In quo soluitur ratio tertia arguens quod papatus nullo modo potest tolli ab aliquo, quia cum sit suprema potestas, consequens esset, quod maior dignitas per minorem tolleretur.

Solutis duabus rationibus, volumus in hoc capitulo, soluere rationem tertiam. Arguunt. n. quod Decretalis illa extra de Translatione episcoporum cap. Inter corporalia, expresse innuit quod depositio episcoporum, translatio, & absolutio eorum post confirmationem, soli Papae est reseruata. Immo in eadem decretali dicit, quod spirituale vinculum est fortius quam carnale: sed potius diuina potestate coniugium spirituale dissoluitur. Ex quo manifeste patet, quod si papa potest aliquem episcopum absoluere, vel si potest cessionem alicuius episcopi recipere, quia hoc faciendo spirituale coniugium separat, quia igitur vt dictum est hoc non fit nisi per potestatem diuinam, ideo ipse papa hoc non potest facere, nisi in quantum est vicarius dei. Arguatur ergo sic, spirituale coniugium non potest separari nisi per diuinam potestatem, ergo cum inter papam & ecclesiam sit spirituale coniugium, consequens est ergo quod papa nullo modo renuntiare poterit, cum non aliquis alius dei vicarius, in cuius manibus possit cedere, ratione cuius dicat per potestatem diuinam. i. per potestatem vicarii dei, huiusmodi coniugium separari. Addunt autem isti volentes respondere tertiæ rationi, vt quia forte aliquis diceret, quod etiam alii episcopi sunt vicarii Dei, pro quod papa potest renuntiare in manibus alterius episcopi. Ideo isti dicunt, quod nulla ratio hoc capit, quod deus voluerit inferiores dignitates quam papatus, per ipsum deum, aut per dignitatem superiorem tolli posse: & tamen voluerit ipsum papatum, quæ est summa dignitas, quæ proprie est ipsius christi, nedum per inferiorem deo, sed et per dignitates inferiores se ipsa, tolli posse. Aduertendum ergo, quod antequam soluamus rationem propositam, est diligenter notandum quod omnes hæc tres rationes factæ vtuntur hoc modo loquendi, quod papatus non

† fortius. i. dignius, inquit Glos. ibidem.

potest renuntiare, quia non potest remoueri vt dicit prima ratio, nec auferri vt dicit secunda, nec tolli, vt dicit hæc tertia, ab eo qui est papa, nisi per solum deum. Sed cum omnia ista verba sonent in quandam violentiam, si ipsi vellent sic intelligere rationes factas quod inuito summo pontifice non potest ab eo auferri papatus, non esset vltimus cum eis disputandum; concederemus quidem propositum suum, quia rationes vltius arguunt, videlicet quod papa renuntiare non potest: volunt. n. ex hoc concludere, quod etiam voluntarie papa non potest cedere. Ideo omnia præfata verba, videlicet, remoueri, auferri, & tolli papatum ab eo qui est papa, accepimus sub quadam significatione generali, pro quacumque renuntiatione, pro quacumque cessione, pro quocumque modo quo ille qui est papa, dum viuit, potest desinere esse papa. Aduertendum etiam, quod quia ratio quarta inferius posita ad hoc tangit, vbi dicitur quod summa virtus creata cuiusmodi est potestas papalis per nullam inferiorem virtutem creatam vt posse tolli, cum tolli sonet quid in violentiam, ideo in solutione dictæ rationis intendimus hoc plenius declarare. His itaque prælibatis, dicemus, quod hæc ratio tertia vt super duobus fundari. Quorum primum est, quod cum spirituale vinculum sit fortius quam carnale, cum inter papam & ecclesiam sit spirituale vinculum, siue spirituale coniugium, quia quod deus coniunxit, homo non separet, nullus nisi deus poterit huiusmodi coniugium separare. Secundum autem fundamentum huius tertiæ rationis est, quod nulla ratio capit quod deus voluerit quod cessione inferiorum dignitatum fiat in manibus superiorum: cessione vero ipsius papatus fiat in manibus ipsorum inferiorum, quia cum omnes aliæ dignitates sint inferiores ipso papatu, consequens est, quod si papa potest cedere, quod cedat in manibus eorum qui sunt inferiores eo. Dissoluemus ergo primo hanc tertiam rationem, quantum ad hoc secundum fundamentum: & postea dissoluemus eam, quantum ad fundamentum primum. Sciendum ergo, quod aliquando intelligitur prohibitum quod non inuenitur expressum: aliquando autem e contrario intelligitur esse concessum quod non inuenitur esse prohibitum. Ad quæ contrarietatem soluendam forte dicerent Iuriste, quod primum tenet in iis quæ sunt stricti iuris secundum vero siue secunda regula tenet in aliis. Sed vt loquamur ductu rationis, dicamus quod aliquid id de quo agitur est supra naturam negotii; supra actionem causæ, supra conditionem & exigentiam rerum. Et tunc valet prima regula, quod omne illud est prohibitum quod non inuenitur expressum: vel illud est prohibitum quod non est concessum: vel, vt magis proprie loquamur, quicquid in talibus non est concessum, est prohibitum, id est superiori potentie est reseruatum. Possimus autem ponere exemplum in naturalibus & moralibus. In naturalibus quidem vtputa, quia ambulare sicis pedibus super aquam est super actionem

ñem nram humanã, supra naturam negotii no-
stri, supra conditionẽ & exigentiam rerũ, quia
conditio & exigentia rerũ hoc non patit, quod
quis vadat sicis pedibus super aquã. Ideo nisi
hoc alicui homini sit specialiter concessũ a deo,
dĩ ei esse inhibitum. Est. n. hoc superiori poten-
tia. i. diuine potentia: reseruatũ: vt qũ deus vo-
luerit, poterit hoc illi homini, vel alii concedere,
vt possit super aquã sicis pedibus ambula-
re. In moralibus quidẽ possumus de hoc exem-
plum ponere, quia ordinare totam Ecclesiam,
& statuere qui sunt Epi, qui Archiepi, qui pri-
mates & patriarcha: & statuere quõ hi confir-
ment, & quõ possint cedere, vel quõ possint ab-
solui, vel transferri, spectat ad summum pontifi-
cem, quia cum ipse solus sit caput totius vniuer-
salis Ecclesia:, ad ipsum spectat statuere ea quæ
respiciunt ordinẽ vniuersalis Ecclesia:. Ideo oĩa
ista sunt supra naturã negotii aliorum, supra ac-
tionem omniũ aliarũ dignitatum, supra condi-
tionẽ & exigentiã rerum. Conditio. n. & exigẽ-
tia rerum hoc non patitur, quod ea quæ respi-
ciunt ordinem vniuersalis Ecclesia:, aliqui infra
papam possint facere illa, nisi quatenus sunt eis
a papa concessa. In talibus ergo quicquid non
est concessum, est prohibitum, vel quicquid nõ
est concessum, est superiori potentia: reseruatũ.
Ea pp si Eps potest ab Archiepo, vel a Metro-
politano confirmari, & nõ põt in manibus Me-
ropolitani cedere, hoc est, quia iura concedit
confirmatiõẽ, non aut concedunt cessionem:
immo ipsa confirmatio est super vires cuiuscũq;
alterius a Papa. Propter quod oēs alia papa
solum illos Epsos & eo modo cõfirmare possũt,
quo concessum est eis a iure, vel quo cõcessum
est eis a Papa, cuius est iura cõdere. Dato ergo
quod iura concederẽt q̄ Eps posset a suo Ar-
chiepiscopo, vel a suo Metropolitanò cõfirma-
ri, & nulla iura aliquid tangerent q̄ Eps vel ele-
ctus in ep̄m & confirmatum non põt cedere in
manibus sui Metropolitanì, eo ipso esset hoc
suo Metropolitanò inhibitum, & etiã superiori
potentiã, i. Papali potentia: reseruatũ. Sed di-
ces, Quare iura hoc dicunt, quare iura hoc in-
hibent quod nõ põt eps cedere in manibus Me-
ropolitani, cum sufficiat, nõ esse hoc concessũ
Metropolitano ad hoc, quod non põt hæc fa-
cere, cum in talibus (sicut dictum est) quicquid
non est concessum, intelligatur esse inhibitũ, vel
intelligatur esse superiori potentia: reseruatũ?
Dicunt ergo, q̄ si oēs essent tantæ prudẽtia: q̄
scirent talia conspiciere, non fuisset opus hoc p̄
iura exprimere: sed ne aliqui pp ignorantia: fa-
cerent de facto, quod nõ possent de iure, bene-
se habuit de hoc iura condere. Sed nulli dubiũ
esse debet, q̄ sicut papa statuit q̄ eps potest per
suum Metropolitanum confirmari, sic si voluit
set vel adhuc vellet, potest statuere q̄ possit in
manibus eius cedere. Verumq; n. istorum tã cõ-
firmatio, q̄ cessio respicit id quod pertinet ad or-

dinationem vniuersalis Ecclesia: pp q̄: quicquid
ad hoc, tñ possunt alii prelati a papa, quãtum
est eis concessum per papam. Ideo Decretalis
illa Inter corporalia dicit, q̄ Epsorum trãslatio,
depositio, & concessio, est soli Romano ponti-
fici reseruata: quia quicquid pertinet ad superio-
rem potentiam, si non concedat inferiori, dicit
illud superiori potentia: reseruatũ. Ex his itaq;
patet q̄ in talibus arguere de ep̄o ad papam, &
velle cõcludere q̄ si eps non põt cedere nisi in
manibus superioris & specialiter in manibus pa-
pæ, q̄ papa non põt ppria auctoritate cedere,
sicut nec eps, non est arguere pro se. sed cõtra
se. Credunt. n. q̄ hoc magis teneat in Papa, q̄
in simplici episcopo: & crediderunt ex hoc sum-
mare dare domum suam supra petrã, cum sit sup are-
nam: tenet. n. hoc in simplici ep̄o, & non in Pa-
pa. Dicebamus quidẽ, q̄ in his quæ sunt supra
naturam negotii, supra actionẽ agentis, supra
conditionẽ & exigentiam rerum, quicquid nõ
est concessum est prohibitum, vel est superiori
potentiã reseruatũ: sed in his quæ contrario
modo se habent, est contrario: in talibus. n. quic-
quid non est prohibitum, est concessum. Illi er-
go qui non hñt liberã susceptionẽ oneris & ex
solo assensu electioni de se factæ, non hñt ple-
nam iurisdictionẽ administrandi, sicut per supe-
riores confirmant, ita, si volunt cedere, oportet
quod cedant prout superiores ordinant. Nam
cum confirmatio, & concessio, & cetera talia re-
spiciant ordinẽ vñs ecclesia:, nõ poterunt alii
a Papa in eis aliquid facere, nisi quatenus est eis
a papa concessum. Sed cum papa nullum hñt
superiorem, cum ipse ex libero suo assensu ele-
ctioni de se factæ, suscipiat hmõ onus: & ex hoc
ipso habeat plenam iurisdictionẽ administran-
di in suo officio, non est hoc ultra naturã nego-
tii, imo hoc postulat actio agẽtis, hoc exigit or-
do & conditio rerum, q̄ sicut sufficit suus liber
assensus electioni de se factæ, ad suscipiendum
onus ad hoc, q̄ ipse sit papa, & habeat plenã iu-
risdictionem papalẽ: ita etiã sufficit suus liber
dissensus, vel sua libera renuntiatio ad hoc, q̄
ipse deponat hmõ onus, & quod ipse vterius
non sit papa, idest q̄ non habeat vterius iuris-
dictionem papalem. In cessione ergo aliorum
ep̄orum, quod non est concessum est prohibi-
tum; sed in cessione summi pontificis est econ-
uerso; ibi enim, vt potest patere per habita, qd
non est prohibitum, est concessum. Cum ergo
nullo superiori Decreto, nullo statuto diuino
hoc prohibeat, cõsequens est, q̄ ipso iure hoc
sit concessum. Bene ergo supra diximus, quod
isti texuerunt telas araneorum: arguendo. n. de
simplici episcopo ad papam, credunt arguere
pro se; sed, vt patet, arguunt contra se. Sed di-
cet forte aliquis, q̄ non solum simplex episcop-
us, sed etiam papa confirmatur per superiorẽ,
Quia confirmatur per deum. Sed, ut supra dixi-
mus, ista diuina cõfirmatio nihil est aliud q̄ di-

uina acceptatio, qui sic administrat res, ut eas prius cursum agere sinat. Sed cum hoc exigat cursum rerum, quod si aliquis liberè assentiendo susceptioni oneris, habet ex hoc plenam iurisdictionem sibi onus sibi impositum, quod potest liberè illi oneri renuntiare, et ex hoc illa iurisdictione carere: consequens est & eos ipsos conuincat ratio, cum non videamus aliud ligamen diuinum, vel aliud spirituale vinculum cum quis assentit papae, quàm cum renuntiat. Si ergo ex solo libero assensu ad susceptionem dicti oneris deus hoc acceperit, ad solam liberam renuntiationem dicti oneris deus hoc acceptabit. Immo, ut dicebamus, si non est sufficiens qui praeficitur in papam ad gubernandum Ecclesiam, cum spiritualis cura sit deo de Ecclesia sua, nullus debet esse tantae demeriti qui diceret, quod deus homini hominis acceptat assumptionem, & non acceptat cessionem. Immo est diligenter aduertendum, quod in hac parte, diuina acceptatio oportet quod sumatur valde large, videlicet non tantum pro diuino instinctu, vel pro diuina operatione, sed & pro diuina permissione: quia, ut supra diximus, si praeficiatur insufficientis ad regendum, magis attribuendum est diuinae permissioni, quàm eius instinctu vel operatione. Nec propter hoc negamus deum habere specialem curam & providentiam de sua Ecclesia. Attribuimus enim hoc suae permissioni, ut ideo hoc spiritualiter permittat, ut aliquod magnum bonum inde eliciat. Postquam solimus hanc rationem tertiam quantum ad unum fundamentum quod papa non potest cedere, quia nullum habet superiorè, in cuius manibus cedat. Ostendimus quidem hanc rationem esse pro nobis, non pro aduersariis. Nam habens superiorè non potest pro libito suae voluntatis cedere, sed oportet quod cedat secundum iura & secundum leges a superioribus conditas. Sed non habens superiorè pro libito potest cedere. Non est enim hoc, ut dicebatur, supra actionem agentis, sed est secundum conditionem & exigentiam rerum: ut qui liberè assentiendo oneri, ad quod est electus, ex ipso assumit supra se homini onus, & habet plenam iurisdictionis administrationem; quod liberè dissentiendo dicto oneri, deponat homini onus, cedendo pro libito voluntatis. Ibi enim, ut probauimus, quod non est concessum, est prohibitum: hic autem e converso, quod non est prohibitum, dicitur esse concessum. Restat ergo soluere rationem praefatam, quantum ad fundamentum aliud, videlicet quod quia fortius est spirituale vinculum, quàm carnale, quod nullo modo humana potestate solui potest spirituale vinculum. Dicere ergo, ut communiter dicitur, quod spirituale coniugium est fortius dignitate, quia est dignius, sed non est fortius duratione, quod sit durabilius: dissoluitur enim spirituale coniugium etiam post consecrationem & confirmationem episcopi translatione, quia potest vnus episcopus de vna ecclesia transferri ad aliam: dissoluitur etiam renuntiatione, & pluribus aliis modis. Sed nunquam dicere se poterimus de carnali coniugio post consumationem carnalis co-

le, quod potest quis auctoritate etiam papali transferri de vna vxore ad aliam, ut quod potest vnâ vxorem dimittere, & aliam accipere, & cum ea matrimonium consummare: sicut episcopus auctoritate papali, cum esset sponsus vnus ecclesiae, transferretur ad aliam, & sic sponsus alterius. Dato ergo quod nesciremus distinguere, quomodo spirituale vinculum est fortius quàm carnale, & quomodo non est fortius: tantum quantum ad propositum spectat, patet quod ratio peccat in materia, & assumit falsa, supponens quod sit fortius spirituale vinculum quàm carnale, & quod minus possit separari spirituale coniugium quàm carnale: quod patet esse falsum. Vtrum autem etiam quantum ad hunc sensum habeant veritatem, quod spirituale vinculum est fortius quàm carnale, in illo capitulo apparebit, ubi soluemus quintam rationem. Ostendemus enim ibi, quod si aliquo modo esset indissolubile spirituale quàm carnale, illa tantum indissolubilitas non obuiat proposito nostro. Distinximus ergo de fortitudine vinculi secundum distinctionem communem: volamus autem nunc distinguere secundum distinctionem aliam. Dicimus quidem quod spirituale vinculum est fortius quàm carnale, quia plus angit & plus stringit, sed non est fortius quod plus duret vel plus permaneat. Est ergo huiusmodi vinculum fortius intensiue, quia quod diu manet, plus stringit: sed non est fortius extensiue, loquendo de extensione temporis, videlicet quod plus duret, quod non potest dissolui nisi per mortem. Magis enim constringit coniugium spirituale quàm carnale, quoniam maiorem curam & maiorem diligentiam debet habere sponsus spiritualis de Ecclesia sibi commissa, quàm sponsus carnalis de vxore carnaliter sibi copulata. Et si dicatur quod apostolus ait ad Eph. 5. Viri diligite vxores vestras, sicut christus dilexit ecclesiam. Propter quod vult secundum sententiam Apostoli, quod equalem diligentiam debet habere vir de vxore, sicut Praelatus de ecclesia. Dicitur potest, quod ly sicut, dicit similitudinem, non equalitatem: sicut est mandatum diuinum, Diliges proximum tuum sicut te ipsum: sufficit enim quod diligas eum eodem modo, sicut debes diligere te ipsum, quia sicut debes diligere te ipsum ad vitam eternam, sic ad illum eundem finem, videlicet ad vitam eternam debes diligere proximum. Sic & in proposito vir debet diligere vxorem, sicut praelatus Ecclesiam: sed non oportet, quod tantam diligentiam habeat vir de vxore, quantum debet habere praelatus de ecclesia: sed sufficit, quod ad illum finem diligat vir vxorem, ad quem christus siue praelatus diligit ecclesiam. Hic autem finis, est sanctificatio. Nam ut dicitur Eph. 5. Christus dilexit ecclesiam, & tradidit seipsum pro ea, ut illam sanctificaret. Sed viri debent diligentiam apponere, ut suae vxores bene viuant, & sint spirituales & sanctae. Quod autem maiorem diligentiam teneatur habere sponsus de ecclesia quàm vir de vxore, patet per Apostolum dicentem. 1. Cor. 13. Caritas non quaerit quae sua sunt. Quod Aug. exponens in

Eph. 5. e.

Matth. 22. d

Eph. 5. e.

1. cor. 13. b

NOTA.

Cap 2.

in libro, quem vocauit Speculum Clericorum, ait, Charitas de qua scriptum est, quod non quærit quæ sua sunt, sic intelligit, quod quia propriis, non propria communibus anteponebat. Maior ergo dilectio hñda est de bono comuni, quàm de bono priuato, siue de bono proprio. Et quia vxor spiritualis cuiusmodi est ecclesia, est quædam res publica, & quoddam bonum commune: vxor autem carnalis est quoddam bonum particulare, ideo maior diligentia est de sponsa sp̄ali, quàm de carnali. Propter quod & primo Ethicorum scribitur. Et si idem sit bonum ciuitatis, & vnus solius singularis: semper tñ melius est bonum gentis ciuitatis quàm vnus solius. Possumus autem & tertiam distinctionem facere de distinctione vinculi, vt dicamus, quod vinculum spirituale fortius sit, quàm carnale quantum est de se: sed carnale sit fortius & durabilius, & quod separari non possit quãdiu viuunt coniuges: hoc potissimè habet ex mādato christi, qui hoc præcepit & mandauit in euangelio dicens, Quod deus cōiungere fecit &c. Ideo ait Apost. 1. Corin. cap. 7. præcipio non ego sed deus vxorem a viro non discedere, quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari, ita quod dato quod separaretur coniugium quantum ad redditionem debiti, vel quantum ad torum, vel quantum ad habitationem, nunquam tñ separatur quantum ad vinculum loquendo de coniugio consumato; Si enim sit legitimum matrimonium & perfectum, quãdiu viuunt coniuges etiã auctoritate papali non pñt separari, quod vir haberet aliam vxorem, vel vxor alium virum, ita quod tolleretur vinculum quod est, inter eos. Ex his autem tribus distinctionibus factis de fortitudine vinculi, nihil concluditur contra nos, sed semper pro nobis: nam si dicatur spirituale vinculum esse fortius quia dignius vt dicebat distinctio communis & prima, dicemus quod tale vinculum est dignius quia fundatur sup re. valde digna cuiusmodi est ecclesia, quæ si bene gubernetur est res magni meriti: & per locum a contrario si gubernetur non bene, est res magni demeriti, quia maiori bono maius malum opponitur. Considerare ergo debet Prælati qui curam gerit ecclesie sibi commissæ, cum quãta diligentia debeat tractare rem tam dignam, & quanto vniuersalior est Ecclesia, tanto indiget maiori diligentia: ppter quod summus pontifex cui commissæ sunt omnes oues, præ omnibus aliis ad gubernationem tantæ rei debet esse diligens, sollicitus, & attentus. Quare si videat se non sufficientem, & non valentem habere tantam diligentiam, si induret cor suum & renuntiare nolit, non tribuetur hoc diuino instinctui, nec diuinæ operationi, sed magis temptationi diabolice. Valde ergo despiciuntur illi qui de vxore carnali quæ est vna singularis persona, quod coniugium si non dissoluatur, forte potest inde accidere particulare malum, & si soluatur potest inde accidere malum vniuersale, quod ex hoc

A induceretur communiter homines vt suas vxores dimitterent. Ex hoc ergo velle arguere de coniugio spirituali, circa quod si non sit debita diligentia, accidet inde malum vniuersale, quod est valde inconueniens: immo quia naturale est, quod pars exponat se periculo pro toto, sicut homo naturaliter obicit brachium, vt defendat totum corpus, brachium ergo quod est particulare membrum naturaliter se exponit periculo, & obicit se ictui ne lædatur corpus: sic quia quilibet est quædam persona singularis, si commissa est sibi cura boni publici & videat se manifestè insufficientem ad hoc agendum, & manifestè cognoscit quod huiusmodi bonum languet sub ipso, ratio naturalis dicit quod omnimodo quo potest, & quàm citius bono modo quo potest, debet se exonerare ab onere assumpto: & vt patet per habita & prout ratio naturalis dicit, oportet quod exoneratio siue depositio oneris respondeat assumptioni eius; vt per idem opus contrario modo factum, esse habeat hoc & illud: papa itaq; vt sepius dictum est quia a nullo confirmatur, sed ex libero suo assensu electionis de se factæ habet plenitudinem potestatis, & est sub huiusmodi onere, ex libero suo dissensu & ex libera sua renuntiatione erit exoneratus ab huiusmodi onere. Secunda etiã distinctio est pro nobis: dicebatur quidem quod spirituale vinculum est fortius intensius, quia intensius stringit, & magis angit & requirit diligentioram curam: propter quod idem quod prius. Nam vt patet quod si assumptus ad tantam curam habendam & factus est sponsus Ecclesie, circa quam diligentem curam prout expedire habere nescit, manifestè hoc dicit ratio naturalis quod huiusmodi coniugium dissoluatur: cum enim optima ratione gubernetur vniuersum, dicere quod vinculum illud non potest tolli per quod periclitatur commune bonum, est a ratione deficere, & est rationi opponere. Tertia etiã distinctio de fortitudine vinculi quod vinculum spirituale est fortius, verum est sicut vinculum autem carnale esse indissolubile, verum est ex mandato Christi, quod est pro nobis: nam si quæretur causa, quare christus hoc mandauit de sponsa carnali & non de spirituali? plana est solutio: quia si posset tolli vinculum matrimonii, posset inde consurgere forte aliquod bonum particulare, vt quia forte in coniugio istius fuit error fortunæ, credens accipere vxorem diuitem, accepit pauperem, vel fuit error qualitatatis, credens accipere virginem accepit corruptam; vel credens accipere bene morigeratam & patientem, accepit discolam: ppter quod forte esset sibi bonum si posset illud dimittere. Sed ex isto bono particulari oriretur vniuersale malum, quia cum homines magis sequuntur concupiscentiam quàm rationem, communiter homines inducerentur vt suas vxores dimitterent. Ex hoc igitur surgeret vniuersale malum, quia non haberetur debite cura de filiis.

Ideo nil mirum si Christus qui erat ipsa sapien-
tia, præamans vniuersale bonum, mandauit, q̄
vir non posset vxorem dimittere excipiens in-
de fornicationis causam, in qua fornicatione li-
cet a coniuge fornicante tollatur ius exigendi
debitum, semper tñ manet vinculum, quia si fiat
separatio, tñ non potest vir alii vxori nubere,
neq; vxor alii viro. Verum quia scire mandata
dñi non est scire verba mandatorum, sed vim &
intentionem mandantis, quia voluntas quidē
principis non fundatur in verbis, sed in vi & in-
tentione verborum: propter qđ dicebat Chris-
tus, *Luc. 12.* Siquis scit voluntatem dñi sui & non facit
plagis vapulabit. Sed si consideramus volunta-
tem & intentionē Christi mandantis nō dissolu-
ni coniugium carnale, possum rationabiliter ar-
guere quod mandauit posse dissolui coniugiū
spirituale, nam si dissolueretur coniugium car-
nale posset esse bonum priuatū, sed esset malū
publicum: in coniugio autē spiritali econtra-
rio, quia si non posset dissolui, cum hmōi con-
iugium sit inter Prælatum & Ecclesiam quę est
bonum cōmune & publicum, manifestē patet
quod hoc esset malum publicū & cōmune. Et
si coniugium quod est inter insufficientē præla-
tum & suam ecclesiam est malum publicū & cō-
mune, & coniugium quod est inter papam &
vniuersalem ecclesiam (si papa nō esset sufficiēs)
esset malum publicū & cōmune, quia tota eccle-
sia esset sub ductore in scio, non valente habere
debitam curam & diligentiam de vniuersitate
ouium sibi commissa. Arguatur ergo sic, Chris-
tus mandauit quod non dissolueret matrimo-
nium carnale quia oriretur inde commune ma-
lum, ergo hoc mandando mandauit qđ posset
dissolui coniugium spirituale, quia si tale coniu-
gium dissolui non posset, oriretur inde publicū
& commune malum. Videant ergo texentes te-
las araneorum, quid valet ratio fundata sup cō-
iugio carnali, vt ex hoc procedatur ad coniu-
gium spirituale, quia vt patet credentes argue-
re pro se, arguunt contra se, & credentes coo-
perire se, discooperiunt se.

*Cap. IX. in quo soluitur ratio quarta arguens q̄
papatus, qui est summa uirtus causata, per nul-
lam uirtutem causatam tolli potest.*

Quamuis tertia ratio sit manifes-
tē distincta a ratione prima &
secunda, vt patere potest intuen-
ti, hæc tamen ratio quarta, q̄
summa uirtus creata cuiusmo-
di est papalis, a nulla uirtute
causata tolli potest, non videtur esse distincta a
ratione prima & secunda. Dicebat enim ratio
prima quod papatus a nullo alio nisi a deo po-
test remoueri. Dicebat secunda quod papatus
a nullo alio a deo potest auferri. Dicit autē hæc

A ratio quarta quod papatus a nulla uirtute crea-
ta potest tolli. Per omnia autem hæc terit aqua
mortario, & semper videtur haberi idem in eos-
dem: tamē quia forte non est bonum sic aduer-
sarios vilipēdere, quod rationes suas dicant om-
nino idem, ideo sicut supra diuersificauimus ra-
tionem secundā a ratione prima, sic in hoc cap.
uolumus diuersificare hanc rationem quartam
a ratione secunda & prima. Sed non videmus
quod ista ratio quarta possit diuersificari a ra-
tione prima & secunda, quæ dicit papatum nō
posse remoueri nisi a solo deo: & ratio secunda
quæ dicit papatum non posse auferri nisi a so-
lo deo, arguantur de quacunq; cessione siue
voluntaria siue alia. Sed hæc quarta ratio specia-
liter concludit de amotione inuoluntaria uides
licet quod papatus inuito papa non potest tolli
ab ipso, & hoc satis bene sonant uerba huius
rationis quartę, ait enim quod quia papatus est
suprema uirtus, ideo non potest tolli per uirtu-
tes alias creatas quæ omnes sunt inferiores ear-
propter quod si loquamur de amotione uolēti-
ta uerum est quod concluditur, quia impossibi-
le est quod Nanus inferat uolentiam Giganti,
& quod inuito gigante moueat ipsum de loco
suo: debilis enim non potest uolentare fortio-
rem. Ideo dicit in Isaia. Nunquid tolletur a for-
ti præda? Sed licet non possit debilis prosterne-
re fortem uolentem, uoluntariē tamen quātum-
cunq; debilis posset prosterne re fortem. Si itaq;
hęc quarta ratio arguit de quacunq; amotione
siue uoluntaria siue alia, habebit eādem solutio-
nem cum ratione secunda & prima, in qua per
exempla reperta in naturalibus & gratuitis, ostē-
dimus quod ea quę sunt a solo deo, si ad ea sien-
da cooperantur vel cooperari possunt creatu-
ræ, quod opere creaturarum tolli pñt. Si uero
hęc ratio specialiter loquitur de amotione uo-
lenta, per ea quæ in aliis uidimus possumus ad
hanc rationem faciliter rñdere: habemus. n. exē-
plum manifestum dist. 21. in capite Nunc autē,
ubi dicitur q̄ nullus potest ritē ab his qui infe-
rioris sūt dignitatis vel ordinis, iudicialibus sub-
mitti diffinitionibus. Deinde etiam ponitur exē-
plum de Marcellino papa, qui compulsus non
simpliciter sed passionis metu ingressus pagano-
rum templum, grano thuris super prunas im-
posuit: qđ faciendo Idolis sacrificauit. Et cum
idem Papa coram concilio episcoporum se hoc
fecisse confiteretur, nullus tamen episcoporum
in eum proferre sententiā ausus est: sed sæpissi-
me dicebant ei, non nostro iudicio sed ore tuo
iudica causam tuam. Rursus dixerunt ei, Noli
ergo audiri in nostro iudicio, sed collige in si-
nu tuo causam tuam. Rursus inquirunt, ex ore
tuo condēnabis. Assignabāt quidem illi epi hu-
ius rationis causam, dicentes, quia prima sedes
non iudicabitur a quoq;. Propter q̄ legitur in
legenda dicti Marcellini, q̄ ipse seipsum depos-
suit: sed omnis turba eum iterum reelegit, & sic
reassumptus

reassumptus in papam, gloriosus martyr effectus est: quia cum nullo modo ulterius sacrificare vellet, capite truncatus est. Ex iis itaque manifeste patet, quod summus pontifex a nullo iudicari debet, nisi forte in hæresim esset lapsus: quia si vellet pontifex aliquis in errorem contra fidem pertinaciter permanere, ageretur cum eo sicut cum mortuo, ut non esset ulterius papa: quia cum hæreticus sit mortuus fidei christianæ, consequens est, quod non potest christianorum esse caput. Soluta est ergo hæc ratio quarta per ea quæ legimus facta in Marcellino papa, qui a nullo est depositus, nullus in eum sententiā protulit, sed ipse seipsum deposuit. Quod si dicat, quod iterum fuit reelectus, argumentum est pro nobis: consequens enim est, quod si fuit reelectus, ergo non erat papa: nullus enim eligit papam in papam: claro enim clarus est, quod ille qui eligitur non est papa: sua ergo depositio fecit eum non papam. Est ergo hoc rationi consentaneum, rebus gestis consonum, & patribus approbatum, quod si papa se ipsum deponit, non est ulterius papa, nisi iterum reeligatur, & iterum suæ electioni consentiat. Nulla igitur virtus creata potest potestatem papalem ab eo qui est papa inuito tollere: ipse tamen potest seipsum deponere, ut est per habita manifestum. Aduertendum est tamen, quod in multis est similitudo inter episcopum & ecclesiam, & virum & uxorem: nam episcopus non debet ecclesiam dimittere nisi sit necessitas quasi inuitabilis, vel nisi sit apostolica aut regularis immutatio: licet ergo nullo modo vir debeat dimittere uxorem suam, & si eam dimittat non tollitur vinculum, episcopus tamen vel ex necessitate vel ex apostolica & regulari immutatione potest dimittere ecclesiam suam, & si dimittat tollitur illud vinculum quod erat inter episcopum & ecclesiam, ut possit auctoritate apostolica ad aliam ecclesiam promoueri, & eadem auctoritate potest ecclesia illa alii episcopo sociari: ideo dicitur *Cau. 7. q. 1. c.* Sicut, quod sicut vir non debet dimittere uxorem suam, ita nec episcopus ecclesiam suam, ut illam dimittat absque inuitabili necessitate, ad quam consecratus est, nisi apostolica vel regulari mutatione. Episcopus ergo non debet nec potest, nisi auctoritate superioris, dimittere ecclesiam sibi commissam: quia sicut ipse ex solo suo consensu non potest plenam vel liberam administrationem habere, ita etiam solo suo libero dissensu vel ex sola sua renuntiatione libera, non potest onus assumptum dimittere. Papa vero qui superiorem non habet prout sæpius tactum est, sicut ex solo libero consensu habet plenam iurisdictionem, ita ex solo suo libero dissensu & ex sola sua libera renuntiatione potest onus assumptum deponere. Semper ergo potest ipse papa assumptum onus deponere, sed non debet nisi ex manifesta causa & in casu hoc facere: quia valde periculosum est in diuinis rebus, quod quis sedatur suo & potestati, ut habet *Cau. 7. q. 1. c.* Quia periculosum

ex causa tamen manifesta & in casu licet non possit ad id cogi, ipse tamen debet hoc facere & debet seipsum deponere, si videat seipsum insufficientem ad gubernandum ecclesiam, ne publicum bonum sub eo langueat.

Cap. X. In quo soluitur ratio quinta, & habet hoc cap. partes octo: in prima parte ostenditur, quod in ordine episcopali non imprimitur character.

Olutus quatuor rationibus antedictis, soluere volumus rationem quintam, quæ arguit, quod cum nec papa nec tota creaturarum vniuersitas potest facere, quod aliquis pontifex non sit pontifex: ergo multo magis non

videtur posse facere, quod summus pontifex non sit summus pontifex. Addunt enim isti ad confirmationem sui dicti, quod minus est tollere simplicem pontificem quam summum pontificem: exinde concludunt, quod cum simplicem pontificem nullus possit tollere nisi deus, ergo nec summum pontificem aliquis videtur posse tollere nisi deus: ergo papa renuntiare non potest, nec sua renuntiatione valet. Videtur autem istis bene arguere, & videtur eis, quod arguant per locum a minori, & quod minus sit tollere simplicem pontificem, ita quod simplex pontifex non sit pontifex, quam tollere summum pontificem quod non sit summus pontifex. Sed si bene considerant vim superiorum dictorum, non arguunt per locum a minori immo arguunt per locum a maiori, quia eo modo quo simplex episcopus opere creaturæ tolli non potest, maius est facere quod simplex pontifex non sit pontifex, quam quod summus pontifex non sit summus pontifex immo secundum communem conditionem rerum, maius est destituere a simpliciter esse, quam ab optimo esse: nam qui quicquid destituit vel priuatur a simpliciter esse, consequens est, quod illud sit priuatum optimo esse, cum ipsa simpliciter esse sit fundamentum omnium aliorum. Sicut ergo difficilius est destruere radicem fundamenti, & arborem euellere a radice, quam destruere ipsam in ramis: sic quia esse summum pontificem præsupponit esse pontificem, non valet si pontifex non potest destituere esse pontifex, quod summus pontifex non possit destituere esse summus pontifex. Sed dicemus, quod ille idem qui non est pontifex potest habere plenam iurisdictionem & auctoritatem summi pontificis: ut si aliquis sit in papam electus antequam ordinetur in episcopum, habebit plenam iurisdictionem summi pontificis, non tamen erit summus pontifex nisi sit pontifex. Verumtamen quia verba generalia menti non satisfaciunt nec quietant intellectum, ideo volumus ad specialia des

Dist. 40. c. Si papa. Vide ibi gl. in ver. A fide de nius.

Buarifus, pp. epist. 2.

descendere, & quantum ad praesens cap. spectat, circa episcopatum, de quo est nunc questio nostra, octo declarabuntur. Primo quidem declarabitur quod in episcopatu non imprimitur character. Secundo quod licet in episcopatu non imprimatur character, imprimitur tamen ibi perfectio characteris: ille enim qui ordinatur in episcopatu non suscipit characterem, qui sit alius a characterem sacerdotali, sed perficitur in eo sacerdotalis character. Tertio ostendetur quomodo episcopatus sit ordo, & quomodo non sit ordo. Quarto declarabitur quot sunt eorum ordines. Quinto manifestabitur, quod ultra simplicem episcopatum non imprimitur character, nec perfectio characteris: propter quod si episcopus fiat Archiepiscopus vel Patriarcha vel etiam Papa, ex hoc solam iurisdictionem suscipit, non characterem vel perfectionem characteris. Sexto demonstrabitur, quod inter episcopum & ecclesiam spirituale coniugium reperitur. Septimo patebit, quot modis habet esse spirituale coniugium, & quomodo potest solui & non solui, & quomodo est fortius & durabilius quam sit coniugium carnale, & quod magis potest dissolui coniugium carnale quam spirituale. Octavo & ultimo ex his quae diximus soluemus rationem propositam, quomodo summus pontifex potest desinere esse summus pontifex, & tamen simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex. Propter primum, sciendum, quod character secundum se, signum directivum importat. Unde & Dionysius dicit, characterem esse signum sanctae contractionis & participationis diuinorum: & secundum commune dictum Magistrorum, character est distinctio impressa animae rationali. Sed omnis distinctio & omnis differentia & omnis relatio fundatur in aliquo, ut si aliqui sunt similes hoc est quia habent easdem qualitates: & si sunt differentes hoc est quia habent alias perfectiones. Aliqua ergo perfectio imprimitur in anima postquam distinguitur ab alia anima, ratione cuius dicitur illi animae esse character impressus. Si ergo queratur quid sit ille character. Dicemus, quod est quoddam signaculum & quaedam potestas impressa animae, per quam ad spiritualia dedicatur. Propter quod Magister. 4. sen. dist. 24. volens diffinire ordinem quantum ad ipsum characterem ait, Quod ordo est signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato. Et ideo ibidem ait, quod character spiritualis, est promotio potestatis. Verum quia per haec sensibilia sumus apti nati manuduci in intelligibilia, cum character non sit aliud quam potentia quaedam spiritualis, per quam anima habens huiusmodi potentiam quasi per quoddam signaculum & per quendam characterem distinctum ab alia anima huiusmodi potentiam non habet: cum ergo inueniamus triplicem potentiam in rebus corporalibus, videlicet potentiam recipiendi cuiusmodi est potentia materiae, potentiam resistendi sicut dura & formam

habent potentiam ut resistent, & potentiam agendi, ideo non ponimus nisi triplicem characterem, videlicet characterem Baptismalem, qui est potentia spiritualis ut possit spiritualia recipere: & characterem impressum in Confirmatione, qui est potentia spiritualis ut possit spiritualiter resistere, & spiritualiter resistendo possit in Iesu Christi notitiam deducere: & characterem impressum in Ordinibus, qui est potentia spiritualis agendi vel spiritualia ministrandi. Imprimi quidem character in baptismo, ut possimus spirituales potestates & characteres recipere. Ideo si quis ordinaretur, & non esset baptizatus, non reciperet ordines, sed esset baptizandus, & iterum ordinandus. Imprimitur etiam character in Confirmatione, ut confirmati & firmi existentes possimus nomen Christi audacter confiteri, & obuiantibus resistere. Imprimitur quoque character in ordinibus, ut possimus spiritualia ministrare. His itaque praelibatis, dicemus quod cum character sit quaedam potentia spiritualis, ille qui ordinatur in episcopatu, non suscipit characterem alium a characterem sacerdotali: nam si episcopatus esset ordo imprimens alium characterem a sacerdotali, sicut sacerdotium est ordo imprimens alium characterem a characterem diaconali, sequeretur illud inconueniens, quod quis posset fieri episcopus, etiam si non esset sacerdos. Ordinatio ergo episcopalis, quae est supra sacerdotalem, posset fieri per saltum, & posset quis fieri episcopus non factus sacerdos: quod falsum est. Est tamen diligenter aduertendum, quod Hugo dist. 2. c. Sollicitudo, notauit tria notanda. Primum, quod praetermissio baptismi, nullus ordo potest recipi. Secundum, quod praetermissis omnibus minoribus ordinibus, sacerdos non conferretur. Tertium, quod praetermissio sacerdotii, episcopalis ordo non datur. Primum quidem, quod praetermissio baptismi, non conferretur aliquis ordo: & tertium, quod praetermissio sacerdotii, non conferretur ordo episcopalis, vera sunt, sed ob aliam & aliam causam: nam in baptismo conferretur character, qui est potentia receptiva, per quam sumus apti ad recipiendum alios characteres, ideo si illo characterem & illa potentia careamus, characteres Ordinis non poterimus recipere: sed quod praetermissio sacerdotii, non imprimatur nobis ordo episcopalis, ex hoc veritate habet, quia in sacerdotio imprimitur character sacerdotalis, qui character per ordinem episcopalem perficitur: nec videtur differentia inter sacerdotem & Episcopum nisi illa, quae est inter hominem puerum & hominem virum, quia homo vir est homo magnus & est homo perfectus, homo puer non est magnus nec est homo usquequaque perfectus. Ideo de quolibet pontifice dicitur, quod est sacerdos magnus: & Dionysius in de Angelica Hierarchia in cap. de sacerdotalibus perfectionibus, Diaconibus attribuit purificare, sacerdotibus illuminare, episcopis perficere. Sicut ergo forma hunc ordinem,

Character.

Vide glo. ibi i ver. subdiaconatus.

Episcopus & sacerdos quomodo differant.

ditnem, quem videmus, habet esse aliquid simpli-
citer quod habeat esse perfectum, ut prius est puer qui
sit vir: ita prius oportet quod sit sacerdos in quo
imprimitur character sacerdotalis, qui detur epis-
copalis ordo, in quo imprimitur perfectio illius
characteris. Sed illud secundum notabile, quod non re-
cipiatur sacer ordo nisi prius recipiatur aliquis
de minoribus ordinibus, falsum est: nam omnes or-
dines habent characteres suos distinctos, ut pos-
sit vnus sine alio recipi, & possit quis per saltum
ordinari: & si ordinatur per saltum, non reordi-
natur, sed imponitur ei penitentia, & suppletur:
quod est omissum. Vnde purus laicus potest re-
cipere ordinem sacrum, sicut dicitur in glossa su-
per Dist. 40. c. Sicut. Tamen nulla glossa dicitur,
ex quo characteres sunt distincti, & impres-
siones, sunt distinctae, consequens est, quod potest
imprimi character superior sine inferiori, ut com-
muniter Theologi tenent. Reuertamur ergo
ad propositum, & dicamus quod quia ordines
se inuicem non presupponunt, de necessitate,
sed de congruitate, quia potest conferri quilibet
ordo superior sine inferiori, consequens est
quod quilibet ordo tam sacer quam non sacer ha-
beat suum proprium characterem: sed cum or-
do episcopalis non potest conferri sine sacerdo-
tio, ut communiter tenent Theologi & Iurista,
consequens est quod ordo episcopalis non ha-
beat per se distinctum characterem ab ordine sa-
cerdotali: quod primo declarare volebamus.

*Aeg. de chara
clere. q. 3.*

*Habetur ex
tra de Presb.
ordinato per.*

*Incipit secunda pars huius Capituli, declarans quod
licet in ordine episcopali non imprimatur chara-
cter, imprimatur tamen perfectio characteris.*

Vnde, quod in ordine epis-
copali non imprimatur per-
se character alius a cha-
racterе sacerdotali, quia
tunc posset conferri epis-
copatus sine sacerdotio,
volumus declarare quod
secundo proponebat,
videlicet quod in ordi-
ne episcopali quauis non imprimatur ibi chara-
cter, imprimatur tamen ibi perfectio characteris
non cuiuscumque, sed characteris sacerdotalis.
Hoc ergo fit in ordine episcopali quod ex huius-
modi ordine perficitur & completur chara-
cter sacerdotalis, quod sic declaratur: quia si sunt
duo agentia, quorum vnus non potest aliquid, quod
non potest aliud, ex duplici causa ceteris pari-
bus hoc potest contingere: vel quia aliqua po-
tentiam habet hoc agens, quam non habet illud:
vel quia illam eandem potentiam perfectiorem
habet, quam illud: ut si aliquis potest videre a longe
aliquid, quod non potest alius, vel hoc est, quia
hoc habet virtutem visivam, quam non habet alius:
vel si vtrique habeat virtutem visivam, completiori tamen
modo habet huiusmodi virtutem ille, quam alius:

A constat quidem quod multa potest facere epis-
copus, quae non potest simplex sacerdos: quia
potest consecrare & conferre Ordines non so-
lum minores, sed etiam maiores: quod non po-
test simplex sacerdos nec ex commissione, nec alio
modo. Nunquam enim simplex sacerdos potest con-
secrare aliquem in episcopum, nec potest confer-
re sacros Ordines: vel ergo hoc est, quia aliqua
potentia spiritualis est in episcopo, quae non est
in simplici sacerdote: vel quia perfectiori mo-
do est in episcopo, quam in sacerdote. Sed primum
stare non potest quod potentia spiritualis aliqua
sit in episcopo, quae non sit in simplici sacerdo-
te: quia huiusmodi spiritualis potentia, de qua
hic loquimur, nihil est aliud quam character: Si enim
ordo episcopalis haberet per se distinctum cha-
racterem a sacerdotali, sequeretur illud incon-
ueniens quod supra tetigimus, quod posset fieri
aliquis episcopus absque eo quod esset sacerdos,
sicut potest fieri sacerdos absque eo quod sit Dia-
conus. Poterit ergo aliquid episcopus quod non
potest sacerdos, non propter modum primum quod
aliqua potentia spiritualis, vel aliquis character
imprimatur in ordine episcopali alius a characte-
re sacerdotali, consequens ergo est quod hoc sit
secundo modo, videlicet quod episcopus non ha-
beat characterem nec aliam spiritualem poten-
tiam, sed habeat perfectiorem huiusmodi cha-
racterem & perfectiorem huiusmodi potestatem.
Propter quod bene dictum est, quod in ordine
episcopali non imprimatur character, sed perfe-
ctio characteris: nihil est enim aliud episcopus
quam sacerdos perfectus, vel est sacerdos qui potest
alios sacerdotes facere: Sic enim dicimus de sacer-
dote & de huius ordinibus, sicut dicimus de aliis
naturalibus rebus. Aliud est enim esse hominem, &
aliud esse hominem qui potest alios homines ge-
nerare: nam homo puer homo est, sed non est ho-
mo perfectus qui potest alios homines genera-
re: & si ille, qui est homo puer, crescat & fiat vir,
ut possit alios homines generare, non est factus
homo alius, sed factus est homo perfectus. Sic
sacerdos simplex sacerdos est, sed non est sacer-
dos qui potest alios sacerdotes facere. Si ergo
simplex sacerdos episcopetur, non imprimatur
ei alia sacerdotalis potentia, nec imprimatur ei
alius character, sed ille character sacerdotalis
quem habet perfectus, ut ex hoc sit sacerdos perfec-
tus ut possit alios sacerdotes facere: quia secun-
dum sapientium sententiam, Vnusquisque perfectus
est, cum potest sibi simile generare: Sacerdos
ille, qui non potest alios sacerdotes facere, non
est sacerdos vsquequaque perfectus: episcopus au-
tem qui hoc potest, dicitur sacerdos perfectus.
Aduertendum ergo, quod multum videtur simi-
le de sacerdote simplici & de sacerdote episco-
po, & de homine puero & de homine viro:
puer enim per potentiam caloris naturalis, quam ha-
bet, potest cibum conuertere in alimentum: sed
non est tantae potentiae ille calor quod possit

semen decoquere, vel quoddam possit alium hominem generare. Sic & simplex sacerdos per potentiam spiritualem, siue per characterem, quem habet, potest substantiam panis conuertere in uerum corpus Christi, qui est noster cibus, & nostrum spirituale alimentum: sed non est tantæ potentie ille character quod possit alium in sacerdotem ordinare, ita quod quantum ad sacerdotium non potest simile generare, sicut & homo puer quantum ad naturam humanam non potest sibi similem generare, homo autem magnus, cum perfectus sit, potest sibi similem hominem generare. Sic & episcopus, quasi sacerdos perfectus, potest alios sacerdotes facere, vel potest alios in sacerdotium ordinare. Est tamen nihilominus diligenter notandum, quod Dionysius in de ecclesiastica Hierarchia cap. de sacerdotalibus perfectionibus, ubi episcopum vocat sacerdotem perfectum: quia quicquid perfectionis est, attribuit episcopis, ita quod quauis sacerdos simplex potest baptizare & potest conficere corpus Christi, modo tamen perfecto id est modo solenni non potest sine episcopo, id est sine adiutorio episcopi: quia, ut innuit, licet quaedam mysteria per sacerdotes impleantur, ut baptismus, & confectio Eucharistiae: tamen, ut ait, baptismus non celebratur sollemniter sine chrismate, & Eucharistia non conficitur sine altari, quod altare non nisi ab episcopo consecratur. Potest ergo simplex sacerdos baptizare, quia hoc potest quicumque alius homo, & potest corpus Christi conficere: attamen ut hæc fiant sollemniter & secundum ritum ecclesiae, non fiunt sine actione episcopali, quia secundum Dionysium non fit sollemniter baptismus sine chrismate, & secundum ritum ecclesiae non conficitur corpus Christi nisi in altari consecrato. Etiam ipse presbyter conficiens secundum ritum ecclesiae, debet esse indutus uelibus ab episcopo benedictis. Episcopus ergo est sacerdos perfectus, tum quia potest alios sacerdotes facere, quod perfectioni attribuitur, quia, ut diximus, unumquodque perfectum est, cum potest sibi similem generare: tum etiam, quia quæ potest simplex sacerdos, sicut est baptizare & Eucharistiam conficere, non potest ea perfecte id est sollemniter, & secundum ritum ecclesiae, sine actione episcopali, id est sine unguento ut Dionysius dicit libro prædicto & cap. Appellat enim ibi unguentum sanctum Chrisma, quod (ut dicit) requiritur ad sollemnitatem baptismi, & ad consecrationem altaris, in quo conficitur corpus Christi. Concludamus igitur, & dicamus quoddam quia Episcopus nihil aliud est quam sacerdos perfectus, ideo in ordine episcopali & cum quis efficitur episcopus, non imprimitur ei alius character a suo characterem sacerdotali, sed ille character perficitur: propter quod bene dictum est, ut supra dicebatur, quod in ordine episcopali non imprimatur character, sed perfectio characteris.

Chrisma.

A Incipit tertia pars huius Cap. declarans quomodo episcopatus sit ordo, & quomodo non sit ordo.

Is itaque prælibatis, volumus declarare quod tertio proponebatur declarandum, uidelicet an episcopatus sit ordo. Dicemus quidem, quod magister. 4. sen. distin. 24. definiens ordinem, dicit, quod

Ordo est signaculum quoddam, quo spiritualis potestas traditur ordinato. In qua definitione duo tanguntur, uidelicet ipsum signaculum, & potestas spiritualis, quæ traditur in huiusmodi signaculo: quæ licet sint duo, tamen possunt referri ad unum & idem secundum rem, uidelicet character impressus in ordine est signaculum quod datur, & est potestas quædam spiritualis. Ipse enim character sacerdotalis vel cuiuscumque alterius ordinis signaculum quoddam est, per quod distinguitur homo ordinatus ab his qui non habent huiusmodi ordinem: & potestas quædam spiritualis est, quia per illum characterem quis dedicatur deo ad aliquid spirituale agendum, ut ex tunc possit præparare materiam quæ requiritur in sacramento Eucharistiae, quod pertinet ad Subdiaconum: vel ex tunc dedicat deo ut possit ministrare immediate sacerdoti in his quæ aguntur in huiusmodi sacramento, quod pertinet ad Diaconum: vel sic dedicatur deo ut ex tunc possit conficere Eucharistiae sacramentum, quod pertinet ad characterem sacerdotalem: omnes enim ordines accipiendi sunt prout ordinantur ad Eucharistiae sacramentum, quia huiusmodi sacramentum est finis non solum omnium Ordinum, sed etiam omnium Sacramentorum, ut dicit Dionysius in de ecclesiastica Hierarchia cap. de contemplatione ministerii illuminatio nis. Cum ergo sacerdos possit conficere corpus Christi, consequens est quod respectu sacramenti Eucharistiae nullus sit maior ordo quam sacerdotalis. Episcopatus itaque, qui est supra sacerdotium, non est ordo (ut hic de ordine loquimur) sed est dignitas vel officium: propter quod & magister. 4. sent. Distin. 24. loquens de episcopatibus, ait, quod sunt episcopi quædam non ordinum sed dignitatum vel officiorum nomina: & subdit, quod dignitatis simul & officii non est episcopus: ergo secundum Magistrum sententiam, episcopus non est nomen ordinis, sed dignitatis & officii. Aduertendum ergo quod ut diximus, Ordo non est nisi quædam potestas, qua quis ad spiritualia dedicatur: sed potestas potest dici alia & alia, vel secundum essentiam vel secundum actum. Dicitur enim aliquis habere aliam potentiam quam alius, si illa potentia sit alia in essentia a potentia, quam habet alius. Dicitur etiam alio modo habere aliam potentiam, si possit in aliquo actu, in quem non possit alius: nam & si non est alius calor per essentiam in homine iam facto uero & cum erat puer, tamen quæ aliqua potest homo uir, quæ non poterat cum erat

erat puer, quia potest decoquere semen & generare, quod non poterat cum erat puer, dici potest aliqua potentia esse in viro, quæ non est in puero: est ergo ad vñ dicere, quod sicut & aliæ res, & ipsa potentia diuersificari potest per aliam & aliam essentiã, vel per perfectũ & imperfectũ. Primo quidem modo habet distinctos characteres & distinctas spirituales potentias omnes septem ordines, quia character & spiritualis potentia, quæ imprimitur vnus ordo, est alia per essentiam a characterẽ & a spirituali potentia, quam imprimitur alter: & inde est quod etsi de congruitate semper inferiores ordines debent præcedere superiores, non tamẽ hoc est de necessitate, quia potest quis suscipere superiorem ordinem prætermisso inferiori. Sed secundo modo differt character & potentia per imperfectũ & perfectum in sacerdote & episcopo, quia (vt patet) in ordine episcopali non imprimitur alius character a characterẽ sacerdotali, sed ille character perficitur & completur. Quærere ergo, vtrum episcopatus sit per se ordo distinctus ab aliis ordinibus, est quærere vtrum in ordine episcopali imprimatur alia spiritualis potentia ab omnibus aliis septem ordinibus. Si ergo loqueris de alietate potentia per essentiam, patet quod non est alius character vel alia potentia quantum ad ea quæ sunt ordinis in sacerdote & in episcopo: sed si loqueris de alietate potentia non secundum essentiam sed secundum perfectũ & imperfectũ, sic in episcopo est alia spiritualis potentia, quia est in eo perfectior potentia & perfectior character quã sit in simplici sacerdote. Et quia potentia perfecta potest in aliqua in qua non potest potentia imperfecta, ideo non solum quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis, sed etiã quantum ad ea quæ sunt ordinis, potest aliqua episcopus quæ non potest simplex sacerdos. Episcopatus itaq; non est per se ordo, quod secundum se imprimat characterem, sed est per se ordo prout per se imprimat perfectionẽ characteris. Ideo Magister libro. 4. distin. 24. cum prius dixisset quod episcopus non est nomen ordinis sed dignitatis & officii, postea dixit, quod ordo episcoporum quadripartitus est: prius ergo negauit episcopatum esse nomen ordinis, & postea concessit quod episcopus erat nomen ordinis: & Dionysius in de Ecclesiastica Hierarchia cap. de sacerdotalibus perfectioribus dicit, eẽ tres Ordines in ecclesiastica Hierarchia, videlicet ordinem episcoporum, sacerdotum, & aliorum ministrorum, ita quod sub ordine ministrorum comprehendit sex ordines, videlicet quatuor ordines minores cum diaconatu & subdiaconatu: quia omnes isti ministrant sacerdoti, cuius est conficere corpus Christi. Potest ergo concedi quod episcopus sit nomen ordinis, & potest negari secundam aliam & aliam acceptionem, vt est per habita manifestum.

A Incipit quarta pars huius Capituli, distinguens, quæ sunt ordines episcoporum.

Quoniam ostensum est, quod secundum vnum modũ accipiendi, episcopus est nomen ordinis, ideo volumus distinguere, quot sunt ordines episcoporum, Dicit. n. Magister. 4. sent. distin.

24. quod Ordo episcoporum quadripartitus est, in Patriarchas, Archiepiscopos, Metropolitanos, & Episcopos. Videtur ergo Magister distinguere inter Metropolitanum & Archiepiscopum: quia (vt ipse ait) Archiepiscopus accipitur pro Primatu secundum quẽ modum accipiendi, erit distinctio inter Primatem & Patriarcham. Sed nos distinguemus de Patriarchis. Est. n. Patriarcha (vt ait Magister in dist. præfata) idem quod summus Patrum: & quia quod per superabundantiam dicitur, vni soli conuenit, ideo sequendo etymologiam nominis, non est in Ecclesia nisi vnus solus princeps, videlicet Romanus Pontifex. Distinguemus ergo Romanum Pontificem ab omnibus aliis. Patriarchas ergo alios associabimus ipsis Primatibus, vt dicamus quod idem sit esse Primatem & Patriarcham. Sed quia inter ipsos Primates aliqui sunt maioris dignitatis, aliqui minoris; illi qui sunt maioris dignitatis, dicti sunt Patriarchæ: illi qui sunt minoris, retinuerunt sibi commune nomen, & vocati sunt Primates: pro eodem ergo genere possumus accipere Primatem & Patriarcham. Sic etiam pro eodem possumus accipere Archiepiscopum & Metropolitanum. Dicitur. n. Archiepiscopus quasi princeps episcoporum: dicitur autẽ Metropolitanus quasi mensura ciuitatis; archos quidem idem est quod princeps: & metrum idem est quod mensura, vt idẽ Magister in eadem distin. exponit. Et quia princeps episcoporum debet regulare & mensurare ciuitates Suffraganeorum, quæ sũt sub ipso, ideo pro eodem accipiemus Archiepiscopum & Metropolitanum. Quatuor ergo sunt ordines episcoporum; quia in infimo gradu sunt episcopi, supra quos sunt Metropolitanus seu Archiepiscopi, supra quos sunt Primates seu Patriarchæ, super omnes quidem est Romanus Pontifex: quæ omnia (secundum Magistrum in dist. præfata) accepta sunt a Gentilibus. Sed dicit quis. Quare in hoc, Magister, imitatur Gentiles Iudeos, cum salus ex Iudeis sit, & cum pater noster dicat esse Abraham, & cum testamentum nouum contineatur in veteri, sicut rota in rota iuxta visionem Ezechielis? Dicemus ergo, quod gens iudaica erat vnus populus, & lex illa Moysi data fuit vni populo, ita quod tempore legis scriptæ poterat quis saluari in gentilitate: non. n. tenebantur ad cęremonias illius legis nisi soli Iudei, vel illi qui volebant se conuertere

C

re ad ritum Iudæorum. Sed nostra ecclesia est catholica & vniuersalis, vt extra eam non possit esse salus, ergo de iure, ecclesia occupat totum mūdum, qui de iure omnes deberent obedire Euangelio, oēs deberent esse sub summo Pontifice: illud. n. tenetur de iure quisq; agere, sine quo nō potest iuste viuere, vel sine quo non potest iustus esse, vel sine quo non potest salutem consequi: extra. n. ecclesiam nō est salus. Sic ergo est de iure quod ecclesia totū contineat, & et de facto multo magis est dilatata ecclesia, q̄ fuit synagoga. Ideo ordo istarū dignitatum dicitur a Gentilibus sumpsisse originē, quia sicut Gentiles propter sui diffusionē, vt quia multi erant & valde diffusi, ideo in eis erant diuersi gradus dignitatis: sic quia ecclesia est sic diffusa, & quia lex Euangelica non respicit vnum populū tantum, oportet quod secundū tam diffusam & tam vniuersalē auctoritatē & iurisdictionē sint in ecclesia diuersi ordines dignitatis. Possumus autē, quantum ad præsens spectat, assignare sex genera cōmunitatis, scdm quæ sex genera cōmunitatum, accipientur quatuor gradus, siue quatuor ordines episcoporum. Dicemus quidē, q̄ ex pluribus personis fit prima cōmunitas, quæ dicitur cōmunitas domus: secūdo, ex pluribus domibus fit cōmunitas vici: tertio, ex pluribus vicis fit cōmunitas ciuitatis: quarto, ex pluribus ciuitatibus & ex pluribus castris fit cōmunitas prouinciæ: quinto, ex pluribus prouinciis fit cōmunitas regni: vltimo, ex pluribus regnis fit cōmunitas totius mundi, siue totius orbis. Secūdo quidem cōmunitatē primā siue scdm cōmunitatē domus non sumitur rectoria, nec dignitas ecclesiastica: non. n. stare potest q̄ in qua libet domo. esset rector ecclesiasticus vt qd esset ibi sacerdos vel eps. Quantum autē ad secundā cōmunitatem vt quantum ad cōmunitatem vici sumi potest rectoria ecclesiastica: nam cōmunitas vici est similis cōmunitati parochiæ, vt sicut in vno vico sunt multæ domus, sic sub vna parochia sunt multæ domus, quibus spiritualit̄ p̄est parochialis sacerdos. Secūdo quidem cōmunitatem tertā vt secūdo cōmunitatem ciuitatis sumitur dignitas episcopalis: ad episcopū. n. pertinet superintēdere omnibus qui sunt in ciuitate sua: & etiā in circūadiacentibus partibus: habet. n. episcopus curā de ciuitate & de Diocesi, quæ circūstat ciuitati: est. n. ciuitas. vt d̄ in 1. Politicorum, cōmunitas perfecta: igitur sacerdos simplex qui non est vsquequaq; perfectus non debet p̄esse toti ciuitati quæ est cōmunitas perfecta, sed debet ciuitati p̄esse episcopus qui est sacerdos perfectus. Hinc ergo accipitur primus ordo episcoporū secūdo p̄eminentiam ciuitatum, vt ille, qui spiritualit̄ p̄est ciuitati, vocetur episcopus. Verum quia supra cōmunitatem ciuitatis est cōmunitas prouinciæ, & supra cōmunitatem prouinciæ, potest esse cōmunitas regni, quia sub vno regno possunt cō-

tineri plures prouinciæ: & supra cōmunitatem regni est Monarchia & est cōmunitas totius mundi: ideo sicut Gētilēs diuidebant orbem in Ciuitates, Prouincias, Regna, & Monarchias: ita secundum hæc quatuor accipiuntur quasi quatuor ordines episcoporum, quia simplices Episcopi p̄sunt ciuitatibus, Archiepiscopi vero p̄sunt prouinciis, ita quod illud, quod subest Archiepiscopo, potest dici prouincia: postea autem & Patriarchæ quasi p̄sunt regnis: Summus autem pontifex p̄est toti mundo.

- Papa, Imp. ro.
- Patriar. Coss.
- Card. Senat.
- Prim. Reges.
- Archiepi, duc.
- Epi, Comites.
- Coepi, p̄sec.
- Archipresby.
- Trib. mil.
- Cācel. trib. pl.
- Archid. Præ.
- Decani, cētur.
- Presby. paroc.
- Decuriones.
- Sacerdo. alij,
- Aduocati.
- Diac. Aediles,
- Subdiac. Quaterniones.
- Exor. Duuiri
- Ostiarj, Quæstores.
- Leclō. poete.
- Acolyti, Scriptores.

Cap. 2

Incipit quinta pars huius capituli, declarans q̄ ultra simplicem episcopum non imprimitur character, nec perfectio characteris.

Atis potest patere ex dictis, quod in sacerdotio & in aliis sex ordinibus imprimitur character: in ordine vero episcopali imprimitur perfectio characteris: in aliis vero dignitatibus quæ sunt supra episcopatū, cuiusmodi sunt Archiepiscopus & Primates, & cuiusmodi est Papa, non imprimitur character nec perfectio characteris: talia. n. (vt patet) accepta sunt secūdo maiorem & minorem cōmunitatem, vt quia prouinciæ cōmunitas est maior q̄ cōmunitas ciuitatis, eum qui p̄est prouinciæ vocamus Archiepiscopum, & eum qui p̄est Archiepiscopo vocamus Primate, & eum qui p̄est omnibus vocamus Papā. Vnde si Archiepiscopus habet p̄tatem ampliorē q̄ hēant episcopi, & in collatione pallii confertur ei quædam plenitudo pontificalis officii, iuxta illud exemplum de auctoritate & vsu pallii cap. Nisi, quod in pallio, pontificalis officii plenitudo cum Archiepiscopalis nominis appellatione cōfertur. Ante acceptionem pallii nō vocatur Archiepiscopus: pp̄ quod sibi tunc confertur hoc nomē q̄ vocatur Archiepiscopus, & tunc d̄ sibi confertur plenitudo pontificalis officii quantum ad iurisdictionē, quia habet pleniorē siue ampliorē iurisdictionem q̄ habeat episcopus: sic etiā Primates vel Patriarchæ iurisdictionem nominant ampliorē: Papatus vero oēm iurisdictionem continet. Et quia ea quæ sunt iurisdictionis ex sola cōmissione possunt habere vigore, ideo in talibus non imprimitur character nec perfectio characteris: habent. n. epi aliqua quæ sunt supra ordinem sacerdotis, quia aliqua pōt episcopus quæ non pōt cōmittere: sed quauis episcopus habet aliqua quæ sunt ordinis simplicis sacerdotis, ea tamē, quæ supra episcopum sunt, solam iurisdictionem nominant. Sed dicit aliquis, quod cum summus pontifex habeat plenā potestātē & non solum secūdo partem sicut alii

Archieps.

Glo. in uer. no minis.

alii prælati habere possunt, iuxta illud exemplū
 de auctoritate & usu palli cap. Ad honorē, quī
 vocati sunt in partē sollicitudinis non in pleni-
 tudinem potestatis, videbitur quod aliquid habeat
 supra episcopum & Archiepiscopum. Dicemus ergo
 quod illa plenitudo potestatis licet ex multis causis
 possit ostendi, ex ipsa tamen iurisdictione vniuersa-
 li competet sibi potestatis plenitudo. Est ergo
 diligenter notandum, quod semper habens cu-
 ram vniuersalioris boni habet ordinare de aliis
 quibus commissum est minus bonum vniuersale:
 ideo ars gubernandi ciuitatem quæ dicitur poli-
 tica, cuius est habere curam de vniuersali bono
 & de toto populo, debet ponere mensuram &
 regulam in omnibus aliis artibus: ideo dicitur pri-
 mo Ethicorū, quod videbitur autē vtiq; esse hæc
 per omissionē & architectonicā talis vtiq; est ci-
 uilis, hæc. n. præordinat qualis vnusquisq; con-
 uenit addiscere & vsquequo. Spectat. n. ad gu-
 bernatorem ciuitatis qui habet curam de bono
 vniuersali, imponere mensurā & regulam arti-
 bus mechanicis, vti puta fabrilis qualiter se intromit-
 tat de ferro, & carpentario qualiter de ligno, &
 sic de aliis; immo non solum artibus mechanicis,
 sed etiā aliis artibus imponit mēsuram & mo-
 dum: sicut. n. est determinare qualiter Rhetores
 vtantur Rhetorica, & qualiter Medici medici-
 na, & qualiter milites vtantur militia. Ideo dicitur
 Eth. primo, sub hac autē. i. sub politica siue sub
 Rectore ciuitatis præciosissimas virtutes existē-
 tes, vti puta militarem & Rhetoricā & sic de aliis
 artibus: ipsa. n. cura boni publici hoc agit vt ad-
 eum spectet leges cōdere his quæ sunt sub ipso.
 Et quia summus pontifex habet curam de vni-
 uerso mundo, consequens est quod ad ipsum spe-
 ctat omnibus aliis leges imponere, & oēs alii te-
 nentur scdm leges ab eo conditas viuere. Ita
 ergo plenitudo potestatis ex sua iurisdictione
 vniuersali & ex sua vniuersali cura sufficienter
 concludi potest, quod si bene aspiciamus non solum
 patriarchatus vel episcopatus, sed etiā papas-
 tus supra simplicem episcopum nō quæ sunt ordinis,
 sed quæ sunt iurisdictionis dicunt. Et quia quæ
 solius iurisdictionis sunt, non respiciunt chara-
 cterē nec perfectionem characteris, ideo bene
 dictum est quod supra simplicem episcopum non est
 impressio characteris nec perfectionis caracte-
 ris. Et vt hæc magis pateant, dicemus quod si
 electus in papam non sit nec sacerdos nec Epif-
 copus, non poterit ea quæ sunt ordinis, quæ nō
 poterit conficere corpus Christi, nec poterit
 conferre ordines: poterit tamen ea quæ sunt iu-
 risdictionis, vt poterit conferre præbendas, dis-
 gnitates, & alia huiusmodi facere. Distincta ergo
 sunt ea quæ sunt ordinis, quæ respiciūt cha-
 racterem vel perfectionē characteris, quæ. pōt
 simplex episcopus: & ea quæ sunt iurisdictionis
 cuius plenitudinem habet papa in papatu. Ergo
 vltra simplicem ordinē episcopalem, & per
 consequens ad esse Primatē aut Patriarcham, ad

esse Archiepiscopum seu Metropolitanū, non
 imprimitur character nec perfectio characteris:
 quod declarare volebamus. Verū quia ex hoc
 dicto multum dependet tota materia præsentis
 negotii, quia quæ sunt Ordinis nō possunt tol-
 li nec desinere esse, ea vero quæ sunt iurisdic-
 tionis tolli possunt vel desinere esse, ideo perfectus
 declarare volumus, quō in papatu vltra episco-
 patum simplicem non imprimitur character nec
 perfectio characteris, sed solum ex hoc acquiritur
 plena iurisdictionis potestatis. Tenetur autem
 cōmuniter, quod papalis potestas perpetua est, ex
 qua perpetuitate dicitur ecclesia non posse mori,
 iuxta illud cau. 1. 2. quest. 2. c. Liberti. vbi dicitur
 quod ecclesia nunquam moritur: & 24. q. 1. cap. Pu-
 denda, Pelag. pp. testimonio August. compro-
 bat, quod ecclesia non potest esse nulla, quia nun-
 quam illa potestas moritur, quia papa decedente,
 remanet huiusmodi potestas (vt quidam dicunt)
 in Romana ecclesia, siue in Collegio Cardina-
 lium, siue in ipsa ecclesia. Quodcumque. n. horū
 ponatur, semper habemus intentum, videlicet
 quod in aliquo collegio reseruetur potestas papa-
 lis, decedente papa. Arguatur ergo sic, Illud quod
 respicit characterem vel perfectionē caracte-
 ris, per se loquendo, non potest competere colle-
 gio vt collegium est, vel multitudini vt multitu-
 do est, quia character vel perfectio characteris
 semper imprimitur huic vel illi: & si multi sunt
 habentes characterem vel perfectionem chara-
 cteris, tot erunt characteres quot erunt homi-
 nes habentes characterē vel perfectionem caracte-
 ris: sed vna eadem potestas vel illa eadem potes-
 tas, quæ est in papa, eo viuente, remanet in col-
 legio aliquo siue in ecclesia, ergo hominū papalis
 potestas nec dicitur characterē nec perfectionem
 characteris, sed solum iurisdictionē. Immo si quis
 diceret quod propter hoc potestas papalis dicitur cha-
 racterem vel perfectionē characteris, oporteret
 quod tot essent tales potestates, quot essent illi in
 quibus potestas hominū seruaretur: quod est erro-
 neum dicere, quia cum non possit esse nisi vnus
 papa, non potest esse nisi vna potestas papalis,
 quæ potestas si reseruetur in collegio Cardina-
 lium, erit in toto huiusmodi collegio, ita quod
 secundū huiusmodi potestatem ageat ea quæ eccle-
 siæ expediunt, non poterit nisi totum collegiū
 simul, vel illi qui habent totius collegii potesta-
 tem: quia si sufficeret vocetur Capitulum, dato
 quod aliqui deessent, habebunt illi qui sunt in capi-
 tulo totius capituli potestatem. Exinde ergo cla-
 re apparet, quod talis potestas nō est character
 nec perfectio characteris, quia quilibet de colle-
 gio haberet potestatem papalem in solidū, vt pos-
 set agere omnia quæ sunt papæ: quod esset ma-
 gnæ demeritū ponere: & quod dictum est de colle-
 gio Cardinalium si in eo residet potestas papa-
 lis non viuente papa, veritatem habet de eccle-
 sia siue de multitudine fidelium, si in ea residet
 talis potestas. Nam si papatus siue potestas pa-

Bl. 2. Ex cōc.
 Tol. 4. cā. 69.
 5. q. si nullo.

NOTA.

palis diceret characterē siue perfectionē characteris, cum tam character quā perfectio characteris imprimatur singularibus personis: & cū tam character quā perfectio characteris multiplicari habeāt iuxta numerū eorū quibus imprimuntur, omnia præfata inconuenientia sequentur, videlicet quod hmoi potestas non remaneret in ipsa multitudine, sed in singularibus personis ipsius multitudinis: multiplicaret etiam hmoi potestas iuxta numerū talium personarum, quæ (vt patet) omnia falsa sunt. Amplius quæ, vsupra tetigimus, ex hoc dicto, vtrū potestas papalis vltra simplicem ep̄m dicat characterem vel perfectionē characteris, aut dicat meram iurisdictionem, in hoc. n. dependet tota materia p̄ntis negotii, ideo volumus ab omnibus prædictis hoc aliter declarare. Nam, vt patet, ea quæ sunt papæ, etiā viuente papa, p̄nt cōmitti aliis qui non sunt papa. Nam si papa constitueret in ecclesia archidiaconum, sicut Laurentius fuit archidiaconus Sixti, apud quē erant thesauri ecclesiæ reconditi, qui disperfit eos & dedit pauperibus, & constitueret cancellarium, ita quod ad archidiaconū spectaret recipere omnes thesauros, & omnia tributa, & omnia numismata, & quæcūq; p̄nt numismate mensurari, & non solū spectaret ad eum hæc recipere, sed dispensare & expendere: ad cancellarium vero spectaret beneficia confirmare, & causas, & negotia decidere: tunc papa nihil haberet facere, nisi fortē si oriretur aliqua quæstio de fide, quæ ad eum spectaret huiusmodi quōnem decidere. Verum quia congregata aliqua multitudine sapientū, posset eis illius quōnis decisionem cōmittere, consequens est, quod ea quæ potest papa, cōmitti p̄nt his quæ non sunt papa. Sed si in papatu imprimeretur character alius a sacerdotali, ille character esset longe altior quā character sacerdotalis, vel si imprimeretur ibi nō character sed perfectio characteris, illa perfectio esset longe altior & nobilior quā perfectio quæ imprimitur in simplici ordine episcopali. Arguatur ergo sic, ea quæ sunt sacerdotis non p̄nt cōmitti non sacerdoti propter characterem, qui imprimitur in ordine sacerdotali: & ea quæ sunt ep̄i non p̄nt committi non ep̄o propter perfectionē characteris, quæ imprimitur in ordine simplici episcopali: si ergo in papatu imprimeretur character vel perfectio characteris, cum papatus sit longe quid altius & nobilior quā simplex sacerdotiū vel quā simplex episcopatus, ea quæ sunt papæ non p̄nt cōmitti ei qui non est papa: quod cum falsum sit, manifestē concluditur, quod potestas papalis vltra potestatem simplicis ep̄i, non dicit characterem nec perfectionē characteris, nec dicit ea quæ sunt ordinis, sed solum ea quæ sunt iurisdictionis. Patet ergo quod papa renuntiare potest, & potest in eo desinere esse potestas papalis, etiā eo viuente, quia licet ea quæ sunt ordinis non possint desinere esse in eo in

A quo sunt, ea t̄m quæ sunt iurisdictionis tolli p̄nt vel possunt desinere esse. Immo si potestas papalis diceret characterem vel perfectionem characteris vel diceret ea quæ sunt ordinis, nec prohiberet nec pro quocūq; alio posset papa, dum viueret, desinere esse papa. Hoc. n. posito, semp haberet potestatem papalem, quia etiā hæretici si sunt sacerdotes, p̄nt quidem quæ p̄nt sacerdotes quantū ad ea quæ sunt ordinis, & p̄nt conficere: & si sunt ep̄i p̄nt quod possunt alii ep̄i, quia possunt alios ordinare, & ordinati ab eis, dumtamē sint ordinati secundū ritum ecclesiæ, non sunt reordinandi, sed sunt de perpetrato scelere corrigendi. Propter quod patet quod fundamentum aduersariorū nostrorū, & in hæc parte aduersariorum veritatis, erat falsum & sophisticum, quia volebant loqui de his quæ sunt iurisdictionis tanquā de his quæ sunt ordinis.

incipit sexta pars huius Capituli, declarans, quod inter Episcopum & ecclesiam spirituale coniugium reperitur.

Vod inter episcopum & ecclesiam sit quoddam spirituale coniugium potest multis auctoritatibus probari: nam vt habetur extra de translatione episcoporum cap. Inter corporalia. Inter episcopum & ecclesiam est spirituale coniugium, quod dissoluentū deus omnipotens suo tantum iudicio reseruauit: Et cau. 7. quæst. 1. c. Sicut, dicit quod sicut vir non debet dimittere uxorem suā, ita nec ep̄s ecclesiam suā. Innuitur. n. ibi quod sic est sponsus ecclesiæ episcopus, sicut vir uxoris suæ. Verum quia, vt habet in rubrica huius sextæ partis, inter episcopū & ecclesiam est spirituale coniugium, ideo declarare volumus, quō, & qualiter huiusmodi spirituale coniugium habeat esse, vt ex hoc in sequenti cap. descendamus, quot modis potest accipi tale spirituale coniugium: vt ex hoc habeamus viam ad inuestigandum qualiter hmoi coniugium potest solui & qualiter non pōt solui: nam, vt patebit, taliter potest accipi tale coniugium, quod potest solui etiā viuente ep̄o, & taliter quod non poterit solui nisi per mortē, & tertio taliter pōt accipi tale coniugium, quod etiā per mortem non poterit tolli illud quod erat fundamentum talis coniugii. Propter primum, sciendū, quod licet sint auctoritates inductæ, quod est quoddam spirituale coniugium inter episcopum & ecclesiam, volumus tamē declarare qualiter habeat esse tale coniugium, vt ex hoc possimus descendere ad declarandum quot modis hmoi coniugium sumi potest. Dicamus quidem quod ep̄s est sponsus ecclesiæ: nam officium sponsi est ex sponsa filios generare: nā coniugium carnale vt est in remedium non debet transferri ad spirituale, vt sumantur similitudines de coniugio carnali ad

ad spirituale: summenda quidē sunt huiusmodi similitudines prout coniugium carnale est in officium, scđm quem modum coniugium fuisse in statu innocentie sue in paradiso, si primi parentes non peccassent. Debemus. n. dicere cū Apostolo ad Philip. 3. Nostra conuersatio in cęlis est. Nam illi qui prauē ambulant sunt qui terrena sapiunt, & illorum conuersatio est in terra: nostra conuersatio debet esse in cęlis, idest in altitudine innocentie. Cum ergo coniugium carnale sit hoc modo in officium causa generandę & propagandę proles, consequens est qđ si est coniugium spirituale inter ep̄m & ecclesiam, sit quia ex officio potest in ecclesiam spirituales filios generare & promouere, cum de eis curam habeat. Sed dices ergo quilibet homo etiam laicus dicitur sponsus ecclesie, quia ipse potest filios generare, quia potest sacramentū baptismi conferre per quod baptizati fiunt christiani & filii ecclesie, vel saltem ipse sacerdos cui ex officio conuenit baptizare poterit dici sponsus ecclesie. Aduertendum itaq; qđ ex officio coniugii carnalis primo homo generatur vt habeat naturale esse: secūdo roboratur vt possit obuiantibus resistere, nam homo ita nascitur tener in primordio suę natiuitatis qđ nisi fascia stringeretur de leui distingerentur eius mēbra, & iō postquā natus est roboratur, vt mēbra eius magis se possint continere & magis possint leuius resistere: tertio postea sic vigoratur vt possit stare, sedere, ambulare, & hęc opera naturalia facere: quarto & vltimo roboratus & vigoratus sic perficitur, vt possit sibi similem generare: sic est in coniugio carnali. Sed cū in coniugio spirituali, illi, qui nō sunt ep̄i, vel non possunt hoc ex officio, vel si possunt aliqua ex istis, nō p̄nt omnia, vel ea quę possunt, non possunt vsquequaq; perfecte, concluditur qđ ipsi ep̄i soli sint sponsi ecclesie. Dicemus. n. quod illa quatuor, quę narrauimus in coniugio carnali, possumus adaptare ad ea quę videmus in ecclesia. Nā ḡationi correspondet Baptismus: roborationi vt possit obuiantibus resistere correspondet Confirmatio: vigorationi vt possit spirituale agere correspondet Ordo: perfectioni. vero vt possit sibi similem generare correspondet Episcopatus. Nam per baptismū quis regeneratur & accipit spirituale esse: per confirmationem roboratur vt possit obuiantibus resistere, & audacter nomen Christi in notitiam deducere: per ordines vero homo vigoratur vt possit spirituales actiones agere: sed per ep̄atum quis perficitur vt possit alios ordinare & sibi similes facere: est. n. ep̄s sacerdos perfectus vt possit alios in sacerdotium ordinare, & vt possit consecranda cōsecrare: illi ergo qui non sunt ep̄i, vel non p̄nt aliquid predictorum ex officio, vel non p̄nt omnia predicta, vel etiam ea quę p̄nt ex officio non possunt ea perfecte. Propter quod sciendū qđ si laici p̄nt baptizare, hoc non p̄nt ex officio, sed ex diuina

dispensatione. Nam quia baptismus est maxime necessitatis, quia sine baptismo vel in re vel in voto non pōt quis saluus fieri, ideo materia baptismi est maxime cōmunis, quia aqua, & minister est maxime cōmunis, quia quilibet homo: licet tamen sic sit hoc est ex diuina dispensatione & in casu necessitatis, nam laicus vir vel mulier nō debet baptizare nisi magna adsit necessitas, & quāuis si baptizat aliquē, ille baptizatus est: tamen nisi imminet necessitas, si laicus baptizat, peccat, quia hoc non competit laicis ex officio: immo etiam clericis non sacerdotibus non competit hoc ex officio: ipsi. n. diaconi, qui post sacerdotem tenēt supremum gradum, ex suo officio non competit eis, qđ baptizent. Nam secundum Dionysium in de cęlest. Hierar. in ordine de sacerdotalibus perfectionibus, Diaconibus competit purgare, sacerdotibus illuminare, ep̄iscopis perficere. Diaconi. n. purgati, cum separant mundos ab immundis: ad diaconos. n. spectat in ecclesia clamare, quod cathecumini recedant, quod qui non sunt apti ad recipiendum Eucharistiam non accedant, quod faciendo, quia separant mundos ab immundis, eorum officium est purgare: sacerdotum autē est illuminare. Et quia in baptismo quis illuminatur per grām, non competit diaconibus ex officio suo qđ baptizent, sed sacerdotibus. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus quod ad officium carnalis coniugii spectat quod filii generentur, & quod geniti sic nutriantur quod roborentur, vt possint leuius resistere; & roborati sic vigorantur vt possint actiones naturales agere; & vigorati sic perficiuntur vt possint sibi similes generare: quę quatuor adaptamus ad quatuor quę videmus in ecclesia, quia per baptismū accipimus spirituale esse: per confirmationem quod possumus spiritualiter resistere: per ordinem quod possumus spiritualia agere vel spiritualia ministrare: per episcopatum quod possumus omnia hęc perficere. Et quia alii ab ep̄iscopis vel non possunt aliquid predictorum ex officio, sicut omnes qui non sunt sacerdotes nō possunt aliquid predictorum ex officio: vel si possunt aliquid predictorum ex officio sicut sacerdotes qui possunt ex officio baptizare, non tamen possunt omnia prefata, quia sacerdotes secundū qđ huiusmodi non possunt cōfirmare, nec possunt alios in sacerdotium ordinare: illud etiam qđ possunt, quia possunt ex officio, baptizare non possunt omni modo perfecte sine opere ep̄iscopali. Nam licet possint conferre baptismum prout est quoddam sacramentum, non tamē possunt ipsum perfecte cōferre quantum ad solēnitatem sine opere ep̄iscopali, quia secundum Dionysium, nō fit solēniter baptismus sine Chrismate, & Chrisma nō fit sine ep̄iscopo: consequens ergo est quod illi qui possunt omnia prefata ex officio & perfecte cuiusmodi sunt ep̄iscopi, sint sponsi Ec-

ecclēsiæ, inter quos & ecclesiā spirituale coniugium habet esse.

Incipit septima pars huius Capituli, declarans quot modis habet esse spirituale coniugium, & quomodo potest solui & non solui.

Dicebatur quidem supra quod sicut ratione generanda & promovenda proles carnalis sumebatur coniugium carnale: sic ratione generanda & promovenda proles spiritualis sumitur coniugium spirituale: & dicebatur quoddam maxime sunt spirituales & sponsi qui ex officio & perfecte possunt prolem spiritualiter gignere & promovere. Dicemus ergo quod sicut in aliis tria sunt consideranda: Primo posse, Secundo agere, Tertio, rite & debite hoc facere: sic & in coniugio spirituali essent illa tria consideranda, primo quidem posse filios generare & promovere ex officio & perfecte, secundo vero illud agere, tertio debite & rite hoc facere. Episcopus namque ratione perfecti characteris potest filios generare & promovere: secundo ex hac potentia potest in actum exire & illud facere: nam aliud est posse agere & aliud agere, nam posse quidem agere respicit ipsam potentiam, agere vero respicit ipsum actum vel usum potentie: erit ergo primum posse opera spiritualia agere, secundum vero erit in actum operum illorum exire, tertium autem erit hominum opera spiritualis coniugii rite & debite facere. Primum respicit perfectionem potentie, secundum usum potentie, tertium vero respicit ipsam iurisdictionem. Perfectio quidem potentie, est perfectio characteris: ille ergo qui habet characterem sacerdotalem perfectum sicut est episcopus qui est sacerdos perfectus & sacerdos consecratus, ex ipsa perfectione characteris habet potentiam ut possit opera spiritualis coniugii facere: sed si faciat huiusmodi opera consecrando Chrisma, confirmando infantes, & tribuendo ordines, habet usum illius potentie, quae potentia nihil aliud est quam character sacerdotalis perfectus vel perfectio sacerdotalis characteris. Tertio quidem, si rite & debite hoc faciat, habet iurisdictionem ad id agendum: propter quod bene dictum est quod posse facere opera spiritualis coniugii respicit characterem sacerdotalem perfectum: & quia character ille est quaedam potentia, ideo respicit perfectionem illius potentie: sed talia opera facere respicit usum dictae potentie: rite & debite illa opera agere respicit iurisdictionem: & quia nemo debet mittere falcem in messem alienam, ideo episcopus praefata opera spiritualis coniugii non debet facere nisi ubi habet iurisdictionem, vel ordinariam, vel commissam. Ex dictis ergo patere potest, quod spirituale coniugium quod est inter episcopum & ecclesiam, tripliciter sumi

A potest, quia vel sumitur ex ipsa potentia prout potest secundum ritum & formam ecclesiae filios generare, & alios ordinare & ipsos in sacerdotium promovere: vel sumitur secundo ex usu istius potentie, quo praefata opera actu exercet & actu facit: vel sumitur tertio ex ipsa iurisdictione prout praefata opera rite & debite facit. Erat ergo episcopus sponsus ecclesiae, quia vel habet perfectum characterem qui est potentia per quam fiunt opera spiritualis coniugii: vel quia illa opera facit & habet usum illius potentie: vel quia dicta opera rite facit & habet iurisdictionem ad id faciendum. Aduertendum ergo, quod si hoc spirituale coniugium respiciat ipsam iurisdictionem, secundum quam hominum opera debite & rite fiunt, sic eo vivente potest episcopus desinere esse ecclesiae sponsus & potest separari huiusmodi coniugium, quia potest ab eo tolli omnis iurisdictione ut nihil tale vel nulla opera talia possit debite & rite facere, nisi forte in casu necessitatis, in quo potest baptizare, quia possunt & laici hoc facere. Sed si accipiat coniugium secundo modo quantum ad usum potentie, siue huiusmodi usus fiat rite vel non rite, siue hoc faciendo peccet vel non peccet, sic vivente episcopo vel vivente eo qui ordinatus est in episcopum, nec papa nec tota ecclesia potest tale coniugium tollere vel etiam separare. Nam ex quo quis ordinatus est in episcopum & iam est impressa ei characteris perfectio & iam habet characterem sacerdotalem perfectum. id est potentiam perfectam ad ordinandum alios & ad faciendum eos sacerdotes: si exeat in usum istius potentie, & teneat ordines, & faciat alios sacerdotes, vel conferat eis alios ordines: qui sic ordinati sunt veros ordines suscipiunt, nec sunt de cetero reordinandi: sunt tamen corrigendi, estque eis poenitentia imponenda, si susceperunt ordines ab his qui sunt haeretici, vel sunt ab ecclesia separati, vel per ecclesiam depositi. Dixerunt namque aliqui Iuriste quod si suscipiantur ordines ab episcopis qui sunt per ecclesiam degradati, sic ordinati nihil suscipiunt: cum character & perfectio characteris sint quid indelebile, quae respiciunt characterem vel perfectionem characteris: vel ea quae sunt ordinis sunt indelebilia, ut semper habeant suum effectum. Dicemus namque quod sicut conficere corpus Christi respicit characterem sacerdotalem simpliciter, sed posse alios in sacerdotes ordinare respicit huiusmodi characterem perfectum: sic quia simplex sacerdos quantumcumque degradatus vel haeticus (dum tamen intendat facere quod facit ecclesia) sine aliqua distinctione tenent communiter Theologi quod si super materia panis cum intentione consecrandi dicat verba quae sunt de forma consecrationis, videlicet Hoc est corpus meum, verum corpus Christi conficit. Et quia sicut character sacerdotalis est potentia spiritualis: quae corpus Christi conficitur, sic perfectio illius characteris, quae imprimitur in ordinat episcopali, est potentia conferendi ordines & faciendi

Et sacerdotes, ideo episcopus siue schismaticus, siue degradatus, siue etiam hereticus (dum tamen intendat facere quod facit ecclesia & secundum ritum & formam ecclesie ordinet aliquos) illi erunt ordinati & si dispensatum est cum eis, non erunt reordinandi, sed eis erit penitentia imponenda, quia contra mandata ecclesie ordines susceperunt. Spirituale ergo coniugium sumptum hoc secundo modo prout non respicit iurisdictionem sed solum usum potentie prout per perfectionem characteris sacerdotalis potest episcopus alios ordinare, nunquam separari potest vel tolli viuentis episcopi, quia & character & perfectio characteris quid indelebile nominantur: solus autem deus potest coniugium sic acceptum tollere, quia posset tollere ab anima characterem & perfectionem characteris. Ipse enim papa nec ut vicarius Dei, nec aliquo modo potest huiusmodi characterem vel perfectionem characteris tollere, sed solus deus hoc potest & sibi soli hoc seruauit & nulli alii hoc concessit. Secundum hoc ergo potest exponi quod dicitur in decretali illa Inter corporalia, quod dubitari non debet, quoniam omnipotens deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiam, suo tantum iudicio reseruauit dissoluendum. Sed si accipiatur huiusmodi coniugium quantum ad omnem modum, videlicet non quantum ad iurisdictionem nec quantum ad usum potentie, sed solum quantum ad ipsam potentiam quae nihil aliud est quam character sacerdotalis perfectus, sic non solum viuentis episcopi sed et mortuo episcopo non tollitur tale coniugium. id est non tollitur ille perfectus character in quo fundabatur tale coniugium: nam & in anima separata remanet talis character & perfectio characteris. Sed notandum quod in anima separata remanet character & perfectio characteris non quantum ad illud usum qui erat ordinis conferre vel corpus Christi conficere, sed remanet quantum ad decorem & gloriam in beatis, & quantum ad pudorem & ignominiam in damnatis. Nam sacerdotes & episcopi si bene vixerunt, animae eorum separate habebunt characterem sacerdotalem quantum ad animas sacerdotum, & habebunt illum characterem perfectum quantum ad animas episcoporum, sed non habebunt huiusmodi characterem aut perfectionem characteris quantum ad usum qui nunc est, sed habebunt illa quantum ad hunc usum qui est decor & gloria. Si male vixerunt & sunt damnati, habebunt huiusmodi characterem & perfectionem characteris quantum ad contrarium usum, qui est pudor & ignominia. Nam sicut habere insignia Regis est honor & gloria iis qui sequuntur voluntatem eius, ita est pudor & ignominia his qui auerterunt se a Rege, & commiserunt crimen contra regem, quia quanto altior est quis in curia regis, tanto ignominiosius est ei agere contra regem. Ergo mortuo episcopo in anima eius separata remanet character perfectus, qui erat potentia ad operandum opera

De anima separata remanet character.

A spiritualis coniugii, & qui erat fundamentum istius coniugii, ita quod secundum hunc modum nec viuentis episcopo nec eo mortuo tollitur id quod erat talis potentia & tale fundamentum, sed tollitur usus talis potentie, quia non remanet ad hunc usum qui est facere opera spiritualis coniugii quod est inter Episcopum & ecclesiam, sed remanet ad usum alium ut est per habita declaratum. Sed viuentis episcopo nec huiusmodi character perfectus sine huiusmodi potentia, nec etiam usus istius potentie potest ab ipso tolli, sed semper eo viuentis licet forte cum peccato & cum damnatione animae suae potest exire in actum potentie & potest facere opera spiritualis coniugii. Sed (ut diximus) si accipiatur tale coniugium tertio modo prout respicit ipsam iurisdictionem secundum quam talia opera debite & rite fiunt, etiam viuentis episcopo potest tale coniugium tolli & separari.

incipit octaua & ultima pars huius Capituli, declarans quod si simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex, summus tamen pontifex potest desinere esse summus pontifex, in quo fundatur ratio quinta.

Arguit autem aduersarii nostri quod si simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex, ergo multo magis summus pontifex non potest desinere esse summus pontifex. Sed ut supra tetigimus hoc non est magis, immo est minus, quia ut patet minus est facere quod summus pontifex non sit summus pontifex, quam quod simplex pontifex non sit pontifex simplex. Ad clariorem tamen notitiam & solutionem huius rationis quaeramus a sic dicentibus, cum nomina sint ad placitum, quid intelligunt nomine simplicis pontificis: nam tale quod potest significari hoc nomine, quod verum dicunt, & tale quod falsum. Nam si dicatur quod nomine simplicis sacerdotis non intelligitur aliud nisi quod habeat characterem sacerdotalem, sic si volunt quod nomine simplicis pontificis non intelligatur aliud nisi quod habeat perfectionem huius characteris, & talem perfectionem, quod possit exire in usum dictae perfectionis: sic certum est quod nec papa, nec vniuersalis ecclesia potest facere quod simplex pontifex non sit pontifex simplex, quia non potest ab eo tolli nec character nec perfectio characteris: immo episcopo mortuo, etiam manet in anima eius separata character & perfectio characteris, sed non ad hunc usum: eo autem viuentis non solum remanet character & perfectio characteris qui est spiritualis potentia qua aguntur spiritualis coniugii opera, sed etiam remanet usus dictae potentie, ut quando vult possit dicta opera facere, licet agat ea ad damnationem animae suae, si ea faciat contra mandata ecclesie

electa. Quare si nomine simplicis pontificis volumus intelligere hanc spirituale potentiam & usum istius spiritualis potētis, sicut nomine simplicis sacerdotis intelligebatur character sacerdotalis cum proprio usu characteris, cū sit quid indelebile perfectio characteris quæ imprimi in ordine episcopali, sicut ipse character qui imprimitur in ordine sacerdotii, dicemus quod sicut simplex sacerdos nunq̄ potest desinere esse sacerdos, sic simplex eps nunq̄ potest desinere esse eps. Loquuti ergo sumus de potentia & de usu potentia tam sacerdotali q̄ episcopali, quæ innitur characteri qui est in simplici sacerdote, & quæ innitur perfectioni characteris quæ est in epo. Sed aduertendū quod mentionē fecimus non solū de potentia, sed de usu potentia, qm̄ in anima separata sacerdotis vel in anima separata episcopi remanet huiusmodi potentia: sed tñ, quia non remanet ad suū propriū usum, sed ad aliū usum, vt est per habita manifestū, ideo in anima sacerdotis separata non dicimus absolute q̄ remanet potestas sacerdotalis, sed dicere possumus q̄ remanet in ea character ille in quo fundabatur sacerdotalis potestas, p̄ quā sacerdos eo viuente poterat conficere corpus Christi: & in anima episcopi separata remanet character ille perfectus in quo fundabatur spiritualis potentia, per quā episcopus eo viuente faciebat opera episcopalia, siue opera spiritualis coniugii. Reuertamur ergo ad propositū, & dicamus q̄ si nomine simplicis pontificis intelligatur sua spiritualis potentia & etiam vsus potentia, sic viuente eo non pōt desinere esse eps, q̄ eo viuente non potest tolli ab ipso huiusmodi potentia nec etiā vsus potentia, quin possit exire ad vsum potentia prædictæ, licet si ea vtatur cōtra mandata ecclesie, grauiter peccet. Sed si nomine episcopi vel nomine simplicis pontificis intelligimus non solum potentia præfatā spirituale & vsus potentia, sed etiam iurisdictionem vt possit illa potentia iurē & ritē vti, sic simplex pontifex. i. habens simplicem iurisdictionē episcopale, potest desinere esse simplex pontifex, quia per cessionem vel per depositionē vel quolibet aliter potest carere iurisdictione præfata. Cum ergo papa vltra ea quæ sunt simplicis episcopi & vltra ea quæ sunt ordinis, non dicat nisi iurisdictionem, cum iurisdictione possit cōmitti & possit desinere esse, non valet hæc ratio, Si simplex pontifex non pōt desinere esse simplex pontifex, q̄ summus pontifex non possit desinere esse summus pontifex: quia per simplicem pontificem possumus intelligere habentem characterem sacerdotalem perfectum, qui est potentia spiritualis perfecta quantum ad ea quæ sunt ordinis cum vsu illius potentia: & quia tam spiritualis potentia q̄ eius vsus non possunt tolli, ideo secundū hunc modum loquendi simplex pontifex non potest desinere esse simplex pontifex: sed nullus diceret q̄ diceret summus pontifex

vel diceretur papa qui solum habet characterem sacerdotalem perfectū, & potest vti illo characterem. Propter q̄ patet cuilibet intuenti q̄ plus dicit summus pontifex, q̄ dicat simplex: sed cum simplex pontifex dicat omnia quæ sunt ordinis, consequens est q̄ summus pontifex ea quæ dicit supra simplicem pontificem, non sint ordinis, sed iurisdictionis, vt sepius dictū est: & quæ ea, quæ iurisdictionis sunt, possunt desinere esse, ideo cum summus pontifex non dicat solum ea quæ sunt ordinis sed quæ sunt iurisdictionis, summus pontifex potest cedere & desinere esse. Nūquā tamē potest desinere esse summus pontifex, vocando pontificem qui habet characterem & perfectionem characteris, quia quantumcūq̄ renunciet & cedat nunq̄ desinet in eo esse character nec perfectio characteris, & q̄ diu viuat semper poterit vti illa potentia spirituali quæ fundatur in illo perfecto characterem: nunq̄ ergo carebit nec characterem nec perfectionem characteris, sed poterit carere & carebit auctoritate & iurisdictione. Dicemus itaq̄ quod quantum ad ea quæ sunt ordinis omnes simplices sacerdotes sunt æquales, quia oēs possunt cōficere corpus Christi: quantum ad iurisdictionē nō sunt æquales, quia forte vnus habet curam & habet parochiam, quā curam & quā parochiā non habet alius: vel vnus habet maiorem curam & maiorem parochiā, quā habeat alius. Sic quantum ad ea quæ sunt ordinis, epi sunt æquales. Et exinde est q̄ electus in papam, si nō sit sacerdos, oēm iurisdictionem habet quæ pōt pertinere ad papam: sed nihil habet de his quæ sunt ordinis sacerdotalis, nec de his quæ sunt ordinis episcopalis; propter q̄ potest & in sacerdotem & in episcopum ab alio epo ordinari: quod fieri non posset, si sacerdotium vel episcopatus in eo qui est papa quantum ad ea quæ sunt ordinis, essent maiora vel altiora q̄ ea quæ sunt in simplici quocūq̄ epo, quia secundū q̄ vult Apostolus ad Hebræos. 7. q̄ sine vlla autē cōtradictione quod minus est a maiore benedicatur. Papa in quantum ad ea quæ sunt ordinis si non sit sacerdos, est minus q̄ alii sacerdotes, & si non sit consecratus vel si nō sit eps, est minus q̄ alii epi. Quod si in his quæ sunt ordinis papa factus eps haberet plusq̄ alii epi, non posset consecrari in episcopum a nullo epo, quia tunc maior a minori benediceret. Quid ergo vltra egeamus testibus: clarē. n. patere potest q̄ ea quæ sunt iurisdictionis, minuuntur & crescunt, quia hic habet iurisdictionē minorem, ille autē maiorem; & omnia possunt tolli vel desinere esse, quia pōt quis totam suam iurisdictionem perdere vel p̄ cessionem vel quomodolibet aliter: sed ea quæ sunt ordinis in eodem ordine nec minuuntur nec crescunt, nec possunt desinere esse: oēs. n. sacerdotes sunt pares quantum ad ea quæ sunt ordinis simplicis sacerdotii: & oēs episcopi sunt pares quantum ad ea quæ sunt ordinis episcopalis.

Heb. 7. b.

lis. Et exinde est quod quilibet episcopus potest dici summus sacerdos, quia quilibet episcopus potest dici summus quantum ad ea que sunt ordinis episcopalis. Si ergo papa quantum ad ea que sunt ordinis esset maior episcopo, tunc non posset ab aliquo episcopo ordinari vel consecrari, quia tunc maior a minori benediceretur, quod est contra Apostolum. Ex his autem manifeste concluditur quod cum ea que sunt ordinis sint imobilia, ea autem que sunt iurisdictionis mobilia, quod papa potest cedere quantum ad ea que sunt iurisdictionis, non autem quantum ad ea que sunt ordinis. In sacerdotio autem quantum ad ea que sunt ordinis, sunt gradus. Dicimus quidem quod est duplex corpus Christi, videlicet corpus Christi verum, & corpus Christi mysticum, cuiusmodi sunt fideles. Quantum ad corpus Christi verum non potest esse auctoritas vel potestas nisi solum ordinis, prout quis potest consecrari corpus Christi verum. Sed quantum ad corpus Christi mysticum potest esse auctoritas Ordinis prout quis potest fideles ordinare & facere illos sacerdotes vel etiam episcopos: & potest esse ibi auctoritas iurisdictionis prout potest eos absolueri vel ligare. Ergo quantum ad ea que sunt ordinis sunt gradus in sacerdotio, quia episcopi quantum ad ea que sunt ordinis plus possunt quam simplices sacerdotes, quia simplices sacerdotes secundum quod huiusmodi solum possunt consecrari verum corpus Christi: sed episcopi etiam quantum ad ea que sunt ordinis habent auctoritatem non solum ut possint consecrari corpus Christi verum, sed etiam ut possint ordinare fideles & facere eos sacerdotes vel consecrari eos in episcopos, qui fideles sunt corpus Christi mysticum. Ergo quantum ad hoc, ea que sunt ordinis non plus se extendunt, ideo quantum ad hoc omnes episcopi sunt æquales. id est quantum ad ea que sunt ordinis. Propter quod omnes dici possunt summi sacerdotes, quia quantum ad ea que sunt ordinis non est vnus episcopus perfectior, quam alius: quauis. n. episcopus sit perfectior sacerdos quam simplex sacerdos, quia in ordine episcopali recipitur character sacerdotalis, nullus tamen episcopus quantum ad ea que sunt ordinis est perfectior sacerdos, quam alius episcopus. Propter quod Magister. 4. sententiarum distin. 24. dicit, quod pontifex est princeps sacerdotum. Et quia ipse summus sacerdos nuncupatur, vult Magister ibi quod quilibet pontifex possit nuncupari summus sacerdos: & cau. 1. quæst. 7. c. Accusatio. summi sacerdotes dicuntur esse episcopi. Voluerunt autem quidam quod quilibet episcopus vel quilibet pontifex possit dici summus pontifex, ad hærentes illi dicto quod omnes episcopi dicuntur esse simplices sacerdotes: sed ut patuit in sacerdotio sunt gradus etiam quantum ad ea que sunt ordinis, ex quibus gradibus arguitur quod simplex sacerdos non potest dici sacerdos summus, quia simplex sacerdos non potest omnia que sunt ordinis. Sed quilibet episcopus potest dici summus sacerdos, quia quilibet episcopus potest omnia que

sunt ordinis. In episcopatu ergo non sunt gradus quantum ad ea que sunt ordinis, sed sunt ibi gradus quantum ad ea que sunt iurisdictionis. Erigit ergo vnus pontifex maior alio, non quantum ad ea que sunt ordinis, sed quantum ad ea que sunt iurisdictionis. Solus ergo erit summus pontifex, qui summam habet iurisdictionem: & quia solus vnus habet & potest habere summam iurisdictionem, non potest esse nisi vnus summus pontifex: Propter quod si papa cedat, remanebit pontifex quantum ad ea que sunt ordinis, sed non quantum ad ea que sunt iurisdictionis. Sed quæret aliquis vtrum aliquo modo papa cedens possit dici summus pontifex. Ad quod dici potest quod papa cedens etiam postquam cessarit potest dici summus sacerdos, quia potest omnia que sunt ordinis, sed nec pontifex nec summus pontifex debet tunc nominari quantum ad ea que sunt iurisdictionis, nisi forte de nouo eligeretur in papam, & ipse assentiret sicut legitur fuisse factum de Marcellino: vel de nouo committeretur sibi aliqua alia iurisdictionis. Verum quia vsque nunc non distinximus nisi duo membra, videlicet quod aliqua sunt ordinis, & aliqua sunt iurisdictionis: possumus autem superaddere tertium membrum quod aliqua sunt insignia præteritæ iurisdictionis, ut si Archiepiscopus de sua ecclesia transferatur ad aliam, vel etiam cedat archiepiscopatu, remanebunt etiam ei quedam insignia præteritæ iurisdictionis, quia sepelietur cum pallio illo in quo pontificalis officii plenitudo simul cum archiepiscopalis nominis appellatione sibi collata fuit: propter quod extra de auctoritate & vsu pallii cap. Ad hoc, dicitur, quod quisque archiepiscopus cum suo pallio sepeliri debet. Hoc etiam modo posset ordinari de papa cedente quod sepeliretur cum aliquibus insigniis papalibus: & quia nomina sunt ad placitum, si vellemus vocare papam siue summum pontificem eum qui cessit, hoc non potest esse quantum ad ea que sunt ordinis, quia quantum ad talia inter ipsos episcopos non sunt gradus, sed quilibet episcopus in talibus dicitur esse summus: nec hoc erit quantum ad ea que sunt iurisdictionis, quia papa cedens renunciauit suæ iurisdictioni vel suo iuri: sed quantum ad aliqua insignia iurisdictionis præteritæ, cui iam cessit eo modo quo diximus, quia nomina sunt ad placitum si quis talem vellet vocare papam vel summum pontificem, quia ordinatur sic de ipso quod sepeliret cum aliquibus insigniis papalibus, si fuisset sic ordinatum per ecclesiam quod sic sepeliretur papa cedens, potest forte tollerari quod dicitur. Vel possumus dicere quod summus postiuè dicit sub quo alii, & sic loquuti summus de summo pontifice: & hoc modo nullus simplex pontifex potest dici summus pontifex: sed summus negatiuè dicit supra quem nullus: & sic quilibet pontifex quantum ad ea que sunt ordinis potest dici summus pontifex, quia hoc modo omnes pontifices sunt æquales: sed sic non

9. Inquisitioni.

loquimur de summo pontifice vt per habita est manifestum. His itaq; expeditis, patet qd cum arguitur qd fieri non potest quod simplex pontifex non sit simplex pontifex, ergo multo magis fieri non potest quod summus pontifex non sit summus pontifex, patet quod non est maius, immo est minus: na licet bubalus sit maior mure, tñ quantum ad intrare per foramē bubalus est minor mure, qa minus pot intrare p foramē bubalus q mus: & mus magis pot intrare per foramē, q bubalus. Sic & in proposito, quis esse summum pontificem sit longē quid maius, q esse simplicem pontificem, tñ quantum ad indissolubilitatem non est maius, immo minus: magis enim sunt indissolubilia ea quæ sunt ordinis quæ nullo modo tolli possunt, & minus sunt indissolubilia ea quæ sunt iurisdictionis quæ tolli possunt vel desinere esse possunt: Et quia summus pontifex supra simplicem pontificem non dicit quæ sunt ordinis, sed quæ sunt iurisdictionis, magis est indissolubilis simplex pontificatus prout dicit ea quæ sunt ordinis, q summus pontificatus q super ea, quæ sunt ordinis, solum dicit quæ sunt iurisdictionis.

Caput. xi. In quo agitur de quinque alijs rationibus, uidelicet de ratione. 6. 7. 8. 9. 10. quomodo sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendæ.

Voniam rationes ad eamdem partem nec debent sibi contradicere, nec debent idem dicere, quia si sibi contradicunt non erunt ad ostendendam partem: si autem idem dicunt, committeretur nugatio, quæ est vnius & eiusdem inutilis repetitio. Exinde, vt claræ & manifestæ appareant solutiones nostrorum aduersariorum, quauis pro maiori parte semper videatur habere idem fundamentum, volumus laborare vt eas distinguamus vt suum fundamentum demus cuilibet rationi. Solutis igitur primis quinque rationibus, volumus in hoc capitulo de quinque sequentibus rationibus agere, & ostendere quomodo sunt intelligendæ & ab inuicem distinguendæ. Tractabimus itaq; in hoc capite de ratione. 6. 7. 8. 9. et 10. quomodo sint ab inuicem distinguendæ: & postea in sequenti capitulo eas per ordinem dissoluemus. Erat autem sexta ratio qd papatus erat per legem diuinam, ergo non nisi per deum dissolui potest: ex quo. n. papa subiecit se legi sponsæ, a solo deo potest absolui ab huiusmodi lege. Septima autem ratio erat, quia papatus est quoddam votum: sed nemo potest seipsum absoluere, solus ergo deus potest absoluere papam qd non sit papa. Octaua quidem erat, quia nullus potest seipsum absoluere. Nona vero erat, qd quia papa obligauit se deo, ideo a nullo alio potest ab-

solui. Decima autem erat, quia post legitimam confirmationem nullus prelatus potest absolui nisi a suo superiori, papa non habet superiorem nisi deum, ergo non potest desinere esse papa. Aduertendum ergo, qd cum dicitur qd papa non est papa nisi per legem diuinam non per legem alicuius creature, & quia per huiusmodi legem diuinam subiecit se legi sponsæ, ideo a solo deo potest liberari a tali lege, & a tali subiectione, & ab hoc qd non sit sponsus ecclesiæ. Dicitur potest qd queritur a sic dicentibus, quid intelligunt per legem diuinam, & quomodo loquantur de lege diuina? Vtrum loquantur de ea sicut loquitur Dionysius. In: 4. c. de celesti Hierar. qui ait, quod diuino legali ordine, hæc ponitur lex: per prima, secunda reduci in deum. Vult. n. ubi Dionysius. qd deus hanc legem statuit qd secunda reducantur in deum per prima. i. qd inferiora reducantur in deum per superiora. Ordinauit deus ecclesiā, & quosdam posuit primos, & quosdam secundos, de quo ordine tractat Apostolus primo Corinth. 12. ubi ait, quod posuit deus in ecclesia primo Apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, & sic de alijs. Ad prophetas. n. & ad doctores spectat alios docere: ad Apostolos autem & prelatos spectat alios regere & gubernare: & in huiusmodi rebus, gubernare & habere curam de alijs est supremum ideo Apostoli vel illi qui gerunt curam Apostolorum cuiusmodi sunt prelati quorum est alios regere & gubernare, tenet primum locum: & inter Apostolos omnino tenet supremum locum Romanus pontifex, qui est successor Petri qui erat princeps Apostolorum: ad quem principaliter designandus, & si omnes Apostoli habuerunt clauas, specialiter tñ dictum fuit Petro, Tibi dabo clauas regni celorum. Vnde supra illa verba Matthæi. 16. Tibi dabo clauas regni celorum, dicit glossa qd specialiter hanc potestatem Petro concessit, vt ad unitatem nos inuitaret: & subdit, qd ideo Petrum principem apostolorum constituit, vt ecclesia vnum principalem haberet Christi vicarium, ad quem diuersa membra ecclesiæ recurrerent, si forte inter se dissentirent. Et si queras, qui sunt illi in ecclesia qui gerunt vices Apostolorum. Dicemus qd Cardinales, & Episcopi alij etiam qui non sunt Cardinales gerunt vices Apostolorum, aliter tñ & aliter: quia apostoli & Christo assistunt & per diuersas partes mundi fuerunt dispersi, quia vnus apostolus accepit in sortem predicationis suæ hanc partem orbis, & alij aliam partem orbis. Cardinales itaq; qui assistunt papæ gerunt vices apostolorum prout Apostoli Christo assistebant: Episcopi vero habentes curam secundum diuersas partes orbis gerunt vices Apostolorum prout apostoli per diuersas partes orbis fuerunt sparsi. Supremum ergo locum in ecclesia tenent gerentes vices apostolorum, quorum omnium princeps est Romanus pontifex. Post apostolos vero sunt prophetæ & doctores: & primo sunt prophetæ, qui ex

24. q. 1. c. Loquitur.

Aegid. contra Exēptos. c. 11

diuina inspiratione habuerunt rerum cognitionem & postea sunt doctores, qui per doctrinam possunt de hac notitia aliquid participare. Cui ergo arguitur quod per legem diuinam habet esse papatus, quia deus hanc legem indidit rebus quod inferiora reducantur in deum per superiora: & ipse deus secundum hanc legem ordinauit ecclesiam, suam quod in ea primo ponit Apostolos, & Petrum & quolibet alium successorem constituit principem Apostolorum, propter quod per legem diuinam habet esse papatus. Si vult, haec ratio se fundare in lege diuina per quam inferiora per superiora reguntur, & quia hoc est a deo ideo solus deus potest eam infringere. Respondebimus volentibus sic arguere, quod hanc legem formaliter non potest creatura infringere, quia deus per seipsum hanc legem indidit quod inferiora per superiora regantur, ut patet per Augustinum 13. de Trinitate. c. 4. Sed materialiter potest creatura ad hanc legem aliquid operari, quia quod huic personae competat locus superior & quod sit papa, vel quod huic competat locus immediate post ipsum & quod sit Patriarcha, vel quomodolibet aliter ad hoc cooperatur creatura, quia cooperantur ad hoc homines, per quorum electionem, & assensum electi, hic praeficitur in papam: sic etiam vel per electionem vel per institutionem praeficitur aliquis in Patriarcham. Quod ergo papa existens papa non sit super omnes, hoc est impossibile, quia hoc esset contra legem diuinam: sed quod ille homo assentiendo electioni de se factae sit papa, vel renunciando desinat esse papa, ad hoc cooperatur creatura, & ideo opere creaturae potest hoc fieri & tolli. Simile autem videmus in naturalibus: tota enim creatura vniuersitas non posset dicere quod aer naturaliter non esset super aquam, immo ita est naturale aeri esse super aquam quod de plumbo posset taliter vas concuuum fieri quod nataret super aquam propter aerem quem contineret. Natura ergo non potest facere contra hanc legem formaliter, potest tamen ad hanc legem cooperari materialiter, quia potest ita condensare materiam aeris quod fiet aqua: & ita rarefacere aquam quod fiet aer: potest ergo natura facere quod illud quod erat materia superioris sit materia inferioris, & e converso. Sed quia sicut si habet materia ex opere naturae ad suscipiendum formalem perfectionem, sic si habent homines ut opere humano suscipiant ecclesiasticam praedicationem: & ideo sicut opere naturae materia rei superioris fit materia rei inferioris, & e converso, ita quod materialiter loquendo in regimine rerum naturalium quod erat inferius fit superius & e converso. Sic in regimine hominis opere humano homo ille, qui tenebat locum superiorem, potest tenere locum inferiorem, & e converso. Itaque qui volunt hanc legem fundare supra ipsam legem diuinam, non faciunt rationem novam a rationibus superius dictis: propter quod haec sexta ratio secundum hunc modum

accepta soluitur per dicta in superioribus capitulis. Dicamus enim de lege diuina sicut dicebamus de opere diuino: dicebamus quidem quod ea quae sic fiunt opere diuino, quod ad ea fienda non cooperatur creatura nec potest cooperari creatura, per nullam creaturam tolli possunt: & ideo quia ad productionem intelligentiarum sive angelorum non cooperatur creatura nec potest cooperari, per nullam creaturam tolli possunt: quia non est data talis potentia creaturae quod possit cooperari deo in opere creationis. Vtrum autem poterit creaturae talis potentia conferri non est praesentis speculationis. Sufficiat autem nunc scire quod talis potentia non est collata creaturae. Exinde ergo est quod tota creatura non posset destruere unam spirituales substantiam, nec ipsa spiritualis substantia posset destruere se ipsam: animam enim damnatam quaerent mortem & non inuenient. Dicent enim damnati secundum sententiam Domini, Luc. 23. Montes cadite super nos, & colles operite nos. Vniuersa ergo creatura non potest destruere unam spiritualem substantiam, quia ad productionem eius nihil cooperatur creatura. Sed eo modo, quo creatura operatur ad productionem spiritualis substantiae, potest tolli operae creaturae. Nam licet creatura non cooperatur ad productionem spiritualis substantiae secundum se, operatur tamen ad productionem eius quod sit in hoc corpore, sicut ponebatur exemplum de anima rationali. Et quia rationalis anima opere creaturae est in hoc corpore, ideo opere creaturae potest tolli ab hoc corpore. Sic etiam dicebamus de papatu: potestas enim papalis est in ecclesia a deo, & ideo non potest unquam tolli potestas papalis secundum se, quin semper homini potestas sit in ecclesia, quae nunquam moritur: sed licet creatura non cooperetur ad ipsam potestatem papalem secundum se, quia huiusmodi potestas secundum se est a deo, fit tamen opere creaturae, quia fit opere humano, quod papalis potestas sit in hoc homine. Ideo ex opere humano fieri potest, quod talis potestas desinat esse in hoc homine: quomodo autem opere humano quis praeficiatur in papam, & desinat esse papa, supra diffusus dicebatur. Quod ergo dicendum est de opere humano, quoniam illud, quod sic est opere diuino quod ad illud nec operatur nec operari potest creatura, non potest tolli opere creaturae: dicitur & de lege diuina, quia illud, quod sic est per legem diuinam, quod ad illud nihil operatur creatura, forte non posset tolli opere creaturae. Ad legem ergo illam, formaliter, quod inferiora rite & de iure regantur per superiora, nihil cooperatur creatura: sed quauis ad hominem legem non cooperetur creatura, cooperatur tamen materialiter: quia quod hoc sit materia superioris & hoc inferioris in naturalibus facit creatura, quia potest hoc natura facere, quod materia, quae est sub forma corporis superioris et dignioris, possit fieri sub forma corporis inferioris & grassioris, & e converso: & quod facit natura in

naturalibus, possunt homines facere in morali bus: quia opere humano fieri potest, vt perso na, quæ erat subiectum dignitatis inferioris, pos sit fieri subiectum dignitatis superioris, & econ uerso. Si ergo ad papatum nihil cooperaretur homines, & nihil ibi cooperaretur cōsensus eli gentium & consensus electi, non posset ope hu mano desinere esse: eo ergo modo, q̄ ope hu mano fit, pōt ex opere humano tolli. His itaq; prælibatis, dicemus, q̄ si hæc sexta ratio intelli gatur eo modo quo dictum est, erit eadem cū rōnibus superius dictis, & habet eandem solu tionem cum illis, vt est per habita manifestum. Verum quia, vt diximus, quāuis quasi omnes rōnes factæ videant habere vnum fundamen tum, nos tñ, vt diximus, ad hoc laboramus, vt B demus suum fundamētum cui libet rōni. Distin gui ergo pōt hæc quinque rōnes a quibusdam ra tionibus antedictis, vt rōnes illæ innitant huic fundamento, quod illud quod fit a deo nō pōt dissolui ope creature: & rōnes antedictæ diuer simode innitantur huic fundamēto, prout nos diuersificauimus rōnes illas in capitulis antedi ctis, & eas dissoluimus in eisdem capitulis, vt est per habita declaratum. Sed hæc quinque rationes in hoc capitulo postæ, huic fundamēto innitā tur, q̄ cum quis ligatus vel obligatus ad aliqua non potest ab illis seipsum dissoluere. Dicemus itaq; quod quinque modis, quantum ad p̄s spe ctat, quis pōt obligari ad aliqua. Primo, per mā cipationem vel per seruitutem, quā contraxit. Secundo, per votum, quod emisit. Tertio, per culpam, quam voluntarie incurrit. Quarto, per iuramentū, quod præstitit. Quinto, per onus, cui se supposuit. Mancipatione autē & seruitute, quā quis contrahit, innititur ratio sexta: nam ille, qui est Prælati, & efficitur sponsus eccle siæ, mancipatur diuinis obsequiis, & quodā spe ciali modo in quadam seruitute redigit, vt subi ciat se legi sponsæ, & vt curam habeat de spon sa, siue de ecclesia sibi cōmissa, siue sit ecclesia to ta & vniuersalis quæ cōmissa est Papæ, siue sit ec clesia particularis quæ cōmissa est huic vel illi Prælato. Huic ergo fundamēto innititur ra tio sexta, vt quia Papa subiecit se legi sponsæ, et quia seipsum mācipauit, & in seruitutē redegit, vt esset Ecclesiæ spōsus: & cum lex diuina videa tur hoc velle, quod non possit quis se seruū fa ciens a seruitute illa pro libito voluntatis suæ se amouere, non poterit (vt videt) papa suo renū tiare papatui: primo ergo fundamēto, quan tum est ex parte mācipationis vel seruitutis, quā quis contrahit, innitit ratio sexta. Sed secundo fundamēto, quod est ex parte voti, quod quis emisit, pōt inniti ratio septima: dicebat enim in rōne illa, quod nullus pōt tollere votum alicuius, nec pōt ipsum a suo voto absoluere, nisi ille, qui est supra votū: ideo, quia papatus est quod dam votum maximū super omnia vota, eo qd̄ Papa Deo vouet de seipso, quod curam hēbit

A vniuersaliter totius diuini gregis, solus deus po test papam ab hoc voto absoluere. Sed tertio fundamēto ex parte culpæ, quā quis volunta rie incurrit, innitit ratio octaua: pōt enim ex ra tione octaua argui a simili ex parte culpæ, quā quis voluntarie suscepit. Arguat ergo sic, Nal lus potest sibi ipsi cōfiteri, & nullus pōt seipsum a culpa absoluere, quantumcūq; illam culpam voluntarie incurrit: ergo nullus pōt seipsum subtrahere a prælatione, quantumcūq; Prælatio nem illam voluntarie suscepit. Sicut ergo per culpam fit quis debitor dei, ita per prælationem susceptam fit quis debitor dei, aliter tñ & aliter, quia per culpam fit quis debitor dei, quantum ad p̄nam sibi debitam: sed per prælationem fit q̄ debitor dei, quantum ad animarū curam sibi cō missam, q̄ de animabus sibi cōmissis reddet præ latus, ante tribunal Christi in die iudicii, rōnem. Sic ergo quis factus debitor per culpam nō po test sibi ipsi confiteri, nec pōt seipsum absoluere: ergo quis factus debitor per curam anima rum susceptam non poterit per seipsum renun tiare, nec poterit seipsum deponere. Quarto quipem fundamēto, prout quis se obligauit per iuramentum, quod præstitit, pōt inniti rō nona, quæ ait, quod Papalis obligatio nō vide tur posse tolli nisi per maiorem potestatem: nul la autem est maior potestas q̄ papalis, nisi potes tas diuina, ergo &c. Si igitur isti nonæ rationi, quæ de obligatiōe loquit, volumus dare ppriū fundamētum, oportet, quod demus sibi funda mentum de obligatione iuramento firmata: q̄ si vellemus sibi dare fundamēto de obliga tione per mancipationem vel per seruitutē, cō tracta esset hæc ratio nona eadem cum ratione sexta: si vero vellemus sibi dare fundamēto de obligatione per votum commissa, esset eadē cum ratione septima. Vt ergo huic rationi no næ demus proprium fundamētum, dicemus, q̄ intelligatur de obligatione per iuramenta præ stita: vt dicamus, quod papa in susceptione pa patus non solum vouet & promittit se debitam curam habere de toto grege, sed hunc votum & hanc promissionem quasi quodam iuramē to firmat: & quia sic obligatus est per iuramen tum præstitum ad suscipiendam curam de gre ge sibi commisso, non potest seipsum a tali obli gatione absoluere. Fundamēto autem quinto, quantum ad onus, cui se subposuit, inniti tur ratio decima, quæ ait, quod Nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cōfirmationem po test tolli nisi per eius superiorem: & quia papa tus nō habet superiorem nisi deum, per solum deum poterit tolli papatus. Videtur enim hæc ratio inniti huic fundamēto, quia ex quo pa pa consensit suscipere huiusmodi onus, cū suus consensus sit sua cōfirmatio, ex ipso consensu est legitime confirmatus, & habet supra se hu iusmodi onus, vt curam de toto grege domi nico habeat: non ergo potest se absoluere ab huiusmodi

huiusmodi onere, cum post susceptionem istius oneris intelligatur esse legitime confirmatus.

Cap. XII. In quo soluitur ratio VI. arguens, quod quia papa est papa per legem diuinam, & quia iam consensit, & iam se subiecit legi sponsæ, ideo renuntiare non potest.

Ostendit quã in capitulo precedenti præfatas quinque rationes distinximus, & cuilibet rationi suum proprium fundamentum dedimus: in hoc capitulo sextam rationem soluere volumus, quæ innititur fundamento huic, quod quia papa est obligatus deo, non potest seipsum deponere, nec potest seipsum absoluere, ut hac ratione soluta, soluantur rationes alie, quæ idem accipiunt fundamentum. Dicebatur quidem supra, quod omnes dictæ rationes innituntur huic fundamento, quod obligatus ad aliqua non potest seipsum dissoluere: iuxta ergo quinque modos obligationis superius traditos, ut diximus, sumi possunt illæ quinque rationes, videlicet, ratio sexta, septima, nona, & decima. Sed sexta ratio satis specificat suum fundamentum: legitur enim de lege diuina per quam quis subditur legi sponsæ: ille autem, qui est sponsus ecclesie, dedicatur, & mancipatur diuinis obsequiis: ergo illa ratio loquitur de obligatione per mancipationem. Et etiam ratio septima satis specificat suum fundamentum, quia loquitur de obligatione per votum. Et etiam ratio decima satis specificat fundamentum suum, quia loquitur de dignitate ecclesiastica post legitimam confirmationem, per quam acquiritur iurisdictio; ideo loquitur de obligatione per assumptam iurisditionem. Sed rationes octaua, & nona non specificant fundamentum suum. Dicitur enim ratio octaua quod nullus potest seipsum absoluere, sed non specificat de qua absoluteione loquatur. Sic etiam & ratio nona generaliter loquitur de obligatione. Dicitur enim quod papalis obligatio non potest tolli: sed, cum papalis obligatio potest sumi multis modis, non specificat de qua obligatione loquatur. Nos vero, ut utriusque rationi præfatæ daremus proprium fundamentum, adaptauimus rationem octauam ad obligationem per culpam commissam, & rationem nonam ad obligationem per iuramentum firmatam. His itaque prælibatis, volumus, ut dicebamus, in hoc capitulo soluere rationem sextam. Arguitur enim illa ratio, quod papa per legem diuinam est papa, & est sponsus ecclesie: videtur enim esse lex diuina, quod ex quo quis consentit quod sit sponsus ecclesie, quod ipse sit subiectus legi sponsæ, ut quod ipse mancipatur obsequiis sponsæ, ut ipse sit seruus seruatorum dei, & quod tota intentio sua sit, quod intendat obsequia sponsæ. i. tota obsequia Ecclesie catholice

cap. ut dicat cum Apostolo, Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Sollicitabatur enim quotidie apostolus circa ea quæ instabant, & circa ea quæ poterant insurgere de quibuscunque ecclesiis; vel ad hæc potissime instabat, & laborabat apostolus, ut sollicitationem circa omnes ecclesias haberet. Papa ergo sic mancipatus, sic dedicatus, sic in seruitutem redactus, ut sit sponsus ecclesie, & ut intendat circa obsequia ecclesie, non videtur, quod possit ab ista seruitute seipsum absoluere. Sciendum ergo, quod ut supra tetigimus, Episcopus potest dici sponsus ecclesie tripliciter: vel quantum ad potentiam, quia potest facere opera spiritualis coniugii: vel quantum ad usum potentie, quia facit huiusmodi opera: vel quantum ad iurisditionem, quia rite & debite facit huiusmodi opera. Quantum est ad ipsam potentiam, certum est, quod Episcopus dedicatur, & mancipatur diuinis obsequiis, a qua dedicatione & mancipatione non potest absolui. Inde autem est, quod quilibet character & perfectio characteris quid indelebile dicitur, quia in impressione cuiuslibet characteris, & in perfectione eiusdem efficitur quis seruus Christi, ut extrinsece sit regeneratus spiritualiter, & habeat spirituale esse, & sit ascriptus in numero fidelium, & ex tunc denominatur a christo, cuius seruus factus est, & vocatur Christianus. In characterem vero, quod imprimitur in confirmatione, efficitur quis ulteriori modo seruus Christi, ut non solum sit christianus, & habeat spirituale esse, sed etiam ut possit spiritualiter resistere, & audacter nomen Christi confiteri. Per illos autem septem ordines efficitur quis ulteriori modo seruus Christi, quia dedicatur & mancipatur diuinis obsequiis, ut possit non solum spiritualiter resistere, sed etiam possit spiritualia ministrare, & circa spiritualia se exercere. In ordine quidem episcopali, ubi imprimitur perfectio characteris, perfecte quis dedicatur obsequiis ecclesie, ut ex tunc dicatur sponsus ecclesie, & possit agere opera spiritualis coniugii. Quantum ergo ad hanc potentiam, quæ fundatur in characterem, vel in perfectione characteris, per quam episcopus potest agere opera spiritualis coniugii: & etiam quantum ad usum istius potentie, indissolubile est coniugium inter episcopum & ecclesiam: & quantum ad hoc dicitur esse dedicatus vel mancipatus Ecclesie obsequiis. Sed quantum ad iurisditionem non est indissolubile huiusmodi coniugium: immo, si bene aduertimus, non est ibi dedicatio quantum ad susceptionem iurisditionis: quia datur talis iurisdictio absque eo quod imprimatur ibi character, vel perfectio characteris. Nam electus in papam, si assensit electioni, dato quod non sit sacerdos, & dato quod non habeat characterem sacerdotalem, nec perfectionem illius characteris, plenam iurisditionem habebit. Cum ergo arguitur, quod per legem diuinam est Papa subiectus legi sponsæ. Dicimus, quod dedicatus in episcopum, & factus sponsus ecclesie per diuinam legem

D

gem, semper erit sponsus ecclesie quantum ad dedicationem: sed non oportet, quod sit spon-
 sponus ecclesie quantum ad iurisdictionem. Ellet
 enim iniqua illa lex diuina, si papa videns se in-
 sufficientem ad exercendum iurisdictionem sibi com-
 missam, si deus statuisset legem vel ordinasset, quod
 non posset illi iurisdictioni cedere, quia languere-
 tur sub ipso comune bonum. Igitur si hec ratio in-
 nitatur obligationi per mancipationem, & si hec
 mancipatio accipiatur secundum ipsam dedicationem,
 & secundum perfectionem characteris, certum est, quod
 talis mancipatio non potest tolli: sed si capiatur huius-
 iusmodi mancipatio quantum ad iurisdictionem,
 quae non innititur rei indelebili, quia nec inni-
 titur characteri, nec perfectioni characteris, tol-
 li poterit. Iurisdictionis igitur poterit tolli, & pote-
 rit desinere in aliquo, quae non innititur rei in-
 delebili, cum non innitatur nec characteri nec per-
 fectioni characteris. Et si dicatur, quod ipse in hoc
 consensit, vel votum commisit, vel iuramentum pre-
 stitit, quod esset subiectus legi sponsae, & quod haberet
 curam de vniuersali ecclesia, & quod esset seruus
 seruorum dei: omnia talia intelligenda sunt quoad vult
 tale officium retinere, et vult esse sub huiusmodi onere:
 quoad vult hoc & quoad vult habere huiusmodi iur-
 isdictionem, tunc obligabitur ad talem curam
 habendam: sed si velit renuntiare, & velit onus
 deponere, cessabit obligatio, & remanebit con-
 iugium quantum ad ea quae sunt ordinis, non qua-
 tum ad ea quae sunt iurisdictionis: tollitur onus
 iurisdictionis, & remanebit honor episcopalis.
 Erit quidem episcopali dignitate praeditus, nul-
 lius tamen ecclesiae erit episcopus, quod secundum iura
 fieri potest, ut patet in Decretali illa inter corpo-
 ralia. Quod ergo dicebatur de promissione vel
 voto seu de iuramento, quia sequentes rationes
 hoc specialiter tangunt, ideo omnia haec in suis
 locis clarius dissoluemus: sufficiat autem nunc scire,
 quae est illa lex sponsae, quae est perpetua, &
 quae non perpetua. Ex his autem patere potest, quod
 praefata ratio non concludit: nam cum papatus
 non solum dicat ea quae sunt ordinis, sed etiam
 ea quae sunt iurisdictionis, quia tunc quilibet epis-
 copus esset papa, cum quilibet episcopus habeat om-
 nia quae sunt ordinis, si papa renuntiet, non vlti-
 terius erit papa: nam quantumcumque summus
 pontifex secundum diuinam legem se subiecit legi spon-
 sae, tamen per diuinam legem non oportet eum
 perpetuari sub lege sponsae quantum ad ea quae
 sunt iurisdictionis. Non ergo concludit ratio,
 quod si renuntiet, quod remaneat summus pontifex,
 sed solum quod remaneat pontifex, id est quod re-
 maneat episcopali dignitate praeditus: nullam
 tamen habebit iurisdictionem, nec erit alicuius ec-
 clesiae episcopus, sed dicetur sponsus ecclesiae, quia secundum
 formam & ritum ecclesiae potest ea quae sunt ordinis
 conferre. Si quis tamen vellet appellare summum pon-
 tificem quilibet episcopali dignitate praeditum, vel quilibet
 consecratum in episcopum, quia consecratio est perpetua,
 et nunquam consecratus in episcopum, est iterum consecrandus,

De translatione
 episcopi fuerunt
 verba Innocentij.
 lib. 1. episcopi. 519

non discotidaret a nobis quantum ad meritum & quantum
 ad intentionem, sed quantum ad verba: non enim negamus,
 quod papae cedenti non remaneant omnia quae
 prius habebat quantum ad ea quae sunt ordinis,
 sed dicimus, quod non remanent sibi quae sunt iur-
 isdictionis. Verum quia intellectus hominis non
 quiescit, & aduersarii nostri forte libenter cum
 proprio baculo nos verberarent, dicent, Qua-
 re possunt tolli quae sunt iurisdictionis, non au-
 tem quae sunt ordinis? nonne istud est fundam-
 tum nostrum generale, quod per eadem contrario
 modo facta, res construitur & destruitur? sicut
 ergo per idem contrario factum, ut per assensum
 papae electioni de se factae, & per eius assensum
 ut renunciet suo iuri, fit papa, & desinit esse pa-
 pa: ergo a simili, si aliqua fiant, potissime ea quae
 sunt ordinis. Sed de hoc, in capitulo. 16. in solu-
 tione illius rationis, quod nulla dignitas eccle-
 siastica post legitimam confirmationem tolli po-
 test, diffusius intendimus pertractare.

Cap. XIII. in quo soluitur ratio septima arguens,
 quod per votum, quod papa commisit de cura hab-
 enda de grege Dominico, non potest renuntiare,
 nec seipsum deponere.

Soluta ratione sexta, quae
 fundabatur super obligatio-
 ne papali, & specialiter fun-
 dabatur super lege diuina,
 per quam papa obligatur &
 subditur legi sponsae, volu-
 mus soluere alias sequentes
 quatuor rationes, quae quamuis aliter & aliter
 procedant, ex papali tamen obligatione vnum
 accipiunt fundamentum. Et primo soluemus
 rationem septimam de voto, quae sic arguebat:
 Quod nullus potest soluere votum alicuius, nisi
 si ille, qui est supra votum: sed papatus, ut dicitur,
 est quoddam votum maximum, quia super om-
 nia vota, quia papa de facto, ut aiunt, vouet ipsi
 deo, quod curam habeat vniuersaliter gregis sub-
 totius, id est vniuersalis ecclesiae, & quod de ipsis
 reddet deo in die iudicii rationem: solus ergo deus
 potest papam ab hoc voto soluere: non ergo,
 ut concludunt, potest papa renuntiare. Volunt
 itaque isti, quod papa de necessitate habeat curam gre-
 gis sibi commissi, ut non possit deponere assum-
 ptum onus. Distinguemus ergo de necessitate,
 dicentes, quod duplex est necessitas, consequentiae,
 & consequentis. Aliud est enim, quod ipsa con-
 sequentia sit necessaria, & aliud, quod partes con-
 sequentiae, cuiusmodi sunt Antecedens & Con-
 sequens, sint necessariae: ista est enim consequentia
 necessaria, quod si currit, mouetur: & quoad vult
 currit, mouetur: partes tamen istius consequen-
 tia non sunt necessariae, quia nec est necessarium,
 quod quis currat: nec est necessarium, quod mo-
 ueatur. Sic haec est consequentia necessaria, quod si
 est papa, tenetur habere curam de grege suo:
 partes

partes tamen istius consequentia non sunt necessarias, quia potest cedere papae, cui cedendo, non tenebitur curam illam habere, ad quam obligabatur, dum erat papa, & antequam cederet. Sed dices, ipse commisit votum, propter quod oportet, quod sit quid perpetuum. Dicemus ergo, quod in voto, & in iuramento, & in ceteris talibus, conditio bona & debita, etiam non apposta, intelligitur, quia votum non est aliud, nisi quaedam spontanea promissio facta de his, quae sunt dei, ut ait Magister. 4. sententiarum. Si ergo papa commisit votum, vel fecit promissionem, quod curam haberet universalem sui gregis, subintelligendum est quoad erit papa, vel quoad huiusmodi officium retinebit. Sicut & illi, qui fiunt Rectores civitatis, iurant tenere statuta illarum civitatum, & servare in bono statu: sed omnia haec intelligenda sunt, quoad durat eorum officium. Quod si tamen expresse emitteret votum, quod quoad viveret, & quocumque casu contingente, ipse haberet curam universalem ecclesiae, & retinebit sibi officium, & nullo modo renuntiabit potestati papali, esset votum illicitum: quia si accideret sibi grauis infirmitas, ita ut alienaretur a mente, & non posset dei ecclesiam debite gubernare, vel aliqua alia huiusmodi, constat, quod bene faceret, si renuntiaret: & contra bonum commune ageret, si papale officium retineret. Si quis enim promittit virginitatem, vel promittit obedientiam, quia haec, eo modo quo servanda sunt, non possunt militare contra bonum publicum, ideo talia vota possunt esse perpetua: sed emittens votum, quod habet curam de universali bono, & de tam universali bono, sicut est tota universalis ecclesia, si videat se insufficientem, & manifeste cernat bonum publicum sub ipso languere, malefaceret, si tale votum servaret, & illicitum fuisset tale votum emittere, per quod exponeretur periculo commune bonum. Ideo **Ca. 22. q. 4. c.** Si publicis, dicitur, quod **Tollerabilius est stultae promissionis vota reicere, quam per inutilium promissorum custodiam, exhorrendam criminum adimplere mensuram.** Quid, autem magis horrendum, quam periculo exponere, & male gubernare totam universalem ecclesiam? Eadem etiam causa & quaestione scribitur quod ait Isidorus, In male promissis rescindere fidem, in turpi voto muta decretum. Et quia quod sit sapienti consilio, dicendum est, quod debito modo sit factum, si papa vouet se talem curam habere, intelligendum est, quoad durat tale officium retinebit: vel aliter non esset rectum votum: & idem esset iudicium de huiusmodi voto, sicut de aliis votis non debite factis.

Distin. 38.

Ex concilio Toledo 3. can. 2.

Cap. XIII. Vbi soluitur ratio octava arguens, quod quia nullus potest seipsum absolueri, ideo papa non potest seipsum renuntiare.

Optamus autem in hoc cap. solvere rationem octavam, quae etiam erat fundata super obligatione papali, ubi dicit, quod non videtur quod aliquis possit seipsum absolueri: & ex hoc volunt concludere, quod papa renuntiare non potest. Sed quaeremus a sic arguentibus, de qua absolutione loquuntur: quia si loquuntur de absolutione facta ex eo quod quis rebus mancipatur divinis, quod fit, cum quis suscipit characterem aut perfectionem characteris: sed tunc esset haec ratio eadem cum ratione sexta. Si autem hoc intelligatur de absolutione, prout quis se obligavit per votum, esset eadem ratio: & ut non oporteat nos per omnia discurrere, dicemus quod non poterimus huic rationi dare proprium fundamentum, nisi intelligatur de absolutione, prout quis ligatus est peccatum, sive per culpam. Arguatur ergo sic, si papa potest seipsum deponere, & potest seipsum absolueri a papatu, videretur, quod potest se ipsum absolueri a culpa, & posset sibiipsum confiteri. Sicut ergo in foro penitentiali alius est qui absolvit, & alius est qui absolvitur, ita quod idem non agit in seipsum: ita videtur quod in omni foro, & in omni absolutione, alius sit absolvens, & alius qui absolvitur, ut idem seipsum non potest absolueri. Ad hanc autem objectionem possumus tripliciter responderi: primo quidem, si consideramus quid est culpa, & quid est peccatum: quia culpa & peccatum non sunt effectus, sed defectus. Secundo possumus praefatam rationem dissolvere, si consideramus quomodo sit absolutio a culpa, quia fit per sacramentum penitentiae. Tertio, hoc idem possumus, si aduertimus, quare tenemur, & quare obligamur ad illud sacramentum. Propter primum sciendum, quod secundum Augustinum lib. 1. de Civitate dei, Peccatum non

habet causam efficientem, sed deficientem. Et quia sicut loquimur de causa, ita loqui debemus de eo quod habet esse per illam causam: sicut peccatum non habet causam efficientem, sed deficientem, sic ipsum peccatum nec est effectus, sed defectus. Absolui ergo a culpa vel a peccato, non est absolui ab effectu, sed defectu: propter quod sic absolui, non est deficere, sed proficere: ille enim qui absolvitur a defectu, tollitur ab eo quod non sit deficiens, & tribuitur ei quod sit proficiens: sic ergo absolui non est descendere, sed ascendere. Sed ille, qui se deponit a papatu, facit seipsum inferiorem: quia cathedra Petri dicitur

Cap. 7

D. ii.

rum tenet supremum locum in ecclesia Dei; & inter prelatos Romanus Pontifex. Loquendo ergo de altitudine status, multum descendit qui papatum renuntiat. Cum ergo in absolutione a culpa quis ascendat, in hac absolutione quæ descendat, quis esset tantæ ruditatis, quæ diceret, Si quis non potest per seipsum ascendere, quod non possit per seipsum descendere. Non ergo valet, si quis non potest seipsum absoluere a culpa, quæ non possit seipsum deponere a papatu. Quod si sic arguentes volunt inniti huic fundamento, quod nullus potest seipsum absoluere, quia nullus potest in seipsum agere, eo quæ agens & actum mouens & motum sint distincta loco & subiecto (loquendo de accidente & passione, quæ in istis corporalibus reperiuntur, prout vnum corpus agit in aliud vel mouet aliud) plana esset huiusmodi solutio, & modici est ponderis quod dicitur. Respondetur quidem, quæ non fit ista absolutio per modum actionis, sed per modum cessionis: & quia quilibet potest cedere iuri suo, propterea si papa solum cedat iuri suo, & renuntiet iuri suo, se deponit a papatu: licet hoc non sit in aliis Prelatis, qui sunt suis superioribus obligati, & ab eis confirmati. Ideo papa potest renuntiare, & potest se deponere, ut hæc omnia sunt superius diffusius pertractata. Secundo, possumus hanc obiectionem soluere, si consideramus sacramentum penitentiae, per quod fit absolutio a culpa: omnia enim quæ fiunt per sacramenta ecclesie, oportet, quod fiant eo modo, quo requiruntur sacramenta: nam potestatem excellentiæ circa sacramenta Christus sibi reseruauit, & nulli hoc concessit. Unde & Magister quarto sententiarum, loquens de potestate baptismi siue de potestate sacramentorum, ait, Aliquam potestatem sibi Christus reseruauit: Quod Magister exponit de potestate excellentiæ, quæ dicuntur consistere in tribus. Primo, quia merito passionis Christi habuerunt efficaciam sacramenta: ideo dicit Glossa ad Rom. s. Quod ex latere Christi profuerunt sacramenta ecclesie. Secunda potestas excellentiæ est, quod Christus poterat dare effectum sacramenti sine sacramento. Tertia quidem erat, quia in nomine Christi conferebatur sacrificium, ideo dicebat Apostolus, Nunquid Paulus crucifixus est pro nobis, aut in nomine Pauli baptizati estis? Paulus enim non erat crucifixus pro eis, quia a passione Pauli non habebant efficaciam sacramenta: nec in nomine Pauli baptizati erant, quia in nomine Pauli non conferebantur sacramenta: & baptizati non debebant dicere sacramentum homini & Pauli neque Cephæ, siue Petri: quia nec Paulus, neque Petrus fuerunt institutores sacramentorum, quod possint sine sacramento dare effectum sacramenti. Cum ergo absolutio a culpa respiciebat sacramentum penitentiae, & hoc Christus sibi reseruauit, quæ nullus possit sine sacramento dare effectum penitentiae, quicumque vult absolui a culpa, oportet

quod hoc fiat per sacramentum penitentiae, & oportet quod sic absolutus subdat se alii vel in re vel in voto, prout requirit homini sacramentum. Sed cessio Papæ non respicit nisi solam iurisdictionem, cui renuntiando dicitur renuntiare Papatui. Non ergo est simile de his, quæ respiciunt sacramenta ecclesie: & de his, quæ non respiciunt homini sacramenta: sed solæ respiciunt ius aliquod acquisitum, cui potest quis cedere, quando placet; sed videat, ut supra diximus, quo animo cedat, quia potest cedendo mereri, & potest cedendo peccare. Tertio, possumus præfatæ rationi respondere, si consideramus quantum tenemur, & quantum obligamur, ut confiteamur aliis. Nam ad hoc obligamur ex mandato Domini, qui Lucæ cap. 17. dixit leprosis, per quos intelliguntur peccatores, quod ostenderent se sacerdotibus. Et Iacobi. s. dicit, Confitemini ergo alterutrum peccata vestra. Si ergo volumus facere simile de absolutione a culpa, & de absolutione a papatu, dicemus quæ homo seipsum quodammodo absoluit a culpa, quia in sola contritione dimittuntur peccata, & contritio nihil est aliud quam dolor de peccato. Ergo per idem aliter & aliter factum homo peccat, & absoluitur a peccato: nam si assentiat prauæ delectationi, & delectetur in rebus pessimis, incurrit peccatum; si assentiat dolori, & doleat de commissis, absoluitur a peccato. Verum tamen istud dolere, & istud conteri non est a nobis, sed a Deo: quia omnia opera nostra operatus est Dominus, ipse enim est qui operatur in nobis, & perficere pro bona voluntate. Sic etiam & in proposito, si iste, qui non est sufficiens ad gubernandam ecclesiam, renuntiet omnino, autumare debemus, quæ instinctu diuino hoc sit, & quod diuino opere hoc perficiatur. Ergo si volumus accipere simile de absolutione a culpa, & a Papatu, dicemus, quod non est pro nobis, non contra nos: nam eo quo adiutores dei sumus, per idem contrario modo factum, ut assentiendo electioni & assentiendo dolori, incurrimus peccatum, & absoluiumus a peccato, & per idem contrario modo factum possumus habere gratiam, & perdere gratiam: sic & in Papatu, per idem contrario modo factum, ut quod iste assentiat electioni, & assentiat renuntiationi, & renuntiet, erit papa, & desinet esse papa. Sed dices, quare ergo tenemur alteri confiteri, ut per alterum absolutionem habeamus? Dicemus, quod hoc est ex mandato Domini: absolutionem tamen possumus consequi et antequam confiteamur, iuxta illud Psalmi, Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et quando Dominus mandauit leprosis, ut ostenderent se sacerdotibus, dum irent, mundati sunt. Mandauit ergo dominus, quod ostenderemus nos sacerdotibus, & quæ consequeremur absolutionem per alium: & quia hoc mandauit, tenemur hoc facere. Si autem hoc non mandasset, in sola contritione dimitterentur peccata: & ex eodem contrario

Distin. s.

*Super illud,
Qui est forma
futuri.*

1. cor. cap. 1. c.

*1. sa. cap. 26. b
Philipp. cap.
2. b.*

*Psal. 31.
Luc. cap. 5.*

trario modo facto essemus obligati deo ratione peccati commissi, & essemus absoluti ratione cō-
 trictionis & doloris suscepti. Sed cum deus nun-
 quam mandauerit, q̄ papa non renuntiaret, &
 sic se habentibus conditionibus, non potuerit
 hoc mandare, quia fuisset iniquum mandatū:
 ideo licet absolutio pēnitentię debeat fieri per
 alium ratione mandati diuini, absolutio tamen
 a papatu, eo quod non interuenerit mandatū
 dominicum, non oportet q̄ fiat per alium, sed
 per assensum, & descensum: vel per assensum &
 renuntiationem fiet papa, & desinet esse.

Cap. XV. in quo soluitur ratio nona arguens, q̄
 quia nullus potest absolui ab obligatione, quam
 Deo fecit, nisi per suum superiorem, ideo papa
 non potest seipsum deponere.

Scruius autem in hoc
 cap. soluere rationem nonam, quæ etiam fundatur
 super obligatione papali. Dicit autem præfata ratio,
 q̄ papalis obligatio nō vi-
 detur posse tolli, nisi p̄ ma-

io-
 iorem potestatem q̄ sit potestas papalis: sed nul-
 la potestas creata maior est q̄ papalis, ergo qui
 semel est papa, semper erit papa, nisi a deo tolla-
 tur sibi papalis potestas. Dicit ergo potest, quod
 si sic arguentes volunt loqui de eo qd̄ tollit ab
 aliquo violenter, vel loqui volunt de amotione
 prout quis iudicatur & amouetur a suo maiori,
 prout videntur sonare verba rationis præfate:
 cum papa non habeat maiorem nisi deum, s̄m
 hunc modum a solo deo poterit iudicari. Nā
 electio papalis licet fiat a Cardinalibus, electio
 tamē seu amotio est tantū diuino iudicio refer-
 uata, s̄m quod habetur dist. 79. cap. Si trāstus.
 Vbi dicitur, q̄ electio summorū Pontificum a
 Cardinalibus, & religiosis Clericis debet fieri:
 electio vero eorum est diuino iudicio reserua-
 ta. Et dist. eadem, cap. Electionem. Electionem
 vero summorum Pontificum sibi dominus reser-
 uauit, licet electionem eorum bonis sacerdo-
 tibus, & spiritualibus populis cōcessisset: sed om-
 nia hæc intelligenda sunt de electione, vel amo-
 tione inuoluntaria, quia inuitē non pōt deponi
 ab aliquo, nisi p̄ hæres tantū; nam s̄m antiqua
 iura, etiam inferiores Prælati nō poterant des-
 poni inuitē. Ideo Ca. 7. q. 1. c. sicut vir. dicitur,
 quod si quis senectute, vel infirmitate grauatus
 susceptum officium ministrare non valet, si aliū
 sibi substitui petierit, rationabiliter fieri potest.
 Et ibidem subditur, q̄ eo. i. episcopo petitionē
 scripto dante, quod vult cedere, cedendum est,
 id est concedendum est, quod cedat. Et subdit
 Gregorius lib. 9. epist. 41. Summus Pontifex, Aliter id facere nō valemus.
 Dicit ergo Papa, qd̄ nec pro infirmitate, nec p̄
 senectute potest ep̄m deponere, nisi ipse petie-

§. Sicut supra.

Anacletus epi-
 stol. 2. ad epos
 Italia.

• Bece bis.

Gregorius lib.
 9. epist. 41.

rit depositionē, cum tamē per infirmitatem po-
 test quis demens fieri, & per nimiam senecturē
 potest quis omnino esse ineptus ad pastorale of-
 ficiū exercendum: sed dicit Papa se hoc non
 posse, quia forte non poterat s̄m scripta iura,
 poterat tamē de plenitudine potestatis, quæ est
 supra iura, & per quā conduntur iura. Si ergo
 in inferioribus Prælati non est hoc sic indiffe-
 renter agendum, vt inuitē remoueantur, dice-
 mus, quod in summo Pontifice, qui nullum ha-
 bet superiorem, nullo modo est hoc faciendū,
 & nullo modo potest nisi a solo deo inuitē re-
 moueri. Verū quia ratio plus concludit, quia lo-
 quit de amotione & absolute obligationis:
 quia non videt q̄ cum quis est obligatus, & ma-
 xime si est obligatus deo, quod possit absolui
 ab hmōi obligatione, nisi a suo superiori, vel a
 deo qui est super oēs. Ideo dici pōt de qua obli-
 gatione hic loquitur: & si loquit de obligatione fa-
 cta per mancipationē, sicut quis obligatus & in-
 seruitutē redactus, & mancipatus diuinis rebus:
 patet, q̄ de hac obligatione loquebatur rō sex-
 ta. Si autē de obligatione per votum, loquebat
 de tali obligatione ratio septima: & vt nō oportet
 nos per omnia discurrere, patet, q̄ si volu-
 lumus huic rationi dare propriū fundamentū,
 dicemus, quod hæc ratio fundat se super obli-
 gatione facta per iuramentū, vt dicamus, quod
 differentia est inter iuramentum, & votum: quia
 votum est spontanea pmissio facta Deo de his,
 quæ sunt Dei: sed iurare est Deum in testem in-
 uocare. Tunc ergo concurrunt vtrūq̄, quādo q̄
 promittit aliquid se facturū, & promissionē illā
 iuramento confirmat, & inuocat deum testem,
 quod ipse obseruabit promissionem illā. Sic for-
 te volunt dicere aduersarij nostri, quod cū quis
 assentit Papatui votum emittit, & promissionē
 facit, quod curam habeat v̄s gregis sibi cōmissi
 & quod de his reddet Deo in die iudicii ratio-
 nem: & ad hoc votum, vel ad hanc promissio-
 nem seruandam inuocat Deum testem, vel cum
 iuramento confirmat. Ideo arguunt, Cum ista
 sit tanta obligatio, quomodo potest nisi per su-
 periorem tolli: & cum papa non habeat su-
 periorem nisi deum, a solo deo poterit ab hac ob-
 ligatione absolui, cui voto & iuramento est obli-
 gatus. Sed hanc rationem nonam de obligatio-
 ne per iuramentum soluimus, sicut soluimus ra-
 tionem septimam de obligatione per votum.
 Nam non solū in voto, sed et in iuramento cō-
 ditio bona & debita nō apposita intelligitur: pp̄
 qd̄ si Papa vouet hēre curā de vniuersali grege,
 & illud iuramento firmat, oportet, q̄ hoc intelli-
 gatur q̄ diu tale officiū retinebit: q̄ si vellet sic se
 obligare, & vellet hoc per iurm firmare, & hmōi
 votū & iuramentū vellemus intelligere simplr,
 obligaret se ad impossibile, quia et viuens pōt sic
 demens fieri, q̄ non possit curā hēre de grege:
 vel obligaret se ad aliqd̄ iniquū, & iniustū, q̄ si
 assumptus in Papam processu t̄pis cognosceret

Votum.

Iuramentum.

D iii

insufficientiam suam, iniquus & iniustus esset, si vellet hmoi officium retinere; cū manifeste cognosceret, q̄ non posset præfatum officium debite exercere. Esset ergo iuramentum illud illicitum, & per consequens non esset obseruandū. Nam libro Iudicū legitur, quod Iephte occidit filiam suam per iuramentū, quod emisit: votum enim vouerat Domino, dicēs, Si tradidero filios Ammon in manus meas: quicumq; prius fuerit egressus de foribus domus meæ, mihiq; occurrerit reuertenti cum pace a filiis Ammon, eū holocaustum offeram domino. De quo iuramento ait Magister in historiis, q̄ Iephte fuit in vouendo stultus, & in soluendo impius. Et dauid (vt habet. 1. Regū. 25.) iurauit, quod de omnibus, quæ pertinebant ad Nabab, nō relinqueret vsq; mane mingentem ad parietem. Impie autem iurauit: & pie fecit, q̄ iuramentum nō soluens, effusionem sanguinis non impleuit. Debeamus igitur iuramento dare bonos comites, quia debemus ei dare omnes illas condiciones, sine quibus p̄nt impiē & iniuste iuramenta seruari. Et quia impiē & iniuste seruaretur iuramentū, si quocunq; casu interueniente, & quacunq; cōscientia urgente, vellet quis dum viueret habere curam vniuersalis Ecclesie, oportet, si qua vota, vel iuramenta facit Papa de habendo curam vniuersalis gregis, q̄ huiusmodi iuramēta & vota habeant comitem, & intelligenda sint cū hac conditione, q̄ ipse hæc faciet, cum habebit talem curam, & quandiu papale officiū retinebit.

Cap. ij. e.

Petrus Cos
mess. auctoritas
te Iosephi lib.
5. cap. 12.
Antiq. iudaica
7m.

Cap. xvi. In quo soluitur ratio decima arguens, quod quia dignitas ecclesiastica post confirmationem legitimam non potest tolli, nisi per suam superiorem, ideo papa renuntiare non potest.

Vt xta ordinem supetius prætaxatum volumus in hoc. 16. cap. soluere decimam rationem, quæ est fundata est super obligatione papali. Sed, vt patet, hæc ratio decima satis suum specificat fundamentū de qua obligatione loquatur: loquitur. n. non de obligatione ordinis assumpti, per quem quis dedicat diuinis rebus & diuinis obsequiis, sed de obligatione susceptę iurisdictionis, per quam quis obligatur ad habendam curam de animabus sibi commissis. Ait. n. præfata ratio, q̄ nulla dignitas ecclesiastica post legitimam cōfirmationem potest tolli, nisi per eius superiorem: & quia papa non habet superiorem nisi deū, ideo ab hac obligatione a solo deo absolui poterit. Verum q̄ in. 12. cap. diximus, quod volebamus reddere rationem & causam, Quare tolli p̄nt quæ sunt iurisdictionis, & nō quæ sunt ordinis, ideo hoc capitulum diuidemus in duas partes: in prima enim parte lucide declarabitur quod dictū est, in secunda vero dissoluemus præfata decimā

A rationem: nam ex declaratione præfata hæc ratio decima, quæ fundat se supra iurisdictione suscepta, & plures aliæ rationes clarius dissoluentur. Aduertendum ergo, quod, vsupra tetigimus, aliquando quicquid nō est expressum, vel expresse concessum, est potentie superiori referuatum; aliquando vero quicquid non est prohibitum est concessum. Dicebamus quidē, quod, quando id de quo agitur est supra naturam negotii, supra conditionē rei, & supra actionem agentis, in talibus solum illa fieri possunt, quæ sunt concessa, vel quæ sunt per superiorem potentiam ordinata. In talibus quidem non valet, si possunt agere, q̄ contrario modo se habētia possint destruere: quia sicut non p̄nt ex sua natura agere, sed p̄nt, quia tolleratum est eis ex superiori potentia, ita in contrario modo se habentia non poterunt per seipsa destruere, nisi hoc eis expresse per superiorem potentiam cōferatur. Ideo ponebatur exemplū de Metropolitano, q̄ non valebat, si poterat electionē episcopi confirmare, q̄ posset eius cessionem recipere: ita statuere qualiter debeat fieri electio Prælatorum, qualiter confirmatio, qualiter cessio, & alia huiusmodi ordinare, quæ respiciunt vniuersalem Ecclesiam, quæ tota ecclesia regenda est per prælatos, ad solum illum hæc omnia pertinent, qui præest vniuersali Ecclesie, cuiusmodi est Rom. Pōtifex. Propter quod, vt dicebatur, in omnibus talibus, quæcunq; non sunt expresse concessa, sunt prohibita, vel sunt superiori potentie referuata. Et quia cōcessit Rom. Pontifex q̄ Metropolitanus posset electum episcopum confirmare, non autem concessit, q̄ posset eius cessionem suscipere, ideo illud potest & non aliud. Ex his autem habemus viam ad assignandam rationem & causam, Quare quæ sunt iurisdictionis p̄nt tolli, non autem quæ sunt ordinis. Nam q̄ vnus homo sit sub alio, & q̄ populus & multitudo aliqua sit sub aliquo capite, hoc est quasi naturale: istud non excedit naturam negotii; nec est supra conditionem rerum, nec supra actionem agentium. Ideo in talibus eo modo quo habent fieri, eo modo possunt dissolui, cōditionibus contrarie se habentibus: nec oportet, quod tot concurrant ad destruendum, quot ad construendum. Attamen quādo in talibus omnia, quæ concurrunt ad construendum, cōcurrunt etiam ad destruendū, nullus dubitare debet, illud esse destructum. Sed dices, Ad hoc q̄ aliquis sit episcopus alicuius Ecclesie, concurrunt tria. scilicet assensus eligentium, assensus electi, & cōfirmatio Metropolitanis: dato tamē q̄ omnia ista, quæ concurrunt ad construendum, contrario modo se habentia concurrerent ad destruendum, non p̄pter hoc fieret, quod iste non esset Episcopus. Cui obiectioni respondebimus, quod ad hoc quod aliquis sit episcopus alicuius ecclesie, concurrunt quatuor, videlicet, præfata tria, & quarto concurrat ibi, ordinatio Papæ, quod

Iurdictio cur
potest tolli.

quodd. l. ordinet Metropolitano quod electum epm possit confirmare. Si ergo ad cessionē concurreret etiā istud quartū, q. l. ordinasset Papa q. Metropolitanus posset recipere epi cessionē, posset in manibus Metropolitanus eps cedere. Reuertamur ergo ad propositum & dicamus, quod nō est supra naturam negotii, nec supra conditionem rerum, quod homines hominibus præferuntur: immo est naturale, quod qui sunt potentiores in intellectu, & magis vigent industria, illi præsent. Et ideo videmus, quod homines naturaliter præsent bestiis, viri feminis, senes pueris. Quod totum ideo est, quia hi magis vigent industria naturali; eo. n. ipso q. deus maiorem industriam dedit hominibus q. bestiis, & consimiliter loquēdo maiore industriam dedit viris q. feminis, & adultis q. pueris, ut dicuntur præesse, & hi subesse. Quod autem mulieres & pueri non ita vigeant industria sicut viri, patet, quia. i. Politicorum scribitur, quod mulier habet consiliū inualidum, puer aut imperfectum: inter adultos etiam aliquibus dedit Deus maiorem industriam, q. aliis. Ex hoc ergo voluit, q. non solum homines bestiis, viri feminis, adulti pueris præessent, sed et voluit quod & ipsi adulti aliquem super se præficerent, quia ut dicitur in Proverbiis, Intelligens, gubernacula possidebit. Vult. n. sapiens Salomon, quod intelligentiam hñs sit aptus ad alios gubernādū. Sed quāvis sic requirit natura negotii, quod sciētes melius pericula prævidere, aliis præficiant, ut sub eorū gubernaculo multitudo saluetur, oportet tamen quod hoc compleat per consensum hominum. Et sicut p. consensum hoīum pficitur & cōplet, ut quis aliis præficiat, sic per cōsensum hominū contrario modo factū fieri pōt, q. Præfectus cedat, vel quod etiam deponatur. Hæc ergo, quia non sunt supra exigentiam rerū, nec supra naturā negotii, fieri & tolli possunt. Hoc itaq. modo se habet in his, quæ sunt iurisdictionis, ut non oporteat ipsa perpetua esse. Sed in his, quæ sunt ordinis, & in omnibus, in quibus imprimitur character vel perfectio characteris, non oportet, si possunt fieri, quod possint tolli, quia hæc valde excedunt conditiones rerum, naturam negotiorū, & actiones causarum: sunt enim prædicta per hæc corporalia & per verba sensibilia. Vnde hæc aquæ quod animam mundet, & quod in ea characterem imprimat baptismalem? Vnde hæc chrismati & verbis, quæ dicuntur in confirmatione, quod imprimant characterem confirmationis in anima? Et vnde hæc his, quæ sunt in ordinibus, q. possint characteres imprimere in animabus suscipientibus ordines? Et vnde hæc his, quæ sunt in consecratione Episcopi, quod possint imprimere perfectionem characteris? Patere. n. debet cuilibet intuiti, q. quæcunq. sunt ordinis, & quæcunq. respiciunt characterem & perfectionem characteris (cum talia fiant p. res naturales & p. verba sen-

sibilia) q. talia sunt supra actionem talium causarum, & supra naturam talium rerum: ideo in talibus quicquid nō est collatum est superiori potentie reservatū, & quicquid non est expresse cōcessum est prohibitum: cōtulit. n. deus huic rei corporali ut elemento aquæ, quod si accedat verbum ad illud tale elementum, quod fiat sacramentum, & quod sit ibi verus baptismus, & vere imprimat in aīa character baptismalis. Cōtulit ergo deus aliquibus rebus sensibilibus, quod possint hæc facere, sed non videmus quod contulit aliquibus rebus sensibilibus, quod possint hñmōi characterem tollere. Ideo dicit Augustinus, & habetur in quarto sententiarum, dist. 3. Accedit verbum ad elementū, & fit sacramentum. Et subditur deinde, Vnde est hæc tāta virtus aquæ, ut corpus tangat, cor abluat. Non. n. potest hoc habere aqua ex sui natura, sed hoc habet ex verbis, ex quibus est forma baptismi, et ex virtute sibi diuinitus collata. Nam dicimus, quod ideo Christus baptizari voluit, ut tactu suæ mūdissimæ carnis vim generatiuā cōferret aquis. Propter quod August. loquens de baptismo Christi in quodā sermone de Epiphania, dicit, Saluator noster baptizari voluit, non ut sibi munditiam acquireret, sed ut nobis fluentia mundaret. Et subdit, Ex quo ille in aquis mergitur, ex eo omnia peccata abluat aqua. Quod et go aqua abluat peccata, & quod possit facere effectus istos spirituales, ut quod possit characterem imprimere in anima; non habet ex natura sua, sed ex virtute sibi a Christo collata. Et qd dictum est de characterem baptismali, etiam intelligendum est de characterem & perfectionem characteris quantū ad ea quæ sunt ordinis, quia verba sensibilia, & alia quæ sunt in his, quæ sunt ordinis, non possunt ex sui natura imprimere characterem nec perfectionem characteris. Et quia hoc excedit naturam illarum rerum, ideo quicquid non est eis collatum, est potentie superiori reservatū: & quicquid non est ibi concessum, est prohibitum. Et quia, ut tetigimus, rebus corporalibus collatum est, ut possint imprimere ea, quæ sunt ordinis: nō aut est eis collatum quod possint ea tollere: ideo ea quæ sunt ordinis possunt dari, & possunt incipere esse: sed non possunt desinere esse. Sed ea quæ sunt iurisdictionis non sunt supra exigentiam rerum, nec supra actiones causarum, nec supra actiones hoīum: possunt autem esse supra actionem istius hominis, vel illius hominis: ut puta cōfirmare ipsum electum, vel suscipere cessionem electi cōfirmati, est supra electionem huius hominis, ut puta supra actionem Metropolitanus, quia nihil potest in talibus, nisi quatenus est sibi concessum a Roma. Pont. Propter quod si utrūq. est sibi cōcessum, utrūq. potest: si neutrum, neutrum potest si vnum & non aliud, vñ & non aliud potest. Hæc itaq. quæ sunt iurisdictionis, ut diximus, possunt esse supra conditionem huius homi-

Super Ioan.
Tract. 80.

De tempore,
Serm. 36.

Cap. 8.]

Cap. 1. a

Et que sunt
ordinis cur nō
possint tolli.

nis, vel illius: sed non sunt supra conditionem humanā simpliciter. Et ideo quando ex parte hominum omnia, quæ concurrunt ad cōstruendum, contrario modo facta concurrunt ad destruendum, quod erit constructum erit destructū, & qui erat Præfectus, non ulterius erit Præfectus, vt patuit in exemplo, quod posuimus. Vt si ad hoc, quod aliquis sit Ep̄s alicuius ecclesiæ, & habeat iurisdictionē super ecclesiam illā, concurrunt quatuor, assensus eligentium, assensus electi, confirmatio Metropolitanani, ordinatio Papæ ordinantis quod Metropolitanus possit electum Ep̄m confirmare, nō oportet, si desinat talem iurisdictionem habere quod concurrant omnia præfata quatuor. Sed si omnia præfata quatuor cōcurrerint, videlicet, quod cōcurrerent ibi præfata tria, & concurreret ibi quartum, videlicet, ordinatio Papæ ordinantis quod ep̄s confirmatus possit in manibus Metropolitanani cedere, patet, quod si capitulū veller, quod cederet, & episcopus assentiret, & Metropolitanus cessionem acceptaret, & ordinatio Papæ hoc diceret, quod hoc fieri potest. Quis tantæ esset ruditatis, quod dubitare posset, quod cesso non teneret? Semper ergo stat regula, vt in his, quæ non sunt supra naturam negotii, supra actiones causarū, cuiusmodi sunt quæcūq; sunt iurisdictionis (quia sunt fm exigentiā operum humanorum) omnia, quæ requiruntur ad construendum, contrario modo facta concurrant ad destruendum. Oportet igitur talem iurisdictionem esse desinere, & cessare.

Secunda pars huius Cap. in qua soluitur decima ratio.

Iostquam in prima parte huius cap. præmissimus quædam præambula, & aſſidimus, quomodo quæ sunt iurisdictionis p̄nt tolli, non autem quæ sunt ordinis: volumus in hac secunda parte istius cap. soluere præfata rationem decimam, quæ, vt dicebat, innititur obligationi papali non quantū ad ea quæ sunt ordinis, sed quantū ad ea quæ sunt iurisdictionis. Dicit. n. prædicta ratio, quod post legitimam confirmationem nulla ecclesiastica dignitas tolli potest, nisi per eius superiorem. Constat autē, q̄ confirmatio non dat Prælato quæ sunt ordinis, sed solum quæ sunt iurisdictionis. Hęc. n. duo, videlicet, quæ sunt ordinis, & quæ sunt iurisdictionis sic ab inuicem sunt distincta, vt vnum sine alio esse possit. Potest. n. quis habere quæ sunt ordinis episcopalis, nihil habendo de his quæ sunt iurisdictionis. Ideo dicitur in illa decretali Inter corporalia, q̄ potest quis esse episcopali dignitate præditus, nullius tamen ecclesiæ erit episcopus. Et in eadē Decretali dicitur, q̄ post electionē & confirmationē

De translatione epi. 5. sicut aut epi.

A canonicam inter personas eligentium & electi coniugium est spirituale contractū, cui præfetto episcopalis dignitas nihil addit. Quod verum est quantum ad ea quæ sunt ordinis. Electus ergo, & confirmatus habet quæ sunt iurisdictionis, sed non habet quæ sunt ordinis. Cessans vero Pontificali oneri, & non honori, habet omnia quæ sunt ordinis, sed fm quod huiusmodi nihil habet de his quæ sunt iurisdictionis. Quia ergo, vt dictum est, confirmatio dat quæ sunt iurisdictionis, character autem & p̄fectio characteris dant quæ sunt ordinis, ideo hęc ratio decima, quæ loquitur de obligatione post legitimam confirmationē, vt clare patet, † nō legitur de obligatione prout est mancipatus & dedicatus rebus diuinis quantū ad ea quæ sunt ordinis, sed prout quis est obligatus ad habendam curam de grege quantū ad ea quæ sunt iurisdictionis. Dicemus ergo, quod hęc obiectio decima satis solui p̄t p̄ præambula antedicta in prima pte huius cap. in qua oſsum est, q̄ quæ sunt ordinis semper manent, quæ aut sunt iurisdictionis tolli possunt. Obligatio ergo quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis sicut humano opere cepit esse, sic & humano opere tolli p̄t, cum non sit supra exigentiam rerum, nec supra naturā negotii, nec supra conditiones causarū, quod homines hominibus præficiantur. Est. n. Prælatus quædam lex, & quædam regula Subditorum: non est. n. differentia inter Principem & legem, nisi quod lex est inanimatus Princeps, Princeps est animata lex. Sicut ergo quādiu possumus facere lineam tortuosam, tandiu indigemus regula: sic quādiu possumus bene & male facere, tandiu indigemus Legibus & Principibus. Et quia, quādiu durat mundus, possumus bene & male facere, ideo propter directionem & exercitationem electorū, quādiu durabit mundus, Homines præerunt hominibus, Angeli angelis, & Dæmones dæmonibus. Sed Angeli angelis, & Homines præerunt hominibus vt electi dirigantur: Dæmones vero præerunt dæmonibus vt electi exercitentur. Ordinant. n. se Dæmones vt inter se inuicem magis valeāt electos impugnare: per quā impugnationē electi non deprimuntur, sed exercitantur; & sic exercitamerentur. Itaq; illuditur in hoc Diabolus, quia quod procurat ad malum electorum, est ad bonum, & ad meritum eorum, iuxta illud Psalmi, Draco ille quē tu formasti ad illudendum ei. Quod Augustinus super Gen. ad literam exponens, ait, Illuditur Diabolus, cum de ipsius malitia dei ecclesiæ consulitur: prouenit. n. ad bonum electorum, quod diabolus machinatur ad malum. Prælatio itaq; quæ est in dæmonibus, est p̄pter electorū exercitationem: sed Prælatio, quæ est in angelis & in hominibus, est propter electorum directionem: quāuis, quia aliqui homines prælati & præcipientes sint mali, quod debet esse ad bonorū directionē, est interdū

† loquitur

Princeps. Lex.

Demonum ratio. Psal. 103. Lib. ij.

Mali homines. ad

ad eorum exercitationem. Sunt. n. mali homines membra diaboli: & principatus malorum hominum est quasi principatus Dæmonum: fm quæ ad hanc partem sic illuduntur mali homines, sicut illuduntur dæmones, quia quæ faciunt ad malum electorum, Deus conuertit illa ad exercitationem, & ad meritum eorum. Non est ergo supra naturam negotii, & supra exigentiã rerum, quodd quãdiu durat mundus, præferantur, & principentur non solum homines hominibus, sed & angeli angelis, & dæmones dæmonibus. Ideo Glo. super. 1. ad Corinth. cap. 11. ait, Dũ durat mundus, angeli angelis, dæmones dæmonibus, & homines hominibus præfunt. Sufficiẽter ergo põt solui hæc decima ratio per iam dicta: quia per præambula posita in prima parte huius cap. & per ea quæ dicta sunt in hac secunda parte istius cap. patet, q̄ quæ sunt iurisdictionis (quia non sunt supra exigentiã rerum, sed humano opere) scdm exigentiã rerum, & fm naturam negotii fiunt & conferuntur. Cum ergo in talibus per eadem contrario modo facta res construatur & destruat, sicut per consensus eligentium, & assensum electi, quis pfectus est in Papam; sic per eadem contrario modo facta habentia desinet esse papa. Verũtamen, quia intellectus hominis non quiescit, sed semper vult scire Quare, & vult cognoscere causam negotii, volumus clariori modo dissoluere præfata decimã rõnem. Et quia præfata ratio se fundat super electione legitime confirmata, ideo distinguemus duplicem confirmationem visibilem, & inuisibilem: appellamus quidem confirmationem visibilem, quicquid sensibilibiter cognosci potest: inuisibilem aut confirmationem vocamus, quæ sensibus comprehendi non valet. Er̄it ergo visibilis confirmatio, quæ fit opere humano; inuisibilis vero, quæ fit diuino. Quantum ergo ad confirmationem visibilem; Papa cõfirmat se ipsum: nam suus assensus est sua confirmatio. In aliis ergo p̄latis, quia etiam inter homines habent superiores seipsos, eorum confirmatio visibilis non est per seipsos, sed per suos superiores. Sed papa, quia nullum habet superiorẽ quãtum ad confirmationẽ visibilem, quæ fit humano opere, confirmatur per seipsum, ita q̄ suus assensus est sua cõfirmatio; nam statim, cũ assentit suæ electioni de se factæ, habet oẽm papalem iurisdictionem. Et quia iurisdictio confirmationi ininitur, sicut papa ex suo libero assensu cõsequitur plenam iurisdictionẽ, sic ex suo libero assensu consequitur confirmationem, vt ipse se ipsum confirmet, & suus assensus sit sua confirmatio. Vtraq; ergo electio tam Papæ q̄ aliorũ Prælatorum inferiorũ habet suam confirmationem visibilem; sed fm hunc modũ p̄latis inferiores confirmantur per superiores, Papa vero, quia superiores non habet, confirmat per seipsum, & ipse seipsum cõfirmat. Sed sicut tam electio prælatorum inferiorum q̄ etiam Papæ

In illud, Et p̄pter Angelos.

A habet suam cõfirmationem visibilem, sic utraq; electio habet suam confirmationem inuisibilem. Nam quantumcunq; p̄latis inferiores confirmantur per superiores, nisi Deus assentiret illi cõfirmationi, sic confirmatus non deberet dici esse Prælatum, nec habere auctoritatem, cum non sit p̄s nec auctoritas, nisi a Deo, vt innuit Apostolus ad Romanos. Sic etiam, nisi Deus assentiret electioni papali, non deberet dici papa, nec deberet dici, quodd haberet auctoritatẽ papalem. Supponere tñ debemus cum Augustino, quodd quæ hic inferius sũt, si fiant eo modo, quo fieri debent, a Deo fiunt: & Deus illis assentit vel agendo, vel permittendo. Nam tertio de Trinitate, ait, Nihil visibilibus & sensibilibus, sed hic inferius agitur, q̄ non de interiori, inuisibili, atq; intelligibili aula summi Imperatoris (Dei) aut iubeatur, aut permittat fm ineffabile iustitiam præmiorũ atq; p̄narum. Et quia, vt sepius diximus, Deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat, si inferiores Prælati rite eligantur, & non per seipsos sed per eorum superiores rite confirmantur, Deus assentit illi cõfirmationi: & si fm q̄ superiores ordinant, rite cedant, Deus assentit eorum cessione. Vtrunq; enim in inferioribus p̄latis tam acceptio iurisdictionis (quod fit per debitam confirmationẽ) q̄ depositio iurisdictionis (quod fieri potest per ritam cessionem) fit assensu humano, idest assensu sensibili: & assensu diuino, idest assensu intelligibili, accipiendo assensum large non solum pro eo qd quis facit, sed etiam pro eo q̄ quis non impedit quod impedire possit. Deus. n. in omnibus talibus assentit, non quia fiunt diuino instinctu & diuina operatione, sed quia fiunt diuina p̄missione, cum ea non impediatur, quæ impedire possit. Quod ergo dictum est de inferioribus Prælatis, vt clare patere potest, veritatẽ habet in summo Pontifice. Si ergo summus Pontifex rite eligatur, & ipse suæ electioni assentiat, cum ipse superiorẽ non habeat quãtum ad confirmationẽ visibilem, quæ fit opere humano, ipse proprio assensu & proprio opere se cõfirmat: quia suus assensus est sua cõfirmatio: & quia hoc requirit cursus rerum, quodd Papa, q̄ inter homines nõ habet superiorẽ, proprio assensu & proprio opere cõfirmet. Deus, qui administrat res iuxta earum cursus, tali negotio assentit: & sua operatione vel sua permissione assentiẽdo ei quod factum est, dicit confirmare illud. Sed si Papa se ipsum confirmat, nec habet aliquẽ superiorẽ quantum ad hæc visibilia, sicut suus assensus est sua confirmatio, sic suus dissensus est sua renuntiatio: sicut ergo rite & debite datur sibi iurisdictionis & confirmatur assentiẽdo, sic rite & debite desinit in eo esse iurisdictionis & deponit seipsum renuntiando. Sicut. n. cursus rerum exigit, quodd inferiores Prælati, qui habent superiores, confirmant eo modo, fm quodd superiores, & specialiter fm quodd Rom. Pontifex ordinauit: & si se

Cap. 13. 6

Cap. 4.

C

D

dant eo modo, quo Rom. Pontifex ordinat, rite cedunt & desinit in eis esse iurisdicatio. Sic cū rerum cursus exigit, quod Rom. Pont. superiorem non habeat, sicut suo assensu seipsum confirmat & in eo incipit esse potestas papalis, sic sua renuntiatione seipsum deponit & in eo desinit esse præfata potestas. Et quia, ut diximus, Deus administrat res sicut quod exigit cursus rerum, Papa, qui inter homines nullum superiorem habet, sicut suo assensu se confirmat, sic sua renuntiatione se deponit. Deus ergo, qui in sua generali administratione hunc cursum seruat, utriusque dicendus est assentire, tam assumptioni oneris, quam etiam depositioni: ita quod ad inferiores Prælatos, & ad Papam quantum ad confirmationem, & quantum ad cessionem concurrat opus humanum & diuinum, & assensus humanus & diuinus, ut est per habita manifestum. Cum ergo arguitur, quod nulla dignitas ecclesiastica post legitimam confirmationem tolli potest nisi per eius superiorē, patet quod dignitates ecclesiasticæ, quæ inter homines habent superiorē, per superiorē confirmantur: & si eo modo fiat cessio in eis, sicut quod superiores ordinant, & specialiter sicut quod ordinat Rom. Pont. valet & tenet huiusmodi cessio. Papa vero, quoniam superiorem non habet, sicut assentiendo potest seipsum confirmare, ita renuntiando potest seipsum cedere. Si vero dicitur, quod confirmatur a Deo, & requiritur ibi diuinus assensus. Respondendum, quod & inferiores prælati confirmantur a Deo, & requiritur ibi diuinus assensus, quia quicunque Prælati inferiores confirmantur per superiores, nisi Deus illi confirmationi assentiret effectiue vel permissiue, non esset ille vere prælatus, quia esset sua potestas & sua auctoritas non a Deo: cum tamen, sicut apostolum, non sit potestas nisi a Deo: sed si prælatus inferior assumatur vel cedat sicut quod requiritur ordo & cursus rerum, dicimus Deum assentire tam assumptioni quam cessionem. Sic cum ordo & cursus rerum exigit, quod Papa, qui non habet superiorem hominem, non alio opere humano, sed per suum assensum confirmetur, & per suam renuntiationem cedat: Deus, qui sicut quod cursus rerum res administrat, acceptabit utriusque, vel assentiet utriusque tam assumptioni oneris quam etiam cessionem.

Rom. 13.

Cap. XVII. vbi declaratur, Quomodo Christi sacerdotium non habuit initium neque finem, sed secundum ordinem Melchisedec Christus fuit sacerdos in æternum.

Voniam duæ ultimæ aduersariorum rationes, vnde decima videlicet & duodecima fundant se super æternitate sacerdotii Christi, arguentes, Quod quia Christi sacerdotium est æternum, ideo Papa renuntiare non potest. Cum rationes præfate vadant extra mentem

Apostoli, & cum non concludant, nec arguant, ut in sequentibus capitulis apparebit, ideo nunc volumus declarare, Quomodo Christi sacerdotium, sicut quod fuit figuratum in Melchisedec, dicitur esse æternum. Ad cuius euidentiæ sciendum, quod æternitatem vel perpetuitatem sacerdotii Christi multis modis & multis viis declarare possumus, quæ omnia tangit. Apostolus ad Hebræos scribens. In præsentibus capitulis hoc volumus declarare, Quomodo Christus fuit sacerdos in æternum sicut quod ordinem Melchisedec. Propter quod sciendum, quod Apostolus in epistola ad Hebræos, volens præferre sacerdotium Christi sacerdotio leuitico, dicit Christi sacerdotium esse æternum: quod probat per id quod habet in Psalmo, Iurauit dominus (id est inconcussa veritate firmavit) & non penitebit eum: id est non immutabit quod iurauit (tu) id est Christus (es sacerdos in æternum sicut quod ordinem Melchisedec.) Ipse enim Melchisedec, qui fuit sacerdos Deitissimi ut dicitur in libro Genesim, sicut quod ait Apostolus ad Hebræos, erat sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vitæ huius. Ideo, ut dicitur, assimilatus est filio dei, qui manet sacerdos in æternum. Dicitur autem Melchisedec fuisse sine patre & sine matre, non quod non habuerit patrem neque matrem, sed quia sacra Scriptura mentionem de hoc non facit. Hoc etiam modo non habuit initium dierum neque finem, quia scriptura sacra sic facit mentionem de Melchisedec, quod nullam mentionem facit de patre eius, nec de matre, nec de initio dierum eius, nec de fine, ut per ipsum (qui erat sacerdos dei altissimi, & non scribitur habuisse initium neque finem) figuraretur sacerdotium Christi, quod est quod perpetuum. Hanc autem perpetuitatem sine initio & sine fine possumus sibi attribuere sacerdotio Christi ex parte remedii, siue ex parte personarum, quibus fuit Christi sacerdotium in remedium. Nam nullus nec ante aduentum Christi, nec post eius aduentum potuit, nec poterit spirituale Hierosolymam consequi sine fide Mediatoris. Vnde Augustinus, 18. de Ciuitate dei ait, Nemi nisi concessum est (supple pertinere ad spirituale Hierosolymam) nisi cui diuinitus reuelatus est vnus mediator Dei & hominum homo Christus Iesus. Et idem ibidem subdit, Vna eademque fides antiquorum & nostra. Quia sicut illi credebant Christum uerum, ita nos credimus ipsum uenisse: siue enim in statu gentilitatis, siue in quocunque statu, semper fuit salus per fidem Mediatoris. Non habebant primo ipsi Gentiles, quibus reuelatus est Mediator noster, nec habuerunt Iudei, quibus promissus est Messias, ita claram intelligentiam de nostro Mediatore, sicut nos habemus: cum non sit aliud nomen sub celo, sub quo oporteat nos saluos fieri, nisi Christus, ut dixit Petrus in Actibus: Et quicumque saluati sunt a principio mundi usque nunc, & quicumque saluabuntur usque in finem, oportet quod in fide Mediatoris

Cap. 7. e

psal. 109.

Cap. 14. e

Cap. 7. a

Melchisedec cur sine patre & matre dicitur.

Cap. 47.

Act. 4. b

diatoris saluentur. Verè istud sacerdotium xpi rone huius remedii, videlicet, quia fides de hoc sacerdote, idest, de Christo Mediatore semper fuit in remedium, & semper erit, dñ esse in æternum, & non habuisse initium neq; finem. Sed dices ipse mundus habuit initium, & habebit finē, Quomodo ergo sacerdotium Christi rone remedii dicitur non habere initium neq; finem? Dicemus ergo quod homines peccatores habuerunt initium & hēbunt finem, quia incepit mundus & finietur. Pro tanto tamen pōt dici tale remedium non habuisse initium neq; finem, quia si ante fuissent homines peccatores, & ante incepisset mundus q̄ incepit, ante fuisset hōi remedium: & si adhuc ante fuissent peccatores adhuc antē fuisset tale remedium. Propter qd̄ videt tale remedium non habuisse initium formaliter, quia ab æterno fuit p̄destinatum tale remedium: sed habuit initium materialiter, ut personæ illæ, quibus competit tale remedium, non fuerunt ab æterno, sed inceperunt esse in tempore. Et quod dictum est de initio, verū est & de fine. Nam si finietur tale remedium, hoc est, quia finietur Mundus & finietur status vitæ p̄sentis: sed si semper duraret Mundus, semp duraret tale remedium, vt ex hoc dicatur esse sine initio & sine fine. Vel possumus dicere, q̄ tale remedium est æternum, & quod nunq̄ hēbit finem, quia personæ quæ saluantur per tale remedium, habebunt vitam æternam, & nunquā finietur eorum vita, iuxta illud Psal. Beati, qui habitant in domo tua Domine in sæcula sæculorum laudabunt te. Quia nunquā finiet beatus illorum. Quātum ergo ad hoc remediū, Christi sacerdotium fuit sine initio, & est sine fine. Sine initio quidem, quia ex quo fuerunt homines peccatores, nunq̄ fuit opus, quod fides Mediatoris non esset in remediū: sine fine vero, quia quādiu peccatores durabunt, nunq̄ erit tēpus, quod sacerdotium christi, & oblatio christi non sit nobis remedium. Aduertendū tamē, q̄ omnia ista sunt secundū ordinem Melchisedec p̄pter quinq;. Tangit. n. glosa quinq; in sacerdotio Melchisedec, quæ Christo conueniunt. Primum quidem est, quod Melchisedec fuit Rex & Sacerdos; rex quidē Salem, & sacerdos Dei altissimi: sic & Christus rex & sacerdos erat. Secundum vero, quia Melchisedec fuit sanctus sacerdotio ante circūcisionē, vt ex hoc ostendatur (vt glosa ait) quod Iudæi a gentibus, nō Gentes a Iudæis sacerdotium acceperunt: In quo figurat sacerdotium Christi, quia non est res p̄figuram nec a figura, sed magis figura propter rem, & a re originem sumit: & omnia in figura continebant illis, sacerdotium. l. leuiticum fuit propter sacerdotium Christi non autem econuerso: & sacerdotium Christi magis fuit causa sacerdotii leuitici, q̄ econuerso. Tertium quidē quia Melchisedec cum fuerit sanctus sacerdotio ante circūcisionem, non fuit vnctus oleo vt

Asibili fm̄ quod mādauerit Moyses, quia tempore illo nondum natus erat Moyses, nec adhuc fuerat data lex: fuit ergo vnctus oleo inuisibili, & oleo letitiæ sive exultationis, sicut legitur fuisse vnctus Christus. Quartum, quia ipse Melchisedec non obtulit animalia, sed obtulit panem & vinum, vt habet in lib. Gen. in qua oblatio ne, vt glosa tangit, Christi sacerdotii figurauit. Quintum, quia Melchisedec habuit patrem & matrem: & fuit sine patre & sine matre. Habuit quidem patrem & matrem fm̄ rei veritatem, sed fuit sine patre & sine matre fm̄ cōmemorationē sacræ Scripturæ, quia sacra scriptura nec de genealogia eius, nec de patre, nec de matre facit aliquā mentionem: vt quod diximus non carnaliter factū est, sed vt ex hoc Dei filius figuraret, quia habet & patrē et matrē, & est sine patre & sine matre. Habet patrem fm̄ Deitatem, a qua p̄ generationem æternam accepit naturā diuinā: & habet matrem fm̄ humanitatem, ex qua accepit naturam humanam; & est sine patre fm̄ q̄ homo, quia nullus homo fuit pater suus: & est sine matre fm̄ quod Deus. Propter quod patet, qualiter Christus est sacerdos in æternum sine initio & sine fine, sive fm̄ ordinē Melchisedec idest eo ordine & eo modo, quo fuit figuratus in Melchisedec, in quo fuerunt quinq;, quæ, vt patuit, p̄nt Christi sacerdotio congrue adaptari.

Cap. XVIII. In quo assignantur tres alij modi, quo modo Christi sacerdotium dicitur esse perpetuum & æternum.

Voniam Christi sacerdotium, quantū ad p̄sens spectat, septem modis potest dici æternū, vt ex verbis Apostoli colligere possumus, iō declarare volumus, Vnde isti septem modi sumi possunt, quia, cū de

vno illorum modorum tractatum sit in capitulo p̄cedenti, de tribus alijs modis intendimus tractare in capitulo p̄senti: & de reliquis tribus modis in capitulo sequenti. Aduertendum ergo, quod æternitas est quædam res extra terminos, hoc. n. æternum est quod est quasi extra terminos: Ergo quia æternitas est res extra terminos, oportet quod sit quid totale, & quid cōtinens alia, & a nullo contineatur, quia si continetur ab aliquo non esset extra terminos, quia esset intra terminos continentis. Rursum oportet, quod æternitas sit res eadem & simplex, quia si esset composita, non esset extra terminos, quia esset intra terminos componentium. Intelligemus itaq; , quod æternitas sit quædam res totalis & simplex, sive totalis & eadem: propter qd̄ si volumus, probare sacerdotium Christi esse

Psal. 83. 6

1. cor. 10. 6.

æternum, vel hoc esset ratione totalitatis, quæ competit huic sacerdotio, vel rōne rei. quæ cōsideranda est in hoc sacerdotio, vel rōne idempnitatis, quæ reperiri habet in dicto sacerdotio. Primo modo videlicet rōne totalitatis tractabatur de æternitate sacerdotii Christi in cap. præcedenti, vbi oñsum est, quod quia sacerdotiū christi est remediū totale, ideo est æternū. Nam hmoi sacerdotium, remediū est sufficiens & totale quātum ad omnia peccata, quātum ad oēs personas, & quātum ad omnia tēpora tam præterita q̄ futura. Quia ergo hmoi sacerdotium fuit sufficiens quātum ad omnia peccata quæ fuerūt, quantum ad omnes personas quæ præterierūt, & quantum ad omnia tempora quæ præcesserunt, ideo dicitur hoc sacerdotiū fuisse sine initio, quia nunquam fuerunt aliqua peccata, nunquam fuerunt aliquæ personæ, nec aliqua tempora, quod hoc sacerdotium non esset sufficiens remedium ex parte ante. Et si dicat, quod non omnes personæ sunt saluatae per tale remedium. Dicemus, quod hoc non fuit ex insufficientia istius sacerdotii, sed ex malarum personarum. Sic etiā tale sacerdotium est sine fine, quia nunq̄ erunt aliqua peccata, nec aliquæ personæ, nec aliqua tēpora, quod non sit hoc sacerdotium in remediū ex parte post. Ergo ratione totalitatis probabatur æternitas huius sacerdotii in cap. præcedenti, quod fiebat vno modo. Sed rōne rei, quæ consideranda est in tali sacerdotio, probabitur eius æternitas in cap. præsentii qd̄ fiet tribus modis. Ratione verō idēptitatis, probabitur æternitas dicti sacerdotii in cap. sequenti, quod erit etiam tribus modis. Propter quod septem sunt modi, quibus probatur æternitas sacerdotii Christi. Vel possumus aliter loqui de æternitate, & leuius dicemus, quod Dionysius decimo cap. de Diuinis nominibus, assignat proprietates æternitatis esse antiquū, & inuariabile; per esse antiquū intelligit non habere initium, & esse semper: per esse inuariabile intelligit esse sine successione. Proprietates itaq̄ æternitatis sunt sempiternitas & insuccessibilitas: tēpus. n. qd̄ successiuū est, & vna pars succedit alteri, sed in æternitate nulla est successio, sed est ibi insuccessibilitas, quia nihil est in ea, quod succedat alteri. Præcedens ergo capitulum arguebat æternitatem sacerdotii Christi ex parte sempiternitatis, quia fuit semper sine initio & sine fine. Hoc autē capitulum arguit æternitatē illius sacerdotii ex parte rei, quæ consideranda est in hoc sacerdotio, quod, vt dicimus, fit tribus modis. Sequens autem capitulū probabit hmoi æternitatem ex parte insuccessibilitatis, quod ē tripliciter fiet: probabitur. n. tripliciter, quod in sacerdotio Christi est insuccessibilitas, quia nec aliud sacerdotium succedit illi sacerdotio, nec alius sacerdos illi sacerdoti, nec alia oblatio succedit illi oblationi. Ideo, vt dicebat, septē sunt modi, quibus probabitur æternitas sacerdotii Christi.

A Notandum ergo, quod, quātū spectat ad hoc capitulum, in sacerdotio christi, siue in oblatione eius triplicem rem considerare possumus, videlicet, rem offerentem, rem oblatam, rem quæ erat oblationis effectus: omnibus autē his modis probabimus christi sacerdotiū esse æternū. Propter primū, sciendum, quod christi sacerdotium dicitur esse æternū, si consideramus sacerdotem qui obtulit. Nam in sacerdotio Leuitico homines mortales accipiebant Decimas, & homines mortales & infirmi fiebant sacerdotes; ideo ad Hebræos loquens Apostolus de sacerdotio Leuitico ait, Homines moriētes decimas accipiunt: & post multa in eodem capitulo, ait, Lex. n. constituit sacerdotes infirmitatem hñtes. Heb. 7. b.

B Arguatur ergo sic. In sacerdotio leuitico homines mortales & infirmitatē habentes accipiebant Decimas, & erant sacerdotes, & offerebant oblationes, ergo ex parte offerentium illud sacerdotium non erat perpetuum, nec æternū: sed in sacerdotio Christi, ipse Christus, qui est immortalis, qui est æternus, qui est verus Dei filius, obtulit oblationem Deo patri, ergo ex parte offerentis, christi sacerdotium est æternum, quia persona illa erat æterna, quæ offerebat. Sed dices nōne Christus fuit homo mortalis, & pro nobis passus, mortuus, & sepultus? Rñdebimus, quod sacerdotes leuitici erant simpliciter mortales, sed Christus erat mortalis, & immortalis: erat. n. suppositum & vna persona, quæ erat homo & Deus; ergo ppter vnitatem suppositi & personæ, erat in Christo, s̄m Damascenum, & s̄m sanctos, cōmunicatio idiomatū. i. cōmunicatio nominū vel denominationū, quia nomina seu denominationes, quæ illi homini inerant, poterāt verē dici de deo, & econuerso: vt, quia homo ille patiebatur, & fuit mortuus, cum homo ille esset deus & dei filius, verē dici poterat, quod dei filius patiebatur, & dei filius fuit mortuus; sic, quia dei filius erat immortalis & dei filius causauit stellas, verē dici poterat, quod homo ille erat immortalis, & quod causauit stellas, sed non in eo quod homo, sed in eo quod deus, quia ille hō deus erat: fuit. n. simul in vnum diues & pauper, homo & deus, mortalis & immortalis. Sacerdotiū itaq̄ christi ex parte sacerdotis offerentis poterat dici æternū esse, quia persona illa, quæ offerebat, erat persona christi, quæ erat persona æterna, & homo ille erat deus, & poterat dici æternus: sed sacerdotes leuitici simpliciter erant mortales & non poterāt dici æterni, cum essent homines puri. Secundo ad præfatam obiectionem possumus respondere, quod s̄m sententiā Sapientum, Quando modicum deest, intellectus accipit nihil deesse. Propter, quod, qñ modico tēpore est quid tale, vt si modico tpe sit qd̄ mortuum, quasi semper dicitur esse viuum. Dicunt enim plures Sancti de Petro negante, quod charitas in eo non fuit extincta, sed sopita: certum est tamē, quod negando peccauit mortaliter, & extincta

In Petro cur dicitur, fuit sopita charitas non extincta, cum Christum negauit.

tincta fuit in eo charitas: sed dicitur charitas non
 fuisse extincta, sed sopita, quia ita cito fletu cul-
 pam deleuit, & fletu amarè ita cito recuperauit
 charitatem, ut ex hoc posset dici sua charitas non
 extincta. Sic etiam dicitur, Christus uerurus ius-
 dicaturus uiuos & mortuos, quod scilicet illi,
 qui tunc erunt uiui, ita cito morientur & resur-
 gent, ut quasi dicantur semper uiui. Sic & in ps-
 posito, ita modico tempore Christus iacuit mor-
 tuus, ut quasi dicatur semper uiuus. Possumus
 & tertio rñdere, quod Christus ut sacerdos, et
 cum erat mortuus, dicebatur uiuus: nam illud
 dicit mortuū quod est inefficax ad agendum: et
 illud dicit uiuum, quod est efficax ad operan-
 dum: cum ergo Christus tanquam sacerdos obtulit
 seipsum in cruce, ut nos redimeret, & nobis ap-
 ret celestem ianuam, ut possimus clarè videre
 diuinam essentiam, quæ erat nobis occulta & ve-
 lata ante passionem eius, nunquid eo mortuo
 erat hæc oblatio inefficax ad hoc agendum: immo
 dum erat mortuus, & illo die quo fuit mortuus,
 Luc. 23. Latro fuit in Paradiso, id est vidit diuinam essen-
 tiam: ibi. n. potest paradisu accipi pro aperta vi-
 sione Dei. Ergo quantum ad sacerdotiū, & quan-
 tum ad oblationem, quā fecit etiam mortuus, po-
 terat dici quod esset uiuus, quia erat efficax ad
 agendum id quod tale sacerdotium requirebat.
 Sacerdotium ergo suum & oblatio sua non fuit
 sine efficacia; nam efficaciam habuit antequam
 fieret homo, & antequam moreretur, & efficaciam
 habuit dum erat mortuus, & efficaciam habet &
 habuit postquam resurrexit a mortuis. Ante. n. xpi
 aduentum hoc sacerdotium et hæc oblatio effi-
 ciam habuit in quantum quicūque saluati sunt
 ante Christi aduentū, salui facti sunt in fide Me-
 diatoris, & morientes viderunt diuinam essen-
 tiam non in re, sed in firma spe. Quicūque. n. ha-
 bentes fidem Mediatoris, & operantes secundum illam
 fidem, mortui sunt, firmi erant, & nullo modo du-
 bitabant, quod post passionem christi visuri essent
 diuinam essentiam. Mortuo tñ christo, & eo res-
 surgente, habet hæc oblatio maiorem efficaciam,
 quia quicūque hñt fidem christi, bene moriuntur,
 & si non habent impedimentum particulare,
 statim vident diuinam essentiam. Istud ergo sa-
 cerdotiū semper fuit, & erit efficax, ut ex hoc di-
 catur esse æternum vel perpetuum. Aduertendo
 tamen, quod, quantum ad conditionem præ-
 dictam ut ratione personæ offerentis quæ erat
 æterna, dubitare non possumus sacerdotem illū
 esse æternum, & hoc modo sacerdotium dici
 æternum ex parte rei offerentis. Secundo, chri-
 sti sacerdotium potest dici æternum ratione rei
 oblatae, quia eadem res erat offerens & oblata,
 id est erat sacerdos & hostia, Christus. n. seipsum
 obtulit. Igitur si sacerdotiū Christi ratione rei
 offerentis potest dici esse æternum, quia perso-
 na offerens vel res offerens erat æterna, cum ea-
 dem res esset offerens & oblata, consequens est,
 quod ratione rei oblatae, christi sacerdotium dicatur

æternum. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad
 Hebræos, Accedens (vel ut habet alia litera) ac-
 cedentes per semetipsum ad deum, semper vi-
 uens ad interpellandum pro nobis. Ipse ergo
 Christus, seipsum offerens deo patri, per seip-
 sum etiam accedens ad deum patrem, & nos ipsi
 per ipsum christum sumus accedentes ad deum
 patrem: & ex hoc est semper uiuens ad interpel-
 landum. Quod verum est tam ratione offerentis
 quæ est persona æterna, quam ratione rei oblatae, quæ
 est eadem res cum persona offerente: quia ipse
 seipsum obtulit, & ipse per seipsum accessit. Est
 tamen diligenter notandum, quod quum christus
 fuit mortuus secundum carnem, non dicebatur mor-
 tuus quantum ad sacerdotiū, nec dicebatur mor-
 tuus quantum ad salutem: quia per mortem illam
 non erat christus inefficax ad saluandum nos:
 immo moriendo, nos saluauit. Ideo quantum ad
 efficaciam saluandi & quantum ad efficaciam re-
 dimendi & pacificandi deum patrem, semper di-
 citur uiuens: quia moriens non reddebat ineffi-
 cax ad hoc agendum, cum moriendo, nos salua-
 uerit, & nobis deum patrem reconciliauerit. Ter-
 tia via ad hoc idem sumitur ex parte rei, quæ erat
 effectus oblationis, & hoc Apostolus appellat
 ad Hebræos, virtute insolubilis, dicens, Qui non
 secundum legem mandati carnalis factus est, sed secun-
 dum virtutem vite insolubilis. Consuetudo. n. est
 loquendi, quod cum quis loquitur de aliqua re,
 quæ virtutem habet, intelligit quæ effectum effi-
 ciat. Et quia sacerdotiū christi habet efficere effe-
 ctum spirituales, quia facit in nobis gratiam &
 virtutes & alia spiritualia bona, quæ non pereunt
 post hanc vitam, sed perficiuntur in æterna vi-
 ta, ideo dicitur christi sacerdotium, quantum ad
 hanc rem & quantum ad hunc effectum, habere
 re virtutem vite insolubilis: quia, ut diximus, gra-
 tia & virtutes & huiusmodi effectus spirituales,
 quos facit in nobis christi sacerdotium, & eius
 oblatio non soluuntur cum hac solubili vita,
 sed perficiuntur in æterna vita: ipsa. n. gratia præ-
 cietur in patria, ita quod ipsæ virtutes remanent in
 anima separata non ad hunc usum, quem habet
 in hac vita, sed ad alium usum. Hoc est ergo quod
 Apostolus ait, Manifestum est, si secundum similitudinem
 Melchisedec exurgat alius sacerdos (id est
 christus) qui factus est sacerdos non secundum legem
 mandati carnalis, sed secundum virtutem vite insolubilis.
 In sacerdotio itaque leuitico nec sacerdos
 offerens erat persona diuina, nec res oblata erat
 res æterna, nec effectus illius oblationis erat quod
 spirituale vel quid æternum, sed erat quid car-
 nale, & quid temporale. Ideo glosa exponens
 illud verbum, Christus factus est sacerdos secundum
 virtutem vite insolubilis, ait distare inter hoc et
 illud sacerdotium, quia illud sacerdotiū. s. leuiti-
 cum erat carnale, hoc videlicet sacerdotiū chri-
 sti spirituale, illud temporale, hoc æternū. Obla-
 tiones. n. veteris legis non erant ad sanctificatio-
 nem spiritus, quantum est ex opere operato, sed

B

Heb. 7. d

Heb. 7. e.

Est controuer-
 sia inter Theol.
 an fides et spes
 remaneant in
 patria: quas
 Aeg. ad ornus
 tū manere præ-
 tulerit de cba
 ratiere sicut in
 anima sepa-
 rata, ut dicebat
 superius: nisi
 hic loquatur de
 virtutibus quas
 non repugnant
 statui patria.

erant ad emundationē carnis, vt dicitur ad Hebræos. 9. & non ad emundationem animæ, vt exponit glosa: mundabāt. n. a contractu hominis mortui, vt glosa ibidem ait: nam tangens mortuum immundus erat septem diebus, & per oblationes illas mundabatur, vt non repōtaretur immundus. Erat ergo illa mundatio quantum ad cęremonias carnales.

Cap. XIX. Vbi assignantur rationes tres reliquorum modi, quomodo Christi sacerdotium est perpetuum uel æternum.

Dicebatur in præcedenti capitulo, quod septem modis declarare poterit, Christi sacerdotium esse æternum siue perpetuum, de quibus sunt modi quatuor enarrati. Dicebatur. n. quod æternitas erat quædam res, quæ erat quid totale & quid simplex & idem: rōne ergo totalitatis accipiebatur vna probatio, quod christi sacerdotiū erat æternum, de qua agebat in. 17. capitulo: ratione autē realitatis sumebantur tres probationes siue tres modi ad ostendendum christi sacerdotium esse æternum, de quibus agebat in præcedenti capitulo: rōne autem idēptitatis sumebantur tres aliæ probationes siue tres alii modi, de quibus agebat in hoc capitulo: ita quod in vniuerso, quantum ad præsens spectat, sunt septem probationes & septem modi ad ostendendum christi sacerdotiū æternum esse: vel possumus si volumus istos septem modos probandi æternitatem sacerdotis christi adaptare ad ea, quæ diximus de Dionysio. Dicebamus quidem quod Dionysius decimo capitulo de Diuinis nominibus assignat proprietates æternitatis, sempiternitatem. s. & insuccessibilitatem. Ergo probationes de æternitate vel accipiebantur ex ipsa re, cui competit æternitas: vel accipiebantur ex sempiternitate, quæ est proprietas æternitatis: vel ex insuccessibilitate, quæ est et æternitatis proprietas. Ex sempiternitate quidem sumebatur vna probatio videlicet quod sacerdotium christi probabatur æternū, quia erat semp sine initio & sine fine: ex parte autem rei, quæ consideranda est in sacerdotio christi, sumebantur tres rōnes, vna ex parte rei offerentis alia ex parte rei oblatae, & tertia, quæ erat ex parte oblationis effectus Sed in hoc capitulo sumebantur tres ex parte insuccessibilitatis, videlicet, quod, quia in hoc sacerdotio nō est successio, sed est ibi insuccessibilitas, ideo dicitur esse æternum. Dicemus quod sicut sumebantur tres rōnes ex parte rei, quæ cōsideranda est in sacerdotio christi, ad probandum illud sacerdotium esse æternum, quæ omnia ostendebantur procedere sēmentem & intentionē Apostoli. Nam primo sacerdotium christi dicitur æternum, quia sacerdotio eius nullum aliud succes-

dit sacerdotium. Secundo, quia ipse sacerdoti nullus alius succedit sacerdos. Tertio, quia oblationi eius nulla alia succedit oblatio. In sacerdotio. n. christi est vnum & idem sacerdotiū, vnus & idem sacerdos, vna & eadem oblatio. Est. n. diligenter animaduertendū, quod hæc est potissima differentia inter temporale & æternum siue inter tempus & æternitatem, videlicet successibilitatem quæ est in tempore, & insuccessibilitatem quæ est in æternitate: nam tēpus est mēsurā successiua, & æternitas est mēsurā sine successione. Quando ergo in mēsurā pars vna succedit alteri, illa mēsurā est temporalis: quādo vero nulla est ibi successio, illa mēsurā est æterna vel sempiterna. Propter quod Boethius in suo libro de Trinitate, volens assignare differentiā inter tempus & æternitatem, ait, Nunc currens facit tempus, nunc permanens facit æternitatem. Tempus ergo est mēsurā currens, & est mēsurā, quæ est in fluxu, & in motu. Propter quod sicut in motu vna pars motus succedit alteri, sic & in tempore vna pars temporis succedit alteri: ideo nox & dies, quæ sunt partes temporis, succedunt adinuicem, nam nox succedit diei, & nocti dies: & in ipsa die vna pars diei succedit alteri, & in ipsa nocte vna pars noctis alteri. In tempore ergo nulla est permanentia, sicut contrario in æternitate nulla est successio. Sacerdotiū itaque leuiticum erat tēporale, quia ibi erat omni moda successio: sed sacerdotium christi est æternum, quia huic nulla est successio. Nam sacerdotio leuitico succedit alius sacerdotiū, quia succedit ei sacerdotiū christi. Rursus sacerdoti leuitico succedebat alius sacerdos, & oblationi alia oblatio: sed in sacerdotio xpi non est successio, nec ex parte sacerdotiū, nec ex parte sacerdotis, nec ex parte oblationis. His ergo tribus modis, ex parte sacerdotiū, & ex parte sacerdotis, & ex parte oblationis probabimus sē intentionē Apli, christi sacerdotiū æternū esse. Propter primū, sciendum, quod christi sacerdotium non debet dici tēporale, cū tēpus non sit sine successione: sed debet dici æternum, & hoc ex parte ipsius sacerdotiū, quia sicut in æternitate nulla potest esse successio, sic sacerdotio christi nullum aliud sacerdotium potest succedere. Hoc est ergo, quod ait Apostolus ad Hebræos. 7. volens, quod, quia non erat consummatio, id est non erat perfectio sacerdotium leuiticum, quod fuit acceptum sub lege, ideo necessarium erat, quod post sacerdotium leuiticū exurgeret aliud sacerdotium, videlicet sacerdotium christi, quod sacerdotium non fuit sē ordinē Aaron, sed sē ordinem Melchisedec. Vnde sacerdotium leuiticum appellat sacerdotium translatum: & legem mosaicam, sub qua fuit datum tale sacerdotium, appellat legem translata, iuxta illud ab Heb. 7. Translato enim sacerdotio, necesse est, vt & legis translatio fiat. Dicemus ergo, quod sacerdotes leuitici facti sunt sacerdotes sine iureiurando, quia sacerdotio leuitico

ideo debet succedere aliud sacerdotium: sed christus factus fuit sacerdos cum iureiurando, quia sacerdotio christi nullum aliud debet succedere. Hoc est ergo quod ait Apostolus ad Hebr. 7. Alii quidem (idest sacerdotes leuitici, sine iureiurando facti sunt: hic autem (idest christus) cum iureiurando (supple factus est sacerdos) & hoc per eum, qui dixit ad illum, Iurauit dominus & non penitebit eum: tu es sacerdos in æternum. Secundo probare possumus, christi sacerdotium esse æternum, non solum ex parte sacerdotii, cui non potest succedere aliud sacerdotium, sed etiam ex parte sacerdotis, cui non potest succedere alius sacerdos. Est. n. diligenter notandum, quod aliud est sacerdotium succedere sacerdotio, & aliud sacerdotem sacerdoti, & aliud oblationem succedere oblationi. Nam sub eodem sacerdotio leuitico fuerunt successiue plures sacerdotes, & sub eodem sacerdote leuitico successiue factę fuerunt plures oblationes: nam tam diu dicitur esse idem sacerdotium quā diu durat idem ritus, idem ordo, & idem offerendi modus. Quādiu ergo secundum legem Moysi offerbantur animalia, & durabat ille ritus, & ille ordo, & ille modus offerendi secundum quod lex præcipiebat, dicebatur esse idem sacerdotium: sed mutato illo ritu & illo modo, quia modo non offeruntur animalia, sed offertur panis & vinum, idest offertur corpus christi sub specie panis, & sanguis eius sub specie vini, prout figuratum fuit in Melchisedec, qui panem & vinum obtulit, dicitur vetus sacerdotium esse translatum, & lex vetus esse translata, & dicitur quod illi sacerdotio leuitico successit sacerdotium christi. Durauit itaque sacerdotium leuiticum vsque ad christum. Sub eodem ergo sacerdotio leuitico fuerunt multi sacerdotes, quia nullus sacerdos potuit tantum viuere vel tantum durare, quantum durauit sacerdotium leuiticum: & sub eodem sacerdotio leuitico fuerunt successiue multę oblationes, quia idem sacerdos leuiticus quotidie offerebat, & faciebat aliam & aliam oblationem. Probauimus ergo supra, sacerdotium christi esse æternum ex parte ipsius sacerdotis, quia sacerdoti christo non potest succedere sacerdos alius. Ideo dicit Apostolus ad Hebræos, Alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere. Alii sacerdotes leuitici erant sacerdotes plures, quia per mortem vnus succedebat alii. Mors ergo cogebat, quod non posset semper permanere idem sacerdos, sed fierent plures sacerdotes saltē successiue. Vult ergo Apostolus, quod in lege veteri erant plures sacerdotes, sed in lege noua non est nisi vnus & idem sacerdos. scilicet christus. Arguatur ergo sic, Quando cunque semper manet vnus & idem sacerdos (quod sacerdos ibi non succedit sacerdoti) illud sacerdotium est æternum: sed in sacerdotio christi semper est vnus & idem sacerdos, ergo eius sacerdotium est æternum. Sed dices, Nonne in le-

Heb. 7. c.

Psal. 109. c.

Heb. 7. d.

ge noua sunt multi sacerdotes & quotidie moriuntur sacerdotes, & alii eis succedunt in sacerdotium, & fiunt quotidie noui sacerdotes? Dicitur potest, quod de hoc in sequentibus capitulis diffusius pertractabitur. Nunc autem scire sufficit, quod sicut probamus æternitatem sacerdotii christi ex idempnitate sacerdotii, quia nunquam in posterum exurget aliud sacerdotium: sic etiam probauimus æternitatem dicti sacerdotii ex idempnitare & vnitare sacerdotis: nam sicut sacerdotio christi non succedit aliud sacerdotium, ita nec sacerdoti christo succedit alius sacerdos. Et quia mensura successiua est temporis, consequens est, quod christi sacerdotium, quia in eo non cadit successio, per se & directe non mensuretur tempore. Tertio, possumus hoc idem probare ex idempnitare & vnitare, siue ex insuccessibilitate ipsius oblationis. Nam sicut sacerdotio christi sacerdotium aliud non successit, nec sacerdos alius huic sacerdoti: sic nec oblatio alia succedet huic oblationi. Hoc est ergo, quod Apostolus ait ad Hebr. Sacerdotes (leuitici) quotidie idest sæpe sepius prius pro suis delictis, deinde pro populo hostias offerre. Hoc. n. fecit (christus) semel, se offerendo. In sacerdotio ergo leuitico, vbi quotidie fiebant oblationes, oblatio succedit oblationi: sed in sacerdotio christi, qui non nisi semel seipsum obtulit, oblatio non successit oblationi. Arguatur ergo sic, Vbi cunque non est successio, illud non mensuratur mensura successiua, & per consequens non mensuratur tempore, nec est temporale: sed in sacerdotio christi non est successio, quia eius sacerdotio non potest succedere aliud sacerdotium, nec sacerdoti alius sacerdos, nec eius oblationi alia oblatio: ergo ipse sacerdotium non est quid temporale, est ergo perpetuum vel æternum.

B

C

D

Cap. xx. vbi declaratur, quod duę ultimę rationes aduersariorum non uadunt secundum mentem Apostoli, & conclusiones nihil arguunt, nec concludunt.

Volumus autem in hoc capitulo declarare, quo modo vltimę duę rationes aduersariorum fundantes se super æternitate sacerdotii christi, de qua loquitur Apostolus ad Hebræos, non vadunt secundum mentem, & intentionem Apostoli; & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Verum quia ad hoc ostendendum sunt quædam alia declaranda, ideo in hoc capitulo quatuor faciemus. Nam primo ostendemus, quod secundum intentionem Apostoli, æternitas sacerdotii christi directe respicit personam christi. Secundo debemus declarare quod si illa quę dicuntur de æternitate

Heb. 7. d.

Heb. 7

B ii

sacerdotii christi volumus adaptare ad homines mortales, dicemus quod per se loquendo non differt in hoc Papa a quocumque Episcopo, nec differt quicumque episcopus a quolibet simplici sacerdote. Tertio ostendemus quod si verba Apostoli de aeternitate sacerdotii christi adaptamus ad alios sacerdotes, non erit ibi cessio, nec accessio, nec successio, nec renunciatio, nec per mortem, nec quocumque alio modo. Quarto & ultimo declarabimus quod aduersarii nostri in praefatis rationibus non vadunt iuxta mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Sciendum ergo, quod probabatur quidem supra, sacerdotium christi esse aeternum, vno modo ex sua sempiternitate, quae fuit sine initio, & sine fine: vel ex sua totalitate, quia fuit remedium omnibus personis, & contra omnia peccata. Postquam probabatur hoc idem ex ipsa re, quae consideranda erat in tali sacerdotio; & hoc tripliciter, videlicet, ex re offerente, & ex re oblata, & ex re, quae erat oblationis effectus. Postquam probabatur hoc idem ex insuccessibilitate, siue ex identitate ipsius sacerdotii, & hoc tripliciter. Primo ex parte ipsius sacerdotii, quia nullum sacerdotium successit, nec succedere potest christi sacerdotio. Secundo ex parte ipsius sacerdotis, quia nullus successit sacerdos, nec succedere potest christi sacerdotio, quod sit Deus & homo, sicut est christus. Tertio ex parte oblationis, quia nulla oblatio successit, nec succedere potest oblationi christi: ita quod in sacerdotio christi semper est idem sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio. Si ergo aeternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius sempiternitatem, quia fuit sine initio, & sine fine, vel ad eius totalitatem, quia fuit remedium omnibus personis, & contra omnia peccata, de qua aeternitate agebatur in decimo primo capitulo, dicendum, quod per hoc declarabitur primum, quod diximus declarandum in hoc capitulo, videlicet, quod hoc directe non respicit nisi personam christi. Sed si aeternitatem huius sacerdotii volumus referre ad multiplicem rem, quae considerari potest in sacerdotio christi, & si talia volumus adaptare ad sacerdotes, qui sunt puri homines, declarabitur secundum, quod dicebatur declarandum in hoc capitulo, videlicet, quod per se loquendo non differt in hoc Papa a quocumque Episcopo, nec quicumque Episcopus a simplici sacerdote. Sed tertio, si aeternitatem sacerdotii christi volumus referre ad eius identitatem, vel ad eius insuccessibilitatem, quia semper fuit, & est in sacerdotio christi identitas, quia semper fuit, & est idem sacerdotium, idem sacerdos, & eadem oblatio; & semper fuit, et est ibi insuccessibilitas, qui nunquam sacerdotio christi succedit, nec succedere potest aliud sacerdotium, nec sacerdoti alius sacerdos, nec oblatio nisi alia oblatio. Ideo si hoc volumus adaptare ad homines puros, & ad mortales sacerdotes, declarabitur tertium, quod dicebatur declarandum

in hoc capitulo, videlicet, quod in tali sacerdotio non est proprie cessio, nec accessio, nec renunciatio, nec successio, nec per mortem, nec quocumque alio modo. Ex quibus omnibus declarabitur quartum, quod dicebatur declarandum, videlicet, quod aduersarii nostri in duabus rationibus suis vltimis, quae soluendae restabant, non vadunt secundum mentem Apostoli, nec contra nos arguunt, nec concludunt. Propter primum, sciendum quod, ut saepe saepius tactum est, sacerdotium christi probatur esse aeternum: primo ex sempiternitate eius, quia est sine initio, & sine fine, vel probatur hoc ex totalitate, quae fuit in sacerdotio, quia fuit totale remedium omnibus personis, & contra omnia vitia. Ex hoc autem declaratur primum, videlicet, quod verba Apostoli de aeternitate sacerdotii christi, directe respiciunt personam christi. Nam si aeternitas huius sacerdotii sumatur vel ex sempiternitate, quia respicit omnia tempora, & est sine initio, & sine fine: vel sumatur eius aeternitas ex quadam totalitate, quia fuit, & est sufficiens remedium omnibus personis, & contra omnia vitia, constat quod haec puro homini competere non possunt. Nam nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, quia secundum sententiam euangelii, cum omnia benefecerimus debemus dicere, Serui inutiles sumus, quod debemus facere, fecimus. Si ergo nullus purus homo potest sufficienter satisfacere pro seipso, quomodo potest tantum supererogare quod satisfaciat pro omni tempore, pro omnibus personis, & pro omnibus peccatis? Ideo sic accepta aeternitas sacerdotii directe respicit solam personam christi. Propter secundum, sciendum quod si aeternitatem sacerdotii christi volumus accipere alio modo, videlicet respectu rei quae consideranda est in tali sacerdotio, & hoc tripliciter, videlicet respectu rei offerentis, rei oblatae, et rei quae erat oblationis effectus, & volumus illa adaptare ad homines puros, vel ad sacerdotes mortales, ex hoc (ut dicebatur) declaratur secundum, videlicet, quod Apostoli verba non magis verificantur de Papa quam de quocumque simplici pontifice, nec de simplici pontifice magis quam de simplici sacerdote. Nam si considerantur verba Apostoli, non loquitur ibi de iurisdictione, sed de oblatione; loquitur enim ibi de corpore christi vero, quod christus in cruce obtulit Deo patri. Si autem loquitur ibi de corpore christi mystico, siue de ipsis fidelibus, hoc non est ratione iurisdictionis, sed ratione oblationis, in quantum illa oblatio habet spirituale effectum in omnes fideles, si volunt ad hunc effectum debite se habere. Unde & Apostolus solum de oblatione loquitur, dicens ad Hebraeos. 7. Alii sacerdotes pro se, & pro populo offerebant hostias, sed christus hoc fecit semel se offerendo. Et ad Hebr. 8. dicitur, Omnis enim pontifex ad offerendum munera, & hostias constituitur. Ergo solum de oblatione, & de corpore christi vero, quod fuit oblatum Deo

Luc. 17.

patri, & quotidie offerē in altari loquitur Apostolus. Si autē loquitur de corpore christi mystico, hoc est ratione istius oblationis: nā & idē Apostolus ad Hebr. 8. vult q̄ necesse est hunc, id est sacerdotem vel pontificem habere aliquid quod offerat: vbi vult q̄ christus oblationē habuit, quia obtulit semetipsum. Arguatur ergo sic, Quantum est ad conficiendum corpus christi verum, & ad offerendum corpus Christi verum, quod facit quotidie sacerdos super altare, non est plus pontifex quā simplex sacerdos, nec est plus Papa per se loquendo, quā quicunq; pontifex, vel quicunq; sacerdos; quia post confectum corpus Christi verum, quod facit quilibet sacerdos, nulla est alia potentia respectu eiusdem corporis christi veri: ergo simplices sacerdotes in hoc sunt equales pontificibus, & quicunq; pontifices in hoc sūt equales Papæ; & hoc est secundū, quod dicebatur declarandum. Aduertendū tñ q̄ pōt esse maior solēntas in missa vnius sacerdotis, quā in missa alterius: sed quantum ad confectiōē corporis Christi veri, quod offertur in altari, & fuit oblatum in cruce, æqua est potentia per se loquendo omnium sacerdotum. Propter tertium autem, sciendū, q̄ si æternitatem sacerdotii Christi volumus referre ad idēntitatem, quia ibi est idē sacerdos, idē sacerdotium, & eadem oblatio: vel quod idē est, si volumus referre hoc ad insuccessibilitatem, quia vt diximus, nec sacerdotiū potest ibi succedere sacerdotio, nec sacerdos sacerdoti, nec oblatio oblationi: & vt dicebatur, si volumus hoc adaptare ad homines puros, & ad sacerdotes mortales, declarabitur tertium, videlicet quod in talibus nec cedimus, nec accedimus, nec renuntiamus, nec aliū succedunt nobis. Sed dices, Quid ergo facimus, & quid alii faciunt? Respondebimus, q̄ Christum induimus, & alii xpm induunt, nam in omni hoc sacerdotio, sacerdos non succedit sacerdoti, & oblatio nō succedit oblationi, nec sacerdotium succedit sacerdotio. Sacerdos n. in consecratione corporis Christi dī nō succedere sacerdoti, quia nullus sacerdos loquit̄ in propria persona, cum conficit corpus xpi: dicit n. sacerdos cum hoc facit, Hoc est n. corpus meū. Cōstat autem quod illud nō est corpus sacerdotis, sed est corpus Christi: ergo non loquitur sacerdos in propria persona, sed loquitur in persona Christi. Ergo sacerdos conficiendo non dicitur cedere Christo, nec accedere, vt ipsi de accessu loquuntur, sicut dī vnus Eps accedere alii ep̄o, q̄a, alio ep̄o viuēte, assumitur ad curam ecclesie eius: nec dī hic sacerdos renuntiare, vel succedere xpo, sed magis dī induere Christum in quantum, loquēs in persona xpi, cōficit corpus xpi. Nō hic ergo de successione loquimur, put vnus Papa succedit alii: nihil n. tale hic conspiciamus. Ex his autē omnibus pōt declarari quartū, videlicet q̄ aduersarij nri in suis vltimis ratio-

nibus non vadunt secundum mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt. Non n. vadunt, vt patuit, s̄m mentem Apostoli, quia omnia præfata de eternitate sacerdotii christi referenda sunt ad oblationē ipsam: aduersarij tñ nostri non intēdunt arguere de ipsa oblatione, nec de ipsa cōfectione corporis xpi veri, sed intēdunt arguere de auctoritate papali, & de plenitudine iurisdictionis. Iō extra mentem Apostoli vadūt, & cōtra nos nihil arguūt, nec concludunt, quia illæ duæ vltimę rationes nihil omnino concludunt: vel si concludunt, hoc faciūt de ipsa cōsecratiōe, & oblatione corporis christi veri, de qua hic non agit, & in qua per se loquēdo simplices sacerdotes sunt equales Papæ. Sunt n. simplices sacerdotes in hoc equales Papæ, quia ita pōt cōficere corpus christi verum, sicut & Papa: non autē sunt æquales Papæ, nec equales episcopis, q̄ possint ordinare alios in sacerdotes, sicut Papa pōt, & sicut possunt episcopi. Simples itaq; sacerdotes quantum ad posse conficere sunt æquales Papæ: sed ad dandam conficiendi potentiam, quod fit, cū alii ordinantur in sacerdotes, sunt infra Papam, & infra quoscunq; Episcopos.

Cap. XXI. Declarans quomodo sub sacerdotio Christi omnes sacerdotes possunt dici vnus & idem sacerdos.

Vanius ex præcedentibus sic sufficienter ostēsum, quod aduersarij rum duæ vltimę rōnes vadunt extra mentem Apostoli, & contra nos nihil arguunt, nec concludunt, bonum est tñ rōnes illas magis pertra-

ctare, & eas clarius soluere: sed anteq̄ hoc fiat, ostendere volumus, quō sub sacerdotio christi omnes sacerdotes dicuntur esse vnus sacerdos, quia in hoc multum declarabit̄ mens Apostoli, qui volens dare differētiā inter sacerdotium leuiticum & sacerdotium Christi, ait ad Hebr. 7. quod in sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes. Quare si differt sacerdotium christi a sacerdotio leuitico, quia ibi plures facti sunt sacerdotes, oportet q̄ in sacerdotio christi non sit nisi vnus sacerdos. Itaq; declarare vnitatem sacerdotis in sacerdotio christi facit ad clarius intelligere mentem Apostoli, & etiā facit ad clarius dissoluere duas vltimas rōnes. Propter qd̄ sciendum, q̄ si sub sacerdotio christi vnitatem ipsius sacerdotis volumus referre ad solam personam christi, clarum est quod dī, quia non est nisi vnus christus, nec vnquā fuit, nec vnq̄ erit nisi vnus christus, non enim ipsi christo vnquā accessit alius christus, nec vnquā renuntiauit,

Heb. 7.

B iii

nec unquam sacerdotium eius cessavit. Immo et moriens poterat dici eius sacerdotium semper vivere, quia per mortem eius suum sacerdotium non amisit suam efficaciam, cum ex sua morte, et ex sua passione habuit hoc sacerdotium efficaciam. Nam hoc modo fuit christus sacerdos, & hostia, quia moriendo in cruce obtulit se Deo Patri, & solvit pretium pro humana natura, propter quod nos redemit, & Deo patri nos reconciliavit. Possunt. tr. alii homines fieri sacerdotes, & fieri pontifices, & esse vicarii christi, sed non proprie dicuntur esse christi successores, quia tunc fierent pares christo, quod est impossibile. Successor quidem dicitur esse par & æqualis ei, cui succedit. Referendo igitur verba Apostoli ad ipsam personam christi sicut referri debent, rationes aduersariorum nihil concludunt. Arguunt. n. quod quia christus est sacerdos in æternum, ideo tali sacerdote viuentem non potest ibi esse renuntiatio, sed nos plus concedimus quam rationes arguant. Dicimus autem quod quantum ad personam christi, de qua loquitur Apostolus, cum suum sacerdotium sit æternum, non potest ibi esse renuntiatio, nec cessio, quia non potest esse alius christus, ideo. n. quis cedit, vel quis renuntiat, ut alius in suo loco instituat; nec etiam potest ibi esse accessio, quæ sit propter defectum eius, cui accedit, secundum quem modum dicimus Augustinum Valerio non successisse, sed accessisse, quia viuentem Valerio factus est Augustinus Episcopus Hipponensis, sicut habet, cau. 7. q. 4. c. Non autem. Hoc. n. esse non potest in christo, quia tunc esset defectiuus christus, & essent duo christi. Nec potest ibi esse depositio, quia christus peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. Nec potest ibi esse successio quæ fit per mortem; quia christo moriente dici poterat eius sacerdotium viuum, quia non amisit sacerdotium illud vigorem suum per mortem christi, immo per mortem, & passionem christi habuit illud sacerdotium suam vim, & suum vigorem, cum ex latere christi dormientis in cruce dicitur esse formata Ecclesia, & exinde sacramenta ecclesiastica dicantur habere suam virtutem, ut potest patere ex Glosa ad Ro. 5. Verum quia intellectus hominis non quiescit, cum sub sacerdotio christi fiant quotidie noui sacerdotes, & cum sub tali sacerdotio homines mortales fiant sacerdotes, merito dubitatur, quomodo dicat Apostolus, quod sub sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes, volens ex hoc illud sacerdotium distinguere a sacerdotio christi. cum & sub sacerdotio christi plures facti sint sacerdotes? Sciendum ergo, quod sub sacerdotio christi omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos propter tria. Primo ratione oblationis. Secundo ratione rei oblate. Tertio ratione commemorationis, siue annuntiationis. Primo quidem omnes sacerdotes sunt vnus sacerdos ratione oblationis, quia omnes offerunt in persona vnus sacerdotis, & omnes conficiunt in persona vnus sacerdotis. i. in persona christi,

*Ecclesia unde
supra initium.*

Heb. 7. d.

quia, ut supra tetigimus, quilibet sacerdos cum conficit, dicit, Hoc est. n. corpus meum. Constat autem quoddam corpus quod conficit sacerdos non est corpus ipsius sacerdotis, sed est corpus christi, ergo cum quilibet sacerdos conficiendo dicat, Hoc est corpus, & illud non sit corpus suum, sed sit corpus christi, ergo nullus sacerdos cum conficit loquitur in persona sua, sed quilibet loquitur in persona christi: ergo cum conficiunt offerendo, & conficiendo corpus christi, omnes dicuntur vnus sacerdos, quia omnes induunt personam vnus sacerdotis. i. christi. Non autem sic erat in sacerdotio leuitico, quod ipsi offerrent in persona vnus & eiusdem sacerdotis: tunc ergo erant tunc sacerdotes, quod erant offerentes, & ideo dicuntur ibi plures facti sacerdotes, & dicuntur ibi homines mortales fieri sacerdotes, sed sub sacerdotio christi, cum omnes sacerdotes offerant in persona christi qui est æternus & immortalis, dicuntur omnes sacerdotes esse vnus sacerdos, & quantum ad hoc potest dici immortalis, quia conficiunt in persona eius qui æternus est & immortalis. Secundo sub sacerdotio christi dicuntur omnes sacerdotes esse vnus sacerdos non solum ratione rei offerentis, sed etiam ratione rei oblate, quia omnes offerunt vnam & eandem rem, videlicet corpus christi verum. Non autem sic erat in sacerdotio leuitico, quia non offeriebant ipsam rem, nec ipsum verum corpus christi, sed offeriebant animalia quæ erant figura eius. Constat autem quod ipsa res in se non est nisi vna & eadem, sed vnus & eiusdem rei potest esse multitudo figuræ. Ideo ratione rei oblate sub sacerdotio leuitico vnus sacerdos erat multi sacerdotes, quia vnus sacerdos multas res offererat, & iteratim oblationes, semper aliam & aliam rem offererat, quia non erat idem animal quod offereretur vno die, & quod offereretur alio: etiam erat idem specie, non erat idem numero. Sed sub sacerdotio christi multi sacerdotes, immo omnes sacerdotes & ratione rei offerentis, & ratione rei oblate sunt vnus & idem sacerdos, quia omnes offerunt in persona vnus christi, & omnes offerunt vnum & idem corpus, non solum vnum & idem specie, sed etiam vnus & idem numero: omnes. n. sacerdotes offerunt, & omnes conficiunt illud idem corpus numero, quod christus traxit de virgine, quod fuit eleuatum in cruce, quod resurrexit a mortuis, & cum quo christus ascendit in celum. Tertio sub sacerdotio christi omnes sacerdotes potest dici vnus sacerdos ratione commemorationis, siue ratione annuntiationis: cum. n. hoc sacramentum celebramus, commemoramus mortem christi, vel annuntiamus mortem eius, iuxta illud Lucæ. 22. Accepto pane gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Et prima ad Cor. Quotiens cuncq. n. manducabitis panem hunc, & calicem bibetis mortem domini annuntiabitis. Sed si quæramus, quare

Cap. j. d.

quare in hoc sacro commemoratur vel annuntiat
 aut mors christi. Dicitur potest, quod imminente mor-
 te, instituit hoc sacramentum, ideo hoc facimus
 in memoriam mortis eius, & hoc faciendo an-
 nuntiamus mortem eius. Vel possumus dicere
 quod ex vi sacramenti, in hoc sacramento cor-
 pus est separatum a sanguine, & econuerso: est
 enim sub utraque specie totus Christus: sed hoc
 non est ex vi sacramenti, sed ex naturali conco-
 mitantia. Id. n. ibi dicitur esse ex vi sacramenti in
 quod facta est conuersio, vel in quod facta est
 transubstantiatio: et quia substantia patris non
 conuertitur, nec transubstantiatur nisi in corpus
 christi, ideo ex vi sacramenti sub specie panis non
 est nisi solum corpus: sed quia illud corpus ha-
 bet sanguinem suum sibi naturaliter coniunctum, et
 est animatum, ideo ex naturali concomitantia etiam
 sub specie panis est sanguis, anima, & totus chri-
 stus. Sic sub specie vini ex vi sacramenti non est
 nisi sanguis tantum, quia substantia vini non con-
 uertitur nisi in sanguinem, amamen quia ille san-
 guis est coniunctus corpori, quod est animatum,
 ideo etiam sub specie vini est sanguis, corpus,
 anima, & totus Christus. Igitur quia ex vi sacra-
 menti sub specie panis est corpus tantum, sub spe-
 cie vini est sanguis tantum, ideo dicitur quod in hoc sa-
 cramento conficitur corpus ex vi sacramenti se-
 paratum a sanguine, & econuerso. Et quia hoc
 fuit in morte, quod sanguis fuit separatus a corpo-
 re, ideo quotienscumque hoc facimus, agimus me-
 moriam mortis christi, & annuntiamus mortem
 eius. Ex his ergo patere potest, quod in hoc sacra-
 mento idem commemorat, & annuntiat seipsum. ut
 quia sub specie panis ex vi sacramenti non est
 nisi corpus tantum, ideo corpus christi sub specie
 panis commemorat, & annuntiat seipsum. ut fuit
 separatum a sanguine, quod fuit in morte Chri-
 sti. Sic etiam quia sub specie vini ex vi sacramen-
 ti non est nisi sanguis tantum, ideo sanguis sub spe-
 cie vini commemorat, & annuntiat seipsum prout
 fuit fusus in passione, & prout fuit separatus a
 corpore. Ergo quia in hoc sacramento idem com-
 memorat & annuntiat seipsum, eadem est come-
 moratio, & eadem annuntiatio & ratione rei com-
 memorantis siue annuntiantis, & ratione rei com-
 memoratae siue annuntiate: quia (ut diximus)
 idem commemorat, & annuntiat seipsum: sed in sa-
 cerdotio leuitico commemoratio ibi esse non po-
 terat quae est de se praeterita, quia christus non
 dum erat passus: si vero illa animalia oblata an-
 nuntiabant vel significabant mortem christi, haec
 annuntiatio non erat per eandem rem, sed per
 aliam, & aliam, quia non erat eadem res annun-
 tians & annuntiata, & figurans & figurata, quia
 res figurata erat agnus, res figurata erat christus:
 & quia semper assumebat alius, & alius agnus,
 qui immolatus figurabat & annuntiabat mor-
 tem christi, poterat dici alia, & alia annuntiatio.
 Patet ergo ex dictis, quod sub sacerdotio christi
 omnes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos ra-

atione eorum qui conficiunt vel qui offerunt, quia om-
 nes conficiunt in persona vnus christi: & ratio-
 ne rei quae offerunt: & ratione eius quod come-
 morant & annuntiant, quia omnes commemo-
 rant & annuntiant eandem mortem christi.
 Hoc fit idem per idem, ut est per habita manife-
 stum, & declaratum.

Cap. XXII. In quo specialiter pertractantur ad-
 uersariorum duae ultimae rationes, & per iam
 dicta clare & manifeste soluentur.

D Eclarata mente Apostoli, quomodo christi sacerdotium sit aeternum, & quomodo sub sacerdotio leuitico plures facti sunt sacerdotes: sed sub sacerdotio christi omnes sacerdotes potest dici vnus sacerdos, volumus ex his descendere ad soluendum aduersariorum duas ultimas rationes, vnde-
 cimam, videlicet & duodecimam. Ostendebatur quidem in praecedentibus, quod praefatae rationes non erant secundum mentem Apostoli, & contra nos nihil concluderent, sed hic volumus dictas rationes specialiter pertractare. Arguebat quidem vnde-
 cimam ratio, quod quia Apostolus vult & probat sacerdotium christi esse aeternum, sequitur ipsum esse sacerdotem aeternum: ergo, ut dicunt, nullo modo potest esse vita summi Pontificis, & summi sacerdotis sine summo sacerdotio: ideo concludunt quod Papa renuntiare non potest. Addunt quidem quod videtur nimis extraneum & a ratione remotum quod summus pontifex, qui est verus successor & vicarius Iesu christi qui est sacerdos in aeternum, possit absolui ab alio quam ab ipso Deo, quia aliquo modo posset vita summi sacerdotis esse sine summo sacerdotio. Adducunt autem duodecimam rationem, quod si potest renuntiare summus pontifex quod Apostolus nihil concluderet. Dicunt. n. quod si vita summi sacerdotis potest esse sine summo sacerdotio, argumentum Pauli, vbi dicit quod secundum legem Mosais plures facti sunt sacerdotes etcet. penitus nullum videretur esse, sed falsitatem contineret: nam posset argui contra Apostolum. Quare christus sempiternum habet sacerdotium? Respondet Apostolus eo quod manet in aeternum: Dico tibi Apostole non est verum, quia potest in sua vita renuntiare, & non erit sacerdos amplius. Praemissis ergo his duabus rationibus eo modo quo aduersarii eas formant, & sub eisdem verbis, sub quibus eas formant, volumus dictas rationes soluere. Soluemus quidem eas quadrupliciter. Primo prout verba Apostoli directae tangunt personam christi. Secundo prout illa verba si applicentur ad sacerdotes, qui sunt puri homines, non arguunt de his quae sunt iurisdictionis, sed de his quae sunt oblationis: vel ar-

Heb. 2

guunt de his quæ sunt ordinis, & de his quæ respiciunt characterem sacerdotalem, quæ habent etiam sacerdotes simplices. Tertio, soluimus rationes præfatas prout Apostolus loquitur de successione per mortem, nullam mentionem faciens de successione per renuntiationem. Quarto, soluimus rationes illas prout secundum mentem Apostoli sub sacerdotio leuitico multi facti sunt sacerdotes, non autem sub sacerdotio Christi, sub quo omnes sacerdotes sunt quasi unus sacerdos. Propter primum sciendum, quod sicut supra tetigimus verba Apostoli de æternitate sacerdotii directe non respiciunt aliquem hominem purum, sed solam personam Christi: Loquitur enim Apostolus, ut patet ad Heb. 7. de sacerdotio, quod iureiurando firmatum est, illud psalmi adducens, Iuravit dominus etc. Cum ergo sic habeat in Psalmo, ex utero ante luciferum genui te, quod proprie competit filio: postea sequitur, iuravit Dominus & non penitebit eum, tu es sacerdos &c. Ille ergo Deus pater qui genui te ex utero, id est ex sua substantia, & ex sua natura fecunda, ille iuravit, id est inconcussa veritate firmavit, & non penitebit eum, quia non mutabit suum firmum propositum, sed semper erit sacerdos in æternum. Cum ergo hoc non possit competere nisi Personæ Christi, verba Apostoli non sunt referenda directe ad purum hominem, sed ad personam Christi. Nihil ergo concludit de renuntiatione Papæ, qui erat homo purus. Optimè ergo concludit ratio penultima, siue ratio vndecima, quod quia Christus est sacerdos in æternum, ideo ibi non potest esse renuntiatione: quia si renuntiaret, non esset sacerdos in æternum: immo nec per mortem, nec quocumque alio modo potest esse successio sub tali sacerdotio. Sic etiam optimè arguit ratio duodecima, quia si potest Christus renuntiare, posset ei alius succedere qui esset verus Christus sicut ipse, & sic non esset sacerdos in æternum. Concludunt ergo rationes præfate quandam veritatem de persona Christi, sed si ad aliquem purum hominem adaptentur, non arguunt, nec concludunt. Secundo possumus præfatas rationes soluere, quia si illa verba Apostoli adaptentur ad sacerdotes, qui sunt homines puri, cum Apostolus non loquatur de sacerdotio quantum ad ea quæ sunt iurisdictionis, sed quantum ad ea quæ sunt oblationis, patet quod dictæ rationes nihil arguunt, nec concludunt. Cum enim Apostolus loquitur de huiusmodi sacerdotio æterno, solum de oblatione loquitur, iuxta illud ad Hebr. 7. quod Christus fecit hoc. id est oblationem huiusmodi semel se offerendo, et 8. cap. dicitur, quod omnis pontifex ad offerenda munera, & hostias constituitur: et nono cap. scribitur, quod neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiit semel in sancta. Ergo non loquitur Apostolus de sacerdotio, nisi quantum ad oblationem prout Christus se semel obtulit, prout factus est sacerdos, & pontifex, ad offerendum

seipsum hostiam, prout non per alienum sanguinem, sed per proprium sanguinem seipsum oblationem fecit. Hæc ergo si volumus adaptare ad alios sacerdotes, qui quotidie in altari conficiunt corpus Christi, & offerunt illud idem corpus, quod Christus obtulit: licet Christus obtulit suum proprium corpus in cruce sub propria specie, sacerdotes autem offerunt illud idem corpus non sub propria specie, sed sub specie panis, quia ista respiciunt ipsam consecrationem corporis Christi vel oblationem eius, cum ad hoc sufficiat similis sacerdotalis character, quia simplices sacerdotes verè conficiunt: patet quod præfate rationes si aliquid arguunt, vel concludunt de characterem sacerdotali, per quæ quis conficit verum corpus Christi, quod fiat oblatio, & hostia pro peccato: non arguunt, quod Papa non possit renuntiare papatu. Et cum directe non potest renuntiare suo characteri sacerdotali, quæ quis suscepit, ex quo nunquam potest ipsum deponere, quia huiusmodi character remanet etiam in anima separata, licet non ad hunc usum, ad quem est in præfenti vita: nec arguunt dictæ rationes plus de Papa, quam de quocumque sacerdote, quia nullus sacerdos potest renuntiare suo characteri, cum non possit suum characterem deponere, vel quod possit ipsum a se remouere. Tertio possumus præfatas rationes soluere, quia Apostolus loquitur de successione per mortem, & nullam expressionem facit de successione per renuntiationem: propter quod aduersarii nostri petunt quod est incontrarium, & cum credunt contra nos argue re, contra seipsos arguunt. Volunt enim ipsi quod potest esse successio in papatu per mortem, ita quod cum Papa moritur, potest ei alius succedere, quod verum est, & negare non possumus: volunt etiam quod potest fieri talis successio per renuntiationem, & hoc volunt probare per Apostolum dicentem Christi sacerdotium esse æternum: sed Apostolus probat æternitatem sacerdotii Christi per immortalitatem, non probat autem huiusmodi æternitatem per non posse renuntiare, sed per non posse mori. Ideo si volunt isti sequi Apostolum, non concludunt quod Papa non potest renuntiare, sed quod est immortalis, & non potest mori. Nam si Christus est sacerdos in æternum, oportet quod semper viuat, & quod non possit mori, ut se fundabat ratio vndecima. Sic etiam ratio duodecima, quia secundum legem Mosaicam plures facti sunt sacerdotes, fundat se super semper viuere, & non posse mori. Ideo ad Heb. 7. vnde sumpta sunt illa verba, sicut iacet textus, quod alii quidem suppleunt (sub lege mosaica vel sub sacerdotio leuitico) plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberetur permanere: hic autem, videlicet Christus, eo quod maneat in æternum sempiternum habet sacerdotium. Hæc ergo concludunt. Si volumus hoc adaptare ad Papam, concludatur quod Papa maneat in æternum, & concluditur quod non possunt plures assumi

mi

mi ad papam, ita q̄ vno moriente succedat alius. Propter quod cum aduersarii volunt, quod Pa-
 pa morienti potest alius succedere, & nolunt
 quod renuntianti possit hoc fieri, cum Apосто-
 lus expresse velit quod sub sacerdotio Christi
 sacerdoti morienti non potest alius succedere,
 patet, quod non vadunt ad mentē Apostoli,
 sed potius ad oppositū mentis eius. Sed dices, si
 non potest in papatu esse successio per mortē
 vt quod vnus succedat alii morienti, multo ma-
 gis non poterit esse per renūtiationem vt quod
 vnus succedat alteri renuntianti. Respondebi-
 mus quod detis nobis Papam immortalem vel
 summum sacerdotē immortalem, tunc dicemus
 q̄ ille renūtiare non potest: sed nulla persona
 (per se loquendo) potest esse talis nisi persona
 Christi, quæ est æterna: ille autem cum sit sa-
 cerdos iureiurando, quia iurauit Deus & non
 penitebit eum, quia nunq̄ illud iuramentū mu-
 tabit, nec infringet, quod Christus est sacerdos
 in æternum, nec potest renūciare nec potest ces-
 dere, quia si hoc posset, non esset sacerdos in æ-
 ternum. Quarto possumus soluere rōnes præ-
 fatas prout sub sacerdotio leuitico nobis facti
 sunt sacerdotes, sed sub sacerdotio Christi om-
 nes sacerdotes possunt dici vnus sacerdos. Di-
 cebatur quidem in præcedenti cap. q̄ omnes sa-
 cerdotes sub sacerdotio christi sunt, vnus sacer-
 dos rōne consecrationis, quia omnes conficiunt
 in persona Christi: & rōne rei oblate, quia oēs
 offerunt eandem rem, videlicet verum corpus
 Christi: & rōne annuntiationis, quia in hoc sa-
 cramento, vbi corpus Christi, quod ex vi sacra-
 menti dī esse separatum a sanguine, annun-
 tiat seipsum in morte, quod fuit sic separatum,
 & sanguis Christi, qui ex vi sacramenti confici-
 separatus a corpore, annuntiat seipsum in mor-
 te, qui fuit effusus, & separatus a corpore. Igit̄
 si istam æternitatem sacerdotii volumus adapta-
 re ad alios sacerdotes, dicemus quod omnes sa-
 cerdotes in quantum conficiunt sunt immorta-
 les, quia oēs conficiunt in persona Christi, qui
 est persona immortalis: & in quantum offerunt
 sunt immortales, quia offerunt rem immortalē,
 quia totum Christum: & in quantum annuntiant,
 & in quantum illud faciunt ip̄ cōmemorationem
 Christi sunt immortales, quia rem immortalē
 annuntiant. Sed dices, Quomodo annuntiant,
 & quō cōmemorant rem immortalē, cum hoc
 faciendo mortem Christi annuntiant, & passio-
 nis Christi memoriam faciunt? Dicemus quod
 Christus moriens erat immortalis, quia si erat
 moriens vt homo, erat immortalis vt Deus: &
 vt supra diximus, possumus dicere melius, & ma-
 gis ad propositum, quia licet Christus morete-
 tur per separationem animæ a corpore, tamen
 non moriebatur quantum ad efficaciam morien-
 di, immo moriendo fuit efficax remediū ad nos
 saluandū. Ideo Apostolus loquens de sacerdo-
 tio Christi, ait. Accedens ad Deum per semet-

ipsum, semper erat viuens ad interpellandum p
 nobis. Cum ergo per mortē accesserit ad Deū,
 quia per propriū sanguinem introiit in san-
 cta, ideo moriens in carne, erat viuus ad inter-
 pellandum: & quia vt sacerdos interpellat pro
 nobis & offert, oblatus pro nobis quantum ad
 sacerdotium potest dici semper viuere, & esse sa-
 cerdos in æternum. Ex hoc autem patere potest
 illud quod dicebatur in cap. 19. quomodo in
 sacerdotio Christi non est nisi vnus sacerdos,
 cum in lege noua multi sint sacerdotes, & quos-
 tidie noui sacerdotes fiant, quia, vt patet, licet hu-
 iusmodi sacerdotes sint multi, & mortales, tamē
 vt conficiunt non sunt mortales, sed immorta-
 les, quia cōficiunt in persona christi, qui est im-
 mortalis. Non solum itaq̄ ex his præhabitis,
 sed etiam ex eo quod nunc quarto diximus, pa-
 tet solutio ad illas duas obiectiones fundantes
 se super æternitate sacerdotii christi: quia cum
 verba Apostoli intelligenda sint de oblatione
 prout christus seipsum obtulit, patet q̄ Papa
 quantum ad hōi oblationē, & in quantum cō-
 ficit corpus christi, est immortalis, quia hoc con-
 ficit in persona christi, sicut & alii sacerdotes, q̄
 est persona immortalis. Cum ergo omnes sa-
 cerdotes fm hūo modū sint vnus & idem sacer-
 dos, & cum in vno, & eodem non proprie se-
 cessio, nec accessio, nec renūtiatio, nec depositio,
 nec translatio, nec successio: quoniam omnia
 ista alienitatem important: nam si quis cedit, hoc
 fit vt alius sit loco sui: & si quis accedit, hoc fit vt
 locum eius teneat: & si quis deponitur, hoc fit
 vt alius præponatur: & si quis renūtiat, hoc fit
 vt alius illud officium habeat: & si quis transfer-
 tur, hoc est vt ipse alium locum teneat, & alius
 locum eius habeat: & si quis succedit, hoc est quia
 ipse ponitur vbi alius stetit. Cum ergo ista alie-
 nitatem importet, vbi ergo erit vnitas & idēitas,
 talia proprie reperiri non pōt: eo ergo modo
 quo sacerdotium Christi est æternum, & prout
 oēs sacerdotes sunt vnus & idem sacerdos, talia
 proprie non reperiuntur: & per hoc sunt soluta
 aduersariorum rōnes duę vltimę. Et quia in
 prioribus capitulis soluebantur alie rationes
 decem, ideo iam soluta sunt omnes aduersario-
 rum duodecim rationes.

Cap. XXIII. in quo præter præhabitas. 12. ra-
 tiones adducuntur quedam obuiationes alie,
 quibus obuiationibus per præsens capitulum res-
 pōndetur.

Dicebatur quidem in secun-
 do cap. in quo tractabatur
 de ordine dicendorū, q̄ in
 toto hoc ope quinq̄ age-
 re volebamus, quia primo
 narrare volebamus omnes
 rationes, quas aduersarii fa-

Sacerdotes no-
 ni testamenti
 sūt immortales.

Heb. 7. d

ciebant, quod fuit factum, in vno & eodē cap. Secundo volebamus illis rōnibus respondere, quod valde diffusē factum est, & per multa & varia capitula rōnes illæ sunt solutæ, & peritæ, & ad nihilum redactæ. Tertio quidem quia præter narratas duodecim rōnes, aduersarii adducebant quasdam alias falsitates, & quasdam alias obuiationes, ideo volebamus illas falsitates & obuiationes describere & narrare. Quarto volebamus dictis falsitatibus, & obuiationibus rīdere. Quinto & vltimo intendebamus adducere rōnes ad propositū, & imponere finem dictis. Verum quia illæ falsitates & obuiationes, quas sub rōnibus aduersarii addiderunt, sunt modici ponderis & quasi nullius momenti, ideo in hoc cap. combinabimus illa duo, & describemus falsitates & obuiationes illas, & rīdebimus ad easdem. Sciendū ergo q̄ falsitates & obuiationes, de quibus locuti sumus, & quas fatiunt aduersarii nostri, ad duo reducuntur, videlicet ad ea quæ fuerunt in renuntiatione summi Pontificis, & ad ea quæ sunt post renuntiationem huiusmodi subsequuta, quæ credimus referenda esse ad electionem: ita q̄ aduersarii dupliciter obuiant nostro proposito & veritati, vno modo ex parte renuntiationis, & inde dicunt se accipere tertiamdecimā rōnem: & alio modo ex parte electionis, & inde dicunt quartadecimā rōnem facere. Ita quod ex hoc duplici modo obuiandi dicunt se facere duas rationes, quas numerant in duodecim rōnibus antedictis, vt in vniuerso dicant esse 4. rationes. Ex parte ergo renuntiationis bene sumunt tertiamdecimā rōnem. Dicunt q̄ in renuntiatione ipsius multæ fraudes, & doli conditiones, & intendimenta, & machinamenta, & talia interuenisse mille, ita q̄ esto, q̄ posset fieri renuntiatione, ista tñ quæ interuenerunt vitiant ipsam renuntiationem, & reddiderunt eam illegitimam, inefficacem, & nullam. Volunt ergo per hoc concludere, q̄ renuntiatione sic machinata, & tot dolositatibus perpetrata, non debet dici renuntiatione: ppter quod dato q̄ potuerit renuntiare prout per habita declaratum est, non tamen renuntiauit, quia falsa renuntiatione non est renuntiatione, sicut falsus denarius non est denarius, & homo mortuus non est homo: vt ex his verbis fortificetur dictum aduersariorū, vt fortificatum plenius destruat: nam quanto aliquid est magis eleuatum in altum, si casum patitur, magis colliditur, & maiorem patitur fractionem, iuxta illud Iob, Eleuasti me, & quasi super vtrum posnens elisisti me valide. Hæ autem obuiationes de renuntiatione, sunt quasi supra ventum positæ, & faciliter elidentur. Ex parte etiam electionis, vnde sumunt quartadecimā rōnem, dicunt q̄ esto q̄ renuntiatione tenuisset (qd nullo modo se dicunt asserere, neq̄ credere) multa tamē, vt aiūt, postea interuenerunt cōsequuta, quæ electionē inefficacem & nullam reddiderunt omnino.

Iob. 30. c.

A His itaq̄ prælibatis, volumus primo soluere rationem tertiamdecimam, in qua narratur obuiationes sumptæ ex parte renuntiationis, ad quā quadrupliciter rīdebimus. Primo quia obuiationes illæ sunt falsæ, & peccant in materia: secundo quia non syllogizant, & peccant in forma: tertio quia nō sunt ad propositum, & in nostra materia non concludunt: quarto quia qd dicunt non esse renuntiationē, est renuntiatione nam non solum dolosa & fraudulenta renuntiatione (dato q̄ sic esset, quod non est credendum fuisse) potest dici renuntiatione, sed etiam renuntiatione coacta est dicenda renuntiatione, cum voluntas coacta sit voluntas s̄m sententiā Sapientū. Primo quidem soluimus dictas obuiationes per interemptionem, dicentes q̄ sunt falsæ, & peccant in materia. Potest quidem ex pluribus adhuc viuientibus comprobari dominū Bonifaciū Patram VIII. tunc in minoribus agentem, & Cardinalem existentem persuasisse domino tūc Celestino, q̄ non renuntiauerit: quia sufficiebat collatio quod nomen suæ sanctitatis inuocaretur super eos. Et quia etiam pluribus audientibus hoc factum fuit, ideo in renuntiatione non fuerunt illæ dolositates, nec illa machinamenta, nec illæ fraudes, vt aduersarii asseriebant. Secundo possumus soluere dictas obuiationes, quia non solum recipiunt falsa & peccant in materia, sed etiam non syllogizant & peccant in forma. Nam cum aliquid persuadetur alicui, vel illud est ad bonum non solum personæ, sed totius ecclesiæ: vel est ad malum personæ, vel (quod peius est) ad malum ecclesiæ. Si autem sit ad bonum ecclesiæ & personæ, nullo modo debent dici fraudes, nec dolositates, nec machinamenta, nisi forte secundū reputationē hominū, qui ea, quæ bonitates sunt, fraudes & dolositates nominant. Nam in quibus sumus Dei ministri, non debemus curare, si ex hoc famemur apud bonos, & infamemur apud alios: & si ex hoc vocemur veraces apud peritos, & seductores apud alios, iuxta illud ad Cor. 6. In omnibus exhibeamus nosmetipsos, sicut Dei ministros (& post multa verba idem subditur) per infamiam, & bonam famam, & vt seductores, & veraces. Manifeste. n. patet, q̄ inducentes Celestinum ad renuncian- dum, erant Dei ministri, cum hoc expediret ecclesiæ & personæ: Vbi ergo erat tantus profectus, fraus & dolositas dici non debet, nisi forte s̄m reputationem hominū, quibus si vellemus in omnibus placere, non essemus serui Christi, iuxta illud Apostoli, Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus nō essem. In his ergo quæ sunt s̄m reputationem hominum, dum tamen agamus quæ sunt in Dei ministerium, nō debemus curare, vtrū dicamur veraces, vel seductores: nec etiam vtrum inde simus famosi vel infames. Tertio possumus soluere obuiationes habitas, dicentes, q̄ non sunt ad propositum, & in materia nostra non arguunt, nec concludunt.

Dilat. 1.

Non ergo tantū in hoc Bonifacio fuit ambitio et arrogātia, quātū ei imponit Platina.

2.

2. Cor. 6. a. b.

Gal. 1. b.

3.

Nam

*Est spale in
Papa, ut nulla
exceptio ads
mittatur. glos.
in . c. Licet, de
electione et ele
cti potestate,
in ner. Absq;
ulla exceptioe*

4.

Nam in electionibus aliis vel renuntiationibus aliis talia locum haberent, quia ibi est superior, qui potest de talibus cognoscere: sed in renuntiatione papali & in electione papali nulla talia sunt admittenda, nisi forte esset hæreticus qui esset electus in Papam, quia tunc esset in destructionem ecclesiæ talem exceptionem nõ admittere, cum ad ipsum spectet determinare quæstiones de his quæ sunt fidei; sed si aliæ exceptiones admittuntur, hoc esset in malum & in destructionem ecclesiæ tales exceptiones admittere, quia tunc non esset superior, qui iudicare posset: eēt Ecclesia acephala, & sub magno periculo vacillaret. Quarto solvere possumus obiectiones iam dictas, quia dicunt non esse renuntiationē ubi est renuntiatio: aiunt. n. q̄ renuntiatio cū talibus, quas vocant dolositates & fraudes, est inefficax, & nulla. Ad quod dicere possumus, q̄ plus habet de inuoluntario id quod fit per coactionem, quam quod fit per inductionē vel per suggestionem: & suggestio vel persuasio tūc est dicenda fraudulenta, quando est in malum personæ, & quādo sciēter persuadetur quod est in malum alicuius, & potissime persuasio est dicenda dolosa, quando est in malum Ecclesiæ: sed hæc non fuerunt in renuntiatione Celestini, ut supra tetigimus: ppter quod quæ ibi fuerunt cōmissa, fraudes vel dolositates vel machinationes vel aliqua huiusmodi non debent dici. Reuertamur autē ad propositū, & dicamus, q̄ plus habet de inuoluntario quod fit per coactionē, & tamē voluntas coacta voluntas est, non q̄ in coactione sit aliquid de inuoluntario, & de displicentia. Tñ voluntas coacta dicitur voluntas, quia plus est ibi de voluntario q̄ de inuoluntario, ut si quis metu naufragii dicatur coactus p̄cere merces in mari, Vel si quis metu mortis coactus dicatur sacrificare Idolis. Licet hoc vel illud vel quodcūq; simile habeat aliquid de inuoluntario, plus tamen habet de voluntario, quia & si displicet sibi proicere merces in mari, plus displicet sibi perdere vitam. Et quia potius vult habere vitam q̄ habere res. ideo illa proicctio, ut saluet vitam, licet sit volūtaria & inuoluntaria, plus est tamen voluntaria q̄ inuoluntaria. Sic et dicendum est de sacrifice Idolorum, & de quocūq; simili. Immo cum aliquis proicit merces in mari, cum in potestate sua & in voluntate sua sit accipere res & proicere, vel non accipere & non proicere, quis vnquā dicere posset, q̄ hoc non sit magis voluntarium q̄ inuoluntarium? Voluntas ergo coacta voluntas est.

Cap. 1.

Ideo in tertio Ethicorū, ubi philosophus determinat de factis per violētiam, ait, Talia sunt voluntaria, & inuoluntaria (& subdit) magis assimilantur voluntariis, id est plus habent de voluntario q̄ de inuoluntario. Igitur, ut diximus, si voluntas coacta est voluntas, renuntiatio coacta debet dici renuntiatio: multo ergo magis renuntiatio persuasa dicenda est renuntiatio.

A Sed dices quodd licet renuntiatio persuasa sit renuntiatio, tamen cum sic agēs ignoret, quid renuntians faciat, & dolo inducatur ad hoc agendum, quāuis hoc non faciat quod illa renuntiatio non sit renuntiatio, hoc tñ facit q̄ nihil valeat & nihil teneat quod per talem renuntiationem efficitur. Simile .n. videmus de voluntate coacta, quia licet voluntas coacta sit voluntas, tñ non videntur tenere nec valere quæ fuerint per coactionem vel per metū facta, & maxime si esset metus qui posset cadere in constantem virum. Sed quicquid de coactione sit, quia hoc non tangit nostram materiam: quantum autem ad renuntiationē dicere possumus, q̄ ut supra tetigimus, renuntiatio illa nõ debet dici dolosa, quæ fit in bonum Ecclesiæ, & personæ: immo q̄ plus est intantū forte talia non tenent vel nõ valent, inquantū habent aliquid de inuoluntario. Sed ostendere volumus q̄ dato q̄ per circumventionem, & per pulchra verba fuisset inductus ad renuntianđū, non deberet dici q̄ renuntiatio habuisset aliquid de inuoluntario. Nam intantum qui sunt hmōi hñt de inuoluntario, inquantum hñt de ignorantia, ut quia sic agens nescit & ignorat quid faciat: sed ut probat philosophus. 3. ethi. non omne quod fit per ignorantia debet dici inuolūtarium, sed quod est triste, & quod fit cum p̄nitidine: quando .n. quis aliquid facit per ignorantiam, si postea cum recognoscit se, & cogitat, & videt quid fecit, si tristat & p̄nitet, potest illud dici inuolūtarium, quia participat aliquid de inuoluntario. Dato ergo q̄ Celestinus fuisset inductus ad renuntianđum, quātūcūq; postea cogitaret, & quātūcūq; aduerteret de hoc quod fecit, quia renuntiauit, non debuisset tristari nec p̄nitere: & si tristaretur vel p̄niteret, male faceret cum hoc esset bonum animæ suæ, qđ p̄ponderat omni bono corporali. Et cum esset bonum totius ecclesiæ, quod p̄ponderat omni bono causato, ergo sicut de iure nõ debebat tristari nec p̄nitere, & iniuste fuisset tristatus vel p̄nituisset, sic dato q̄ per ignorantiam, & inductus hoc fecisset, non deberet de illa ignorantia habere aliquid de inuoluntario, dato quod haberet de inuoluntario sibi facto, non tamen haberet de iure: quia iustior esset, & magis fm ius, & magis fm rationē ageret, nõ p̄nitēdo de hoc quā p̄nitēdo: nā etsi forte talia essent admittenda, quæ rem inuoluntariam rōnabiliter facerent, quia dolosa fuisset illa inductio, & fraudulenta fuisset illa persuasio, attamen p̄fata nihil tale habent, cum nõ sit rōnale quod quis de bono opere doleat. Quod autē addebat, q̄ homo mortuus nõ est homo, & q̄ falsus denarius non est denarius. Dicemus q̄ nõ debet dici illa renuntiatio mortua, immo debet dici viua, & fm ius, & fm rationem valere, cum fm ius & rationem ageret renuntianđo, & non exponendo se periculo in cōmune bonum. Nec debet

dici illa renuntiatio falsa nec fraudulenta, quæ erat in bonum ecclesiæ & personæ. Hæc autem non dicimus quod homo sapiens & peritus, & qui bene sciat gubernare ecclesiam, renuntiare non possit, sed hoc ideo diximus quod præfata renuntiatio non solum fieri potuit, sed sine peccato, & cum merito facta fuit: sed sciens & peritus quis potest hoc facere, peccaret forte id faciendo. Diximus quidem hæc omnia, ut semper concludamus contra aduersarios qui falsum asserunt. Nam si dicant quod illa renuntiatio non fuit renuntiatio, asserunt falsum cum & coacta voluntas sit voluntas. Si vero dicant quod fuit renuntiatio, sed non quod teneret & valeret, quia ex parte inducentium fuit dolosa & fraudulenta, ex parte inducti fuit per ignorantiam perpetrata, patet quod non debet dici dolus neque fraus quod est in bonum ecclesiæ, & personæ. Quod vero de ignorantia additur, dicemus, quod dicitur ratio naturalis quod nec de renuntiatione, nec de quacumque re dici potest, quod facta per ignorantiam non valeat vel non teneat, si ea cognita & ignorantia amota, non potest dici quod hoc faciens rationabiliter peniteat vel rationabiliter tristetur, quæ omnia sunt per habita manifesta, & maxime si non sit ignorantia, quam habent amentes vel ebrii, sed quæ habent simplices & grossi, qui cognoscunt quod agunt, licet cogitare nesciant quæ cogitanda sunt. Solutis ergo obiectionibus sumptis ex parte renuntiationis, primo quia falsæ erant & peccabant in materia, secundo quia procedebant in equiuoco & peccabant in forma, quia non quælibet inductio debet dici dolosa, & maxime si sit ad bonum: tertio quia non erant ad propositum, quia non sunt talia audienda in renuntiatione vel in electione Papæ: & quia erat renuntiatio & de iure, vbi non dicebant esse renuntiationem, vel non esse de iure, volumus, omnibus his rationibus tactis, soluere ea quæ dicebant de electione. Primo quidem soluimus obiectiones de electione, videlicet quod talia interuenerunt quæ electionem vitabant. R. s. debimus. n. per interemptionem, quia falsa recipiunt & peccant in materia, quia non est credibile quod in tanto negotio talia committantur. Secundo soluimus rationes illas, quia procedunt in equiuoco & peccant in forma. Equiuocatur. n. ibi de electione, quia est aliqua electio, quæ per talia vitatur, sicut est electio inferiorum prelatorum, qui cum habeant superiorum, potest sine periculo communis boni, & sine periculo ecclesiæ de talibus cognosci: & visum est quod tales electiones per talia vitantur. Sed in electione summi pontificis hæc locum non habent, quia cum non sit aliquis superior qui potest de talibus cognoscere, non possunt sine periculo communis boni, & sine periculo ecclesiæ tales exemptiones admitti. Ideo dicitur extra de electione & electi potestate cap. Licet, quod duabus partibus. s. cardinalium concordantibus, si tertia pars concordare noluerit, aut sibi alium præ-

g. Statuimus.

sumpserit nominare, ille absque vlla exceptione ab vniuersali ecclesia Rom. Pontifex habeatur, quia duabus partibus electus fuerit, & receptus. In aliis itaque electionibus possunt hæc habere locum, in electione autem summi Pontificis, vbi non est superior qui cognoscat vbi publicum bonum exponeretur periculo, duabus partibus Cardinalium consentientibus, nulla est exceptio admitenda, nisi tantum pro hæresi, cuius causa est superius allegata. Tertio possumus soluere obiectiones præfatas, quod ratione proponendum non sunt ad propositum quæ proponunt: nam cum ipsi fuerint de eligentibus, contra istud propositum, cum fuerit eorum propositum, facere non possunt. Dicentes. n. quod in ipsa electione aliqua talia interuenerunt, cum ipsi fuerint de eligentibus, sunt minime audiendi. Quarto possumus easdem obiectiones soluere, quia dicunt electionem illam nullam esse: nam quicquid sit de aliis electionibus vbi ex vitio personæ vitatur electio, hic autem tenet electio, nec sic vitatur, nec sic cassari potest electio summi Pontificis, sicut electiones aliorum imo tenet de iure & valet huiusmodi electio, vbi non valerent electiones aliorum. Falsa ergo recipiunt, quia non est credibile talia interuenerunt: peccant in forma, quia non est simile de hac electione, & de aliis: ratio igitur proponendum hæc obiectiones non sunt ad propositum cum ipsi proponentes fuerint de eligentibus. Quinto & ultimo per præfata verba, vel per præfatas obiectiones, non arguuntur dato quod vera essent, cum non sit electionis vitium, sed potius personarum. Veram ergo auctoritatem habet sanctissimus Pater Dominus Bonifacius Papa VIII. & est verus & legitimus sponsus ecclesiæ, & ei tenentur omnes humiliter obedire: quia allegare falsa & quæ non sunt ad propositum: & quæ si interuenerint, non vitarent electionem; & maxime quod illi allegare audeant qui fuerint de eligentibus, recta ratio non admittit.

Diff. 40. c. Si papa.

Cap. XXIII. In quo adducuntur rationes ad propositum secundum quatuor genera causarum, & etiam secundum auctoritates quod Papa renuntiare potest.

D

Ostendimus quæ adduximus rationes aduersariorum quod Papa renuntiare non potest, & eas soluimus, & narrauimus quasdam alias obiectiones tam ex parte renuntiationis quam ex parte electionis, et ad illas respondimus, volumus in hoc capitulo adducere rationes ad propositum quod Papa renuntiare potest: sed hoc breuius pertransibimus, quia in omnibus capitulis præcedentibus vbi soluebamus aduersariorum rationes tetigimus aliqua: immo multa, & varia, vnde formabuntur rationes ad propositum quod Papa

mus in hoc capitulo adducere rationes ad propositum quod Papa renuntiare potest: sed hoc breuius pertransibimus, quia in omnibus capitulis præcedentibus vbi soluebamus aduersariorum rationes tetigimus aliqua: immo multa, & varia, vnde formabuntur rationes ad propositum quod Papa

2. Pby. c. 3.
1. Meta. c. 2.

Papa renuntiare potest. In hoc ergo capitulo de illis aliqua resumentes arguimus propositū quod est toties replicatum, videlicet quod Papa renuntiare potest. Dicemus quidē q̄ apud sapientes quatuor causarū genera distinguntur (vnde & in octavo metaphy. laudantur definitiones Aristarchi, quę erant fm̄ oē genus carū) & discurrendo per omnia genera causarū ostendemus quod oēs causę concordant nostro proposito, & nullum genus causę nostro proposito contradicit. Propter q̄ sciendū q̄ quatuor genera causarū sunt allegata a sapientibus, videlicet causa formalis, materialis, efficiens, & finalis. Expediit considerare in ipso papatu, quid se habet vt formale, quid vt materiale, quid vt finis, quid vt efficiens. Formale autem est ipsa ratio rei: si videre volumus quid est formale in ipso papatu, considerare debemus in quibus consistit ipse papatus: nam cū omnis auctoritas, & ecclesiastica potestas vel dicat ea quę sunt ordinis, vel ea quę sunt iurisdictionis, oportet quod ratio papalis potestatis in aliquo illorū existat. Materiale autē in ipso papatu sunt personę, in quibus habet esse papatus, vel quę assumuntur ad papatū: nā p̄tates, virtutes & similiter oēs perfectiones non hnt̄ materiam ex qua fiant, sed in qua recipiuntur: cum ergo papatus sit quedam potestas, & quedā auctoritas, & quedam perfectio, non habet materiā ex qua, sed in qua: ipse ergo personę, quę assumuntur ad papatum, & in quibus recipitur papatus, dicuntur esse quid materiale respectu papatus. Causa autē efficiens ipsius papatus est consensus eligentium, & consensus electi: & si dicatur q̄ est causa efficiens ē confirmatio ipsius Dei: dicemus quod deus sic administrat res, vt eas proprios cursus agere sinat: ex quo ergo hoc requirit cursus rerum, q̄ si eligentes eligunt, & intellectus assentit quod ille sit Papa, debemus supponere q̄ hoc fiat ex diuina voluntate. Finis autē, ad quem ordinat̄ papatus, est cōmune bonū, & regimen totius ecclesię. Quod ergo Papa renuntiare possit, vel quod renuntiare non possit, ex aliquo genere causarum debet hoc argui, et concludi. Ea propter si pbare poterimus ex eo quod est formale in papatu, & ex eo quod est materiale, & ex causa efficiente, & finali q̄ Papa renuntiare possit: & postea ad hoc adducere auctoritates, credimus nostrum propositū sufficiēter fore probatum. Volumus ergo primo probare nostrum propositum ex eo quod est formale in papatu, vel ex his in quibus consistit papatus. Dicebamus autem q̄ omnis auctoritas, & omnis potestas ecclesiastica consistit in his quę sunt ordinis, vel in his quę sunt iurisdictionis. Sufficiēter autem patere pōt per habitā q̄ Papa ultra simplicem pontificē non dicit ea quę sunt ordinis, sed quę sunt iurisdictionis: quod multis modis supra declarabat, videlicet ex quolibet simplici pontifice. Dicebatur quidē q̄ quilibet pon-

A tificex potest dici summus sacerdos, vt ostendebatur tā auctoritate Magistri Sententiarum, q̄ auctoritate Decreti. Arguatur ergo sic, Quilibet pontifex potest dici summus sacerdos, vel ergo hoc est quantū ad ea quę sunt ordinis, vel quantū ad ea quę sunt iurisdictionis: non quantū ad ea quę sunt iurisdictionis, quia tūc quilibet pontifex haberet plenitudinē potestatis, & esset summus quantum ad iurisdictionem, quod soli Papę competit: est ergo quilibet pontifex summus sacerdos quantum ad ea quę sunt ordinis: habet itaq; papa plus aliis pontificibus quę sunt ordinis, cum quilibet pontifex quātum ad talia sit summus. Ostēdebatur etiā hoc idem non solum ex vtraq; potestate, sed etiam ex ipso caractere, & ex perfectione characteris: nam quę sunt ordinis cum sint indelebilia, oportet q̄ in indelebilibus innituntur, huiusmodi autem sunt character, & perfectio characteris: sed vt planē patet character, & perfectio characteris nō plus dicunt in summo pontifice, q̄ in quocūq; simplici pontifice, quia si character qui imprimiē Papę & perfectio characteris in Papa, quibus innituntur ea quę sunt ordinis, dicerent aliquid plus q̄ in aliis potestatibus, tunc electus in Papā a nullo pontifice posset ordinari in sacerdotē, nec consecrari in episcopum, quia cum positū sit q̄ character, qui imprimitur papę, vel perfectio characteris in aliis p̄tibus, cū nihil agat ultra suam speciem, nullus pontifex posset ordinare papā in sacerdotē, nec imprimere sibi characterem, nec posset ipsum consecrari in Papā nec dare sibi perfectionem characteris: sed cum papa ordinetur, & consecratur ab aliis pontificibus, consequens est q̄ character, & perfectio characteris in eo nihil plus dicāt q̄ in aliis pontificibus: & consequens etiam est q̄ quātum ad ea quę sunt ordinis nihil est plus in eo quā in aliis. Et quia, vt diximus, ea quę sunt iurisdictionis nō innituntur rebus indelebilibus, sicut ea quę sunt ordinis, ideo p̄nt tolli, vel p̄nt desinere esse: potest ergo papa renuntiare quantū ad ea quę sunt iurisdictionis, quibus renuntiādo dicit̄ renuntiare papatui, cum nihil habeat ultra simplices pontifices, nisi quę sunt iurisdictionis tantum. Adhuc ostendebat hoc idem ex parte ipsius cōmissionis: nam ea quę sunt ordinis nō possunt simpliciter cōmitti. Nam nullus sacerdos potest cōmittere non sacerdoti q̄ cōficeret corpus Christi: nec aliquis episcopus posset cōmittere alicui non episcopo quod consecraret aliquem in ep̄m: sed nihil habet papa vltra ea quę hnt̄ simplices pontifices, quę non possunt cōmittere his qui non sint Papa, vel his qui nō sint pontifices, ergo nihil habet Papa quantum ad ea quę sunt ordinis vltra simplices pontifices: habet ergo supra eos solum quę sunt iurisdictionis, quę, vt diximus, p̄nt tolli, & possunt desinere esse: talia. n. eo modo quo fiunt p̄nt desinere esse, ppter quod per quę potest quis p̄-

F

fi^c in Papam, sic, illis contrario modo se habē^t tibus, potest desinere esse Papa. Insuper ostendebatur hoc idem ex parte potentiae papalis, vel ex parte eorum in quibus residet potētia papalis, vacante papali sede. Dicebat quidem quod ecclesia nunquam moritur, ideo vacante sede, remanet potestas papalis in ecclesia, vel collegio cardinalium. Cum ergo ecclesia multitudinem quādam dicat, & cum quocumque collegium sit et multitudo quaedam, consequens est quod vacante sede potestas papalis resideat in aliqua multitudine: nunquam autem ea quae sunt ordinis, nec character, nec perfectio characteris respiciunt multitudinem secundum se, sed semper respiciunt singulares personas. Idem. n. dicemus de iis quae sunt ordinis, & de characterē & de perfectione characteris, & de ipsis animabus siue de creatione animarum. Dicit. n. Psalmista de Deo, quod finxit sigillatim corda eorum. Nam deus sigillatim fingit corda nostra, quia cuilibet sigillatim imprimit suam cor. i. suam mentem, & suam animam: infusio. n. animae non respicit multitudinem secundum se: verum est enim, quod multi sunt animati, sed anima non infunditur ipsi multitudini secundum se, sed sigillatim infunditur anima sua. Sic & in proposito character, & perfectio characteris non imprimitur ipsi multitudini secundum se, sed cuilibet sigillatim imprimitur suus character, & sua perfectio characteris. Ea ergo quae sunt ordinis, & character, & perfectio characteris non respiciunt per se multitudinem, sed sigillatim respiciunt personas, quae sunt in multitudine. Papalis ergo potestas, quae, vacante sede, residet in ipsa multitudine, non dicit ea quae sunt ordinis, nec dicit characterem, nec dicit perfectionem characteris; sed solum dicit quae sunt iurisdictionis. Talia ergo, ut est superius replicatum, per ea quae fiunt, contrario modo se habentia, potest tolli & desinere esse. Consideremus ergo naturam rerum, vel consideremus ea quae sunt de ratione rei, vel quod est formale in rebus, per quod differt una res ab alia, quia talia argumenta & tales rationes sunt potissime in omni genere rerum, apparebit quod papa renuntiare potest. Ex parte ergo causae formalis, siue ex parte naturae rerum, ex quibus sumitur ratio rei (quia & natura rei, & ea ex quibus sumitur, ratio rei potissime ad formam vel ad causam formalem pertinet) formauimus, ut patuit, quatuor rationes. Ad cuius evidentiam, sciendum, quod ratio rei multis modis inuestigari potest, & multis viis animaduertere possumus quae sunt de ratione rei: propter quod quae sunt de ratione papatus venari possumus multis modis: primo quidem ex his quae videmus in aliis pontificibus, & ex hoc sumebatur ratio prima: secundo possumus id facere ex his quae videmus in characterē vel in perfectione characteris, & ex hoc sumebatur ratio secunda: tertio possumus id facere ex his quae videmus in ipsa commissione prout quae sunt papae potest alii committi, & ex hoc sumebatur

Psal. 32. c

ratio tertia: quarto possumus idem aduertere ex his quae videmus in ipsa potestate papali quantum ad eos in quibus remanet talis potestas vacante sede, quae remanet, vel residet in aliqua multitudine vel in aliquo collegio, & ex hoc sumebatur ratio quarta. Omnes autem haec rationes, sumptae sunt ex natura rei, vel ex ratione rei de qua agitur. Omnes etiam rationes haec superius tangebantur, licet forte non hoc ordine, nec ita clare, ut hic sunt postae: immo non solum haec rationes quatuor, sed et multae aliae tangebantur, quia ferè omnia capitula sunt plena talibus rationibus: sed de illis multis sufficiat commemorasse has praefatas rationes, ex quibus ostensum est quod ea, quae potest papa ultra quaecumque simplicem pontificem, non dicunt quae sunt ordinis, nec dicunt characterē, nec perfectionem characteris: sed solum quae sunt iurisdictionis, quae, cum non innantur rebus indelebilibus, non sunt indelebilia: sed per ea contrario modo facta, per quae fiunt, possunt tolli vel desinere esse: & exinde Papa renuntiare potest papati, vel potestati papali: quod declarare volebamus.

secunda pars Capituli. In qua probatur per tria genera causarum, & per auctoritates doctorum quod Papa renuntiare potest.

Robauimus in prima parte huius capituli, per ea quae respectu papatus se habent quasi formalia, vel per ea quae possunt reduci ad causam formalem, quod Papa renuntiare potest. Volumus autem in hac parte secunda huius capituli, per tria reliqua genera causarum, videlicet per ea quae possunt reduci ad causam materialem, efficientem & finalem, & etiam per auctoritates doctorum probare hoc idem, videlicet quod Papa renuntiare potest. Primo ergo probabimus nostrum propositum per ea quae reduci possunt ad causam materialem. Dicebatur quidem supra quod papatus, & omnis potentia actiua, & omnis perfectio, & quaecumque forma, non habent materiam ex qua, sed in qua: ideo probauerunt philosophi quod forma nec est elementum, nec ex elementis: forma quidem nec est materia, nec ex materia, non enim habet materiam ex qua est, sed in qua est. Ipsi ergo potestati papali, quae est quaedam perfectio, si volumus quaerere materiam, quae remus ei materiam in qua est, vel in qua recipitur: huiusmodi autem materia sunt homines, qui assumuntur ad papatum, in quibus habet esse talis potestas. Probare ergo quod Papa possit renuntiare per ea quae reducuntur ad causam materialem, est probare hoc per ipsos homines, in quibus fuit papalis potestas, qui renuntiauerunt praefatae potestati. Possumus ergo de multis dare exemplum. Nam in gestis Romae Pontificum legitur, quod Clemens renunciauit, & post

Glo. 8. q. 1. c. post Linum, & Cletum cathedram recepit: ita si Petrus, in renuntiantem, susceperunt papam Linus & Cletus: post quos iterum Clemens cathedram suscepit, quia suscipiens fuit quartus post Petrum, ita quod iuxta duplicem susceptionem biscoputatur fuisse Papa, ut primo fuerit, post Petrum secundus, & postea quartus. Exemplum etiam habemus de Marcellino qui renuntiavit, sicut dicitur Glo. in ner. Vi non succederet.

In ner. Vi non succederet.

Cur non tolerint suam epi i Pa pa notat gl. in ner. Marcellinus. c. eodem.

Sed dices quod Marcellinus non renuntiavit, sed seipsum deposuit, ut patet per sententiam quam contra se dictavit. Nam. 21. distin. in. c. Nunc autem, ubi tangit haec materia, satis expressit hanc quod nullus fuit ausus in eum proferre sententiam, sed omnes dicebant ore tuo iudicam tuam, & ore tuo condemnaberis: sed quomodo se condemnavit, vel quomodo se iudicavit, ibidem non traditur. Sed Hug. dicit quod in gestis Rom. pontificum scriptum est, quod Marcellinus dictavit sententiam in se, & se deposuit, dicens, Ego Marcellinus ob scelus idolatriae, quod infelix commisi, iudico me deponendum, anathematizo et quicumque corpus meum tradiderit sepulture. Verba ergo Marcellini non sonant quod renuntiaverit, sed quod deposuerit se. Ideo merito queritur quomodo Iurista notant quod renuntiavit. Dicemus ergo, quod negotium summi Pontificis non habet superiorem, non est simile cum negotiis aliis: nam in aliis pontificibus, aliud est renuntiatio, aliud est depositio: nam renuntiatio est cum sponte cedit, sed depositio est et si in invitum moveatur. Sed in summo pontifice non potest esse depositio, nisi ibi sit renuntiatio, nisi in vno casu tantum, videlicet pro haeresi, & non pro haeresi quocumque modo, sed pro haeresi in qua vellet pertinaciter persistere, ut et Iurista notant. Dicamus itaque quod nullus debet condemnare Papam, sed ipse in sinu suo debet recolligere causam suam, & ipse ore suo debet se iudicare, & ipse debet seipsum deponere, si videat hoc expedire ecclesiae, vel ratione sceleris quod commisit, vel ratione suae insufficietiae: qualiter tamen ergo hoc fiat, cum ipsemet hoc faciat, ideo volentarie se deponet. Ista ergo depositio cum fiat sponte, & cum fiat a seipso, renuntiatio dici potest. Potest ergo Papa renuntiare, si consideramus personas, in quibus habet esse rationem papatus, quia renuntiavit Clemens, & Marcellinus. Nullus enim dubitare potest, quod si Papa potest se deponere, sicut Marcellinus se deposuit, & sicut omnes concedunt quod potest se deponere, consequens est quod potest renuntiare. Nam quilibet potest cedere in manibus eius, quod potest eum deponere: nam successio episcopi non potest esse in manibus Metropolitanis, qui potest eum confirmare, potest tamen esse in manibus eius, qui potest eum deponere. Si ergo papa potest seipsum deponere, potest per seipsum renuntiare: plus enim est deponere quam renuntiationem suscipere, quia ut habetur ca. 7. q. 1. c. Sicut, quod nisi episcopus petat quod debeat ab episcopali honore vacare, & si hoc det in scriptis, illud aliter facere non vale-

Pont. paratus corrigi non deponitur. 24. q. 1. c. Dixit Apostolus.

In fine. Verba sunt Gratiani

A. mus: nam forte secundum iura tunc scripta, nisi forte pro delicto: sed propter senectutem, vel propter insufficientiam non poterat Papa Episcopum deponere, nisi ipse vellet renuntiare. Plus est ergo deponere quam renuntiationem suscipere, & plus deponere vel renuntiare, quam confirmare. Si ergo Papa potest seipsum deponere, potest renuntiare. Dicamus ergo quod Papa seipsum deponit, per seipsum renuntiavit, sicut et dicere possumus quod seipsum confirmat. Adductis duobus exemplis quod potest Papa renuntiare, ut non solum in ore duorum, sed et in ore trium stet omne verbum, possumus & tertium exemplum adducere de Cyriaco, de quo scriptum est, quod cum Ursula, & cum xi. millibus virginum martynio coronatus. Scribitur enim de eo quod nocte quadam sibi reuelatum est, quod esset cum illis virginibus palmam martyrii recepturus: tunc congregato cleo, & Cardinalibus, inuitis civibus, & pontificibus Cardinalibus, coram omnibus renuntiavit dignitati, & officio. Postquam ergo ostendimus quod Papa renuntiare potest per ea quae reduci possunt ad causam materialem, volumus tertio, hoc idem ostendere per ea quae pertinent ad causam efficientem. Testimur enim supra, quod duo sunt per quae quis habet potestatem papalem, videlicet assensus eligentium, & assensus electi. Dicebatur et supra, quod in his quae non sunt supra naturam negotii, nec supra exigentiam rerum, quod per eadem contrario modo facta, res constituitur, & destruitur. Cum ergo hoc sit secundum naturam negotii, & secundum exigentiam rerum quod est praeficiat sibi caput, & quod aliquis sit postulatus, vel electus assentiat quod sit caput, consequens est quod per haec per quae quis est Papa, si contrario modo stant, desinat esse Papa. Sed dices quod spiritualia facilius constituntur quam destruantur, licet corporalia se habeant e converso, ut habet in illa decretali Inter corporalia. Et quia spiritualia facilius constituntur quam destruantur, ideo, ut videtur, non valet si consensus eligentium, & electi faciunt quod aliquis sit Papa, quod per haec contrario se habeat, desinat esse Papa. Sciendum ergo quod aliqui inuenimus quod spiritualia difficilius destruantur quam corporalia, & spirituale vinculum est fortius quam carnale, ut patet ex decretali praesallegata. Aliqui vero inuenimus quod coniugium spirituale citius corrumpitur, & ad terram trahitur, nisi legaliter seruetur, nisi iuste laudem viuendo, ut habet dist. 40. c. Sicut vir. Distinguemus ergo spiritualia, quia aliqui res spiritualis sit ex opere operato, aliqui requiritur ibi voluntas vel deuotio operantis, vel suscipientis. Dicimus autem aliquid fieri ex opere operato, quod ipsa res habet hoc efficere, dato quod non sit ibi voluntas suscipientis, ut ignis ex seipso quae sunt sibi propinqua. Dato ergo, quod res non appropinquet igni ut calefiat sed ut praeparat ferula, sed quia hoc habet ex se ignis quod calefaciat, oportet quod sic appropinquans, vel non calefiat. Sic & in proposito, aliqui spiritualia fiunt ex ipso opere operato, aliqui praeter opus operatum, siue praeter opus exterius, requiritur ibi voluntas, & deuotio operantis, vel suscipientis.

Cyriacus pontifex inter Antiber et Pontianum ut legitur in Chron. Mart. Vide primam partem Chron. d. Antonini, Titul. 7. ca. 7. §. 2

Baptismus.

fm quē modum dicimus q̄ aqua baptisimi ha-
 bet duplicem effectū, videlicet imprimere chara-
 cterem, & cōferre grām: sed quātum ad impressio-
 nem characteris habet hoc aqua baptisimi ex so-
 lo opere operato: sufficit. n. ad hoc q̄ aliquis re-
 cipiat characterem q̄ baptizetur in forma eccle-
 siæ, & q̄ suscipiat in se hoc opus operatū quod
 est baptismus: sed ad hoc q̄ suscipiat grām, si est
 adultus, non sufficit q̄ baptizetur, sed requirit̄
 quod amoueat oēm fictionem, & q̄ accedat vo-
 luntarius, & deuotus. Et si dicatur q̄ paruuli nō
 p̄nt habere hmōi deuotionem, & t̄n suscipiunt
 grām in baptismo. Dicemus q̄ hoc est ex diui-
 na dispensatione, quę uult quod sicut paruuli
 in alio peccauerūt, quia in Adam, ita posset eis
 per alios subuenire, ut perfidem parentum. Ad-
 uertendū t̄n nos dixisse, q̄ ignis ex opere opera-
 to & ex ipsa re habet quod calefaciat, & aqua
 baptismi ex opere operato, vel ex ipsa re habet
 quod characterem imprimat: sed hoc non est
 eodem modo, quia ignis hoc habet ex naturali
 origine, & ut est agens naturale: aqua uero bar-
 ptisimi hoc habet ex diuina dispensatione, & ut
 est instrumentum diuinę naturę. Reuertamur
 ergo ad propositū, & dicamus q̄ illa quę fiunt
 spiritualiter ex solo opere operato, non solum
 difficillimē destruuntur, sed et nō p̄nt tolli, sicut
 est ipse character, siue sit baptismi, siue confirma-
 tionis, siue Ordinis, quia in his tribus sacramen-
 tis character imprimit: sed si illud spirituale nō
 fiat solum ex opere operato, sed requiratur ibi
 voluntas operantis, & suscipientis, non dicimus
 quod nō possit tolli, nec dicimus q̄ difficillimē
 destruat̄, sed dicimus q̄ facillimē perdit̄: nā
 potest quis ualde de facili grām pdere. Talia quę
 dem sicut construuntur, sic destruiunt: nā sicut
 conuertendo se ad Deum tanq̄ ad lumen lami-
 nis, uerē illuminatur & habet grām: sic se auer-
 tendo ab illo lumine, uerē obtenebrat, & perdit
 grām: immo talia facillimē destruunt̄ q̄ constru-
 untur ppter nostram malitiam, iuxta illud Matth.
 7. Lata porta, & spatiosa est uia, quę ducit ad
 perditionem: q̄ angusta porta, & arcta uia, quę
 ducit ad uitam. Quod si uolumus difficultatem,
 & facilitatem in talibus ad spirituale coniugium
 adaptare, ut patet ex capitulis antedictis, semper
 sic se habet, q̄ omnia contrariis modo facta cō-
 currunt ad destruendum, quę requirunt ad cō-
 struendū, hmōi cōiugium est destructū, loquen-
 do de cōiugio quātū ad ea quę sunt iurisdic-
 tionis, non quātū ad ea quę sunt Ordinis. Hoc
 ergo dictum est quātū ad posse destrui: sed quāt-
 tum ad facile, vel difficile destrui, dici p̄nt q̄ tali-
 ter potest accipi tale cōiugium, q̄ semp facillimē
 destruet̄ q̄ construatur: & taliter p̄nt accipi q̄
 in aliquibus, & quātum ad aliqua facilius est cō-
 structio q̄ destructio. In aliquo autē etiā simpli-
 citer est reuerso: nam si accipiatur tale cōi-
 ugiū ut est meritorium, semp facillimē destrui-
 tur, quia semper potest quis facillimē pdere gra-

Matth. 7. b.

tiam, sine qua nullum p̄t esse meritorium: sed si ac-
 cipiatur tale cōiugium ut est auctoritatiū, & ut
 habet iurisdictionem, siue hoc fiat meritorie si-
 ue nō, in aliquibus quantum ad aliqua facilius
 est constructio q̄ destructio, qd̄ patet quia Epi-
 p̄nt cōfirmari per Metropolitanos, t̄n non p̄nt
 renuntiare, nisi ex speciali consensu Pape: ergo
 in talibus quātū ad hoc facilius est cōstructio
 q̄ destructio: qd̄ ideo est, quia Papa sic ordina-
 uit: si autē uellet aliter ordinare, aliter esset. Sed
 in coniugio papali prout est sponsus Ecclesię
 & habet iurisdictionē in totam ecclesiā, facilius
 est destructio q̄ constructio. Nam ad hoc quod
 quis p̄ficiatur in Papā, requiritur consensus
 eligentiū, & electi: sed ad hoc quod desinat esse
 papa, sufficit sola renuntiatio eius. Nam inuitis
 Cardinalibus, & clero, posset etiam eis renuntia-
 re, ut posuimus exemplū de Cyriaco. Igitur nō
 solum ex iis quę adducuntur ad causam forma-
 lem, & materialem, sed etiā ex his quę respiciūt
 causam efficientē, possumus hoc ostendere, &
 probare quod Papa renuntiare p̄t. Quarto
 uolumus hoc idem ostendere ex parte causę fi-
 nalis, quod facilius probatur. Nam illud, quod
 ad hunc finem, uidelicet ppter bonum publicū,
 constitutum est contra bonū publicum milita-
 re non debet: sed ille qui factus est caput eccle-
 się, ppter bonū publicum factus est: si ergo est
 insufficientis ad regendā ecclesiā, & renuntia-
 re non posset, contra bonum publicum milita-
 ret. Quis n. esset tantę dementia, quod diceret
 Papam renuntiare non posse, quicquid de eo
 esset, aut quicquid de eo cōtingeret: ut puta si fie-
 ret fatuus, si esset ita debilis & impotens corpo-
 re, quod nihil de suo officio exercere posset, q̄
 ergo sic teneret ecclesiā impeditā, & quod renū-
 tiare non posset? Aduertēdum tamē quod esse
 sufficiens, uel insufficientis ad regendum siue ad
 quęcunq̄ talia, si referantur ad renuntiationē,
 p̄nt facere ad meritum vel ad demeritum, quia
 renūtiando potest quis mereri uel demereri: ta-
 men quātum ad ualere de iure uel non ualere,
 quicunq̄ sit ille, qui renuntiat, & quicunq̄ renū-
 tiat, si hoc faciat corā collegio Cardinalium, uel
 etiam coram Clero, renuntiatum erit, & desinet
 esse Papa, dato quod illi contradicant. Nam ex
 superabundanti est, quod fiat statutū quod Pa-
 pa renuntiare possit, uel assentiat Clerus, uel q̄
 assentiāt eligentes: hoc n. p̄nt facere ad quādā
 claritatem iuris: ipsi t̄n renitentibus, & inuitis,
 potest Papa renuntiare, & p̄t desinere esse Pa-
 pa, quod (ut supra diximus) Cyriacus fecit. Bo-
 num t̄n est talia statuere, & laudabile est in talibus
 assensum collegii Cardinalium aduenire, ut
 talia ardua cum maiori maturitate fiant, & utilitas
 publica plenius inde eueniat, & conscientia
 simplicium, qui nesciunt de tam arduis iudicare,
 magis quiescat, & huic ueritati magis consensu-
 nat: multa n. de se uera sunt, & de iure fieri p̄nt,
 quę propter nos homines, qui male nati sumus
 ad

NOTA.

ad sciendum, & multum tps apponimus in ignorantia, indigent quod elucidentur, & q per que dam additameta in notitiam publicam veniant. His itaq; prelibatis, postq per quatuor genera causarū declarauimus quod Papa renūtiare potest, volumus hoc idem quinta via declarare, ad ducēdo auctoritates Doctorū Iuris, qd de hac materia decreuerunt. Nam cau. 7. q. 1. in. c. Nō autem, vbi agitur, quod cum Aug. Valerio Episcopo adhuc viuente, factus esset eps Hipponēsis, quod ei non successit, sed potius accessit. Glo. ordinaria qōnem mouet in propria forma, Vtrum Papa renūtiare possit, & determinat q renūtiare possit, assignans pro rōne, qm Marcellinus renūtiavit, & et Clemens. Et Hug. distin. 21. in. c. Nunc autē, hanc qōnem in ppria forma mouet, quærens, An papa posset hodie seipsum deponere, vel abrenūtiare, & intrare Monasteriū. Rōdet q credit quod sic, addit tñ, si expediret, & quod aliās peccaret. Quæ verba addita nihil faciunt ad posse renūtiare, vel nō posse, sed ad mereri, vel demereri: quia si crederet hoc expedire ecclesie, & sic ageret, mereret; si verō crederet nō expedire, demereretur: siue tamē ecclesie expediat, siue non expediat, ipse potest renūtiare, sed videat quo animo id. faciat, ne renūtiando peccet. Idem et Hug. cau. 7. q. 1. c. Non autē, hanc qōnem mouet in propria forma, dicens, Sed quid de renūtiatione Papæ? nunquid pōt renūtiare, quia vult transire ad religionem, vel quia est eger, vel senex? Et respondet quod vtrq; id est q potest renūtiare, assignans pro causa, quia Marcellinus renūtiavit, vt habetur distin. 21. Nunc autē. Et Clemens etiam renūtiavit, sicut habetur in gestis Rom. Pontificum.

Cap. ultimum. In quo imponitur finis huic libro, uel huic operi, quod intitulari uolumus de Renūtiatione Papæ.

Voniā huic operi, qd intitulari volumus de Renūtiatione Papæ, volumus finem imponere, assumemus auctoritatem. Nam prima ad Cor. 4. Sed in Ecclesia volo quinq; verba sensu meo loqui vt alios instruam, q decem millia verborū lingua. Hęc autem quinq; verba, de qbus loquitur Apostolus, adaptare possumus ad quinq; modos pbandi, quos in pcedenti cap. adduximus q papa renūtiare pōt. Vult. n. philosophus in. 1. physicorum quod tunc arbitramur cognoscere vnumquodq; cum causas primas, & prima principia cognoscimus vsq; ad elementa. Quæ fm Cōmentatorē non sunt accipienda synoni

me, quia nomina synonyma (vt ait) non vstantur in doctrina demonstratiua. Propter qd philosophus cum voluit declarare, qualiter habetur scientia de rebus, dicens quod habet hmoi scientia, cognoscendo causas, principia & elementa, arbitrari debemus quod ista non accepit synonyme, & quod nec pro eodem accipit causas, principia, & elementa: sed, vt Cōmentator ait, per causas intelligit cam finalem, que antonomasticē dī causa, quia est causa causarū. Nam finis est causa omnium, quia forma est cā materiz, cum materia sit pp formam: & efficiens est causa formæ, cum efficiens introducat formam: & finis est causa efficiētis, cum finis moueat agētem, & faciat efficientem. Dicemus ergo quod quia finis est causa ipsius efficientis, efficiens vero est causa formæ, & forma materiz, ideo finis est cā causarum, ea pp per causas intelligit cam finalem, per principia intelligit cam efficientem, per elementa intelligit cas intrinsecas, que sunt materia, & forma: cognitio ergo rei ex suis causis est: eo ergo modo, quo pnt rei assignari causa materialis, formalis, efficiens, & finalis, sic res habet per illas causas cognosci & declarari. Sicut ergo procedebamus, sed procedebamus p se, & ex his que sunt cōsona rei, qm pbauimus per ea que reduci pnt ad cam formale, materia lē efficientē, & finale, quod Papa renūtiare potest, ita quod hmoi quatuor causæ sūt quatuor bona verba ad probandum propositum: super addidimus tñ & quintum bonum verbum, vide licet auctoritates doctorum. Nam qō proposita de renūtiatione Papæ potest dici Theologica, & pōt dici Iuristica, pp quod licet apud philosophos debilissimus locus esse dicatur ab auctoritate, quia ipsi philosophi nō innitunt nisi rōni: immo dicunt philosophi esse impedimentum ad scientiam credere testimonio famosorum, vt ideo credat quis sic esse, quia sic dixit Aristoteles: sed si videat rōnes eius, quare dicat sic esse, plus credit rōni, q Aristoteli. In scientia tñ Theologicā, & in scientia Iuris multum valent auctoritates. Nam de sacra pagina dicit August. 2. super Gen. ad literam, quod maior est quippe scripturæ huius auctoritas, q omnis humani ingenii capacitas. Et iuristæ leges & auctoritates doctorum pro rōne accipiunt. Vñ hæc dicunt de legibus, & hæc dicerent de auctoritatibus Doctorum iuris, quod dicerent philosophi de rōnibus. Diceret. a. quicunq; philosophus, quod verēcundaret quod aliquid diceret, & rōnem assignare nesciret: sic etiam diceret legista, quod verēcundaret, si aliqui diceret, & legem assignare nesciret. Hoc idem ergo censendum est de auctoritatibus doctorum iuris, quia hmoi doctores nihil dicunt, quod non innituntur legibus. Resumamus ergo sermonem nrm, & dicamus quod ad instructionē, id est ad edificationē aliorum sensu Pauli, id est clare (& intelligere sicut vplebat clare: & intelligit loqui

Locus ab antiquis floritate humana infirmus: a diuina vero auidissimè fauet.

1. cor. 14. d.
1. Phys. 1. 1.

Paulus in ecclesia quæ est vna, & vnita, idest ad vnitatem ecclesiæ, ne fieret scissura in ecclesia, & ne aliqui vellēt sibi præficere aliud caput) ad probandum, & ostendendum esse verum, & legitimum sponsum ecclesiæ sanctissimum Patrem Bonifacium Papam octauū, diximus quinque verba, quia quinque modis, videlicet per quatuor genera causarum, & per auctoritates doctorū iuris, probauimus, quod Papa Celestinus renuntiare potuit: quo probato, consequens est quod ipse sit verus & legitimus sponsus Ecclesiæ: quæ quinque verba præualent decem millibus verborum linguā. Diximus autem, quod quæ loquimur in Ecclesia debere loqui sensu Pauli, idest intelligibiliter, sicut loquebat Paulus. Nam intelligibile potest dici dupliciter, primo ex parte rei de qua loquitur, & sic quicumque dicit verum loquitur intelligibiliter: & quicumque loquitur falsum, loquitur non intelligibiliter: nam falsum non intelligitur, quia non est, propter quod Augustinus. 83. quæstionum. q. 33. ait, Quisquis vllam rem aliter, q̄ ea res est, intelligit, fallitur: & omnis qui fallitur, id in quo fallitur, non intelligit. Propter quod sequitur quod nullum falsum sit intelligibile. Alio autem modo dicitur quis loqui intelligibiliter, non solum ex parte rei de qua loquitur si loquitur verum, sed etiam ex parte modi s̄m quem loquitur, si veritatem illam proponat clarè, non obscurè. Quantum autem ad primum modum semper Paulus loquebatur intelligibiliter, & semper nos debemus loqui intelligibiliter: quia semper debemus dicere veritatem: sed quantum ad secundū modum, ut vtrum veritatem illam proponamus clarè, & faciliter: vel obscurè, & difficulter, relinquitur iudicio prudentis. Nam Paulus in suis epistolis locutus est non faciliter, sed habuit grauem stilum, & fortem ad intelligendum: Quod ideo fecit, ne sanctum daretur canibus, idest ne sua sancta verba exponerētur morsibus hereticorum, vel morsibus Pseudoapostolorū: sed in suo sermone loquebatur ita clarè, & sine difficultate ut pseudoapostoli eum inde contemnerent, & reputarent eum idiotam. Ideo dicitur. 2. Corin. 10. Epistolę (inquiunt) graues sunt & fortes, supple ad intelligendum: presentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis. Dicebant enim alii de Paulo (ut ipse semet ait) quod epistolę suę erant graues, & fortes ad intelligendum, sed sermo suus erat ita cōmunis, & planus, ut diceretur ab aliis esse contemptibilis. Reuertamur ergo ad auctoritatem propositam, & dicamus quod nos debemus loqui in ecclesia non extra ecclesiam, quia debemus loqui ad ecclesie vnitatem. Debemus loqui verba, idest verum boantia, quia debemus loqui veritatem. Dicitur enim verbum, quasi verum boans, quia nostrum dictum si debet approbari, oportet quod contineat veritatem. Et ista verba, si volumus aliquid probare & aliqd

ostendere, possunt esse quinque, quatuor. scilicet iuxta quatuor genera causarum, & quinto per auctoritates. Dicuntur etiam huiusmodi quinque verba esse dicta sensu Pauli quantum ad intelligibilitatem: ut exinde aduersarii euidentius confundantur. Et dicuntur esse huiusmodi verba ut alios instruamus quantum ad profectum & utilitatem, quia hic est profectus, & utilitas doctrinæ, ut alii inde instructionem suscipiant. Ex his autem omnibus concludamus, quod quicumque asserunt Dominum Bonifacium Papam vni. esse sponsum Ecclesię, ipsi non loquuntur extra ecclesiam, sed in ecclesia, quia quæ loquuntur, sunt ad ecclesię vnitatem. Nam ecclesia figurata est per illam tunicam Christi inconsutilem, quæ erat desuper contexta per totum, quæ non fuit scissa, sed indiuisa remansit. Fecerunt enim milites de vestibus Christi quatuor partes: tunicam autem illam inconsutilem noluerunt scindere, quia, ut exponit Augustinus, quadripartita vestis Domini nostri Iesu Christi quadripartitam significauit eius ecclesiam, quatuor, scilicet partibus diffusam, & in eisdem concorditer distributam: tunica vero illa sortita, omnium partium significat vnitatem. Non enim casualiter, sed diuina prouidentia factam est, quod tunica illa non scinderetur, ut cognoscant quam grauissimè peccant, qui volunt scindere sanctam Ecclesiam matrem nostram. Secundo, ea quæ loquimur, dicuntur esse verba, idest verum boantia, quia dicuntur continere veritatem. Et si non possumus loqui omnia quinque verba, quia forte nescimus per omnia quatuor genera causarum discurrere, & nescimus quintum verbum addere, quia nescimus sufficienter auctoritates ad propositum enarrare: ea tantum quæ diximus dicuntur esse verba, idest verum boantia, quia dicuntur continere veritatem, ut cognoscant quam grauissimè peccant, qui non in Ecclesia, sed extra Ecclesiam, vel quod peius est contra Ecclesiam asserunt falsitatem. Tertio huiusmodi verba dicuntur esse prolata sensu Pauli quantum ad intelligibilitatem, quia non debemus rationes ponere intricatas, ut possimus personas simplices inuoluere: nam quamuis apud intelligentes de rationibus illis nulla sit difficultas, simplices tamen possent per eas decipi, & inuolui. Quarto & ultimo sunt huiusmodi verba proponenda, ut alios instruamus, & ad aliorum utilitatem, & ad ecclesię edificationem, non ad animarum argumentum, & ad ecclesię destructionem. Nam quanta utilitas prouenire habet ex capite ad membra: quantum etiam nocumentum, & quam periculosum est impingere in caput Ecclesię. Deus nos instruit, cum ait, Estote ergo prudentes sicut serpentes. Vbi Hieronymus ait, quod serpentis astutia ponitur in exemplum, quia toto corpore occultat caput: exponit enim totum corpus periculo pro custodia capitis. Et quia caput

Aug. 83. quæst. fio. q. 33.

Matth. 7. d

2. Cor. 10. c.

Ecclesia.

10. 19. r.

Verbū cū dicimus, priā eius syllaba uerū significat, scđa sonant. bum. n. idem est quod sonus. Virg. lib. 3. Georg. Roborāt syluæ. Vnde uerbum dictū est à uerū boando, hoc est, uerum sonando.

Matth. 10. b.

put nostrum est Christus, cuius Vicarius est Summus Pontifex Dominus Bonifacius, Ideo contra impugnantes ipsum nō solum corpus, sed & vires nostras, & animam nostram debemus exponere. Et in hoc terminetur hic liber, in quo agitur de Renuntiatione Papæ. Laus

sit inde Domino IESU Christo, qui cum Patre, & Spiritu Sancto est vnus Deus, benedictus in secula seculorum, Amen.

FINIS.

D. AEGIDII COLUMNÆ ROMANI,

Archiepiscopi Bituricensis, & Aquitanie Primatis, Ordinis fratrum Bremensium S. Augustini, de Characteribus libellus, nunc primum, opera M. Fabiani Gemuensis, in lucem editus,

Occasione cuiusdā Clerici minus sufficienter in subdiaconum promoti, tria in præsentī tractatu principaliter inuestigabimus.

- 1 Quid sit Character, & in quibus sacramentis imprimatur.
- 2 Cum in quolibet ordine imprimatur Character, in quo puncto illius ordinis imprimatur.
- 3 Vtrum, Clerico ad ordinem subdiaconatus ordinato sine minoribus ordinibus: & qui incepit ordinari ordine subdiaconatus, & non stetit vsq; ad finem dictæ ordinationis, imprimatur Character, vt ex hoc teneatur ad perpetuam continentiam?

Quæstio prima.

Ropter primam quæstionem est sciendum, quod nomine characteris non potest intelligi aliquid corporale, quia tunc esset quid visibile; nullam autem videmus visibilem mutationem factam in recipiente sacramentum, in quo imprimatur character; propter quod cogimur ponere, characterem esse aliquid spirituale. Dicemus enim, qd si mali, tempore antichristi, dicentur recipere characterem bestię, vt habetur in Apocalypsi, vbi dicitur, Et factum est vulnus sæuum, & pessimum in omnes, vel (vt habent quidam textus) in homines, qui habebant characterem bestię. Quod solum de characterē corporali, vel de vulnere solum corporali non potest intelligi, cum per

merē corporalia non mereamur, nec demereamur, nisi prout ex spūalibus procedunt. Sicut ergo qui sunt Diaboli, & qui circa finem mundi erunt ex parte Antichristi, dicuntur habere characterem, & imaginem bestię: sic qui se tenent ex parte Christi, dicuntur habere characterem & imaginem Christi. Apostolus tamen ad Corinthios comparat imaginem Christi ad imaginem Adæ, dicens, Sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem celestis. Tamen qualitercunq; sumatur imago, vel character per oppositum ad Christum, semper est imago, & character corruptionis spiritua-

lis: & qualitercunq; sumantur talia per adhesionem ad christum, semper sumuntur per modū gratiæ spiritualis, accipiendo gratiam largē quocunq; dono spirituali. Reuertamur ergo ad propositum, & dicamus, quod character nominat aliquod signum spirituale in Anima, in quo anima hominis, habentis characterem, distinguitur ab anima non habente. Viso, quod character est quid spirituale distinctiuum, volumus declarare quale sit tale signum. Vtrum scilicet solis bonis cōueniat, vel solis malis, vel possit conuenire vtriusq;. Constat autē qd non possit cōuenire solis malis, cū non recipiant characterem, nisi sint recipientes sacra Ecclesię, in quibus imprimitur character: sacra autem Ecclesię (quæ cūq; sint illa) quantum est de se, bona sunt: & ad bonū salutis animarū nostrarum ordinata sunt. Cum ergo mali deuiant a salute, signa ista spiritualia, quæ dicuntur characteres, per se cōueniunt bonis, per accidens autē conueniunt malis: quia cum character sit signum indelebile, & quādiu sumus in via peccare possimus, characteres nō solum habent esse in hominibus bonis, sed etiā in malis: sed in bonis sunt per se, & in malis per accidens. Et quia ex naturalibus sumus apti nati cognoscere alia, & potentia naturales animę sunt cōmunes bonis & malis, characteres erunt quędam potentia spūales animę, quę pnt esse cōmunes bonis & malis. Et si hæc ratio sit nimis logica, & non sufficiat ad cōcludendum, sed ex quibusdam probabilibus procedat; tñ si cōsideremus sacramenta, in quibus imprimitur character, sufficit concludere characterem esse quādam potentia spūalem. Nā iuxta triplicem mo-

Cap. 19.

Corporalibus solum nō mereamur nec demereamur.

1. Cor. 13. f.

dum potentia, repertum in corporalibus, per quæ oportet nos in spiritualia ascendere, in tribus sacramentis imprimitur character. Videmus enim in his corporalibus triplicem potentiam, videlicet recipiendi, & hæc est potentia materia, materia enim est in potentia ad diuersas formas. Alia vero est potentia resistendi, vt non recipiant de facili peregrinas impressiones. Tertia est potentia agendi, secundum quam dicimus calida habere potentiam calefaciendi. Sic etiam in tribus sacramentis imprimitur character: nam in baptismo imprimitur character, id est, spiritualis potentia recipiendi spiritualia dona: nam sine baptismo in re, vel sine baptismo in voto (quantum est de lege communi) non fit receptio spiritualium donorum, vel bonorum. Dicimus quantum est de lege communi, quia Deus, qui non alligauit virtutem suam sacramentis, potest in vtero matris hominem sanctificare, iuxta illud Ieremias, Priusquam te formarem in vtero, noui te, & ante quam exires de vulua sanctificaui te. Et sicut in baptismo imprimitur spiritualis potentia recipiendi, sic in confirmatione recipitur spiritualis potentia resistendi. Ideo forma confirmationis est, signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis: fit. n. talis confirmatio in fronte, vt non erubescas, audacter confiteamur nomen Christi, & audacter resistamus Diabolo: & sicut fit corporaliter in fronte, sic fit spiritualiter in anima quedam spiritualis potentia ad resistendum diabolo. Fit etiam ibi mentio de cruce, & de confirmatione salutis, vt ex hoc significetur, quod ibi spiritualiter confertur potentia resistendi diabolo. In sacramento autem ordinis confertur potentia agendi spiritualia, quia (vt in prosequendo patebit) in quolibet ordine confertur aliqua potentia spiritualis, per quam agi potest aliquis spiritualis actus. Patet ergo, quod in ipsa prima questione quærebatur, videlicet, quid sit character, quia est quoddam signum distinctiuum, in quo distinguuntur habentes istam spiritalem potentiam a non habentibus. Patet etiam in quibus sacramentis huiusmodi character imprimatur, quia iuxta triplicem modum potentia superius prætaxata, imprimitur in tribus, videlicet, in sacramento baptismi, confirmationis, & sacri ordinis.

Cap. 1.4.

Questio secunda.

Propter quoniam autem secundo propositam (Quis sit ille punctus, in quo imprimitur character in quolibet Ordine) sciendum est, quod in quocumque ordine fit quedam oblatio rei visibilis & corporalis, ad cuius contactum, vna cum verbis dictis ab Episcopo, fit impressio in Anima cuiusdam potentia spiritualis. Cum autem homini oblatio rei corporalis aliquid quando fiat ab Archidiacono, aliquando ab Episcopo, quia Archidiaconi non est ordinare,

sed Episcopi, in oblatione facta ab Archidiacono de re corporali, siue sit vna, siue plures, non imprimitur ibi character: sed in oblatione facta ab episcopo imprimitur ibi character. Sed dices, quod aliqui in vno & eodem ordine plura corporalia offeruntur ab Episcopo; & tamen in vno & eodem ordine non imprimitur nisi vnus character. Ad quod dici debet, quod si in vno & eodem ordine, vni & eidem ordinato Episcopo plura corporalia confert & tribuit, videndum est quod inter illa corporalia sit excellentius quantum ad ministerium Eucharistia, ad quod omnes ordines ordinantur: quia eo, in illo puncto, quo in ordinatione verba proferuntur ab Episcopo, aliquid quod corporale tradente, imprimitur in anima ordinati character. Et vt discurremus per singulos ordines, dicemus primum ordinem esse Ostiario- rum, qui de manu Episcopi accipiunt clauas, de manu vero Archidiaconi ostia ecclesie, & fustes campanarum. In illis ergo rebus corporalibus, quas accipiunt ab Archidiacono, videlicet, in funibus campanarum, & in ostiis ecclesie, non imprimitur character: sed cum accipiunt clauas ab Episcopo dicente, (Sic agite quasi reddituri Deo rationem pro his rebus, quæ his clauibus recluduntur) imprimitur character Ostiario- rum. Post hunc ordinem est ordo Lectorum, in quo non est nisi vna collatio, videlicet, libri, in quo leguntur lectiones, facta ab Episcopo dicente, Accipite, & estote verbi dei relatores etcetera. In quo nulla potest esse dubitatio, quando, & in quo puncto character, id est, spiritualis potentia huius ordinis imprimatur: quia fit talis impressio in ipsa traditione libri, dicente Episcopo verba superius posita. Post ordinem autem Lectorum, est ordo Exorcistarum, in quo etiam non potest esse dubium, quando, & in quo puncto fiat impressio characteris: quia cum non tradatur ibi nisi vna res corporalis, videlicet, liber, in quo sunt exorcismi, in traditione illius libri, dicente episcopo (Accipite, & commendate memoriam, & habete potestatem imponendi manus super energumenum, siue baptizatum, siue catechumenum) imprimitur character istius ordinis. Aduertendum autem, quod ad instruendum nos, quod character sit potentia spiritualis, in quibuscunque ordinibus fit specialis mentio de potestate, sicut in hoc ordine Exorcistarum, qui specialiter est contra Demones, ad abiiciendum eos de corporibus obsessis. Omnes. n. obsessi corporaliter a Demone dici possunt Energumeni, quasi interius laborantes, est. n. Energia, id est, quod interior actio, iuxta illud Hieronymi in Prologo Bibliæ. Habet nescio quid latentis energiam, viua vocis actus. Vox. n. viua vltra vocem scriptam, habet quandam latentem operationem: quia magis mouebit discipulum vox viua a magistro prolata, quam mortua in libro scripta. Et quia Demones per latentem operationem vexant corpora nostra, ideo sic vexati dicuntur energumeni,

1. Ordo ex mioribus.

Ad Paulinum presbyt.

gumeni, id est, interius laborantes. Aduertendū etiam, quod quando Exorcistæ accipiunt potestatem ad abiiciendum Dæmones de corporibus obsessis (quia intra ecclesiam dicuntur esse non solum baptizati, sed etiam catechumeni. i. in fide instructi; & quia nihil ad ecclesiam de his, quæ foris sunt) ideo cum datur eis talis potestas imponendi manus super Energumenos, specialiter addit, Siue baptizatos, siue catechumenos, ut ex hoc specialiter detur intelligi, quod qui non est baptizatus, nec catechumenus, esse extra Ecclesiam iudicatur. Post exorcistas autem sunt Acolyti, quorum officium est cerosferarium conferre, & luminaria accendere, & vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare. In ordine ergo Acolytorum, est dare duo corporalia, ab Episcopo tradita: quæ Episcopus primò tradit Acolyto cerosferarium cum cereo, dicens, Accipite cerosferarium cum cereo etc. Secundo tradit eis vrceolum vacuum, dicens, Accipite vrceolum ad suggerendum vinum, & aquam etc. Propter quod merito queritur, quomodo cum duo sint officia Acolythorum, videlicet, seruire de cerosferario cum cereo, & de vrceolo, & cum vtrūque istorum accipiat ab Episcopo, in quo istorum imprimatur character. Sed ad hoc plana est solutio: quia seruire de vrceolo ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistia sanguinis Christi, immediatus se habet ad sacram Eucharistiam, ad quod aliquo modo ordinantur omnes ordines, ideo in datione vrceoli, cum verbis, quæ tunc debet dicere Episcopus, imprimatur character in Acolythis. Cōsequens est ergo agere de Subdiaconatu, propter quæ ordinem omnes hæc quæstiones sunt ortæ: & notæ: & videndum est, quando imprimatur character in Subdiacono. Sciendū ergo, quod sex traduntur Subdiaconis, tria, videlicet, ab Archidiacono, & tria ab Episcopo. Ab archidiacono enim traduntur Vrceolum cum aqua, Bacile, & Martyrologium. Ab Episcopo vero primo Patena vacua & Calix vacuus, cum verbis ad hoc ordinatis, quæ sunt hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur etc. Postea ab eodem Episcopo traditur Manipulus, & tertio Tunicella: vel secundum ordinarium Romanæ curiæ, primo Tunicella, & postea Manipulus. In nullo autem illorum, quæ Subdiaconus accipit ab Archidiacono, imprimatur character, quod tripliciter consistare potest. Primo, quia (ut superius tangebatur) Archidiaconi non est ordinare, sed Episcopi. Secundo, quia Archidiaconus omnia illa tria simul tradit: & tamen traditio illius rei, secundum quam imprimatur character, ab eo, cuius est hoc facere, fit separatim ab aliis: nam Episcopus primò tradit solum calicem cum patena, & postea separatim tradit alia. Tertio, quia non oportet, quod Archidiaconus dicat aliqua verba in traditione illorum. Est enim in talibus hæc regula obseruanda, quod, quæ imprimatur character, semper tradatur aliquid corporale, quod se habet

ut elementum, ut puta in Baptismo, aqua: in Cōfirmatione, chrisma, & sic de aliis: & quod semper dicantur ibi aliqua verba: quia ex his duobus fit sacramentum, iuxta illud Augustini super Ioan. Tract. 80. nem, Accedens verbum ad elementum, fit sacramentum. Videndum ergo est de his, quæ conferuntur ab Episcopo, in quo imprimatur character. Sed (si bene considerent prædicta) non habet dubium quod queritur. Nam cum tradantur ab Episcopo, videlicet, patena simul cum calice vacua, manipulus, & tunicella, constat quod in traditione illius imprimatur character, quod magis ex propinquo deseruit Eucharistiam, ad quam aliquo modo ordinatur omnes ordines, & potissime ordines sacri, inter quos (quantum ad modernos) Ordo subdiaconatus computatur: & quia calix cum patena magis ex propinquo deseruit Eucharistiam, in ordine subdiaconatus in traditione patenæ & calicis, vna cum prolatione verborum ad hoc ordinatorum, imprimatur character. His itaque peractis, videndum est de ordine Diaconatus, in quo ab Episcopo quatuor corporaliter fiunt: primò enim solus Episcopus imponit manum super capita eorum: secundo, dat eis stolam: tertio dalmaticam: quarto euangelium, dicens, Accipite potestatem legendi Euangelium in ecclesia Dei. Vel secundum Ordinarium Romanæ curiæ, primò dat eis librum Euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, & postea tradit dalmaticam. Videndum est ergo, in quo istorum imprimatur character. Ad quod dici debet, quod in traditione libri euangelii cum verbis ad hoc ordinatis, videlicet, Accipite potestatem etc. imprimatur character. Quod tripliciter declarari potest. Primo, ex eo quod quilibet character est quædam spiritualis potestas. Cui ergo in traditione libri Euangelii, & non in aliis fiat mentio de potestate, in traditione dicti libri character imprimatur. Secundo, quia in euangelio traditur forma efficiendi corpus & sanguinem Christi, ut ex hoc in traditione libri euangelii imprimatur character, & potestas ad seruendum altari eo modo, quo debet seruire Diaconus: in quo altari cōficitur corpus & sanguis Christi. Tertio, quia ipse diaconi dicitur esse triplex officium, videlicet, Ministrare ad altare, Baptizare, & Prædicare. Sed ex eo quod Diacono datur potestas legendi Euangelium, dat sibi potestas prædicandi, & ministrandi ad altare. Et quia per prædicationem euangelii in primitiua Ecclesia homines cōuertebantur, & deinde baptizabantur, ideo baptizare dicitur ad eius officium pertinere. Et quia omnia illa tria in traditione libri euangelici includuntur, rationabiliter concluditur, quod in traditione talis libri, & talis potestatis, in ordine Diaconatus imprimatur character. Restat ergo vltimo videre, quæ imprimatur character in ordine sacerdotali. Sed cum multa fiant in collatione talis ordinis, non oportet singula enarrare. Sed cō

Subdiaconus.

Diaconus.

Diaconi triplex officium.

Sacerdos.

G

character sacerdotalis sit potestas conficiendi corpus Christi ut tale sacrificium offeratur deo, et oblatio talis sacrificii fiat in celebratione Missæ, nulli dubium esse debet, quod, quando Pontifex accipit patenam cum oblatis, & calicem cum vino & aqua, & dat cuilibet sacerdoti, dicens, Accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missamq; celebrandi etc. in tali traditione una cum prolatione dictorum verborum, imprimatur character sacerdotalis in sacerdote.

Quæstio tertia.

Itaq; transcursum, restat videre de tertia quæstione, Vtrum ille Clericus ad ordinem subdiaconatus minus sufficienter ordinatus acceperit characterem, qui imprimatur in tali ordine, & ex hoc te-

neatur ad perpetuam continentiam, ut de cætero sibi non liceat nubere, nec cum aliqua conjugalem copulam habere. Verum quia ex factis susoritur, necesse est, volentem iudicare de aliquibus esse instructum quoad facta, & quoad iura. Ait enim p[ro]p[ri]o R[ati]o[n]e h[er]eticor[um], Quod oportet iudicem esse medium inter leges & partes, & ab utrisq; discere & doceri. Nam a partibus debet discere quid factum, & quid non factum: a legibus vero quid iustum, & quid non iustum. Propter quod in talibus dat bonum documentum, videlicet, quod, quantum possibile est, omnia de terminanda sint legibus, & quam paucissima committenda iudicibus: & assignat ad hoc rationes plures, de quibus ad præsens supersedemus. Et licet nesciamus leges & iura, assueti tamen sumus ad eas rationes, quas sancti Doctores, & ad eas, quas sapientes Philosophi tradunt: quibus rationibus leges & iura inniti debent. Primo ergo a partibus, vel a parte accipiemus, quid factum, & quid non factum: & postea a rationibus, quod iudicandum, & tenendum, vel non tenendum. Cum igitur agatur hic de foro conscientie, ubi sine testibus creditur consentienti, & confiteatur pars, siue ille clericus minus sufficienter in subdiaconatus ordinatus, quod fuit ascriptus ad ordinem subdiaconatus absq; priorum ordinum receptione, confitetur etiam quod & si inceperit ordinari subdiaconus, non tamen stetit usq; ad finem dicte ordinationis. Orientur hic duæ difficultates, una, vtrum ex hoc quod non acceperat priores ordines, & non fuerat factus ostiarius, lector, exorcista, & acolytus, potuerit fieri Subdiaconus. Sed hoc de leui soluitur, quia si esset vera opinio dicentium, quod in omnibus quatuor primis ordinibus non imprimatur nisi unus character tantum, quia in primo ordine imprimitur character ille imperfecte, in secundo magis perfecte, & sic successiue usq; ad vltimum ordinem, in quo præfactus character habet esse omnino perfecte, posset esse dubium quod dicitur. Sed

hæc opinio stare non potest, quia in primitiua ecclesia fiebant ordines per saltum, & accipiebatur quis posteriorem ordinem absq; acceptione prioris; quod fieri non potuisset, si ista opinio vera esset. Propter quod communiter tenetur, quod qui libet ordo habeat suum characterem distinctum ab alio. Ideo promotio per saltum fieri potest, licet valde peccaret ille, qui modo hoc faceret. Peccauit ergo ille clericus accipiendo ordinem subdiaconatus absq; prioribus ordinibus. Hoc tamen non obstante, potuit ei imprimi character, qui imprimitur Subdiacono. Soluta ergo prima difficultate, restat soluere secundam, quæ est, vtrum ex hoc quod ipse clericus non stetit usq; ad ordinationis finem, susceperit characterem, & ex hoc sit factus inhabilis ad contrahendum. Ad quod dici potest, quod in aliquibus ordinibus imprimitur character in principio illius ordinationis, in qua recipitur ordo talis, ut in Ostiariis statim cum offeruntur clauis clerico ordinando, cum prolatione verborum Episcopi, Sic agite etc. Ille huiusmodi clericus accipit characterem ostiarii, & esset Ostiarius, si tunc recederet. Peccaret tamen, si hoc faceret, quia debet ordines recipere secundum statuta, & ordinationem Ecclesie. In aliquibus vero ordinibus imprimitur character non in principio, sed in processu, ut Acolyti primo accipiunt ceterosacramentum cum cetero, dicente Episcopo sua verba, sed ibi non imprimitur character: postea accipiunt vteolum ad suggerendum vinum & aquam in Eucharistiam sanguinis Christi, & in traditione talis vteoli cum præfatis verbis ab Episcopo prælatis, imprimitur character. In aliquibus vero ordinibus character imprimitur in fine, vel quasi in fine ordinationis, ut in diacono, & sacerdote; ut potest per habita esse manifestum. Cum ergo in ordine subdiaconatus in principio ordinationis imprimatur character, quia in principio clericus sic ordinandus accipit de manu Episcopi patenam & calicem vacuum, dicente Episcopo, Videte cuius ministerium vobis traditur etc. In qua traditione & verborum prolatione imprimatur character in subdiacono. Sunt enim verba illa (quantum ad formam dicte ordinationis) hæc, Videte cuius ministerium vobis traditur: & ideo si usque nunc fuissetis tardi ad ecclesiam, & amodo debetis esse assidui; si usque nunc somno leni, amodo vigiles: si usque nunc ebriosi, amodo sobrii; si usque nunc infirmes, amodo casti. Ideo vos admoneo, ut tales vos exhibeatis, quod deo placere possitis. Ordinarium tamen Romanæ ecclesie plura verba immiscet: sed ista videntur sufficere ad formam, & ad accipiendum characterem. Et quia non videtur probabile, quod ille clericus ordinandus non acceperit patenam & calicem, quæ primo offeruntur, & non stetit tantum, quod præfata verba audierit, quæ primo dicuntur, ideo probabile credendum est, quod ipse sit subdiaconus, & acceperit characterem, & sit

In primitiua ecclesia conferebantur ordines per saltum, ut habetur extra de Presbyt. Ordinato per.

Cap. 1

In foro conscientie sine testibus consentienti creditur.

& sit ad perpetuam continentiam obligatus; ma-
 xime cum in verbis illis dicatur, Si usque nunc in
 honesti, a modo casti: in quibus saltem interpre-
 tatiue intelligitur, Quemlibet subdiaconum vo-
 tum continentiae emisisse. Et quod dictus cleri-
 cus ait, quod in dicta ordinatione acceperit librum.
 Dicendum est, quod non recordatur, cum in or-
 dinatione subdiaconi non offeratur liber: sed
 primum, quod offerre, est calix vacuus cum pate-
 na vacua. Tamen quia in confessione creditur
 confitenti, quaerendum est a sic ordinato, utrum
 tantum steterit in illa ordinatione, quod acceperit
 ab Episcopo aliquid: & quod audierit Episcopum
 proferentem verba sine acceptione illam. Quod
 si nihil corporaliter acceperit ab Episcopo, nihil spi-
 ritualiter recepit in anima: quia ubi non est cor-
 poralis acceptio, ibi non est spiritualis impressio.
 Vel si acceperit aliquid ab episcopo, & post acce-
 ptionem non expectauit verborum prolationem,
 sed statim recessit, non fuit ibi effectus sacramen-
 ti: quia sine re corporali, et sine verbali prolatio-
 ne, non fit effectus sacri, quia verbo accedente ad
 elementum, fit sacrum; subtrahe. n. verbum, quid
 est aqua nisi aqua? Sed si acceperit aliquid ab
 Episcopo (quia primum, quod offert episcopus, est calix
 cum patena) et expectauit verba ab episcopo prola-
 ta, quae modica sunt, et cito proferuntur, quae in
 tali oblatione una cum verborum prolatione char-
 acter imprimitur, et est ibi effectus sacramenti,
 dicendum est, clericum illum suscepisse charac-
 terem, et effectum sacramenti, propter quod obli-
 gatur ad perpetuam continentiam. Suscipiens er-
 go ille clericus sacri effectum, dum minus sufficien-
 ter ordinatus, non quantum ad sacri necessitatem,
 sed quantum ad sacramenti solennitatem, quae non
 expectauit totam ordinationem, sed recessit ante
 te ordinationis complementum. Vel dicitur mi-
 nus sufficienter ordinatus, non quantum ad sa-
 cramenti susceptiorem, sed quantum ad sacra-
 menti executionem, quia satis potest probabi-
 liter teneri, quod sic recedens et fugiens ante com-
 pletionem ordinationis illius ordinis, quem vo-
 lebat suscipere, quod impediatur ab executione
 officii, nisi per eum, qui dispensare potest, cum
 eo dispensetur. Sic ergo dicendum est, si volu-
 mus sententiae pro hac parte, quod Clericus fue-
 rit ordinatus, et quod susceperit characterem, et ma-
 neat obligatus ad perpetuam continentiam. Sed
 si quis vellet dare sententiam pro altera parte,
 sciremus ad hoc viam inuenire. Sed subiceamus
 ad praesens, imponentes dictis finem, et dicentes quod
 haec de quaestis sufficiant.

FINIS.

LECTORI.

Cum nuper in bibliotheca quadam reperissemus Aegidij Romani de Concessionibus
 rerum immobilium, quae a Regibus & Principibus Ecclesiarum fieri solent, Tractatum uti-
 lissimum in hunc usque diem incognitum, quanta potuimus industria & labore (erat. n.
 deprauate admodum descriptus) eum emendauimus, atque in lucem communi utilitate emi-
 simus. Felix igitur utere lector, et vale.

G II

D. AEGIDII COLUMNAE

Romani, Archiepiscopi Bituricensis, &
Aquitaniae Primatis, Ordinis
fratrum Eremitarum
S. Augustini,

TRACTATUS,

Quomodo Reges & Principes possunt possessiones,
& bona Regni peculiaria
Ecclesijs elargiri,

Nunc primum in lucem editus,

Prima pars.

Verba in dubium, cum
cōmuniter Reges & Pri-
cipes in sua coronatiōe
præstare consueverint
iur̄m de non alienandis
possessionibus, nec im-
mobilibus bonis ad suā
coronam spectantibus,
An huic iuramento ob-
sistat, si de h̄mōi bonis aliqua ipsis Ecclesijs lar-
giantur: quia & si hoc simpl̄ minime fieri possit,
postq̄ ipsum tale iur̄m fuisset exhibitū, Vtrū
tñ in aliquo casu particulari puta pro suis excel-
sibus ut quia forefecerunt ecclesie, pro emenda-
tione illius excessus possint Ecclesie recōpensa-
re in possessionibus & immobilibus bonis: hoc
enim annexum q̄oni propositę, tribuit amplio-
rem probabilitatem, ut hæc largitio possit esse
cōmācipari. Sed ipsa q̄o absolutē proposita
suam veritatem continet, q̄ Reges & Principes
p̄nt Ecclesijs bona h̄mōi elargiri. Ad euidentiā
aut̄ omnium prædictorū dicemus, quod nemo
dat quod non habet: ideo cum de Datione lo-
quemur, videndum qui dare possint, & quę, &
qualiter dare possint. Item videndū est quæ, &
qualiter habeant, & quot modis illa habeant, ut
ex hoc possimus cōcludere, quomodo valeant,
& qualiter, illa dare. Propter quod sciendum, q̄
Reges & Principes bona regni tripliciter h̄re
dicuntur: primo, quantū ad fructum & vilitatē:
secundo, quantū ad iudiciū & potestātē: tertio,
quantū ad patrociniū & defensionē, prout in
nuit Hugo de sacramentis lib. 2. parte. 2. cap. 7.
Quantum aut̄ ad primū modum h̄ndi bonum
vile regni, multa habent Reges, quę non sunt
regni regulariter, sed in casu: h̄nt. n. milites & ba-
rones: & etiam populares vineas, agros, & pos-
siones, de quibus h̄nt vilitatem & fructū: mul-
ta enim sunt in regno de q̄bus regulariter Rex
nullum habet censum nec fructum, in casu aut̄
(sicut apparebit) poterit hæc h̄re. Secūdo mo-
do dicuntur bona regni esse Regis quantū ad

iudiciū & potestātē, prout ipse Rex p̄t in eū
iudiciū & iustitiā exercere: & hoc secūdo mo-
do, multo plura dicitur Rex habere (loquēdo
regulariter), q̄ habeat primo modo: nam nō se-
quitur, quod vbiq̄ quis habet dominiū vile,
quod habeat ibi dominiū potestatiū, q̄ possit
ibi iudiciū & iustitiā exercere. Homines. n.
regni licet habeant suas vineas, suos agros, &
suas domos, de quibus habent suos fructus &
sua emolumenta, tñ si contingat aliquem forefa-
cere non poterunt in propriis vineis, agris, &
domibus iudiciū & iustitiā exercere. Tertio
modo dicitur Rex habere bona regni quantū
ad patrociniū & defensionē, & sic, nihil est in re-
gno quod nō sit Regis: quia omnibus bonis re-
gni debet rex suum patrociniū exhibere, & ad
defensionē bonorū omniū obligari. Sed dices,
q̄ hoc nō est habere, sed haberi: nā habere ali-
qua, est quod illa sint obligata sibi: haberi verō
q̄ ipse sit obligatus aliis. Igit̄ quia haberi ad pa-
trociniū & defensionē, ut quia rebus regni te-
neatur Rex defensionē & patrociniū exhibe-
re (ut v̄r) magis est esse obligatū rebus, q̄ res esse
obligatas sibi: vnde & Apostolus ad Rom. di-
cit de p̄tibus terrenis, q̄ ministri Dei sunt, in
hoc ipsum seruietes: potestates. n. terrene sunt
ministri Dei & seruiunt his quibus p̄sunt, in
hoc ipsum, videlicet patriam defendēdo: & glo-
sa ibidem dicit de talibus potestatibus, q̄ sunt mi-
nistri Dei seruietes nobis, dum patriam defen-
dunt: ergo si in hoc seruiūt nobis patriā defen-
dendo, magis habentur, q̄ habeant. Habere igit̄
aliqua ad patrociniū & defensionē: magis est ha-
beri, q̄ habere, quia hoc facere (ut v̄r) magis est
ministrare, q̄ ministrari. Sciendū igit̄, q̄ quicūq̄
sic seruit, cōsequens est, q̄ sibi viceversa seruiat:
& quicūq̄ sic habetur, cōsequens est, q̄ & ipse
viceversa habeat. Vnde & Apost. ad Rom. Cū
prius dixisset: Ideo. n. & tributa p̄statis, postea
subdit, Ministri. n. Dei sunt: in hoc ipsum seruiē-
tes. Propter hoc Reges seruiunt his, qui sunt in
regno, patriam defendendo, quia incolę regni
sibi p̄stant tributa: & econtrario, quia homi-
nes regni p̄stant tributa Regibus, ideo vice-
versa Reges eis seruiunt, patriā defendēdo. Vñ
& Glo. ibidē dicit, q̄ potestates terrene sunt ser-
uietes nobis, dum patriam defendūt: & in hoc
ipso. i. propter hoc ipsum. s. propter tributū ser-
uiunt. Quæcūq̄. n. Rex habet ad defensionē,
oportet, q̄ in necessitate habeat omnia illa ad
subventionē. Res tñ ecclesie sunt in hoc casu
sp̄aliter excipiendę, quia nō tanta est necessitas,
q̄ debeat Princeps ad caput ecclesiarū recurre-
re, cū non possit propria auctoritate bona ec-
clesiarū accipere. Res aut̄ & omnia bona, quę
sunt in Regno, quibus Rex debet defensionē
& patrociniū, in casu necessitatis debent esse Re-
gi subuentio & obsequium: & hoc modo om-
nia sunt Principis, ut patet p̄ Hugonē de sacris
lib. 2. cap. 7. par. 2. qui ait, Possessiones regni nū-
quā

Cap. 13. b.

Cap. 13. b.

quã sic elongari p̄t a regia potestate, quin ipsa potestas eis debeat patrociniũ: & possessiones potestati regiẽ in necessitate obsequium. Habere ergo ad defensionem est in necessitate habere ad subuentionem. Itaq; si hoc modo potestas regia h̄t a rebus, consequens est, q̄ & res a Regia potestate habeantur.

Secunda pars.

Dostq̄ declarauimus quot modis Reges & Principes dñr habere ea, quẽ sunt in Regno, q̄a ex hoc (vt apparebit) euidentius poterimus descendere ad solutionem

q̄õnis propositæ, videlicet, Quo Reges & Principes circa bona regni, vel circa bona pertinentia ad coronam, p̄nt liberalitatis opa exercere. Sed volumus, anteq̄ hoc fiat, declarare, Quid est regnum, & cuius causã inuẽta fuerit Cõitas regni quia ex hoc solutio q̄õnis propositæ clarius apparebit. Videbitur nãq; forte quis rõnabiliter dubitare, q̄ nō fuerit necessaria cõitas ciuitatis. Sed q̄ p̄ter cõitatem domus, quæ constat ex pluribus partibus, ex viro videlicet & vxore, & ex liberis, & seruilibus: & p̄ter cõitatẽ vicini, quæ constat ex pluribus domibus, fuerit necessaria cõitas ciuitatis, potest de facili declarari.

Qm̄ nec in bona domo, nec in bono vico p̄t reperiri omnia necessaria ad humanam vitam, p̄pea necesse fuit cõitatem construere, quæ constat ex multis vicis, in qua reperirẽtur necessaria in vita tota; ideo P̄s in. 1. Politicorũ describẽs ciuitatem dicit, q̄ Ciuitas est cõitas perfecta in vita tota. Nã si bona sit ciuitas, debent in ea perfecte reperiri omnia q̄bus p̄t indigere humana vita quocũq; tpe. Diuersificatur quidẽ humana vita per varias humorũ proportiones, quia quidam h̄nt humores equatos, & sunt sani: quidam iniquatos, & s̄nt infirmi. Diuersificatur et̄ per varias cõplexiones, quia in quibusdã abundat sanguis, & sunt sanguinei: in quibusdã abundat cholera, & sunt cholericis: & sic de cõplexionibus aliis. Diuersificatur insuper per varias ætates, quia quidã sunt in ætate pueritię, quidã adulescentię, & sic de ætatibus aliis. Ipsa et̄ varietas temporũ, & aliarũ conditionũ facit varietatem in humano regimine, vt. l. omnia hæc ad contnuandã vitã, & ad cõmodẽ viuendũ, aliis & aliis egeamus. Non. n. eadẽ cõpetunt sanis & egris, nec flegmaticis & cholericis, nec cõpetunt iuuenibus & senibus eadẽ: & vtrũ hyeme an æstate. Cũ igit̄ tot sint diuersitates in regimine humane vitę, & nihil sit necessariũ in hmõi regimine, qd̄ non reperiat̄ in ciuitate, si Ciuitas sit bona, p̄fecta, & bene ordinata: necessariũ fuit p̄ hæc, q̄ p̄ter cõitatem domus & vicini, inuenta fuerit cõitas alia videlicet ciuitatis. Ideo dñ. 1. Politico, q̄ inuẽtor ciuitatis maximorũ bonorum causa fuit: debent. n. in ciuitate esse oēs artes, q̄a inge-

nia, omnia auxilia, per quẽ quis p̄t iuari ad regimen humane vitę. Rector. n. ciuitatis, cuius est poliriam regere, debet de omnibus his ordinare, vt patet ex. 1. Politic. Est autẽ aduertẽdũ, q̄, (Cum Deus ab initio constituerit hominẽ, et reliquerit eum in manu consilii sui: bestię autẽ habeant sufficienter instinctus naturales ad cognoscendũ quæ sunt sibi proficua in regimine vitę, p̄ qd̄ aliquæ bestię ex naturali instinctu cognoscunt herbas medicinales, quæ sunt sibi necessariæ ad iuamentũ corporis) homo relictus est in voluntate consilii sui vt ex suo ingenio inquirat quæ sibi expediũt ad regimen vitę. Et quia vnus hō non p̄t cum p̄prio ingenio oĩa p̄quirere, nec p̄t sibi in vita sufficere, ideo aliqui student circa medicinã, vt de hoc cuiuslibet satisfaciant; alii circa carpẽtariam artẽ, & sic de aliis artibus: quæ omnia debent esse ordinata vt in ciuitate ea omnia reperiant, quæ sunt necessaria homini in tota vita. Sed q̄a et̄ possent multæ ciuitates, vel mukę gentes insurgere contra ciuitatẽ aliquã, & impugnare illam: ideo bonũ fuit, q̄ ciuitates, castra, & villæ se congregarent adinuicem, & facerent confederationẽ, vt se muticẽ iuarent, & defenderent, & cõtra alios vnanimiter cõpugnarent. P̄ter ergo necessaria vitæ, quæ reperiant̄ in ciuitate, expediebat cõitas regni ratione defensionis & cõpugnationis. Et quia vbi multitudo, ibi cõfusio, oportuit cõitati regni, quæ consistit in confederatione multarũ ciuitatum, ac multarum villarũ, & multorũ castrorũ, p̄ficere aliquem in Regem, ad cuius imperium singuli se iuarent, vt singuli patrociniũ exhiberẽt. Inde dictum est, q̄ omnia sunt Principis, seu omnia sunt Regis q̄tum ad patrociniũ & defensionẽ, quia cõitas regni ratione patrociniũ & defensionis inuenta fuit. Debet ergo Rex omnibus, quæ sunt in regno, patrociniũ & defensionẽ: & omnia bona regni in necessitate modo quo diximus, debet obsequiũ & subuentionẽ (vt supra patuit per Hugonem) ipsi Regi p̄stare. Et quia semp̄ quod est per se est potius eo qd̄ est per aliud, cum quæritur de regimine regio, & de actionibus regis, & quæ debent Reges liberaliter dare, qualẽ se debeant regere, quoue modo debeant se habere, potissimẽ recurrendũ est ad regni patrociniũ & defensionem, ratione cuius, regni cõitas est inuenta.

Tertia pars.

Viso, quõ tribus modis Reges & Principes habere dñr bona quẽ sunt in Regno: & ostenso, quæ fuit necessitas inueniendi cõitatem regni: volumus in hoc capitulo declarare, q̄ salua vnitate regni quantũ ad tertium modum h̄ndi, videlicet, quantũ ad patrociniũ & defensionẽ, non p̄t Reges a se elongare possessiões & bona immo-

Cap. 7. Eccles. cap. 15

Cap. 2.

Cap. 2. circa finem.

bilia, quæ sunt in regno. Dicebatur quidem supra, quod cõitas regni inuenta fuit causã compugnationis & defensionis: cum. n. in ciuitate reperiantur vel inueniri debeant (si bona sit Ciuitas) omnia, quibus potest homo indigere in tota vita, supflueret cõitas regni, si homines essent iusti, & alios non inuaderent, & nolent aliis iniurias facere: unde quia homines ut plurimum mala agunt cum potest, & libenter aliis violentiam inferunt, excogitata fuit cõitas regni, & ciuitates, & oppida simul in vnum coniuncta contra volentes eos inuadere compugnarent, & se inuicem defenderent. Itaque si regnum causa compugnationis & defensionis est inuentum, cõsequens est, quod Rex, qui est caput regni, debeat patrocinium & defensionem. Quod ergo sit aliquid in regno, quod non sit sub defensione & protectione Regis, nihil est aliud dicere, quam quod illa res non pertinet ad regnum, & non sit de cõitate regni. Propter quod bene dictum est quod supra dicebatur, quod salua vnitãte regni, nihil est in regno, loquendo de possessionibus & de bonis immobilibus, quod possit sic elongari a Rege, quod Rex ei non debeat patrocinium & defensionem. Debet. n. Rex omnibus rebus regni tam mobilibus quam immobilibus patrocinium & defensionem: spectat. n. ad Regem quemlibet tueri iniure suo quantum ad omnia bona tam mobilia quam immobilia. Omnibus ergo rebus regni debet Rex patrocinium & defensionem, aliter tamen & aliter quare rebus mobilibus debet Rex patrocinium & defensionem, quia, cum talia bona sint mobilia, deportari possunt ad regnum aliud, ut non ulterius sint sub defensione vel sub protectione illius regis: sed bona immobilia sic sunt sub patrocinio & defensione regis, ut elongari non possint ab eius patrocinio & defensione. Hoc est ergo quod dicit Hugo lib. 2. part. 2. cap. 7. Ipsas possessiones nunquam ita elongari posse a regia potestate, quia ipsa potestas eis debeat patrocinium, & ipsæ possessiones potestati regis debeant in necessitate obsequium. Ex his autem habetur via ad soluedam propositam questionem: nam dato quod Rex iureret, non alienare bona immobilia pertinentia ad coronam eius, patet, quod non est alienare hominibus bona, quoadiu sunt sub protectione & defensione Regis, & quoadiu pertinent ad regnum, & sunt de vnitãte regni: quia quoadiu Rex debet rebus & possessionibus regni patrocinium, cõsequens est, quod res & possessiones regni debeant Regi in necessitate obsequium, ut patuit per Hugonem. Aduertendum tamen, quod ut supra aliquantulum tetigimus, licet omnia bona, quæ sunt in regno tam laicorum quam clericorum, vel tam secularium quam aliarum personarum, sint sub patrocinio & defensione Regis, non tamen huiusmodi bona æqualiter debent Regi, & obsequium & subuentionem. Et si dicatur quod immo, quia in necessitate omnia huiusmodi bona debent Regi obsequium, sicut omnibus talibus bonis Rex debet patrocinium:

A Dicemus quod necessitas subuentionis, vel necessitas obsequii, quantum ad Regem, in bonis ecclesiasticis, & in aliis bonis, non eodem modo sumitur. Nam quantum ad bonum laicorum ad Regem spectat interpretari quæ sit illa necessitas, in qua possit accipere de hominibus bonis ad obsequium & subuentionem eius. Nam absque eo quod sit recursus ad aliquem alium, poterit hoc Rex facere sine culpa, dum tamen hoc faciendo, non excedat modum neque mensuram. Nam non sic preest Rex his, qui sunt in regno, sicut preest dominus seruis: sed sicut Pater filiis, ut declarari habetur in Politicis. Non. n. homines regni comparantur ad regem sicut serui, sed sicut liberi, ut in eisdem Politicis declaratur. Preest enim Rex regno pro bonum eorum quæ sunt in regno. Mensura ergo & modus actionis Regis sumitur ex bono eorum, quæ sunt in regno, ut sic debet Rex se habere circa regnum prout expedit ipsi regno. Quantum ergo ad bona laicorum, quotienscumque Rex viderit, quod expediat regno: & quoadocumque Rex viderit se esse in necessitate, poterit pro bona regni, absque eo quod habeatur recursus ad alium, accipere subsidium & subuentionem ab hominibus bonis. Sed quantum ad bona ecclesiarum non poterit, et in necessitate, talem subuentionem accipere, nisi recurratur ad caput ecclesie: nisi forte tanta esset necessitas & tam euidentis, quod sine dispendio regni non posset haberi recursus ad caput ecclesie: in quo casu intelligendum est dictum Hugonis, qui loquens de possessionibus ecclesiarum existentibus in regno, dicit eas nunquam elongari a Regia potestate: quod si ratio expostulauerit et necessitas, debeat regis potestati ipsæ possessiones in necessitate obsequium. Non. n. ait absolute, quod possessiones ecclesie debeant potestati regis subuentionem siue obsequium in necessitate: sed si ratio et necessitas postulauerit. Postulat. n. ratio, quod, si adsit necessitas, possit haberi recursus ad caput ecclesie, sed hoc fiat de licentia capitis ecclesiastici, ita quod de licentia Summi Pontificis debent ecclesie subuentionem regis potestati: sed (ut dicebat) si tanta sit vrgens necessitas, quod sine periculo regni, huiusmodi recursus haberi non possit: in hoc. n. casu, ratio postulat, quod ab ecclesiis, sit talis subuentio capienda.

3. Pol. c. 7
1. Pol. cap. 3

Quarta pars.

Is itaque omnibus prælibatis, volumus soluere prædictam questionem, ut totus prædictus tractatus quatuor partes contineat. Valet. n. pars prima ad solutionem quæstionis propositæ, quia cum distinguantur ibidem varii modi habendi, scilicet quod dicitur Rex habere bona, quæ sunt in Regno: quia ex hoc patere potest scilicet quæ modum huiusmodi ipsæ possessiones regni elongari possunt a regia potestate,

testate, & s̄m quem modū nequeunt elongari. Valet etiam ad hoc idem pars secūda, vbi agitur quāz fuit necessitas inueniendi cōitatem regni: quia ratiōe defensionis & patrociniū talis cōitas est inuenta. Ex hoc ergo patere pōt, q̄ illa datio potissimē repugnat regno, per quam possessiones a Regis defensione & patrociniū elongantur. Valet insup ad hoc idem & pars tertia, vbi dī q̄, salua vnitāte regni, non p̄nt possessiones & bona immobilia quantū ad patrociniū & defensionē elōgari a Regia potestate. Quibus omnibus peractis, soluamus s̄m sententiam Hugonis q̄onem propositam, dicentes, q̄ cum Rex tribus modis dicatur habere possessiones & bona immobilia, quę sunt in regno, videlicet, quantū ad Fructum & vtilitatem, quantū ad Iudicium & p̄tatem, & quantum ad Patrociniū & defensionem: primis duobus modis, potest Rex possessiones & bona immobilia donare ecclesiis: tertio autem modo, non pōt, salua vnitāte regni: & ratio est, quia diuisio regni est destructio regni, si ergo daret tertio modo esset dissipator regni: duobus autē primis modis dare pōt diuisim & coniunctim. Diuisim quidem, dando vnum sine alio, quia pōt dare fructū & vtilitātē, retinendo sibi iudiciū, & exercendo iustitię potestatem. Hoc est ergo, qđ ait Hugo in de factis, libro & parte & cap. p̄allegatis, dicens q̄ Terreni principes in terrenis possessionibus, quas vel in subditis vel sine subditis possident aliqñ, concedunt ecclesię vtilitatem sine potestate. Et subdit deinde, Vtilitatem sine potestate concedunt, quando fructum quidem possessionis ad vsum ecclesię conferri discernunt, sed potestatem iustitię exercere in ipsa possessione ecclesię non p̄termittunt. Sic ergo datur vnum sine alio diuisim. Aliqñ verō datur vnum cū alio cōiunctim, qñ ecclesiis in possessionibus sic datur a Regia potestate fructus & vtilitas, quod etiam in eisdem conceditur exercendę iustitię potestas. Vnde & Hugo in loco p̄allegato ait, Terreni principes in terrenis possessionibus aliquando cōcedunt ecclesiis solam vtilitatem, aliquando vtilitatem & potestatem. Aduertendum tñ q̄ licet ecclesia in possessionibus a terrenis Principibus vtrunq; habere possit, vtilitatem. s. & potestatem: ipsam tñ potestatem & ipsum iudiciū, & potissimē iudiciū sęculare, cuiusmodi est iudiciū sanguinis, per personas ecclesiasticas exercere non debet: sed pōt ecclesia habere ministros personas laicas, per quos poterit

ecclesia effectum mancipare. Ideo Hugo dicit, Diligenter attendendū esse, q̄ licet ecclesię, fructum terrenę possessionis in vsum accipiant, potestatem tñ exercendę iustitię per ecclesiasticas personas in iudiciis sęcularibus exercere non p̄nt. Et subdit, q̄ potest tñ ecclesia ministros habere laicas personas, per quas iura & iudicia ad terrenam potestatem pertinentia poterit exercere. Reges itaq; & Principes de suis possessionibus terrenis p̄nt donare ecclesiis, vt ex eis habeant fructum & vtilitatem, & vt per personas laicas, siue per suos ministros habeant in eis iudicium, & exercere iustitię potestati: quod potissimē intelligendū est, qñ non est tanta datio quod per eam notabiliter impediri possit a Regimine regni. Si. n. Reges sicut a seipsis elongarent fructum possessionum terrenorum, q̄ sine nouis exactionibus, non imminente sibi noua perturbatione regni, pondera Regis sustinere non possent, esset aliter iudicandū: sed quod de suis bonis immobilibus nō possint ecclesias participes facere, retentis sibi possessionibus, p̄ quas possint suum effectū in regimine populi adimplere, nullus assereret sanę mentis. Bene ergo dictum est, q̄ quantum ad duos primos modos habendi diuisim (vt patuit) & coniunctim p̄nt Principes terreni possessiones ecclesiis elargiri. Sed quantum ad tertium modum habendi, videlicet, quātum ad patrociniū & defensionē, & quantum ad obsequium in necessitate, & subuentione, possessiones regni elongare non possunt a regia p̄tate pro vt verba allegata Hugonis expresse hoc asserunt. Quantum ergo ad formam arguendi, quod Rex in sua coronatione p̄stat iuramentum de non alienandis bonis ad suam coronā spectantibus, dicemus q̄ non alienantur bona a Rege q̄ diu pertinent ad vnitatem regni et quādiu sunt sub patrociniū et protectione regni: quod si Rex expresse iuraret, quod nihil de immobilibus bonis ad suam coronam spectantibus, nec quantum ad fructum et vtilitatem, nec quātum ad iudicium et potestatem, largiretur ecclesiis, dicemus, q̄ esset indebitum iuramentum, q̄ fatuē fieret, et D impiē impleretur: esset. n. contra charitatem et contra deuotionem, quam debent terreni Principes erga ecclesias demonstrare: dicemus. n. tunc cum Isidoro, In malē promissis rescinde fidem, in turpi voto immuta decretum. Et hæc de quæsto sufficiant.

FINIS.

Faint, illegible text covering the majority of the page, appearing to be bleed-through from the reverse side of the document.

1111

Faint, illegible text covering the majority of the page, appearing to be a list or index of entries.

INDEX